

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı

Doktora Tezi

**ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERDE MÜZEYE DAYALI SANAT EĞİTİMİNİN
ÖĞRENCİLERİN SANATSAL BECERİLERİNE, TUTUMLARINA, YARATICI VE
UZAMSAL DÜŞÜNME BECERİLERİNE ETKİSİ**

Mustafa ÖZTÜRK
ORCID: 0000-0002-1302-2765

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe OKUR
ORCID: 0000-0003-2828-7704

İkinci Danışman
Doç. Dr. Ahmet KURNAZ
ORCID: 0000-0003-1134-8689

Konya – 2022

ÖN SÖZ

Çalışmamız müzeye dayalı sanat eğitimi için hazırlanan etkinliklerle özel yetenekli öğrencilerin sanatsal becerine, tutumlarına, yaratıcı ve uzamsal düşünce becerilerine olan etkileri izlenmiştir.

Bu çalışmanın oluşturulması sürecinde yardımlarını esirgemeyen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ayşe OKUR'a, tezin şekillenmesinde yardımlarını ve desteğini esirgemeyen ikinci danışmanım Doç. Dr. Ahmet KURNAZ'a, bu süreçte bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ARSLANTAŞ'a ve yalnız bırakmayan tez izleme komisyonu üyeleri Dr. Öğr. Üyesi Hülya KAROĞLU ve Dr. Öğr. Üyesi Nihat ŞİRİN hocalarıma teşekkür ederim.

Ayrıca her zaman olduğu gibi bu süreçte de sabırlarıyla hep yanımda olan desteklerini esirgemeyen eşim ve çocuklarıma sonsuz teşekkür ederim.

Mustafa ÖZTÜRK

Ağustos 2022

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	vi
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vii
KISALTMALAR	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
TABLolar LİSTESİ	xii

I.BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Problem Cümlesi	5
1.2.1. Nicel Araştırma Hipotezleri	5
1.2.2. Nitel Araştırma Soruları	5
1.3. Araştırmanın Amacı.....	5
1.4. Araştırmanın Önemi	7
1.5. Sayılıtlar (Varsayımlar)	8
1.6. Sınırlılıklar	8
1.7. Tanımlar.....	8

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ARAŞTIRMALAR.....	10
2.1. Görsel Sanatlar Eğitimi.....	10
2.1. Görsel Sanatlar Dersi Programında Yer Alan Öğrenme Alanları	12
2.2. Müze ve Müze Eğitimi	15
2.2.1. Müze ve Müzecilik Kavramı	15
2.2.2. Müze Çeşitleri	16
2.2.2.1. Arkeoloji müzesi.....	18

2.2.2.2. Etnografya Müzesi	20
2.2.3. Müzelerin Eğitimdeki Yeri ve Kültürel Miras	21
2.3. Özel Yetenekli Birey	24
2.3.1 Özel Yetenekli Öğrenciler ve Özellikleri	24
2.3.2. Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitimleri	29
2.3.2.1. Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Eğitim Modelleri.....	30
2.3.2.2. Bilim ve Sanat Merkezleri	33
2.3.3. Özel Yetenekli Öğrencilerde Müzeye Dayalı Sanat Eğitim.....	37
2.3.4. Özel Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersine Karşı Tutum	40
2.3.5. Özel Yeteneklilerde Yaratıcılık.....	42
2.3.5.1. Özel Yetenek ve Yaratıcılık Kuramları	44
2.3.6. Özel Yeteneklilerde Uzamsal Düşünme	46
2.4. Yurt İçi ve Yurt Dışı İlgili Araştırmalar	48
2.4.1. Yurt içinde yapılan ilgili araştırmalar	48
2.4.2. Yurt dışında yapılan ilgili araştırmalar.....	49
III. BÖLÜM	
3. YÖNTEM.....	51
3.1. Araştırmanın Modeli.....	51
3.2. Araştırma Grubu	52
3.3. Veri Toplama Araçları	53
3.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları.....	53
3.3.1.1. Görsel Sanatlar Ürün Çalışması.....	53
3.3.1.2. Tutum Ölçeği:	54
3.3.1.3. Yaratıcılık Ölçeği.....	62
3.3.1.4. Uzamsal Düşünme Testi:	63
3.3.2. Nitel Veri Toplama Araçları	64
3.3.2.1 Yansıtıcı Öğrenme Günlüğü	64
3.4. Verilerin Toplanması	66
3.4.1. Deney Grubuna Uygulanan Denel İşlemler	66

3.4.2. Kontrol Grubuna Uygulanan Geleneksel Öğretim Metodu	75
3.5. Verilerin Çözümlemesi (Verilerin Analizi)	76

IV. BÖLÜM

4.BULGULAR ve YORUMLAR	79
4.1. Araştırmanın Nicel Bulguları ve Yorumları	79
4.1.1. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Ön-Test Sonuçlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulguları ve Yorumları	79
4.1.2. Birinci Denenceye İlişkin Deney Grubu ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Görsel Sanatlar Çalışmalarından Alınan Puanlara İlişkin Bulgular ve Yorumlar	86
4.1.3. İkinci Denenceye İlişkin Deney Grubu ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Tutum Ölçeklerinden Alınan Puanlara İlişkin Bulgular ve Yorumlar	92
4.1.4. Üçüncü Denenceye İlişkin Deney Grubu ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Yaratıcı Düşünce Testinden Alınan Puanlara İlişkin Bulgular ve Yorumlar	97
4.1.5. Dördüncü Denenceye İlişkin Deney Grubu ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uzamsal Düşünce Beceri Testlerinden Alınan Puanlara İlişkin Bulgular ve Yorumlar ..	98
4.2. Araştırmanın Nitel Bulguları ve Yorumları	100
4.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Deney Grubundaki Öğrencilerin Yansıtıcı Öğrenme Günlüğüne İlişkin Bulgular ve Yorumlar	100

V. BÖLÜM

5.SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER	104
5.1. Sonuç ve Tartışma	104
5.1.1. Birinci Denenceye İlişkin Sonuç ve Tartışma	104
5.1.2. İkinci Denenceye İlişkin Sonuç ve Tartışma	107
5.1.3. Üçüncü Denenceye İlişkin Sonuç ve Tartışma	108
5.1.4. Dördüncü Denenceye İlişkin Sonuç ve Tartışma	109
5.1.5. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma	109
5.2. Öneriler	110
5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	110
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	111
KAYNAKÇA	112

EKLER.....	125
Ek-1: Öğrenci Ürün Değerlendirme Cetveli.....	126
Ek-2: Görsel Sanatlar /Resim Dersine Yönelik Duyuşsal Özellikler Ölçeği.....	127
Ek-3: Görsel Sanatlar /Resim Dersine Yönelik Benlik Ve Görev Algısı Ölçeği.....	128
Ek-4: Torrance Yaratıcılık Testi ve Kullanım İzni.....	129
Ek-5: Kâğıt Katlama Testi.....	130
Ek-6: Zihinden Çevirme Testi.....	131
Ek-7: Yansıtıcı Öğrenme Günlük Formu.....	132
Ek-8: Müze Dosyası.....	133
Ek-9: MEB İzin Yazısı.....	137
Ek-10: Veli İzin Yazısı.....	139
Ek-11: Müze Gezi İzin Yazısı.....	139
Ek-12: Ders Planı Örnekleri.....	140
Ek-13: Öğrenci Çalışma Örnekleri.....	148
Ek-14: Öğrenci Fotoğrafları.....	173

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Özel Yetenekli Öğrencilerde Müzeye Dayalı Sanat Eğitiminin Öğrencilerin Sanatsal Becerilerine, Tutumlarına, Yaratıcı Ve Uzamsal Düşünme Becerilerine Etkisi başlıklı tez çalışmamın toplam **186** sayfalık kısmına ilişkin, 15/08/2022 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%8** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

15/08/2022

Mustafa ÖZTÜRK

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe OKUR

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

15/08/2022

Mustafa ÖZTÜRK

KISALTMALAR

AKT :	Aktaran
ARK:	Arkadaşları
BİLSEM:	Bilim ve Sanat Merkezi
BYF:	BİLSEM Bireysel Yetenekleri Fark Ettirici Program
D1Ö :	Deney Grubu, 1 Numaralı Öğrenci, Ön-Test Sonucu
D1S:	Deney Grubu, 1 Numaralı Öğrenci, Son-Test Sonucu
Ed. :	Editör
<i>f</i> :	Frekans
GSD :	Görsel Sanatlar Dersi
ICOM :	Uluslararası Müzeler Konseyi (International Council Of Museums)
K1Ö:	Kontrol Grubu, 1 Numaralı Öğrenci, Ön-Test Sonucu
K1S :	Kontrol Grubu, 1 Numaralı Öğrenci, Son-Test Sonucu
KHK :	Kanun Hükmünde Kararname
KTB :	Kültür Ve Turizm Bakanlığı
MEB :	Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP :	Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
N :	Veri Sayısı
ÖYG:	BİLSEM Özel Yetenekleri Geliştirici Program
P :	Anlamlılık Düzeyi
SPSS :	Statistical Package For The Social Sciences
SS :	Standart Sapma
S:	Sayfa Numarası
T :	T Değeri (T Testi İçin)
TDK :	Türk Dil Kurumu
X :	Aritmetik Ortalama
% :	Yüzde

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı

Doktora Tezi

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERDE MÜZEYE DAYALI SANAT EĞİTİMİNİN ÖĞRENCİLERİN SANATSAL BECERİLERİNE, TUTUMLARINA, YARATICI VE UZAMSAL DÜŞÜNME BECERİLERİNE ETKİSİ

Mustafa ÖZTÜRK

Özel yetenekli çocukların eğitimlerinin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Toplumların geleceği olarak görülen bu çocukların eğitimleri de onların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde özel olmalıdır. Çalışmamız, okul dışındaki farklı mekânlarda özel yetenekli öğrencilerin ilgisini çekecek ve motivasyonu artıracak; eğlenceli ortamlar içinde sıkılmadan istedik kazanımların sağlanmasını amaçlamıştır. Ayrıca bu eğitim için hazırlanan etkinliklerle onların sanat becerilerinde, resim dersine karşı tutumlarında, yaratıcı ve uzamsal düşünme becerilerinde farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Çalışmamızda karma yöntem olarak nitelendirilen nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı, ‘Kontrol Gruplu Ön Test- Son Test Deney Deseni’ yöntemi uygulanmıştır. Örneklemimizi Konya Bilim ve Sanat Merkezine devam eden 6. sınıf düzeyinde 21 deney grubu, 21 kontrol grubu öğrenci oluşturmaktadır. Deney grubuna haftada 4 saat olan 8 haftalık (32 saat) müzeye dayalı sanat eğitimi ders planı hazırlanmış ve uygulanmıştır. Kontrol grubunda da kendi müfredatlarına bağlı kalınarak eğitim verilmiştir.

Deney grubuna denel işlem öncesi ve denel işlem sonrası, kontrol grubuna ise müfredat etkinlikleri öncesi ve sonrası sanatsal becerilerini belirlemeye yönelik “Yaşadığımız Çevrede Kültürel İzler” konulu resim yaptırılmıştır. Daha sonrasında her iki gruba da görsel sanatlar dersine karşı tutum, durum ve düzeylerini belirlemek için “Duyuşsal Özellikler Ölçeği, Benlik ve Görev Algısı Ölçeği”, yaratıcılık becerilerini belirlemeye yönelik “Torrance Yaratıcılık Testi ve uzamsal düşünme becerilerini belirlemeye yönelik “Zihinsel Çevirme, Kâğıt Katlama Testi” uygulanmıştır. Ayrıca deney grubunda müze gezileri sonrasında yansıtıcı öğrenme günlüğü sorularına cevap aranmıştır. Toplanan verilerle uygulanan programın öğrencilerin gelişimlerinde etkili olup olmadığını belirlemek için son test ve ön test farklarında oluşan karşılaştırmalı etkileri incelenmiştir. Öğrencilerin yapmış oldukları resimler ve yansıtıcı öğrenme günlüğü soruları içerik analizi ile incelenmiştir. Her düzeyde ulaşılan sonuçlarda deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel Yetenek, Müze Eğitimi, Yaratıcı Düşünme, Uzamsal Düşünme

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences

Department of Fine Arts Education

Art Education Program

Doctoral Thesis

THE EFFECT OF SPECIAL TALENT STUDENTS' MUSEUM-BASED ART EDUCATION ON ARTISTIC SKILLS, ATTITUDES, CREATIVE AND SPATIAL THINKING SKILLS

Mustafa ÖZTÜRK

The importance of the education of gifted children has been increasing day by day. The education of these children who are seen as the future of societies, should also be special to meet their needs. Our work will attract the attention of gifted students in different places outside the school and increase their motivation; It has aimed to provide desired gains without getting bored in entertaining environments. Moreover, it was examined whether there was a difference in their creative and spatial thinking skills in their attitudes towards the painting lesson in their art skills with the activities prepared for this training,

The 'Control Group Pre-Test- Post-Test Experiment Design' method, in which quantitative and qualitative research methods, which are described and used together as mixed methods, was applied in our study, Our sample consists of 21 experimental group students and 21 control group students at the 6th grade level attending Konya Science and Art Center. An 8-week (32-hour) museum-based art education lesson plan was prepared and applied to the experimental group for 4 hours a week. In the control group, education was given by adhering to their own curriculum.

A painting on "Cultural Traces in the Environment We Live in" was made by the experimental group before and after the experimental process and by the control group before and after the curriculum activities to determine their artistic skills. Later "Affective Characteristics Scale, Self and Task Perception Scale" to determine their attitudes, situations and levels towards visual arts lesson, "Torrance Creativity Test" to determine creativity skills and "Mental Flipping, Paper Folding Test" to determine spatial thinking skills were applied to both groups. In addition, answers were sought for the reflective learning diary questions after the museum visits in the experimental group. In order to determine whether the program implemented with the collected data is effective in the development of the students, the comparative effects of the posttest and pretest differences were examined. The pictures and reflective learning diary questions made by the students were analyzed by content analysis. It was determined that there was a significant difference in favor of the experimental group in the results achieved at each level.

Keywords: Special Talent, Museum Education, Creative Thinking, Spatial Thinking

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil-1: Renzulli'nin Üçlü Çember Modeli..... 44

TABLULAR LİSTESİ

Tablo.1 - Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Desen Modeli.....	52
Tablo.2- Çalışma Grubu.....	52
Tablo 3. Resim Çalışmaları Puanlama Cetveli Fleiss Kappa Analiz Sonuçları.....	79
Tablo 4. Resim Çalışmaları Puanlama Cetveli Deney Grubu ve Kontrol Grubu	80
Tablo 5. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Deney Grubu ve Kontrol Grubu	81
Tablo 6. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Deney Grubu ve Kontrol Grubu	82
Tablo 7. Tutum, Yaratıcılık ve Uzamsal Düşünme Ölçeklerinin Deney Grubu ve Kontrol Grubu Ön-Test Puanlarına Ait Normallik Analiz Sonuçları	83
Tablo 8. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Ön-Test Sonuçlarının.....	84
Tablo 9. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Ön-Test Puanları	85
Erişi Değerlerine Ait Normallik Analiz Sonuçları.....	86
Tablo 11. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Toplam Puan Deney Grubu ve Kontrol Grubu.....	87
Tablo 12. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Sanat Elemanları Alt Boyutu	88
Tablo 13. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Sanat İlkeleri Alt Boyutu	88
Tablo 14. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Yaratıcılık Alt Boyutu	88
Tablo 15. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Kompozisyon Alt Boyutu	89
Tablo 16. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Perspektif Alt Boyutu	89
Tablo 17. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Anlatım Alt Boyutu	89
Tablo18. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Konu Bütünlüğü Alt Boyutu.....	90
Tablo 19. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Hayal Gücü Alt Boyutu	90
Tablo 20. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Kültürel İzler Alt Boyutu.....	90
Tablo 21. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Çalışmanın Tamamlanması Alt Boyutu....	91
Tablo 22. Duyuşsal Özellikler Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyut Puanlarının	92
Tablo 23. Duyuşsal Özellikler Ölçeği Deney Grubu ve Kontrol Grubu.....	92
Tablo 24. Duyuşsal Özellikler Ölçeği Tutum Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu ...	93
Tablo 25. Duyuşsal Özellikler Ölçeği Özyeterlik Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu	93
Tablo 26. Duyuşsal Özellikler Ölçeği Kaygı Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu	94
Tablo 27. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanlarının	94
Tablo 28. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Toplam Puan Deney Grubu ve Kontrol Grubu	95
Tablo 29. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği İçsel Değer Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu.....	95
Tablo 30. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Yarar Önem Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu.....	96

Tablo 31. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Dışsal Değer Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu.....	96
Tablo 32. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Yeterlilik Beklentisi Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu	96
Tablo 33. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Görev Zorluğu Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu.....	97
Tablo 34. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Çaba Gereksinimi Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu	97
Tablo 35. Torrance Yaratıcılık Ölçeği Erişi Değerlerine Ait Normallik Analiz Sonuçları	98
Tablo 36. Torrance Yaratıcılık Ölçeği Deney Grubu ve Kontrol Grubu	98
Tablo 37. Uzamsal Düşünce Beceri Kâğıt Katlama ve Zihinsel Döndürme Ölçeği	99
Tablo 38. Uzamsal Düşünme Ölçeği Kâğıt Katlama Testi Deney Grubu ve Kontrol Grubu ..	99
Tablo 39. Uzamsal Düşünme Ölçeği Zihinsel Döndürme Testi Deney Grubu ve Kontrol Grubu.....	99
Tablo 40. Öğrencilerin “Bu etkinlikte yeni olarak ne öğrendin?” Sorusuna Verdikleri Cevapların	100
Tablo 41. Öğrencilerin “Bu etkinlikte hoşuna giden (sevdiğin) veya hoşuna gitmeyen (sevmediğin) durumlar neydi, neden? ” Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzdeler Dağılımları.	101
Tablo 42. Öğrencilerin “Bu etkinlikler sonrasında edindiğin yeni bilgileri, nasıl bir çalışmada veya nerede kullanabilirsin?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzdeler Dağılımları.	102
Tablo 43. Öğrencilerin “Bu etkinlik hakkında düşüncelerinizi işaretleyiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzdeler Dağılımları.	103

I.BÖLÜM

1. GİRİŞ

Tarihten günümüze insanlar hayatta kalmak, yaşadıkları zorlukların üstesinden gelmek ve hayatı kolaylaştırmak için araç-gereç üretmeye başlamışlardır. Bu üretim zaman içinde teknolojik gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Günümüze kadar gelen bu süreç içinde, insanların kendinden sonraki kuşaklara bilgi birikimini aktarma, onları hayata hazırlama ve istedik davranışlar oluşturma gayreti eğitim kavramını ortaya çıkarmıştır.

Eğitim insanların küçük yaşlardan itibaren davranışlarında ve yaşantısında istedik kazanımlar oluşturmak için bilgi, beceri ve alışkanlık kazandırmak için yapılan çalışmalarıdır (Ertürk, 1972). Eğitimin tarihsel sürecine bakıldığında insanların bilgi düzeyi, davranışları ve ahlaki değerlerinin olumlu yönde geliştiği görülmüştür (Fidan, 1982). Eğitimin amacı çocuğu geleceğe hazırlamak için kazandırılan bilgi ve becerilerin yanı sıra, onları toplum içinde de sağlam ve düzgün karakterli bireyler olmalarını sağlamaktır. Eğitim öğretim içinde hızlı öğrenme ve öğrendiğini işleme özelliği ile eğitimde en çok verim alındığı düşünülen öğrenciler özel yetenekli öğrencilerdir. Onlar ekonomik, siyasi, askeri ve teknolojik gelişmelerin itici gücü olarak düşünülmektedir (Kulaksızoğlu, 2004).

Özel yetenekli birey Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde “*yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenen, yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren birey*” olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018b). Özel yetenekli birey, genetik özelliklerle var olan ve çevresel uyaranlarla gelişen; bilişsel gelişim, dil anlama ve ifade etme yeteneği, sosyal, duyuşsal ve estetik gelişim alanlarında, yaşlılarından ileri düzeyde olma durumudur (Baykoç Dönmez, 2010).

Özel yetenekli öğrenciler için ihtiyaç duyulan ve farklılık sunan farklılaştırılmış eğitim, Türkiye’de Bilim ve Sanat Merkez’lerinde (BİLSEM) karşılanmaya çalışılmaktadır. BİLSEM’ler de bireyin yegâneliğini, özgünlüklerini dikkate alan, bireylerin bilimsel düşünce ve davranışları ile estetik değerleri bütünleştiren, üretken, sorunu çözen ve kendini var eden çocuklar olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2018b). Özel yetenekli öğrenciler, kendine ve sosyal hayata fayda sağlayabilmek için, okul planlarının ilerisinde değiştirilmiş öğretim programlarına ve hizmetine ihtiyacı olur. Özel yetenekli çocukların eğitimi, durumları nedeni ile standart eğitimden ayrı değildir. Fakat çocukların hızlı anlamaları, merak

alanlarının çokluğu, bilginin özüne inme becerisi bakımından özenli hazırlanan ve bireyselleştirilmiş eğitim planlarını özel yetenekliler bakımından daha iyi olmaktadır. Bireyselleştirilmiş program, her öğrencinin kendi potansiyeli ve öğrenme hızıyla ilerlemesine fırsat verecek öğretim anlayışıdır (MEB, 2019). Bireyselleştirilmiş eğitim, özel yetenekli öğrencinin bilgi, beceri ve tutum kazanmasında çok büyük kolaylık sağlamaktadır. Özel yetenekli öğrencilerin bu özel durumları öğretmenler tarafından iyi bilinmeli ve bu öğrenciler için geleneksel öğretim yöntemlerinin yerine sanat ve kültür merkezli çağdaş öğretim yöntemleri uygulanmalıdır.

Çağdaş eğitimin amacı, sorgulayan, düşünen ve yaratıcı bireyler yetiştirmektir. Bireyin aktif olarak yer aldığı öğrenme sürecinde, gözlem yapabilen, sorgulayan, düşünme çeşitliliği sunan ve uygulama etkinliklerinin birlikte gerçekleştiği eğitim ortamıdır. Bu eğitim ortamı sadece okul değil, sanat ve kültür merkezi olan müze gibi okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan sanat etkinlikleri ile aktif eğitim gerçekleşmektedir (Kuruoğlu Maccario, 2002).

Sanat, insanlığın tarihi kadar eski bir kavramdır. Geçmişten günümüze oluşan toplumlar, kendilerine özgü sanatı da oluşturmuşlardır. İnsanlığın var olduğu her yerde, yaşam için gerekli olan her türlü yaşamsal araç gereçlerin yanında sezgi, bilinçaltı, içgüdüsel olarak da sanatta kendini görür (Artut, 2009). Görsel Sanatlar eğitimi çağdaş öğretim yöntemlerinin amaçlarına hizmet eden en önemli eğitim öğretim alanıdır. Görsel Sanatlar alanında sanatla eğitim yapılır (Ayaydın, 2017).

Eğitim insanlar için yaşamın her anında ve her yerde kesintisiz devam eden bir süreç olarak görüldüğünde, bu olguyu okullarla sınırlı bırakmayıp, okul dışı mekânlarda da sağlanmalıdır (Erdoğan, 1995). Okul dışı öğrenme alanlarının başında müzeler gelmektedir. Müzelerdeki öğrenme alanı, soyut bir öğrenmenin ötesinde; geçmiş dönemlere ait eserleri görme, dokunma, inceleme ve öğrenilecek konuyu araştırma ruhu ile yaklaşımlarını sağlamaktadır (Seidel ve Hudson, 1999). Okul dışı öğrenme ortamlarında öğrenilen bilgiler, insanların hayatlarında unutamadıkları kalıcı davranış değişikliklerine neden olmaktadır (Taşkesen vd., 2021).

Müzeler bilgi ve nesne biriktirme işlemi ile eğitimi birleştiren, eğitimsel anlamda bir okul vazifesi görerek bilinçli ve duyarlı insanlar yetiştirme görevini de üstlenen, ziyaretçilerine sergiledikleri nesnelere vasıtası ile tarih ve kültürel farkındalık oluşturan ortamlardır. Müze eğitimi toplumların kültür varlıklarını ve eski eserlerini anlama, koruma ve

yaşatmayı sağlarken, insanın kendi kültürünü ve farklı kültürleri çok yönlü ve hoşgörülü bir yaklaşımla tanıma imkânı sunar. Bu da müzenin kültürlerarası anlayış ve ortak duygular geliştirme gibi hedefleri beraberinde getirmektedir (San, 2008). Gün yüzüne çıkarılan, yer ve zaman olarak dağınık bulunan objeleri bir mekânda toplayan, geçmişle bu gün arasında köprü kuran müzeler, öğrenciye okul dışı eğitim ortamında sanatsal etkinliklerle yaşayarak öğrenme olanağı sunar (Bülbül, 2016). Buyurgan ve Mercin'e (2005) göre ise müzeler, geçmiş yıllarda yaşamış toplumları bilim ve sanat açısından araştıran, bu güne ve geleceği ışık olmak amacını taşıyan kuramlardır. Müzelerde geçmişe ait sergilenen eserler, ülkelerin kültürel değerlerinin oluşmasına önemli katkılarda bulunmakta, aynı zamanda yapılan gezi etkinlikleri ile kalıcı öğrenmeyi sağlayan eğitim kuramlarıdır. Ayaydın'a (2017) göre müzeler, sanatla öğretimin farklılaştırılmalarının oluşturabildiği kurumlar veya yerlerdir.

Eğitimin her kademesinde bütün normal düzeydeki çocukların müzelerden yararlanmasının yanında, özel yetenekli çocukların da müzelerden faydalanması gerekir. Sanat ürünlerini, araç gereçleri, gündelik yaşam malzemelerini, meraklı sorularla irdeleyen, bu eserleri inceleme fırsatı bulan bireyler, bütün soruların cevaplarını müzelerde gidermektedir (Yücel 2015).

Bu çalışmada müze ortamında gerçekleştirilen etkinliklerin özel yetenekli çocukların sanatsal becerilerine, tutumlarına, yaratıcı ve uzamsal düşünme becerilerine etkisini incelemek amaçlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Sanat eğitiminin genel sorunsalı; sanatın eğitimde olması gereken yerde olamaması çocukların yaşamlarını sınavlara göre ayarlamak zorunda olması, eğitim programının zamana uyarlanmaması, programı hazırlayanların gereken hazırbulunuşluk seviyesinde olmayışı ve haftalık ders sürelerinin yetersiz oluşu, derse olan ilgiyi de azaltması olarak sıralanabilir. Bu sorunsal içerisinde özel yetenekli çocukların eğitiminde sanat eğitimine yeterince yer verilmemesi, bu öğrencilere verilen görsel sanatlar eğitiminin öğrenciler üzerinde nasıl bir etki ve kazanımlar sağladığının bilinmemesi durumlarını da ekleyebiliriz.

“Çocukluk döneminde sanat eğitimi alınması, onların yaşamlarında kullanabilecekleri istedik davranışlar kazanmaları için zorunludur” diyen Özsoy (1998) aslında, sanat eğitiminin çocukları hayata hazırlamada, beceriler kazandırmada ve eğitimin diğer alanlarında da başarılı olmaları için çok önemli bir unsur olduğunu vurgulamıştır.

Sanat eğitiminin sanatsal becerileri, algıyı ve yaratıcı düşünme becerisini artırmak, kişiye kendini anlatma becerisi sağlamak, üretim endüstrisine hizmet vermek, hayatı güzelleştirmek gibi hedefleri vardır. Ancak eğitim öğretim politikamızda ve sosyal alanda, görsel sanatlar dersi, çizme, boyama ve süsleme yapma gibi anlaşılmakta ve en son akla gelen ders gibi görülmektedir. Sanat eğitimi; zekâ alanları ve bölümleri farklılık gösteren özel yetenekli çocuklara, yaparak yaşayarak öğrenme ortamları sunarak görsel ve mekânsal beceri alanlarında yetenekli bireyler yetişmesine fırsat sağlayabilecektir. Ayrıca öğrencilerde gözlem yapma, orijinal icatlar yapma, kişisel iletişimlerini destekleme ve pratik düşünceyi geliştirme gibi faydalar sağlar. Bireyin el becerisini geliştirir ve sentez yapmasına yardımcı olur.

Sanat dersi, hayatımızda diğer dersler kadar değerlidir. Sanat dersini beceri dersi ile özleştirmek sanatı olumsuz etkilemektedir. Günümüzde sanat eğitiminin boş zamanları değerlendirme dışında başka bir işlevinin olmayacağı düşünülmektedir. Baysal'a (1994) göre; bilim ve teknoloji ilerleme, sanat ve düşünme becerisinin gelişmesi ile bütünleştiği oranda ilerleme göstermektedir. Sanat eğitiminin de müze eğitimi gibi birçok etkinliklerle çeşitlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu etkinliklerle özel yetenekli çocukların sanatsal becerilerinde nasıl bir değişikliğe neden olduğunun bilinmemesi, çalışmalarındaki tutum değişimlerinin analizinin yapılmaması, onların eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde ve oluşturulacak kazanımlarda bize bilgi vermesi açısından önemlidir.

Müzeler, çocuklara nesne ve objeleri yerinde görme ve dokunma fırsatı vermekte, yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlamakta, sanatsal ve bilimsel çalışmalarına fikir verme açısından destekleyen mekânlar olmaktadır. Müzeler dört duvar içinde kendini ifade edemeyen ve fark edilememiş çocuklara kendilerini ifade etme ortamı sunmakta ve böylece yetenek ve becerilerin keşfedilmesini sağlamaktadır. Ayrıca sınıf içinde tecrübe ve deneyim sağlanmasında zor olan kazanımların oluşmasında kolaylık sağlar (Şahan, 2005). Müze eğitimi ile eğitim ortamı dışına çıkılarak çocuklarda sanat eğitimiyle ulaşılmak istenen amaçların yanı sıra, onların sosyalleşmesi, kültürlenmesi, geçmişini tanınması ve çevresi ile bağ oluşturması ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılaması beklenmektedir. Düzenlenen müze eğitim faaliyetlerin kazanımları ve etkinlikleri tam anlamıyla hazırlanmadan, gezi faaliyeti olarak düzenlenmekte ve etkinliklere yer verilmemektedir. Bu gibi faaliyetler beklentilere karşılık vermemektedir.

Özel yetenekli öğrencilerin müze ve müze eğitimi çalışmaları ile ilgili bir ön bilgilerinin olmaması, düşünce yapılarında farklılık oluşturulması ihtiyacını ortaya

koymuştur. Müze etkinlikleri ile farklılaştırılan ve zenginleştirilen sanat eğitimi ile özel yetenekli çocuklardaki farklılık ve kazanımların neler olduğunun bilinmemesi araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bunun yanında etkinlik ve planlar farklılaştırılırken ve zenginleştirilirken kullanılan yönergelerin öğrencilerin sanatsal becerilerine tutumlarına yaratıcı ve uzamsal düşünme becerilerine olan etkilerinin olup olmadığının bilinmemesi problem durumunu ortaya koymaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “Özel yetenekli öğrencilerde müzeye dayalı sanat eğitiminin öğrencilerin sanatsal becerilerine, tutumlarına, yaratıcı ve uzamsal düşünme becerilerine etkisi nasıldır?” olarak belirlenmiştir.

1.2.1. Nicel Araştırma Hipotezleri

Problem cümlemize cevap ararken ortaya koyduğumuz aşağıdaki hipotezler cümleleri dikkate alınmıştır.

1.2.1.1. Özel yetenekli öğrencilerde uygulanan müzeye dayalı sanat eğitiminin, öğrencilerin sanatsal becerilerine etkisi vardır.

1.2.1.2. Özel yetenekli öğrencilerde uygulanan müzeye dayalı sanat eğitiminin, öğrencilerin görsel sanatlar dersine karşı tutumlarına etkisi vardır.

1.2.1.3. Özel yetenekli öğrencilerde uygulanan müzeye dayalı sanat eğitiminin, öğrencilerin yaratıcılık becerilerine etkisi vardır.

1.2.1.4. Özel yetenekli öğrencilerde uygulanan müzeye dayalı sanat eğitiminin, öğrencilerin uzamsal düşünme becerilerine etkisi vardır.

1.2.2. Nitel Araştırma Soruları

1.2.2.1. Özel yetenekli öğrencilerin müzeye dayalı sanat eğitiminde, eğitimin uygulanmasına ilişkin görüşleri nasıldır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Özel yetenekli öğrencilerin eğitim süreçlerinde görsel sanatlar derslerinin etkinliklerinin çeşitlendirilmesi, farklılaştırılarak ve zenginleştirilmesi bu öğrencilerin eğitimlerinde büyük bir yer tutmaktadır. Özel yetenekli öğrencilerin dikkatlerini toplama ve odaklanma veya klasik eğitim modelinden sıkıldıkları durumlar gibi yaşadıkları sorunların ötesinde öğrenmeyi sağlamada ve kalıcılık düzeyini artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Öğrenmeyi sağlama ve kalıcılığı artırmada bir diğer unsur da okul dışı öğrenme ortamlarıdır. Öğrenci bu ortamlarda eğlenirken ve oyunlaştırırken yeni bilgiler öğrenir, öğrendiği bilgileri

hayatına yansır. Okul dışı öğrenme ortamları arasında yer alan müzeler eğitimin birçok alanında kullanılabildiği gibi sanat eğitiminde de aktif olarak kullanılmaktadır. Görsel sanatlar derslerinde bu kurumlar bir faaliyet yerine dönüşür. Eğitimin birçok alanına göre sanat eğitiminde de aktif yer alan müzeler etkin kullanılan yerler haline gelir. Müzeler, insanlar ile önceki kültürler ile bağ oluşturmalarını ve oluşturulan bağın sağlamlaştırılmasını sağlar. Müzeler, toplumların geçmiş kültürlerini insanlara dolaysız ve somut olarak sunan kültür ve sanat hazineleridir. Böylelikle kişilerin görerek, dokunarak, hissederek ve uygulayarak öğrenme yaşantılarının canlılık ve kalıcılık sağlar.

Müzeler insanoğlunun ürettiği eserlerin farkına varılmasını sağlayarak kültürlerarası iletişimi de sağlamaktadır (Buyurgan ve Mercin, 2005). Bu iletişim eserlerdeki sanatsal değer, eserdeki konu, malzeme, mesaj, eserin ele alınış şekli ve eser üzerindeki sanatın ilkeleri ve sanatın elemanları ile sağlanmaktadır. Bireysel farklılıkları göz önüne alınarak bilim sanat merkezlerine eğitim gören öğrencilerin sanatsal ve tasarımsal becerilerinin okul dışı eğitim ortamı olan müzelerde yapılan etkinliklerle geliştirilebilir. Müzelerde öğrencilere sunulan görsel zenginlik kültürel miras onların görerek dokunarak ve yaşayarak deneyimledikleri öğrenme sürecidir. Öğrenciler bu öğrenme süreci ile daha sonra yapacakları sanatsal beceri ve ürün tasarımlarına yansıyacaktır.

Ayrıca özel yetenekli bireylerin kendilerini ifade etme, iletişim becerileri, özgüven, kaygı ve başarıma duygusu gibi tutumları müzeye dayalı sanat eğitimi ile geliştirmek amaçlanmıştır. Öğrencilerin müzelerde planlar doğrultusunda eğlenerek sanat ve görsel unsurlarla etkileşime girmeleri onların gerek sanat dersine karşı gerekse kişisel gelişimlerdeki davranış ve tutumlarına istedik kazanımlar sağlamak amaçlanmıştır.

Bapoğlu ve Yıldız (2019) farklılaştırma ve zenginleştirme gibi destek eğitime ihtiyaç duyan özel yetenekli bireylerin eğitim ve öğretim alanlarında müzeler değerli bir unsur olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda özel yetenekli öğrencilerin müzeye dayalı sanatsal çalışmalar için planlanan etkinlikler içerisine yerleştirilen yönergelerle öğrencilerin yaratıcı ve uzamsal düşünme becerilerini geliştirmek amaçlanmıştır. Sanatsal ve tasarım becerileri, yaratıcılık becerileri ve uzamsal düşünme becerileri gibi unsurların müze gezileriyle geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca müzeye dayalı sanat eğitimi ile müzedeki eserlerin öğrencilerin resim çalışmalarına esin kaynağı olması, resimlerinde geçmişin izlerini taşımasına ve kazandıkları sanatsal değerleri gelecek nesillere aktarma bilinci oluşturmaları amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Çağımızda toplumları bilimsel ve sanatsal gelişmelerin ileriye götürdüğü açıkça görülmesi üzerine, özel yeteneklilerin bir ülkenin geleceğinde milli bir hazine olduğu, bu öğrencilerin eğitimlerinin önemi ortaya çıkmış ve tüm dünyada önemli bir yer almaya başlamıştır. Genç'e (2016) göre, bir milletin varlığının kalıcı olması, uluslararası güç haline gelmesi; özel yeteneklilerin eğitilmesi, onların gerek üretimin bir parçası olmaları gerekse yönetsel kademelere getirilmeleri önemlidir. Sisk (1990) gelecekteki lider kadrolarının, bilim adamları ve sanatçıların varlığının, özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerine verilen önemle ilişkili olduğunu belirtmektedir.

Özel yetenekli bireylerin kişisel gelişimleri ve 21. yy becerileri olarak adlandırılan liderlik, problem çözme, kendini ifade etme gibi tutum ve davranışları kazanması, farklılaştırılmış ve zenginleştirilmiş sanat eğitiminin önemini tartışmasız ön plana çıkarmaktadır. Özel yetenekli bireylerin sanat eğitimi görmesi, çocukların yaşamında kullanılması hedeflenen davranışları oluşturmaları için gereklidir. Sanat eğitimi esas olarak; bireyin görmesine, denemesine, uygulama yapmasına imkân sunmaktadır. Birey böylece soyut ve somut imgeler arasındaki iletişimin nasıl kurulacağını sorgulayarak deneyler, denemeler, araştırmalar yapacak, böylece yaratıcılığını ve uzamsal düşünme becerisini geliştirmiş olacaktır. Müzelerdeki eserlerin sergilenmesi ile özel yetenekli öğrencilerinin yaptıkları çalışmalar arasındaki ilişkiler ortaya konulduğu gibi öğrencilerde de bir taraftan bilgisini artırma, derinleştirme, fikir yürütme alışkanlığı verirken öbür taraftan da bireylerin hayal gücü ve duygu dünyasını zenginleştirip yaratıcılığına fayda sağlayacaktır.

Özel yetenekli bireylere verilecek eğitim yöntemlerinin aktif olarak kullanılması ve öğrenme becerilerini gösterebilecekleri ortamlarının zenginleştirilerek eğitimsel ve öğretimsel olarak multidisiplinler alanlardan faydalanılması, onların eğitime katkı sağlayacaktır (Yücel, 2015). Müzelerde yapılan çalışmalar ile ayrıntılı öğretim etkinlikleri verilerek belirlenen konular hakkında kalıcı öğrenme imkânları sağlanabilmektedir. Geçmişten gelen kültürel değerlerin ve birikimlerin öğrenilmesi, tanınması, bu ürünler aracılığı ile geçmişi ile gurur duyması, koruma bilincinin sağlanması ve gelecek kuşaklara aktarma bilincinin oluşturulması açısından önemlidir.

Müze ziyaretleri bireyde sanat ürünü, sanatçısı ve geçmiş ile ilgili bilgi verir. Ayrıca, bireye pek çok yaşanmışlık imkânı vererek kişiyi güdüler ve toplum olarak gelişmişlik seviyesinin artmasına sebep olmaktadır. Müze eğitimi sayesinde bireylerin estetik yetenekleri

algılama ve dikkat becerileri gelişmiş sanat kültürünü yaşatabilen ruhsal doyuma ulaşmış ve sanat kültürünün evrensel bir dil olduğunu kavrayabilen kişiler olması toplumun geleceği açısından çok önemlidir. Bireylerin duygusal, devinişsel ve bilişsel yönden eğitilebilmeleri için müzelerin uygun yerler olduğu kabul edilir (Buyurgan ve Mercin, 2005).

1.5. Sayıtlar (Varsayımlar)

- 1- Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin ölçme araçlarındaki soruları içtenlikle yanıtladıkları varsayılacaktır.

1.6. Sınırlılıklar

- 1- Konya Bilim Sanat Merkezine devam eden 6. Sınıf özel yetenekli öğrenciler ile sınırlıdır.
- 2- Planlanan müze ve ders etkinlikleri ile sınırlıdır.
- 3- Kullanılan veri toplama araçları ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

-Bilim ve Sanat Merkezleri

Özel yetenekli öğrencilere örgün eğitim kurumlarının yanı sıra; genel zihinsel, görsel sanatlar veya müzik yetenek düzeylerini geliştirmek ve destek eğitim hizmeti vererek mevcut seviyelerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak için açılan kurumu (MEB, 2018b).

- Özel Yetenekli Birey

Akranlarına göre öğrenme hızı, sanat ve yaratıcılık becerisi, liderliğe ilişkin kapasitesi, özel akademik yeteneği gibi genel becerilerde ileri seviyede performans gösteren, soyut işlemleri anlayabilen ve ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven birey olarak tanımlanır (MEB, 2019).

- Müze

Klasik ya da çağdaş anlamda müze; geçmişten bugüne insanın yaşamında gerekli olan ve ürettiği her türlü ürünün geçmiş ve gelecek arasında köprü kurması, eğitim, öğrenme ve yaratıcılığı kolaylaştırması bilgi ve inceleme imkânı sunması amacıyla toplanarak, korunduğu, sergilendiği, insanların zevk almasını ön planda tutan mekânlardır (Buyurgan ve Mercin, 2005).

- Görsel Sanatlar Eğitimi

Bireylerin sanat elemanları ve ilkelerini dikkate alarak oluşturacağı çalışmalarla, yaratıcılık becerilerini geliştirme, teknolojik gelişmeleri de dikkate alarak yeni formlar oluşturma, problemlere çok yönlü bakmalarını sağlama, yeniliklere açık estetik ürünler ortaya koymaları ve görsel ifade gücünü geliştirmelerinin hedeflendiği eğitim alanıdır (Toktaş, 2019).

- Sanatsal Beceri

Sanatsal değerleri içerisinde barındıran çalışmalarda ustalıkla icra edilebilme yetisi (Başaran, 2019).

- Tutum

Belirli bir durum, nesne, kavram ya da insanlara karşı öğrenilmiş, inanç, duygu ve düşünce durumlarında olumlu ve olumsuz tepkide bulunma eğilimidir (Tezbaşaran, 1997).

- Yaratıcılık

Yeni bir ürün ortaya koyma sürecinde, kişinin zekâ unsurlarını kullandığı, özgünlüğün ve becerilerin ön planda olduğu, kendine özgü bir problem çözme sürecini içeren bilişsel bir yetenektir (Aslan, 2001).

- Uzamsal Düşünce

Bir veya birden fazla parçadan oluşan şekillerin eksik parçalarının tamamlayıcılarını bulma, şekillerin sabit veya hareketli durumlarda görsel halini zihinde canlandırıp farklı açı ve yönlerde hareket ettirme yeteneği olarak tasvir edilebilir (Turgut, 2007).

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ARAŞTIRMALAR

2.1. Görsel Sanatlar Eğitimi

Sanat insan yaşantısının en ince ayrıntısına kadar analiz ederken, insanlar her zaman bir şeyleri anlamaya ihtiyaç duymuşlardır. Sanat aracılığı ile insan ruhla bedeni, zekâ ile duyguyu, zaman mekân algısını ve yaşadığı olayları ilişkilendirmişlerdir (Özsoy, 2003). Sanat, insanın toplumsal hayatının, bireysel olarak en genel alanıdır. Sanatın bireye sağlayacağı kazanımları başka bir alan sağlayamaz (Özsoy ve Şahan, 2009). Sanat sosyal hayatın en önemli unsurlarındandır. Öğrencilerde, kendine saygı, özdenetim ve estetik gibi pek çok alanda beceri kazanımları sağlamaktadır. Sanat eğitimi ile yeni bir ürün ortaya koyan çocuk, hayal sınırlarını geliştirirken yaşam kalitesini de artırır (Aykaç, 2016). Bu nedendir ki ilk dönemlerden itibaren çocuklara sanat ortamları sunmanın büyük yararları olur. Sanat adına ortaya konan etkinlikler çocuğun kendini sosyal ortamda rahatlıkla ifade etme imkânı sağlar (Yurteri Öztürk, 2021).

Sanat çalışmalarına bütün çocukların gelişimlerinin sağlıklı devam ettirmeleri için ihtiyaç vardır. Bu sebeple sanat çalışmaları kişi için etkileşim aracıdır. Gerçekte sanat eğitimi, sadece kişiyi duygusal olarak doyuma ulaştırmaz aynı zamanda yaşadığı kültüre ve topluma uyum sağlamada da büyük etkisi vardır. Diğer yandan kendi kültürünü korumaya geliştirmeye ve farklı kültürlerle de sağlıklı iletişim kurmaya ortam sağlar (Gel, 1993). Ortaya konan eser, tarihsel, eleştirel ve estetik yönden öğretilen ve öğrenilen, kişiye estetik, bilgi ve deneyimlerin bir düzen içinde sunulduğu eğitimin bir bölümüdür (Kırıçoğlu, 1992). Sanat eğitimi çocuğun kendini dış müdahale olmadan rahatlıkla ortaya koyabildiği bir ortamdır. Çocuğun öz benliğinin gelişmesinde, kendine olan güveninde önemlidir. Atölye derslerinde paylaşımcı, sorumlu, düzenli olurken materyali kullanımında da bilinçlenir. Sanat eğitimi çocukların kültürel, sanatsal ve tarihi değerlerini geliştirirken onların rahatlıkla yaratıcı fikirlerini ortaya koyabilecekleri bir süreçtir (Buyurgan, 2007).

San'a (1979) göre sanat eğitimi de kişinin merakı, özgür düşüncelerini rahatlıkla ortaya koyma ve estetik gibi alanlarını geliştirmeye yönelik uygulanan bir eğitim sürecidir. Kişi çevresini daha iyi algılar. Sadece farklı görüş yeteneğini değil diğer duyularına da etki eder (Ersoy, 1993). Sistemli bir şekilde sunulan sanatsal çalışmalar bireylerin farklı derslerdeki başarılarını da olumlu olarak etkiler (Karayağmurlar, 1991). Yıldız'a (2000) göre sanat eğitimi; kişilerin özgün kabiliyetlerini fark etmelerini sağlayarak bu yeteneklerini

geliştirmeleri ve özgün çalışmalar oluşturmalarına imkân tanıma bakımından önemli bir eğitim sürecidir.

Sanat öğretimi zamanımızda bir haz, duygu ve farklılıklar oluşturmanın yanında kendine özgü, modern fikirler ortaya koymayı öngören, yaratıcı kişiler eğiten, zihinsel çalışmalar aşaması gibi görülür (Kahraman, 2007). Bütünsel bir çerçeve içinde bakıldığında kişinin duygu, düşünce ve görüşlerini ortaya koymada, yetenek ve yaratıcılık gücünü estetik bir aşamaya vardırma hedefi ile yapılan tüm eğitim gayretidir (Türkdoğan, 1984). Görsel sanatlar farklı ve renkli bir yaşam oluşturmak için kişiye fayda sağlayan asıl faktördür. Sanat eğitimi, bütün yaştaki kişilere faydalıdır ve bireyin yaşamında değerli bir yeri vardır. Sanat eğitimi; insanın yaratıcı düşünme becerilerini ve yeteneklerini eğitmek, estetik bakışını geliştirmek ve bilinçlendirmek için faydalıdır (Yazar vd., 2014). Sanat eğitimi bireye, çevresinde olup bitene değişik alandan görme, hızlı kavrama, anlama ve estetik düşünme yeteneğini kazandırmaktadır. Sanatın bireyin gelişiminde, kişinin duygu ve düşüncelerini özgürce sunabilmesinde, duygusal ya da psikolojik yönden rahatlatarak ruhsal ihtiyaçlarının tatmininde, sosyal değerlerini bilen toplum oluşturmak gibi bir gayretlidir (Artut, 2009).

Sanata ve duyguların ilerlemesine değer veren eğitim sürecinde yapılan sanatsal çalışmalarla, öte taraftan bireyin karşılaştığı durumlara karşı sağladığı tecrübeleri keşfetmesine imkân sunarken; öbür yandan da zihinsel becerilerini, düşüncelerin ve zekânın ilerlemesine sunduğu fayda sebebiyle öğrenme ve gelişim aşamasında görsel sanatlar dersinin aktif bir biçimde rol aldığı görülür (Yolcu, 2009). Aral'a (1999) göre sanat eğitimi; insanların kişilik gelişimlerini, hareketlerini, dikkatlerini artırırken gözlem becerilerini geliştirmektedir. Ayrıca sanat eğitimi hayatı algılama, yorumlama, özgünlük, farklı düşünme alanlarını geliştirme, iletişim becerilerini yükseltmede de faydalı olur. Sanat eğitimi sayesinde çocuklara bakmayı öğretmek, görsel düşünmeyi oluşturmak, yaratıcılığı artırmak değişikliklerin ve benzerliklerin farkına vardırarak, yaratıcılığı engelleyen sorunları değişik yöntemlerle çözüme ulaştırmak, eser, olay ve olguları eleştirel bir yönle görme davranışı edindirmek ve çocuklara çevreleri ile ilgili fikirlerini, duygularını, heyecanlarını farklı sanat çalışmaları ile ifade etme becerileri kazandırmak amaçlanır (Gürtuna, 2003).

Çocukların yaratıcılık becerilerini artırmayı karşılaştıkları sorunları kendilerine özgün olarak çözümlenmeyi öğrenmelerini hedefler. Sanat eğitimi ile kişilerin tasarım yapabilme yeteneğinin artırılması, estetik görüş düzeyi yüksek insanlar eğitmek eğitimin hedefi olmalı, bu hedefe ulaşıldığında benzer özellikleri olan çağdaş bir toplumda oluşturulmuş olur (Dikici,

2002). San'a (1984) göre sanat eğitiminde hedef; kendine inanan, özgür, kendi yeteneklerinin farkında olan ve yeteneklerini doğru kullanan, kendisiyle etrafındakileri de değiştiren, dış çevreye ve hayatına saygılı, üreten, heyecanlı, dengeli, zeki, duyarlı, duygusal ve özgün etkinliklerini yapan özgür bireyler kazanır. Sanatın eğitim-öğretim sistemine adapte edilmesinin en faydalı sebepleri, bireyde olan veya gizli olan sanatsal becerileri fark edip ortaya koymak ve bu yeteneği sanatın herhangi bir branşı içinde somutlaştırabilecek teknik alanların öğrenilmesine faydalı olmaktır (Erinç, 2004).

Sanat eğitimi, estetik değer ve algısal duyarlılıkları artıran, görsel sanatların anlaşılmasına ve yorumlanmasına katkı sağlayan; yaratıcı, uzamsal ve eleştirel düşünme gibi var olan yetenekleri geliştiren, bireysel ve toplumsal açıdan iletişime değer katan bir eğitim alanıdır. Öğrenciler sanat eğitimi ile düşünme ve bedensel eylemlerinin bir arada olduğu süreç içerisinde gelişim gösterirler. Ayrıca sanat eğitim ortaya koydukları çalışmalarla el becerilerini artırdığı, kendini ifade edebildiği, duygularını düşüncelerini dışa vurdukları ve başarıya duygusunu tattıkları, özgüvenlerinin arttığı bir eğitim programıdır.

2.1. Görsel Sanatlar Dersi Programında Yer Alan Öğrenme Alanları

Görsel Sanatlar eğitiminde kazanılan bilgilerin benimsenmesi ve sanat ürünlerinin faydalı bir şekilde değerlendirilmesi, sanatsal ürün yapmada ve sanatına gerçek değerini vermede bireysel değer ve düşüncelerin iletimini sağlar. Sanatçının biçim ve formları, malzemeleri ve sembolleri ürünlerinde ne şekilde kullandıkları sentezlenmesi ve değerlendirilmesi; sanat ürününün ortaya çıkmasında özgün sürecin araştırılması, analizi ve keşfini içerir. Sanat çalışmaları ve görsel sanat çalışması ortaya koyarken değişik yöntemlerin birlikte kullanılmasına ağırlık verilmiştir (MEB, 2018a).

Görsel sanatlar dersinde öğrenme alanları çocuğun hayat boyunca ihtiyacı olacak becerilerinin gelişmesine, geçmişle gelecek arasındaki kültürel olgunun farkında olmasına ve aktarımını sağlamasına, sanatsal estetik ve sanatsal eleştirel düzeylerinin geliştirilmesine yönelik kazanımlar sunmaktadır. Sanat, kişiye verdiği öğrenme bölümleri sayesinde hayatın kelimelerle ifade edilemeyen soyut yönüne vurgu yaparak insanın sanat ile yaşamın gerçeklerini anlamasında ve kendi duygu, fikirlerine ilişkin olumlu bir tutum değişikliği meydana getirmesinde etkili bir öğrenme ve öğretme alanı olarak kullanılmaktadır. Bu sebeplerle insanı bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere her yönüyle eğiterek yetenek ve ilgi alanlarını ilerletip kendini, çevresini ve değişik kültürleri kendine özgü bir kişisel

gelişim süreci içinde sanatsal bir tarzla benimsemeyi başarmanın en ideal yolu, kişiye sanat öğretimi sağlamaktır (Özsoy ve Alakuş, 2009).

Gökay Yılmaz (2011) görsel sanatlar eğitimi ile öğrenciler, farklı kültür ve ulusların sanatsal ve tarihi ilerlemelerini kendi bireysel tarz ve öz değerlendirmeleri ile sentez yaparak, dar kalıplardan uzak durarak kişisel bir ifade yolu keşfettiğini, bireyler ürün analizi yöntemiyle ürünlerinin zihinsel ve duygusal yapısını problemlerin asıl gerçeklerle birleştirip analitik ve eleştirel düşünme gibi ileri seviyede yetenekler kullanarak, sanatın ulusal ve evrensel boyutunu kavramayı öğrenmektedirler. Bireyler sanatsal çalışmalarıyla yeni anlatım yöntemleri kullandıkları, eski ve yeni bilgileri karşılaştırarak, değişik malzemeler ile elde edecekleri deneyimle yeni ve özgün çalışmalar ortaya koymayı öğrenmişlerdir. Eğitim-öğretim döneminde kullanılma hedefini üç ana gerekçeye dayanmaktadır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında; görsel iletişim ve biçimlendirme, kültürel miras, sanat eleştirisi ve estetik şeklinde temel öğrenme alanlarına göre ele alınan kazanımlara ve açıklamalara yer verilmiştir (MEB, 2018a).

- Görsel İletişim ve Biçimlendirme Alanı

Öğrencilerin gözlemedikleri, hayal kurdukları ve fikirlerini oluşturarak görsel iletişim kurmaları, biçimlendirmede görsel etkileşimin olması için sanat alanını kullanmaları yanında onu destekleyen yazılı ve sözlü ifadeler oluşturmaları, sanat elemanları (renk, çizgi, biçim, form, doku, mekân/uzam) ve tasarım ilkelerini (ritim, denge, oran-orantı, vurgu, birlik, çeşitlilik, hareket, zıtlık) kullanmalarıdır. Sanat çalışmalarının anlamını ve değerini anlarken kendisinin ve akranlarının oluşturduğu görsel sanat etkinliklerine saygı duymayı öğrenmeleri, öğretim materyallerini, araç-gereçleri kullanabilmeleri ve teknik uygulamaları gerçekleştirmeleri, becerilerini ortaya çıkartabilecek yaratıcı, özgün tasarlama çalışmalarını yapmaları, telif hakları gibi konulara ilişkin ahlaki davranışlar göstermeleri hedeflemiştir (MEB, 2018a).

Öğrenciye bu öğrenim alanı içinde sanatın kendi içindeki değişimle birlikte, konu, teknik, anlatım şekli, biçim ve sanatsal değerlerin farklılık gösterdiği kazanımlar verilmeye çalışılmaktadır. Sanat eserinde yer alan insan ve hayvan biçimleriyle oluşturulan figürlerin anlamı, natüremorttu oluşturan malzeme çeşitliliği, sanatta konu ve anlatım teknik ve tarzı ile ortaya çıkan üslup farklılığı, gibi sanat ilkeleri ile oluşturulan kompozisyonlara ulaşmayı hedefler (Gökay Yılmaz, 2019).

- Kültürel Miras Alanı

Kültürel miras öğrenme alanı ile çocuklar; görsel sanatların birbirinden değişik olan kültürel ve tarihsel alanını öğrenirler. Bu alanda çocuk, yalnız yerel olanın yanında evrensel de görebilir. Müzelerin eğitimiyle yeni özgünlükleri ortaya koyması ve içinde olduğu kültürü, coğrafyayı ve farklı kültürleri anlaması sağlanır. Çok farklı ve zengin arkeolojik, etnografik, sanatsal kalıntılardan oluşan yaşadığımız bu topraklarda, uygarlıkları öğrenir ve bu değerlere sahip çıkma farkındalığını edinirler (İlhan Çakır vd., 2016).

Tarihsel gelişim içerisinde Türk toplumunda ve kültüründe ortaya konulan ve değişik toplum ve kültürlerde ortaya çıkan sanat ürünlerini ve sanatçıları tanır. Sanat ile kültürün birbirini etkilediği ve yansıttığını, müze, ören yerleri, tarihî alanlar, sanat galerisi, sanatçı atölyeleri ve bunun gibi yerlerdeki kültür sanat ürünlerinin, sanatın duygu, düşünce ve inanışları iletmeye bir aracı olduğunu anlar. Görsel Sanatların geçmiş ile gelecek arasında iletişimi olan araçlardan biri olduğunu bilir ve müzeler ile görsel sanatları ilişkilendirir. Görsel Sanatların tarihsel aşamasını, kültür-sanat örneklerini araştırmaları, sentez etmeleri ve yorumlamaları hedeflenmektedir. Ayrıca Türk kültüründe dayanışma hedefli inşa edilen eserleri incelemeleri amaçlanmıştır (MEB, 2018a).

Kültürel Miras öğrenme alanıyla öğrencilerde müze bilinci oluşması müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihi eser, anıt vb. ile ilgili bilgi edinmesini, önemini anlamasını ve gurur duymasını sağlar. Gerçek eser ile sahtesi arasındaki farkı bilir. Restorasyon ve konservasyonun amacını açıklar. Müzedeki ürünler bu eserlerin ait oldukları zamanlar arasında bağ kurar. Çeşitli kültürlerle saygı duyar. Ürünler aracılığıyla Anadolu uygarlıklarını tanır. Müzelerin, toplumsal ve evrensel kültürel eserlerin geçmişten günümüze aktarıldığı mekânlar olduğunu anlar. Toplumsal kültürümüze sahip çıkmanın önemini bilir. Tarihi eserlerin ve kültürün taşıyıcısı niteliğindeki sanat eserlerinin kayıt altına girmesi gerekliliğini ve önemini anlar. Sanat ürünlerinin özelliklerini anlar ve açıklar. İlgi duyduğu sanat eserleri hakkında bilgi toplar (İlhan Çakır vd., 2016).

c. Sanat Eleştirisi ve Estetik Alanı

Öğrencilerin; görsel sanatlar dersinin önemli hedeflerinden bir tanesi de sanatsal çalışmalar ile bireyin sanatsal zekâsının eğitilmesi ile estetik beğeni duygusunu artırmaktır (Yolcu, 2009). İnsana sanat eğitimiyle verilen estetik bilinç, bireyin duygularını güçlendirerek etrafındaki nesnelere zevk duymasını ve beğenisinin artmasını neden olur (Tunalı, 2004).

Beğeni duygusu artmış kişi aldığı estetik eğitim ile sayesinde güzel ile çirkin arasındaki durumu ayırt etmeyi öğrenir (Gökay Yılmaz, 2009).

Estetik farkındalığı yalnızca kişilerin yaşamları ile sınırlı değildir, normal hayatlarında kullanacakları ve durumlar arasında bağ kurarak dengeli bir hayat yaşayabilecekleri davranışlar edinmeleri de insanlara faydalıdır (Buyurgan ve Mercin, 2005). Sanat eserinin ekonomik değerinin olduğunu, eserle ilgili tartışmalarda ortaya konan görüşlerin, düşüncelerin ve tercihlerin değişik olabileceğini fark etmeleri, düşüncelere, sanata ve sanatçıya saygılı olmayı ve etik kuralları bilmeleri amaçlanmıştır (MEB, 2018a).

2.2. Müze ve Müze Eğitimi

2.2.1. Müze ve Müzecilik Kavramı

Milletlerarası Müzeler Konseyi' nin (ICOM) tanımına göre müze “Kültür eserlerine sahip çıkan ve bu ürünleri etüt, eğitim ve estetik beğeniye artırma hedefiyle toplu şekilde sergilenen toplum faydasına işleyen, sanata, ilme, sağlığa, teknolojiye ait koleksiyonları bulunduran müesseselerdir” (ICOM, 1970). Kültürel değerleri barındıran nesnelere kurulu bir bütünü korumak, incelemek, değerlendirmek; özellikle halkın eğitimi, öğretimi dünya görüşünün yenilenmesi için sürekli sergileme yapan ve çoğunluğun yararına yönetilen daimî kuruluşlara müze denir (KTB, 1976; KTB, 1990; KTB, 2010).

Müze, kültürün sergilendiği bir yerdir ve insanların dünya ve bireysel çevreleri ile kurdukları deneyimlerinin, yaşantılarının ve tüm bunların ilişkisi durumundaki görüşlerinin kültür, sanat ve estetik ile yoğrularak yardım eden, halka açık ve yaşama tanıklık eden eserlerin biriktirildiği, aynı zamanda bu eserlerin korunduğu, bakımlarının yapıldığı, bu eserler ile ilgili çalışmaların yapıldığı, çalışma değerlendirmelerin ilgililer ile paylaşıldığı ve tüm bu araştırmaların sonuçlarının sergilendiği, kâr olgusundan bağımsız ve devamlılığı olan bir kurumdur (İlhan Çakır vd., 2016).

Müzeler, uygarlık tarihine ait her türlü objenin, bilimsel kurallar altında sergilenerek, halkın beğeni ve kültürel birikimini zenginleştiren, araştırmacıların çalışmalarını kolaylaştırıcı ve geliştirici tarihi verilerin gelecek kuşaklara aktarıldığı mekânlardır (KTB, 2021a). Müzenin amacı, kendi içerdiği ürünleri kapsadığı alan ile ilgili bilimsel, eğitsel, teknik ve yönetim hizmetlerini başarı ile uygulamak, yürütmek ve yurt kalkınmasına katkıda bulunmaktadır (KTB, 1976).

İnsanoğlu tarihin başlangıcından itibaren estetik kaygılarla yoğrulan sanatı; başlangıçta iletişim ve anlatım aracı olarak kullandığı, sonrasında mekân, araç-gereç ve zanaat ürünlerini süslediği ve zaman içinde sanatın müstakil ürünlerine dönüşerek karşımıza kültürel değerler olarak çıktığı görölmektedir. Bu tarihsel süreç içinde günümüze ulaşan kültürel değerlerin ise geçmişle gelecek arasında köprü oluşturması, korunması, sergilenmesi için oluşturulan sanat ve eğitim kurumlarına müze denmektedir.

2.2.2. Müze Çeşitleri

Türkiye genelinde müze sayısı 2022 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı 210 müze ve 142 düzenlenmiş ören yeri (KTB, 2022a) ve özel müze kategorisinde 319 müze (KTB, 2022b) birer eğitim ve bilim kurumu olarak hizmet verir.

Buyrgan ve Mercin (2005) müze çeşitlerini biraz daha ayrıntılı olarak aşağıdaki şekilde ele almaktadırlar:

- *Koleksiyonlarına Göre Müzeler,*
- *Bağlı Oldukları Yönetim Birimlerine Göre Müzeler,*
- *Hizmet Ettikleri Bölgeye Göre Müzeler,*
- *Hitap Ettikleri Kitleye Göre Müzeler,*
- *Koleksiyonlarını Sergiledikleri Mekânlarına Göre Müzeler,*
- *İşlevlerine Göre Farklı Müze Türleri.*

-Koleksiyonlarına Göre Müzeler

Türkiye'deki müzelerin barındırdıkları koleksiyonlarına göre; arkeoloji müzeleri, etnografya müzeleri, tarih müzeleri, sanat müzeleri, ekomüzeler, bilim müzeleri, askeri müzeler, endüstri müzeleri, doğa tarihi ve jeoloji müzeleri, Planeteryumlar, genel müzeler olarak gruplandırılabilir (Madran, 1999; İlhan Çakır vd., 2016; Denizci ve Mirza, 2015).

- Bağlı Oldukları Kurumlara Göre Müzeler

Bağlı buldukları yönetim birimine göre ise müzeleri; Kültür Bakanlığı'na bağlı müzeler, Millî Parklara bağlı müzeler, Millî Saraylar Dairesi'ne bağlı müzeler, üniversitelere bağlı müzeler, Savunma Bakanlığı'na bağlı müzeler, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı müzeler, yerel yönetimlere bağlı müzeler, çeşitli devlet kurumlarına bağlı müzeler, vakıf müzeleri ve

özel müzeler olarak ayırmak mümkündür (Madran, 1999; İlhan Çakır vd., 2016; Denizci ve Mirza, 2015).

- Hizmet Alanlarına Göre Müzeler

Hizmet alanlarına göre müzeler; bölge müzeleri, halk müzeleri, toplum müzeleri (ekomüze) olarak 3 şekilde karşımıza çıkar. Toplumsal merkezlerinden uzakta olan ve özellikle olduğu alana veya yöreye özel konuyla ilgili Efes ve Bergama açık hava müzeleri (antik kentler) gibi müzelere bölge müzesi (açık hava müzeleri) denir. Eski anıların canlı örneklerini gösteren nesnelere sunulduğu Safranbolu evleri gibi halk müzeleri hem maddi kültür alanlarını bulundurması hem de geçmişi zamanımıza iletmesi bakımından önemli bir görevi vardır. Toplum Müzeleri: Belirli bir yörenin ve o topluma bağlı hayat tarzlarının sunulduğu Bursa Cumalıkızık köyü gibi tarihi yerler toplum müzelerini (Ekomüze) oluşturur (Denizci ve Mirza, 2015).

- Hizmet Ettikleri Topluma Yönelik Müzeler

Eğitici müzeler, uzmanlık müzeleri (Sağlık Müzeleri, Oyuncak Müzeleri, Karikatür Müzeleri), Çocuk, Sanat ve Gençlik Müzeleri ve genel toplum müzeleri bu tür müzelerdendir (İlhan Çakır vd., 2016; Denizci ve Mirza, 2015).

- Koleksiyonlarını Sergiledikleri Mekânlarına Göre Müzeler

Açık hava müzeleri, anıt müzeler ve müze evler bu sınıflandırma arasında yer alır (İlhan Çakır vd., 2016; Denizci ve Mirza, 2015).

- İşlevlerine Göre Farklı Müzeler

Tek kişilik müzeler, devrim müzeleri ve sanal müzeler işlevleri açısından farklı müzelerdir. Tek kişilik müzelere, Atatürk evleri örnek verilebilir. Devrim müzeleri, içerisinde olan eserler ile başka müzelerden farklıdır. Müze içindeki devrimi ispatlayan fotoğraflar, maketler, gazeteler, grafikler, afişler bulundurur. Sanal müzeler ise zamanımızda İnternet ile ulaştığımız müzelerdir. Müzeye gidemeyen ama tarihi nesnelere görmek isteyen kişilere sanal ortamda ulaşım fırsatı sunar. Eczacıbaşı Sanal Müzesi, Selçuk - Efes Müzesi, Ankara ve İstanbul Resim ve Heykel Müzeleri sanal müzelere örnek verilebilir (İlhan Çakır vd., 2016; Denizci ve Mirza, 2015).

2.2.2.1. Arkeoloji müzesi

Arkeoloji yok olmuş kùltürlere ait maddi kalıntıların tanımı ve bilimsel olarak açıklanmasına dayalı bir bilim dalıdır. Buna göre arkeoloji müzelerinin koleksiyonları arkeolojik kazılardan çıkarılan eserlerden oluşan müzeler olarak izah etmek mümkündür (Buyurgan ve Mercin, 2005). İnsanlığın tarihini, geçmişte bıraktığı maddî, toplumsal belgelerine dayanarak araştıran bilim dalına arkeoloji denir. Tarih öncesi ve tarihin ilk dönemlerine ait toplumların yaptığı ya da tabiatta bulduğu şekliyle kendi ihtiyaçları için kullandığı nesnelerin tümü olan; ilk aletler, en eski evler, tapınaklar, çanak çömlek kalıntıları, taş boncuklar, pişmiş toprak heykelcikler, taş heykeller, ocaklar, ocaklarda yanmış kömürler hayvan kemikleri yazı tabletleri sergilendiği müzelere de arkeoloji müzeleri denir (Abacı, 2005).

Anadolu Mezopotamya'nın çatısı, birçok uygarlığa ev sahipliği yapan zengin kültürel mirasın günümüze ulaştığı verimli topraklardır. Bu sebeple ülkemiz arkeolojik eserler açısından çokça zengindir. Günümüzdeki müzelerin büyük bir bölümünde arkeolojik kazılardan elde edilen kalıntılar ve eserler yer aldığı göz önünde bulundurulursa arkeoloji müzeleri Türkiye'de en çok bulunan müze çeşididir. Arkeoloji, toprağın ve suyun içindeki tarihî kalıntıları bulan, eski kùltür ve uygarlıklardan geriye kalan maddi eserleri araştıran, kalıntıların hayat alanlarını ve oluşturulduğu zamanı bulmakla uğraşan bilim dalıdır. Arkeoloji, eski toplum eserlerini bularak günümüz insanına geçmişini ve köklerini öğretir (Denizci ve Mirza, 2015).

- Konya Arkeoloji Müzesi

Konya Arkeoloji Müzesi Orta Anadolu ve çevre merkezlerden edinilmiş oldukça zengin bir koleksiyona sahip Türkiye'nin en eski müzelerinden biridir. Bu müze içinde Çatalhöyük'ten çıkarılan buluntular, İkonium Nekropolü ve çevre ilçelerdeki tarihi yerleşim kalıntılarında getirilmiş Roma İmparatorluk Dönemine ve Geç Antik Döneme ait lahitler önemli bir yer kaplar (Doksanaltı, 2016).

Müze ilk defa 1901 yılında bugün Karma Ortaokulu olarak bilinen yapının güneybatı köşesindeki yerde açılmıştır. Eserleri sergilenmek için 1927 yılında Mevlânâ Müzesi'ne, 1953 yılında da İplikçi Camii'ne nakledilmiştir. 1962 yılında ise bugünkü müze binası yapılarak müze hizmete sunulmuştur. Müze 4 sergileme salonu sahiptir (KTB, 2021b). Bu salonda sergilenen eserlere aşağıda yer verilmiştir

- **Prehistorik Eserler Salonu:** Er Baba, Süberde, Çatalhöyük kazılarında çıkarılan elde yapılan pişirilmiş toprak araç gereçler obsidien ve çakmak taşından yapılan ok ve mızrak uçları, Sızma, Karahöyük, Beyşehir Gölü çevresinde olan ve Göller Bölgesi kazılarında yivli pişirilmiş toprak kaplar, Konya Karahöyük'te çarkta üretilmiş, farklı şekillerde pişirilmiş toprak kaplarla, üzüm salkımına benzer kandiller, hayvansı şekilde kaplar, bronz halkalar, silindir mühürler bulunur.

- **Demir Devri Eser Salonu:** Konya Aladdin Tepesi'nde bulunmuş üstünde şekilli Frig zamanı kap parçaları, Kıcıkışla'da bulunmuş farklı biçimlerde Frig Devri boyalı kapları, Urartu'lara ait bronz fibulalar (iğne) üzerinde şekilli plakalar vardır. Kıcıkışla'da Frig kapları ile birlikte farklı şekillerde elde edilmiş pişmiş toprak, boyalı Lidya kapları yer alır. Kıcıkışla'da bulunan üzerinde parlak siyah boyalı ithal malı kyliks'ler, lekythos'lar ve üzerinde siyah figür yöntemine uygun işlenmiş bir oinokhoe vardır. Değişik şekillerde yapılan üzeri parlak perdahlı, tabaklar, çanaklarla derin oyması olan kap kalıbı parçası yer alır. Bronzdan üretilmiş, Roma Devri Hermes, Eros ve boğa heykelleri vardır.

- **Roma Devri Salonu:** Beyşehir İlçesi, Yunuslar Köyü'nde olan Sidemara sütunlu mermer Herakles Lahdi (M.S. 250-260) Iconium (Konya) nekropolünde olan Sidemara tipinde sütunlu ve Pamphylia tipinde girlandlı mermer (M.S. 2. 3.yüzyıl) lahitleri ile bir Poseidon heykeli, pişirilmiş topraktan lahitler, aynı dönemden kalan pişirilmiş topraktan kandiller, koku kapları, cam gözyaşı şişeleri, parfüm kapları, deney tüpleri, bardaklar, sürahiler ve cam bilezikler, altın yüzük ve küpeler, kıymetli taşlardan yapılan yüzük kaşları, fildişi tarak ve manikür aletleri sergilenir. Sille, Tatköy'de yapılmış kazıda Tatköy Kilisesi'nde bulunan ve M.S. 6.yüzyıla tarihlerinde 6,30x3,50 m. boyutlarındaki taban mozaigi ve Çumra, Alibeyhöyük, Kilise Mevkii'nde yapılmış kazılardan elde edilmiş taban mozaikleri sergilenir. Bizans Devri, bronz kapı tokmakları, kazan kulpları, rölikerler, haçlar, markalar ve ok uçları da vardır.

- **Bahçedeki Eserler** Müzenin giriş bölümündeki revakta, Sille'den ve Konya'nın merkezinde olan Bizans Devri, taş ve mermer ile yapılan mimari parçalar, mezar taşları ile Roma Döneminden (M.S.2, 3.yüzyıl) mezar stelleri sergilenmektedir. Ön bahçe bölümünde, taş ve mermer ile yapılan Roma Dönemi (M.S.2, 3.yüzyıl) heykelleri, lahitleri, mezar sandukaları ve stelleri, kül kutuları, mezar aslanları, sütun başlıkları ile yazıtlar görülür. Bu eserlerden St. Paul'ün ziyaret ettiği şehirler olan Iconium, Derbe ve Lystra yazıtları çok önemlidir.

2.2.2.2. Etnografya Müzesi

Etnografya; toplumları birbirleri ile karşılaştırarak araştıran, kültür oluşumlarını tespit eden, küçük toplulukların bölgesel davranışlarını, kültürel hayatlarını, inanç ve din gibi faaliyetlerini inceleyen toplum bilimidir. Etnografya müzeleri, toplumlara ait tüm maddi ve manevi kültürel değer barındıran nesnelerin toplanarak gelecek nesillere aktarılması amaçlayan müzelerdir (Denizci ve Mirza, 2015).

Etnografya müzeleri gelenekler ve halk sanatları ile ilgili müzelerdir. Bu müzeler kendi yöresi dışında yakın çevre kültürlerin de etnografik ürünlerini toplayabilir. Böylece bulunduğu çevre ile yakın çevresi arasında kültürel köprü kurarak iletişimi sağlayabilir (Buyurgan ve Mercin, 2005).

Abacı (2005), etnografya müzelerinin kültürel bölümlerindeki nesnelere aracılığıyla insan toplulukları hakkında bilgi verdiği ve betimlediğini, bunun için de Anadolu'nun her yöresinde, o yörenin toplumsal hayatını anlatan eserlerin sergilendiği bir etnografya müzesinin olduğunu belirtmektedir.

- Konya Etnografya Müzesi

Etnografya Müzesi 1975 yılında hizmete sunulmuştur. Müzede fotoğrafhane, arşiv, ayniyat ve etütlük eser deposu, halı-kilim seksiyonu bulunur. Bodrum bölümünde teşhir salonu ve konferans yeri; birinci katta bürolar, idari hizmet servisleri, kütüphane ve ürün depoları bulunur (KTB, 2021c).

Müzede Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemine ait birçok eser bulunmaktadır. Keseler, peşkir, uçkur, oyalar, işlemeli bohça, yemeni, cepken, bindallı, gelinlik, kaftan, içlik, şalvar gibi kumaş ve işleme örneklerini yanı sıra, bilezik, tepelik, fes gibi örnekler vardır. Gündelik eşyalardan mutfak araç gereçleri gibi eserler bulunur. Ayrıca hat sanatında kullanılan malzemeler, ahşap sedef kakma salon takımı, rahle, cicim ve halı-kilim gibi ev eşyası örneklerini barındırır. Osmanlı ve Cumhuriyet devirlerine ait ateşsiz silahlar ok, yay, hançer, kılıç, sadak, örnekleri ile çakmaklı, kapsüllü tabanca ve tüfekler gibi ateşli silahlar ve bunlara yardımcı silah malzemeleri de bulunur (KTB, 2021c).

2.2.3. Müzelerin Eğitimdeki Yeri ve Kültürel Miras

Müzeler çeşitleri ve faaliyet alanlarıyla birtakım işlevleri yerine getirmektedirler. Bunlar;

- Toplama işlevi; müzelerin koleksiyon yapma ve büyütme amaçları,
- Koruma işlevi; koleksiyonların, değerlerini kaybetmesini engellemek ve ürünlerin devamlılığını arttırmayı,
- Belgeleme işlevi; eserlerin kayıt altına alınması, incelenmesi ve değerlendirilme işlemlerini,
- Sergileme işlevi; koleksiyonu meraklılarıyla buluşturmasını,
- Eğlendirme işlevi; Müzelere ziyaretçilerin ilgisini artırmak ve onların iyi zaman geçirmeleri için yapılan faaliyetler,
- Eğitim işlevi; ziyaretçilerde deneyim, eserler sayesinde bağ kurmak, gözlem yapmak, hayal dünyasının kullanılması, bireyin hayatı ile ilişkilendirme, müzelerin asıl anlatmak istediklerini anlamak, uygulama ve değerlendirme yapmaktır (Karakuş, 2016).

İçerisinde farklı nesnelere bulunduran müzeler hayat ile öğrenmenin olduğu heyecanlı yerlerdendir. Müzenin ürün biriktirme, belge-arşivleme, korumak-onarmak, ürünle alakalı veri biriktirme, ürünü ve ya olayları etkin biçimde sergilemeyle birlikte en değerli görevinden biri de eğitim görevidir. Müze içinde taşıdığı dünyayı gezenlere anlatma, izletme, barındırdığı bilgileri yaşatma konusunda da faydalı kurumdur (Buyurgan, 2019).

Müze eğitimi, kültürel varlıkları ve eski ürünleri, tanıma, koruma ve yaşatma, geçmiş anlama ve empati geliştirme, buldukları zaman ve mekân içinde kendi kültürü ve farklı kültürleri çok yönlü bir yaklaşımla geçmiş, bugünü ve geleceği anlayarak kültürel değerlerin devamını sağlamalarının yanında müzeleri yaşayan kurumlar niteliğine dönüştürme gayretidir (Onur, 2010).

Türkiye’de eğitim alanında müzelerden faydalanma düşüncesi ilk defa 1868 yılında Galatasaray Lisesi’nde bir okul müzesi kurularak başlamıştır denilebilir. Okul müzesi açma fikirleri 1930’da Bursa’da bir ilkokulda ve bir lisede okul müzeleri açılarak devam etmiştir. Öğretmenlere müzelerden nasıl faydalanacağı anlatmak amacıyla 1958’de öğretmenler için müze el kitabı oluşturulmuş ve öğretmenlere dağıtılmıştır. Ancak bu çalışmalar pek yaygınlaşmamıştır. 2000’li yıllarda MEB, eğitim programlarında kalıcı değişimler yapmış ve

düzenlenen yeni programda yapılandırıcı yaklaşım olmuştur. Öncelikle beceri eğitimlerine önem veren bu programda sınıfın dışındaki ortamda, öğrenme ortamları olarak tanımlanır (İlhan Çakır vd., 2016).

Okul içerisinde aktif katılım göstermeyen pek çok öğrenci sınıf dışında, tümüyle farklı bir ortamda örnek olarak bir müzede ya da doğada bulunurken, problem çözme ve sorunlarla baş etmede yaratıcı, yenilikçi, hayal gücü kuvvetli ve enerjik olduğu görülmektedir (Seidel ve Hudson, 1999). Öğrenme, kitaplar ve okul ile sınırlandırılmadan okul dışı öğrenme imkânı sunan müzeler öğrencilerin dikkatlerini çekerken rahat bir öğrenme fırsatı sunar. Bugün müzeler okul ve insan toplulukları ile iş birliği içinde olarak “duvarsız sınıfın” değerli bir bölümünü oluşturur. Müzelerde eğitim içinde oyunlar, dramalar, atölye çalışmaları, tartışma oturumları vb. çalışmalar da uygulanabilir (Denizci ve Mirza, 2015).

Sanat eğitiminin okul dışı uygulama alanı müzeler sanat galerileri ve özellikle sanat müzeleridir. Müze gezileri bireylere görsel algılama becerisi yönünde fayda sağlarken yetenek ve yaratıcılığı artırarak üreten birey olmayı hedeflemektir. Bu bağlamda müze eğitici kurumlar olarak görülebilir. Müze gezilerinde elde edilen kazanımlar öğrencilerin okul ortamındaki eğitimlerinde elde ettikleri tecrübelerden daha çok olduğu ortaya çıkmaktadır (Erbay, 2001).

Günümüz eğitim içinde birçok müzede formal ve informal öğrenme imkanları sunulmaktadır. Müzeler, kişinin etrafındaki eğitim kurumlarından biri olarak kabul edilmekte, toplumun değişik yaş ve bölümünden izleyici topluluklarına hizmet vermektedir. Müzelerde özellikle öğrencilere yönelik eğitim çalışmaları önem kazanmaktadır (Tezcan Akmehtem, 2005). Sergilenen geçmiş döneme ait nesnelere, toplumların ulusal değerinin oluşmasına önemli faydası olan müze, aynı sürede aktif katılım ve daimî öğrenmeyi sunan eğitim kurumudur (Buyurgan ve Mercin, 2005).

Abacı (2005) ise, müzelerin toplumların tarihinde, ait oldukları toplumun belleği misyonunu üslenmiş tarih öğreticisi konumunda olduğunu söylemekte ve de müzelerin eğitim kurumu olarak topluma hizmet ettiğini anlatmaktadır. Müzelerin eğitimdeki yeri asıl koleksiyonlarındaki eserlerle ilgilidir. Müzelerdeki eserler sayesinde eğitmen ve kitap merkezi olan geleneksel eğitimin dışında çocuklara farklı imkânlar sunulmaktadır. Müzelerde oluşturulan eğitim çalışmaları; gözlem, kanıt kullanma, araştırma, karşılaştırma, değerlendirme, empati, sosyal katılım, yaratıcılık vb. birçok yeteneğin artırılmasına faydası

olduğu gibi, estetiksel duyarlılığının artırılmasına ve iler ki zamanların kültürel miraslarını bilen, koruyan ve kendinden sonrakilere aktarım yapma gücüne sahip nesillerin oluşmasını da imkan sunmaktadır (Kiraz, 2009). Müzeler, tarih bilimine ilgiyi ve merakı da uyandırabilir. Müzede bireyler görür, dokunur, koklar, aletleri tutar ve araçları kullanır. Müzelerde çocuklar geçmiş zamanı araştırmak isteğiyle yaklaşırlar. Müzenin asıl güçlülüğü, geçmişi daha dokunulabilir ve canlı yapmasıdır. Bireye çok farklı zamanlardan ve kültürlerden eserler gösterirken (Seidel ve Hudson, 1999) onun eğitimine katkıda bulunmaktadır.

Tezcan Akmehmet ve Ödekan (2006) ise müzenin toplumun kültürel mirasını biriktiren, araştıran, sahip çıkan ve toplumun eğitimi için hazırlayan, zamanımızda modern bir toplumda yer edinmesi gereken esas kurumlardan biri olarak kabul etmekte ve müze eğitimini, müze koleksiyonu ile izleyici arasında iletişim kurmak, yapılan etkinlik programları ile öğrenmelerini sağlama süreci olarak tanımladıkları görülmektedir.

Müzeler, toplumların geçmişteki yaşamsal döngülerine ışık tutan nesnelere toplayıp koruma altına alarak sergileyen kurumlardır. Okul dışı eğitim ortamlarının başında gelen müzeler; barındırdığı ürünleri öğrencilerin ve toplumun izlenimine sunarken, onların geçmişle bağ kurmasına, kendi kültürü ile yabancı kültürlerin karşılaştırmasına, ürünlerin hangi koşullarda ve neden yapıldığı ihtiyacı duyulduğu sorularına cevap aranırken düşünmelerine, sanatsal çalışmalarına esin kaynağı olarak kullanabilmelerine imkânı sunarken, bilinç düzeylerinde farkındalık oluşturmaktadır. Mercin (2003) de zamanımızda müzelerin sadece arkeoloji, sanat ve etnografi kalıntılarının olduğu, korunduğu ve sergilendiği ortamlar olmadığını belirtmekte ve müzelerin; kültürel devamlılığın korunduğu, tamir edildiği, sergilendiği ve eğitim hedefli kullanıldığı mekânlar olduğunu söylemektedir. Turan (2005) ise kültürü bir toplumda esas olan ve gelenek olarak devam ettiren her türlü dil, duygu, düşünce, inanç, sanat ve yaşayış öğelerinin tümü şeklinde tanımlamaktadır. Kültür, bir toplumun geniş bir zaman içerisinde ortaya koyduğu, geliştirdiği ve tecrübe ile kesinleştirdiği maddî ve manevî değerlerin tamamıdır (Koca, 2003).

1969 yılında toplanan UNESCO'nun kabul ettiği kültür tanımı şöyledir: "Kültür, insanların kendi tarihî tekâmülüyle alakalı sahip olduğu şuur demektir; bu nedendir ki, bu insanların bu tarihî tekâmül şuuruna atfen varlıklarını sürdürme çabası gösterir ve gelişmesini sağlar" (UNESCO, 2021). Kültür, bir toplum başka toplumlardan değişik yapan, geçmiş dönemden farklılaşarak süregelen, kendisine has, sanatları, inançları, örf ve âdeti, anlayış ve davranışı ile onun karakterini var eden yaşama ve düşünme biçimidir (KTB, 2021a).

UNESCO Kültürel mirasın kapsamı 1982’ de yapılan konferansta, “Bir toplumun kültürel mirası; sanatçının, mimarın, müzisyenin, yazarın, bilim insanının eserini, ayrıca ismi bilinmeyen sanatçıların yaptığı ürünleri, kişilerin manevi ifadesini ve tüm değerleri içermektedir (UNESCO, 2021).

Kültürel miras, toplumların hayat tarzını ve insanların hayal gücünü yansıtır. Kaybolan medeniyetlere ulaşmak, tarihsel araştırma, bulgu ve fiziksel etkinliklerle mümkün olur (Ahunbay, 2009). Kültürel miras eğitimleri ile amaçlanan çocukların keşifler yapmalarına örnek olmak, bilgi ve tecrübe kazanmalarına yardım etmek, geçmişin keşfi ile gelecek için tecrübe edinmeleri, gelecekteki vatandaşını bilgilendirerek yurduna halkına faydalı insanlar kazanmak içindir. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru, kültürel mirasın kapsadığı alan uluslararası mercilerde somut ve somut olmayan kültürel miras şeklinde büyük oranda kabul görmüş (Yeşilbursa, 2011) ve aşağıda açıklanmıştır.

Somut kültürel miras kendi içinde, taşınır kültürel miras ve taşınmaz kültürel miras olarak ikiye ayrılmıştır.

-Taşınmaz Kültürel Miras Mimari eserler anıtlar arkeolojik sitler tarihi merkezler bina grupları kültürel manzaralar tarihi parklar, bahçeler kanallar, köprüler yel değirmenleri vb.

-Taşınır Kültürel Miras Resimler heykeller kütüphane eserleri arşivler takılar ve süs eşyaları eski paralar günlük eşyalar müzik aletleri fotoğraflar vb.

-Somut Olmayan Kültürel Miras Müzik edebiyat halk dansları tiyatro sözlü gelenekler törenler, şöenler gelenekler görenekler el sanatları geleneği geleneksel oyunlar vb.

2.3. Özel Yetenekli Birey

2.3.1 Özel Yetenekli Öğrenciler ve Özellikleri

Yetenek sözcüğü, Türk Dil Kurumu’nun (2021) internet sayfasında olan Güncel Türkçe Sözlük’te, “*Kişinin kalıtıma dayanan ve öğrenmesini çerçeveleyen, doğuştan gelen bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği, istidat, kabiliyet,*” şeklinde açıklanmaktadır. Özel yetenekliler; genel ve özel yetenekleri bakımından akranlarına göre daha üst seviyede kapasiteli oldukları uzmanlarca saptanan kişilerdir. Başka insanlardan farklı olarak üst seviyede zihinsel beceriye, değişik bölümlerde özel yetenekliliğe, duyarlılık ve yaratıcılık, üretkenlik ve fazla motivasyon sahiptirler (Davaslıgil, 2004).

Akranlarına nazaran daha çabuk öğrenirler; yaratıcılıkta, sanatta ve liderlikte önde, özel öğrenme yeteneği olan, soyut düşünceleri anlayan, ilgi alanından özgür hareket eden ve üst seviyede başarı gösteren bireyler özel yetenekli birey olarak tanımlanır (MEB, 2019). Özel yetenek küçük yaşlarda yaşıtlarına göre pek çok farklılıklarda görülür ve bu farklılıklar yanında avantajlar ile dezavantajları da birlikte görülebilir. Bu yetenekleri olan kişilerin mutlu olabilmesi, gizli güçlerin meydana çıkması, bu yeteneğin kişi tarafından ortaya çıkması, geliştirilmesi için özel yeteneğin iyi kavranması gerekir (Bildiren, 2013).

Gagné (2004) özel yetenekliliği (giftedness) doğumdan itibaren olan, eğitim ile kazandırılmayan bir özellik; yeteneği (talent) ise eğitim ile kazandırılabilen bir durum olarak söylemiş ve bu tanımları birbirinden ayırmıştır. Ayrıca Gagné (2009) yeteneğin, bireylerde daha sonraki senelerde görülebilmesine karşın özel yetenekliliğin iler ki zamanlarda önceden kestirilebileceğini öne sürmüştür. Cohn, özel yetenek ve yetenek kavramlarını kesin olarak farklılıklarını ortaya koyan bir model oluşturmuştur. Cohn, modelde özel yetenekliliği, her bir yeteneğin daha özel alt aşamalara ayrılan “zihinsel, sanatsal, sosyal ve diğer insani alanlar” gibi 4 yetenek aşamasına ayırmıştır. Zihinsel bölüm, sözel, sayısal, uzamsal becerileri ve öteki özel yetenek alanlarını; sosyal bölüm, empati, liderlik ve öbür özel yetenek alanlarını; sanatsal bölüm, güzel sanatlardaki yetenekleri ve öbür özel yetenekleri kapsar. Beceri bölümlerinin tanımlaması ve sınırlaması net olarak belirtilmemiş; fakat bireye özgü yetenekler olarak adlandırılmıştır (akt; Bildiren, 2013).

Clark ve Zimmerman’a (2002) göre, ileri zekâ seviyesi, bilişsel, duyuşsal, fiziksel (duyusal, devinişsel) ve sezgisel olarak isimlendiren beynin dört görevinin üst düzeyi ve hızlı ilerlemesinin bir sonucudur. Zekâ ve özel olmak yalnızca beynin bilişsel göreviyle sınırlandırılmaz; beynin tüm görevlerini aktif ve birleştirilmiş kullanımı içermektedir. Sadece zekâ alanına bakıldığında, ileri zekâ seviyesindeki kişiler, toplumun %2’si gibi ufak bir kısmını içermesine karşı, toplum ilerlemesinde değerleri çoktur. Bu sebeple, ileri yetenekli ve özel yetenekli bireylerin eğitim ve öğretimleri ve topluma kazandırılmaları bakımından tüm eğitim aşamasında alınacak tedbirler, Toplumumuzu üst seviyeye taşıyacak kazançlardır (Kansu Çelik, 2015).

Sidney Marland raporunda; özel yetenekli bireyler, özel yetenek de uzman olarak bilinen kimselerce belirlenen ve özel yeteneklerinden dolayı yüksek düzeyli iş yapmaya yetenekli olan kişilerdir. Bu kişiler hem kendilerine hem de ülkesine faydalı olabilmeleri için, uygulanan eğitim programlarının dışında farklılaştırılmış öğretim programlarına gerek ihtiyaç

duyarlar. Bu rapora göre, genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, yaratıcı veya üretici düşünme yeteneği, liderlik yeteneği, görsel ve uygulamalı sanatlar yeteneği, psikomotor yetenek özel yetenekliler bu alanlarda yüksek performans gösterirler ya da gösterme gücüne sahiptirler (Levent, 2013). Marland Raporu'nun son haliyle ABD'de özel yetenekli çocukların tanımı 1981 de kongreden geçerek yasalaşmıştır (Beranek, 1993). Buna göre özel yetenekli: Zekâ, yaratıcılık, sanatsal yetenek, liderlik kapasitesi ya da özel akademik gibi alanlarında yüksek seviyede başarısı olan, normal okullarda verilemeyen eğitim ve etkinliklere ihtiyacı olan bireylerdir (Jordan, 2010).

Bireysel farklılıklarla alakalı olarak yapılan ilk çalışmalar, özel yetenekliliği genetik etkenlerle ilişkilendirirken zamanımızda uygulanan çalışmalarda özel yeteneğin genetik ve çevresel etkenlerle iletişimi ile ortaya konduğu belirtilmektedir (Ersoy ve Avcı 2004). Özel yetenekli çocuklarda en sık var olan ortak özellikleri; öğrenme adımının hızı, bilgi ve düşünmenin karmaşıklığı, anlamada ve yeterlik kazanmada derinlik, bireysel ifadede yenilik ve özgünlük, öğrenmeye katılımı yoğunluk ve erken yaşta görülen bir idealizm olarak eğitim- öğretim ihtiyaçları boyutuyla 5 ana esas alanda toplayabiliriz (Davashgil ve Zeana, 2004).

Özel yetenekli çocuklar Çağlar'ın belirttiğine göre (2004); Kolay, hızlı ve kalıcı öğrenirler. Zekâlarını ve pratik bilgileri beceriyle kullanırlar. Açık düşünebilir, bilgilerini aktarım eder ve bu bilgileri en kolay biçimde kullanırlar. Konuşmaları açıktır ve akıcıdır. Aklen zor soruları basit yollarla çözerler. Yaşıtlarının düzeyinden üst düzey kitap ve ansiklopedileri okurlar. Akademik konularda akranlarından 2, 3, 4 yıl ilerdedirler. Okuma ve yazmayı çok önceden öğrenirler. Ataman'a (2007) göre; parlak ve özel yetenekli çocukların özelliklerini bilmekte fayda vardır. Parlak çocuk çözümleri bilir, dikkatini verir, özel düşünceler sunar, sorulara mantıklı cevap verir, akranları ile alakalıdır, ezberi iyidir, doğru ve ardıl bir sonuçtan haz alır, öğrendiğinden tatmin olur. Özel yetenekli çocuk ise, soru sorar, zihinsel ve fiziksel olarak katılım gösterir, farklı olan düşünceleri vardır, az çalışmış olsa da sınavlarda başarılı olur, ayrıntılı tartışır ve zenginleştirir, grubunun ilerisindedir, soyutlamayı iyi yapar, yetişkin bireyler tercihidir, varsayım ortaya koyar, öğrenmeyi sever, bilgi ile oynamayı ister, icat çıkarır, doğru tahmin eder, karmaşık durumlardan haz alır, öz eleştiriyi sever.

Maker ve Nielson (1996), özel yetenekli kişilerin; Gözle görülebilen kolay ve ileri hızlı anlama becerisine sahiptirler. Bilgi edinme veya beceriyi kazanım, devamı sağlama,

birleştirme ve geliştirme alanlarında olağanüstü yeteneğe sahiptirler. Belirli hedefe varmada engel ile karşılaşmada güçlüğü ortadan yok etme ve bunlara karşı koyma alanında özel yeteneği vardır. Alternatif ve olasılık düşünmede özel yeteneği sahip olduklarını vurgularken; öğrenme, hafıza, bilgi ve anlayış, problem çözme, muhakeme, 4 esas özelliği olduklarını söylerler

Terman'a göre özel yetenekli çocukların gelişim boyutlarına göre temel özellikleri aşağıda sıralanmıştır;

- Bedensel Özellikleri: bedenleri diğer yaşlılarına oranla büyüktür. Doğum ağırlıkları ve boyu ortalamaların üzerindedir. Yürüme, konuşma ve öteki devinim yetenekleri öğrenmede yaşlılarından öncedirler. Duyu organı kusurlarına nadir rastlanır. Hastalıklara karşı dayanıklıdır. Ortalama yaşları daha uzundur.

- Yaratıcılık Özellikleri: Sorun ve problemlere çok fazla çözümleri vardır. Alışılanın dışında, özgün görüş ve tepki verirler. Görüşlerini çekinmeden dile getirirler. Bazen bu görüşleri temel değişiklikleri gerektirir, görüşlerini değişmez bir şekilde savunur ve asla vazgeçmez. Macerayı sever. Belirli bir mizah algısı vardır. Normal bireylerin farkına varamadığı bazı esprileri kolaylık anlar. Güzellik kavramı gelişmiştir.

- Öğrenme Özellikleri: Çok farklı alanlarda derin ve yoğun bilgileri vardır. Verilen bilgileri kolayca alır ve hatırlar. Karışık malzemeleri, kendisine göre anlamlı bölümlere ayırarak kavramaya çalışır. Herkes tarafından bilinen cevapların, mantıksal yönünü görür. Yaş seviyesinin üstündeki kelimeleri, anlamlarını bilerek yerinde ve zamanında kullanır.

- Önderlik Özellikleri: Okulluyla alakalı çalışmaların hemen hemen tümüne katılım sağlar. Faaliyetleri sürdürmede güvenilirdir. Sorumluluk sahibidir, söz verdiği iş en iyi şekilde yerine getirir. Yaşlılarının ve büyüklerin yanında kendine güvenir.

- Güdüsel Özellikleri: başkaları tarafından güdülemeye ihtiyaç duymaz. Aynı görevlerden çoğunlukla sıkılabilir. İlgilendiği konuyu ya da sorunu tümüyle özümser. Aldığı sorumluluğu sonuna kadar götürür (akt; Akkanat, 2004).

Özel yetenekli öğrenci genel zihinsel yetenek alanı, görsel sanatlar yetenek alanı ve müzik yetenek alanlarına (MEB, 2019) göre değerlendirilir. Genel Zihinsel Yetenek alanında özel yetenekli çocukların ilk yaşlardan bu yana gelişim aşamalarına yaşlılarına göre daha hızlı ulaştıkları görülür. Erken gelişim döneminde, özel yeteneğin belirtileri olarak; enerji ve hareket

düzeyi yüksektir, dikkat süresi uzundur, erken yürür, uyku süresi azdır, ileri belleği vardır, yüzleri tanımada yaşlılarına göre daha iyidir, erken dil gelişmesi ve konuşması, meraklı, gözlem yetenekli, duyarlılık gibi özelliklerden bahsedilebilir (Ergin ve Köse, 2008). Akranlarına göre çok kelime haznesine sahiptir. Kitaplara ve okumaya erken yaşlarda ilgisi olan çabuk öğrenme ve olaylara bağlı bilgileri kolaylıkla anımsayabilmektedir. Sebep-sonuç ilişkisini hızlı algılayan, devamlı olarak nasıl ve niçin sorularını soran meraklı, yaşına göre uzun dikkat süresi vardır. Yaşlıları ile karşılaştırıldığında planlama, problem çözme ve soyut düşünme yeteneklerinde üst düzeye sahip bireylerdir (Ersoy ve Avcı, 2001).

Müzik alanındaki beceriler; kendine özgü besteler yapar, İyi bir ritim duygusuna sahiptir, melodi ve ritimleri kolaylıkla hatırlar. Duygularını ve deneyimlerini ifade ederken müziği kullanarak, sesleri ve notaları kolaylıkla çıkarır. Bir müzik aleti çalma ve buna aşırı istek duyar. Müzik ile yapılan dans ve dramatik çalışmalardan zevk alarak yaratıcı bir şekilde müzikle dans eder (Ersoy ve Avcı, 2001). Müzik alanındaki özel yetenekli öğrenciler akranlarına göre ritme ve melodiye tepkisi fazladır. Müziğe alakası çoktur. Müzik etkinliklerine katılmak ister. Müzik parçaları yapmaya isteklidir. Şarkıları başkaları ile söylemekten zevk alır. Farklı türde müzik aletlerine ilgisi vardır, onları çalmayı dener. Müzisyen, şarkıcı ve müzik parçaları ile alakalı koleksiyonlar yapar. Dinlediği müziği kısa sürede öğrenerek, anlamlı ve uygun şekilde söyleyebilir (MEB, 2009).

Resim alanındaki özel yetenek öğrenciler farklı konularda resim çizer. Resimler, planlar, resimlere derinlikler katar ve çizimler arası uygun oranları kullanır. Resmi ciddiye alır ve resimle uğraşmaktan zevk alır. Akranlarından farklı çizimler yapar. Resimle yapmak için çok vakit harcar. Sanat ve resim etkinliklerine ilgisi vardır. Eleştiriden hoşlanır. Çamurdan, sabundan, plastirden vb. yumuşak gereçlerle üç boyutlu ürünler yapmaya ilgisi vardır (MEB, 2009). Sanat çalışmalarına özel vakit ayırır. Yalnızca ev, insan ve çiçek değil çeşitli nesne ve durumları çizmekten haz eder. Sanatı ciddiye alarak çok iyi bir hayal gücüne sahiptir. Duygu ve düşüncelerini sanatsal ifade ederek planlar. Değişik araçlar ve teknikler deneyerek problemlere alışılmamış çözüm yolları bulur. Kil, seramik vb. malzemelerle üç boyutlu etkinlikler yapmaktan hoşlanır. Stil, denge ve bütünlüğe sahip orijinal eserler ortaya çıkarma, iyi bir gözlem yeteneğine sahiptir. Sanat konularda bilgi edinmeye isteği fazladır (Ersoy ve Avcı, 2001).

Hurwitz ve Day (1995)'e göre; çizimlerde derinlik, oran ve yerleştirme dikkat çeker. Sanatsal etkinlikleri büyük bir ciddiyetle yaparlar ve bu uğraşlardan zevk duyarlar.

Çalışmalarında özgünlük vardır. Yeni malzemelerle çalışmaya ve yeni denemelere açıktırlar. Boş zamanlarında da sanatla uğraşmayı severler. Duygularını ve deneyimlerini açıklamada sanatı kullanırlar. Oyun hamuru, kil ve sabun gibi şekil alması kolay olan malzemelerle üç boyutlu çalışmalar yapmaktan zevk alır. Sanatsal problemleri severler. Sanatsal sorunlar bulmak ve onları çözmek bu çocuklar için bir tür eğlencedir. Sanat etkinliklerinde belirlenen çalışma süresinin dışına çıkabilirler. Yaptıkları resimler, diğerlerinin aksine şema resimlerden çok uzak, tamamen kendi zengin hayal güçlerinin ürünüdür. Bütünün parçalardan oluştuğunu görürler, ayrıntılara dikkat ederler ve resimleri ayrıntılı parçalardan oluşur (Tuna, 2012). Özel yetenekli birey tüm özellikleri taşıyamayabilir. Bunlardan bazı özellikleri daha net olarak görülür bazıları ise daha zayıftır. Örnek olarak; görsel sanatlar alanında özel yetenekli olan birey sadece bu alanda akranlarından üstün olma özelliği gösterirken, öteki gelişim alanlarında standart gelişim gösterebilir (Ersoy ve Avcı, 2001).

2.3.2. Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitimleri

Günümüz milli eğitim sistemi içinde yer alan özel yeteneklilerin eğitimi, 7 Temmuz 1948 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi iki özel yetenekli çocuğun yurt dışında eğitim alması için verilen meclis kararı ile başlamıştır (Güven ve Sezginsoy, 2009). 1956 senesinde ise bu yasa yerini 6660 sayılı yasa ile özel yetenekli öğrencilere yönelik ilk eğitim düzenlenmiştir (Enç, 2005). Bu yenilemelerle özel yetenekli bireylere yurt içi veya yurt dışında eğitim almasını öngören yasal imkânlar sunulmuştur (Genç, 2013). 1960 senesinden sonra özel yetenekli çocuklar için özel sınıf uygulamasına geçilmiştir. Zeka Bölümleri 125 ve daha üstü olan bir grup öğrenci ile kurulan özel sınıfların sayıları 15'e ulaşmıştır. Ortaya çıkan olumsuzluklar karşısında 1967 yılında MEB tarafından uygulamanın ciddi ve bilimsel bir değerlendirmesi yapılmadan bu uygulama sonlandırılmıştır (Çağlar, 2004). 1964 senesinde ise matematik ve fen bilimleri alanlarında özel yetenekli bireylerin bilim adamı ve araştırmacı olarak yetiştirilmesi amacı ile Ankara Fen Lisesi açılmış, zamanla özelliğini yitirmiştir (Akarsu, 2004). 1990 yılında ortaokul ve lise seviyesinde İnanç Lisesi ve okul öncesinden başlayan Yeni Ufuklar Koleji özel sektörün desteği ile açılmış iki özel okul denemesidir. Zamanla değişik sebeplerle İnanç Lisesi dışındaki uygulamalara son verilmiş. İnanç Lisesi de kuruluş hedefinden uzaklaşarak lise seviyesinde hizmet sunan bir Anadolu Lisesi niteliğine almıştır (Davaslıgil ve Zeana, 2004).

Özel yetenekli bireylerin var olan özellikleri doğrultusunda gelişmelerini devam ettirebilmeleri için erken yaşlardan başlayarak kendi düzeylerine uygun öğrenme deneyimlerinden faydalanmaları gerekmektedir (Karakuş, 2010). Özel yetenekli bireylerin

bazıları, akademik alan başta olmak üzere birçok alanda özel yeteneklere sahipken bazıları ise yalnızca tek alanda özel yeteneğe sahip olduğu görülmektedir (Uzun, 2004). Özel bir bölümde yetenekli olan bireyin tüm gelişim alanlarının aynı hızda olması beklenmemektedir. Bu durumların dikkate alınmaması halinde bu bireylerin olumsuz etkilenebileceği unutulmamalıdır. Özel yetenekli bireylerde belirtilen normal çocuklardan farklı özellik ve gelişim hızlarına sahip olmaları, bu çocukların eğitimlerinde de farklı düzenlemeleri gerektirmektedir (Genç, 2013).

Öğrencilerin resmi eğitim öğretim içeriği dışında içerik olarak değişik bir programa ihtiyaç duydukları ve özel öğrenme gereksinimlerinin giderilmesi gerektiği görüşü genel olarak kabul edilmektedir. Özel yetenekli çocuklara farklılaştırılmış eğitim sunma ‘üst bir grup’ oluşturmak anlamına gelmez, bu çocukların sahip oldukları özelliklere göre eğitim almasını sağlamak demokratik ve sosyal devlet anlayışının gereğidir (Kansu Çelik, 2015). Özel bireylere bilgi verme yerine, bilgi kazanma süreçlerine ağırlık verilmelidir. Araştırma, keşif, inceleme ile karmaşık ve soyut düşünme yetenekleri üzerinde durulmalıdır. Analiz, sentez, değerlendirme gibi yüksek dereceli düşünme becerileri artırılmalıdır. Öğrenciler, hazır bilgi tüketicisi yerine bilgi üreticisi olmalıdırlar. Öğrencilerde araştırma beceri ve yöntemleri artırılmalıdır. Öğretmen hâlihazır bilgi veren biri değil, bilgiye ulaşma yollarını gösteren bir rehber olmalıdır (Davaslıgil, 2004).

Özel öğrencilerin eğitimi ile ilgilenen araştırmacıların ana sorunu, onların eğitiminin bir ayrıcalık değil, bir ihtiyaç olduğudur. Çünkü araştırmaların verdiği neticelere göre, özel yetenekli çocuklar, en az başarısız ve öğrenme yetersizliği olan öğrenciler kadar özel eğitime ihtiyaçları vardır. Araştırmalar, bu öğrencilerin her alanda yetenekli olmalarının mümkün olmadığını, okul derslerinde başarısız da olabileceklerini göstermiştir. Feldhusen and Jarwan’a göre (2000) Eğitim programının farklılaştırılması sınıftaki çocukların kişisel özelliklerine ve gereksinimlerine göre programda düzeltmeye gidilmesi ve öğretimin buna uygun şekilde getirilmesidir. Özel yetenekli bireylerin doğasını, yeteneklerini ve becerilerini ortaya koyacak öğretim ve programlar uygulanmalıdır (Iliman Güllühalı, 2019).

2.3.2.1. Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Eğitim Modelleri

Özel yetenekli öğrencilere özel okul ve özel sınıflarda yapılan eğitim, okula erken yaşta başlama, seviyelerine göre eğitim programını hızlandırma, aynı düzeydeki öğrenci gruplarıyla eğitim, eğitim programı farklılaştırma, zenginleştirme ve bireysel eğitim modelleri uygulanabilecek olan eğitim programlarıdır. Özel yetenekli çocukların yaşlılarıyla beraber

aynı ortamda eğitimlerini içeren farklı modelleri bulunmaktadır. Ülkemizde kabul edilen ve uygulanmaya çalışılan eğitim modeli, çocukların okul ve sınıflarından uzaklaşmalarına gerek kalmadan eğitim almalarını sağlar. Özel gereksinimli öğrencilere uygulanan kaynaştırma bütünleştirme çalışmalarının genel ilkeleri özel yetenekli çocuklar için de geçerlidir. Bu düzeydeki çocuklara uygulanacak müfredat farklılaştırması ve zenginleştirilmesi gerekmektedir. Genel anlamda özel yetenekli öğrencilerin eğitimi için geliştirilen uygulamalar iki ana gruba ayrılmaktadır. Bu eğitimler ayrı eğitim ve birlikte eğitim (MEB, 2016) olarak karşımıza çıkar.

- Ayrı Eğitim Modeli

Bu eğitim modelinde özel yetenekli öğrenciler, önceden belirlenen özellik ve seviye düzeylerine göre gruplanır (MEB, 2016). Bu gruplara farklılaştırılarak ve zenginleştirilerek hazırlanmış programlar, normal eğitim düzeylerindeki akranlarından farklı olacak şekilde eğitilmektedir (Ataman, 2007). Özel sınıf modeli, belirli özelliklerde aynılık ve seviye yakınlığı olan özel yetenekli çocukların bir grup oluşturarak onların özellik ve ihtiyaçlarına göre programın uygulanarak normal okulların içerisinde özel olarak hazırlanmış özel sınıfta verilen eğitim modelidir (Darga, 2010). Bireysel eğitim modeli ise, özel yetenekli çocuklara, resim, müzik ve güzel sanatların diğer branşların da birebir verilen eğitim modelidir (Çağlar, 2004).

Bu yaklaşımlarla çocukta yalnız olma hissi azalır. Eğitim ihtiyaçları karşılayacak eğitim programları hazırlanır. Böylece öğrenciler becerilerini geliştirme imkânı bulur. Merkezlerde sunulan eğitim imkânlarına ulaşamayan öğrenciler daha geniş eğitim imkânı sunulabilir. Eğitimleri, özel olarak belirlenmiş ve eğitilmiş öğretmenler yürütür. Farklı alanlarda ilerlemesine ve ince ayrıntısına öğrenme ihtiyaçları karşılayacak özel hazırlıkların kurulmasına imkân sağlar. Programdaki öğrenciler benzer özellikleri olduğu için öğrencilerin birbirlerini desteklemelerini ve rekabet etmemelerini sağlar. Fakat maliyetlidir. Çocukların özel yeteneklerinin toplum için faydalı olmasını engelleyebilir. Erken zamanda uzmanlık bölümlerine yönlendirilen öğrencilerin, daha sonra farklı alanlara yönelmeleri zorlaşır. Diğer çocuklarla aralarındaki iletişimlerini sınırlar. Özel yetenekli çocukların toplumla bütünleşerek liderlik, problem çözme gibi becerilerinin geliştirmelerini engeller (MEB, 2016).

- Birlikte Eğitim Modeli

Bu eğitim modelinde, özel yetenekli çocukların yaşlılarından ayrılmadan normal eğitim programlarının olduğu okullarında eğitim alarak, okulları dışında destek hizmetlerin ve

programların uygulandığı eğitim modelidir. Bu eğitim modeli kapsamında normal düzeydeki okul sistemi alanında hızlandırılmış ve zenginleştirilmiş eğitimi programı uygulanabilmektedir.

Hızlandırılmış eğitim programı, çocuklara uygulanacak olan eğitimin sunulma şekliyle ilgilidir. Normal okulda hızlı öğrenen çocuğa ihtiyacı olan değişik içerik ya da farklı öğrenme yöntemlerinin daha kısa sürede verilmesi, okula erken başlatma, sınıf atlatma, not değerlendirmesi olmayan sınıflar, yoğunlaştırılmış müfredat şeklinde uygulanabilir (Clark ve Zimmerman, 2002; Sak, 2016).

Zenginleştirilmiş eğitim program, çocuğun bilgi düzeyini ve eğitimini artıracak, daha önce öğrenmiş olduğu bilgilerin, tekrarlanmaması ve seviyesinin altındaki konuları işlerken sıkılmaması için ortaya konulmuştur. Özel yetenekli öğrenciler için yapılan program, bireysel olarak zenginleştirildiği gibi içinde bulunduğu tüm sınıfın katılabileceği zenginleştirme çalışmaları da yapılabilir (Çağlar, 2004). Yetenek seviyeleri ne olursa olsun bütün öğrencileri kapsayacak bir yapıya sahip olan zenginleştirme ile özel yetenekli çocuklarla normal çocukların birlikte olması, normal çocuklar için de bir zenginleştirme olacaktır (Levent, 2011).

Zenginleştirme programı temel dersler, fark dersler, yetenek ve ilgi alanlarıyla yapılan programlar şeklinde üç temel alanda yer almaktadır. Temel derslerde zenginleştirme, Türkçe, matematik, İngilizce, fen ve teknoloji, sosyal bilgiler, hayat bilgisi gibi derslerinde çocukların seviyeleri dikkate alınarak hazırlanır. Fark dersleriyle yapılan zenginleştirme, okul müfredatında yaygın olmayan akıl oyunları, düşünme becerileri, yaratıcılık düşünme, hafıza teknikleri, görsel algı ve dikkat, problem çözme, sosyal iletişim becerileri, gibi ders ekleri ile öğrenciye yeni beceriler kazandırmak için yapılan zenginleştirmedir. Yetenek alanlarında zenginleştirme, sanat alanlarında erken yaşta fark edilen yetenekli öğrencilerin kişisel gelişimlerini sağlayacak robot/legorobot atölyesi, yazarlık atölyesi, bilim atölyesi, sanat atölyesi şekilde uygulanır (MEB, 2016).

Birlikte eğitim modelinin içinde yer alan erken yaşta okula başlama modeli ise, alanında uzman bireyler tarafından özel yetenekli olduğu erken tespit edilen çocukların okula başlama yaşına bakılmadan birkaç yıl önceden okula başlatılarak eğitime alındığı bir sistemidir (Çağlar, 2004). Bir sınıf yukarıya çıkan özel yetenekli bir öğrencinin akıl yaşıyla orantılı başka bir diğer çocukla birlikte olmasını bir avantaj olarak gören Cutts ve Moseley

(2001), çocukların zekâ düzeyi aynı çocukların içerisinde zihinsel gelişimi sağlamada ve kullanımının daha verimli olacağını belirtmektedir.

Birlikte eğitimin içine müfredat sıkıştırma, seçmeli ders ve çekme programlar, destek oda ve destek merkezleri girmektedir. Müfredat sıkıştırma zenginleştirme değildir, müfredat sıkıştırılması çocuğun seviyesine göre hızlandırılması ve gerek görülmeyen öğrenmelerin temizlenmesi ve böylece zamandan tasarruf yapılarak çocuklara serbest zaman ayırabilme olanağı sunmaktadır. Seçmeli ders ve çekme programlar öğrencilerin ilgi alanları doğrultusunda seçme alternatifini sunan, yaratıcılığın beklendiği, uygun seçenek olarak görülebilir (Renzulli ve De Wet, 2010). Destek oda, özel yetenekli çocukların programına yönelik uygulama için okulunda bir sınıfın düzenlenmesidir (Darga, 2010). Bu uygulama ile çocuğa normal okuldaki arkadaşlarından ayrılmadan onlarla beraber eğitimine devam ederken farklı bir zaman diliminde destek odada çalışma fırsatını da sunulmaktadır. Destek odada alanında uzman öğretmen rehberliğinde zengin malzemelerle düzenlenmiş çalışma imkânı bulunmaktadır. Böylece çocuğun hem normal eğitim hem de özel eğitim alması sağlanmaktadır (Kontaş, 2009). Bir diğer eğitim çalışması da mentorluk, özel yetenekli çocukların ilgi gösterdiği bölümde kendisine rehberlik yapabilecek bir öğretmen, veli, alan uzmanı ya da kendinden yaş olarak büyük bir öğrenci ile çalışmasıdır (Levent, 2011).

2.3.2.2. Bilim ve Sanat Merkezleri

Bilim ve Sanat Merkezi, ilköğretim ve orta öğretim kurumlarına devam eden özel yetenekli çocukların örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini engellemeyecek biçimde bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve yeteneklerini geliştirerek en üst seviyede kullanmalarını sağlamak hedefiyle açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur (Davaslıgil, 2004).

Çocuklar bilim sanat merkezlerine örgün eğitim kurumlarındaki öğretmenlerinin Bakanlıkça planlanan gözlem formatı özelliklerin göre aday gösterilirler. Aday olan çocuklar Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı grup değerlendirme testine katılırlar. Test sonucuna göre geçer performansı veren çocuklar kişisel incelemeye alınır, bireysel incelemeyi Milli Eğitim Bakanlığı uzmanları yapar. Alanında uzmanlarca özel yetenekli olduğu görülen çocuklar Bilim Sanat Merkezinde eğitime katılırlar (Davaslıgil, 2004).

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce açılan Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) 2022 yılı itibari ile 81 ilde 329 sayısına ulaşmıştır.

BİLSEM'lerin amaçları, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak çocukların;

a) Kişisel yeteneklerinin farkına varmaları ve kapasite düzeylerini artırarak en üst seviyede kullanmaları,

b) Bilimsel düşünme ve davranışlarını estetik kazanımları bütünleyen, üretken, sorunları çözen kişiler olmalarını,

c) Farklı iş bölümlerinde ihtiyaç ve sorunların farkında yeni fikirler, teknik buluş ve çağdaş araçlar önerebilmelerini ve geliştirebilmelerini,

d) Özel yetenekleri ile bilimsel çalışma disiplin kazanmalarına imkân sunan koşullar sağlamak, disiplinler arası faaliyetlerdeki kazanımlar ile sorunlara çözüm bulmaya ya da farklı ihtiyaçları gidermeye yönelik projeler geliştirmelerini,

e) Yaratıcılık ve yeteneklerini ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına fayda da bulunacak şekilde geliştirmelerini sağlamaktır (MEB, 2019).

Özel yetenekli çocukların BİLSEM'ler de devam ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları, performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik hazırlanan ve bu çocuklara verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı (MEB, 2019), özel yetenekli öğrencilere uygulanacak bireyselleştirilmiş eğitim programıdır.

BİLSEM'de gerçekleştirilecek eğitim ve öğretim çalışmaları çocuğun örgün eğitim aldığı saatler dışında hafta içi ve/veya hafta sonu olacak şekilde planlanır. BİLSEM'de özgün ürün, proje ve üretimlerin yapılması için bireylerin yeteneklerine uygun proje tabanlı, disiplinler arası, zenginleştirilmiş, farklılaştırılmış eğitim programları uygulanır ve eğitim çalışmaları planlanır. BİLSEM'de eğitim ve öğretim çalışmaları kişisel ve/veya grup eğitimleri biçiminde yürütülür (MEB, 2019).

BİLSEM eğitim-öğretim programları, çocuk merkezli, disiplinler arası, modüler şekilde hazırlanır. Kişisel öğrenmeye uygundur. Çocukların yaratıcılığını, sorunlara değişik yaklaşım ve çözüm üretme yeteneklerini artıracak ve yetişkinlik zamanlarında ki şartlara hazırlayacak nitelikte düzenlenir. Özel yetenekleri artırmaya yönelik programlar, disiplinler ve disiplinler arası ilişkiler göze alınarak herhangi bir disiplinde ayrıntılı veya kapsamı genişletilecek üst seviyede bilgi, beceri ve davranış kazandırma hedefine hazırlanır. Eğitim programları düzenlenirken çocukların canlı ve nesnelere olan ilişkisini iyi gözlemlemeye dayalı, analiz, sentez ve değerlendirme yapmak gibi üst seviye bilişsel düşünme yeteneklerini geliştirmesini imkân sunan çalışmaların planlanmasına ve uygulamasına dikkat edilir. Uygulanacak programların süreleri, çocukların kişisel kapasiteleri dâhilinde belirlenir. Uygulanacak eğitim müfredatının her kademesinde değerler eğitimine yer verilir (MEB, 2019).

BİLSEM’ler de yöntem olarak, öğretmenlerin çocuklara öğretmesinden ileride, kendi belirledikleri projeler çerçevesinde, kendilerinin geliştirdiği çözümü uygulamayı ve bu süreç içinde öğrenmeleri esas alınır. Böylelikle çocuklar, lider öğretmenler eşliğinde planlama, uygulamayı ve değerlendirmeyi yaparak, yaşayarak öğrenen; üreten, sorun çözen, yaratıcı düşünebilen, bilimsel araştırma ve buluş yapabilen öğrenciler olarak yetiştirilmeye çalışılmaktadır (Levent, 2011).

BİLSEM’ler de uygulanacak Uyum programı, Destek eğitimi, Bireysel yetenekleri fark ettirme, Özel yetenekleri geliştirme, Proje üretimi ve yönetimi eğitim programlarına alınır. Programları tamamlayan öğrencilere tamamladığı her programın sonunda BİLSEM müdürlüğüne “*Program Tamamlama Belgesi*” verilir (MEB, 2019).

Uyum programı

Bilim sanat merkezlerine yeni kayıt olan genel zihinsel yetenek, müzik ve görsel sanatlar yetenek alanı öğrencilerin BİLSEM’e uyumda kolaylık olması hedefiyle kurumu, programları tanıma ile öğretmen ve diğer öğrencileri tanımalarını içeren programdır. Uyum programını bitiren genel zihinsel yetenek bölümünde tanılanan öğrencilerin geliştirmesi gereken asıl becerileri tüm alan/disiplinlerle ilişkilendirmeyi temel alan eğitim programıdır (MEB, 2019).

Destek eğitim programı

Genel zihinsel yetenek bölümlerinden tanılanan Bilim ve Sanat Merkezi Uyum Programını bitiren çocuklarda gelişmesi beklenen esas beceriler tüm alan ve disiplinlerle bütünleştirilmesi ile oluşan eğitim programıdır. Bilim sanat merkezlerinde olan destek eğitim programı temelleri şunlardır: Destek eğitim programında iletişim, iş birliği, grupla çalışma, öğrenmeyi öğrenme, problem çözme, bilimsel araştırma, girişimcilik, eleştirel ve yaratıcı düşünme, etkili karar verme, teknoloji okuryazarlığı, sosyal sorumluluk, kaynakları etkin kullanma yetenekleri gibi becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir. Program etkinlik grupları öğrenci sayıları program uygulama tablosuna göre belirlenmektedir. Bu programda öğrenciler bireysel veya grup olarak proje hazırlayabilirler (MEB, 2019).

Bireysel yetenekleri fark ettirme programı

Genel zihinsel yetenek bölümünde tanılanan ve destek eğitim programını bitiren çocukların kişisel becerilerini fark etmeleri hedefiyle devam eden eğitim programıdır. Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinişsel kapasiteleri göz önüne alınarak uyum ve destek eğitimi programında yapılan gözlemler ve çocuklardan alınan geri dönütler neticesinde belirlenen kişisel yetenek alanlarına uygun öğrenci grupları oluşturulur. Çocukların kişisel yeteneklerini fark ettirebilmek hedefiyle akademik bilgilere dayalı olarak yaratıcılıklarını öne plana çıkartan ve kişisel farklılıklarına yönelik program hazırlanarak uygulanır. Program sonucunda çocuklarla ilgili yapılan tüm gözlemler ve alınan geri bildirimler, öğretmenler kurulunda değerlendirilir ve çocukların ilgi ve yetenek bölümleri belirlenmiş olur (MEB, 2019).

Özel yetenekleri geliştirme programı

Müzik ve görsel sanatlar yetenekte uyum programını, genel zihinsel yetenekte ise bireysel yetenekleri fark etme programını bitiren çocukların özel yeteneklerini geliştirmek hedefiyle yapılan eğitim programıdır.

Özel Yetenekleri Geliştirici Program (ÖYG)'da çocukların belirlenen bir disiplinde ayrıntılı ilerlemesi veya üst seviyede bilgi, beceri ve davranış kazanımları istenir. Çocukların bireysel ilgi ve becerilerinin farkına varmaları, kendilerini geliştirerek en ileri seviye de kullanmalarını sağlayacak eğitim verilmektedir. ÖYG dönemi görsel sanatlar çalışmalarında sanat bölümünde ilerlemeyi seçmiş ya da bu bölümde başarısı yüksek çocukların sanat eseri ortaya koydukları bir dönemdir. Sanat eseri ortaya koymak için ayrıntılı eğitim ve araştırma

yapılması sanat ve ilkelerinin sanat eserinde aktif kullanılmasına çalışılmaktadır (MEB, 2019).

Proje üretimi ve yönetimi programı

ÖYG programını bitiren çocukların ilgileri, istekleri ve yetenekleri yönünde bir alanda/disiplinde grupla veya bireysel olarak yürütülen eğitim programıdır. Proje Aşaması, Uyum, Destek, BYF ve ÖYG programlarıyla esas yetenekleri kazanmış çocukların özgün ve yaratıcı düşünebildiği, girişimci olabildiği ve üretici çalışmalarda bulunduğu aşamadır. ÖYG ile esas yetenekleri kazanmış çocukların özgün ve üretici düşüncelerini, girişimci olabilmelerini ve yaratıcı çalışmalarda bulunmalarının beklendiği bölümdür. Görsel sanatlar dersinde çocuklar, kendileri, eğitici eşliğinde, sanat ürün ya da hizmetleri oluşturmaktadır (MEB, 2019). Bu programın yöntemi öğretmenlerin çocuklara öğretmekten ziyade çocukların kendi istedikleri projelerle, kendi geliştirdikleri çözümleri, uygulamaları ve bu zaman içinde öğrenmeleri esas alınmaktadır (Levent, 2011).

2.3.3. Özel Yetenekli Öğrencilerde Müzeye Dayalı Sanat Eğitim

Yaşamın her bölümünde ve her daim devam eden bir süreç olan eğitim yalnızca okulla sınırlı kalmayıp okul dışındaki kurumlarda da devam ettirilen bir çalışma olarak görülür. Okullar gibi kütüphaneler, tarihî mekânlar, şehitlikler, müzeler, çeşitli kurum ve kuruluşlar da eğitimin önemli bir bölümü hâlinedir. Bunlar içerisinde özellikle müzeler, eğitim-öğretim sürecini etkileyen ve zenginliğini artıran kurum olarak görülebilir (MEB, 2022).

Öğrenci kendine verilen değişik öğrenme yöntemlerine geleneksel sınıf deneyiminden daha fazla heyecanla yaklaşır (Buyurgan, 2007). Görsel sanatlar eğitimi almak yaratıcılığın desteklenmesinde ve uygulama yapmak arzusu uyandırması yönünden önem arz eder çocuklara yalnızca sözel olarak sunulan bir görsel sanatlar dersi eksik kalabilir. Kişinin sanat eseri ile direkt karşılaşması üründeki sanatın ilke ve elemanlarını güzeli estetik değeri görmesini ve tanınmasına yardımcı olur. Buda bir müze veya galeri ile olabilir (Buyurgan ve Mercin, 2005).

Hayatın içinde olan sanat, kültür, gelenek, tarih, bilim ve teknoloji gibi tüm bölümlere ait objeleri içinde tutan ve bu alanlardaki yaşanmışlıkları aktaran; insan, bitki ve hayvan ırklarına ve doğa olaylarının oluşumuna yönelik tüm gelişmeleri ortaya koyan müzeler, insanoğlunun hayatında önemli bir bellek ve öğrenmede etkin rol alan birer yaygın eğitim kurumlarıdır. Müzeler, hayal dünyasını artıran, çocukların akıcı, esnek ve yaratıcı

düşüncelerini sağlayan, çocuklara bilgi kazanma, sorgulama, muhakeme etme, çözüm üretme gibi alanlarda olumlu değerler sağlayan değerli yerlerdir. Bu sebeple müzelerin her konunun öğretilmesinde öğrenme yeri olarak kullanılması, öğrenmede ilgiyi ve heyecanı çoğaltarak, öğrencilerin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerine pozitif etkisi olacaktır (Buyurgan, 2019). Müzelerde verilecek kültür eğitiminin hedefi, müzeleri eğitim alanı olarak kullanırken eğitilen bireylerin yaratıcı düşüncelerini artırmaktır (İlhan Çakır vd., 2016).

Müzeler tarih, sanat tarihi, coğrafya, resim, sosyal bilgiler gibi fen ve sosyal bilimler bölümüne ait derslerde kullanılacak nesnel malzemeleri, tarihî eserleri içerisinde bulundurmaktadır. Böylece müzelerin, sosyal bilimler bölümünde bir uygulama laboratuvarı görevi vardır. Müzede verilecek öğrenme çalışmalarının en önemli yönü öğrencilerin alternatif öğrenme seçenekleri ile tanışma, somut kanıtlar ile etkin şekilde çalışma şansı sağlanmasıdır. Müzeler, sanat eğitimi bakımından da değerli görevler üstlenirler. Müzeyle eğitim, çocuklarımızda sanat sevgisinin oluşumunda, öğrencilerimizin yaratıcılıklarını ortaya çıkartmakta değerli faydalar sağlayabilmektedir. Devamlı aynı yerde, durgun bir durumda bulunan çocuklar müzelerde değişik çalışmalarda birleşerek, birbirlerini ve kültürel değerleri daha iyi yakında görme imkânı bulurlar. Bu yönüyle müzeler yalnızca öğretim programına yardımcı olmakla kalmaz, kişilerin toplumsallaşmasına, daha kültürlü ve donanımlı hâle gelmesine de faydası olabilir. Müze ile eğitim sürecinde çocuklar gözlem yapabilir, nesnelere algılar yoluyla ilgi kurabilir, düşünce ve duygularını daha rahat açıklayabilirler, müzenin bakış açısını, içindeki mesajı anlamlandırabilir, kültürel değerleri ve hayatı paylaşmaya, gerçeği anlamaya daha istekli olabilir. Böylece müze eğitimi; çocukların geçmiş, bugün ve gelecek arasında ilişki kurabilmelerine katkı sağlayacaktır (MEB, 2022).

Gartenhaus'a (2000) göre; bir müzede yaratıcı düşünme yetenekleri üstüne çalışmak basittir. Düşünceler birbiri üzerine kurulmak yönündedir. Çocukların bir müzede rastlayacağı nesnelere onlara ilk fikirlerini vermek üzere kullanılacaktır. Bu nesnelere kendine özgü fikirleri, tercihleri ve ön görüşleri için atlama tahtası ya da çıkış kapısı hizmetini görür.

Öğrenme becerileri öbür çocuklara göre değişik olan özel yetenekli çocukların çok hızlı, yeni ve karmaşık bilgiler öğrenebilmeleri (Batdal Karaduman, 2012), bu çocuklar için farklılaştırılmış eğitimi mecbur etmiştir. Batdal Karaduman'a (2012) göre farklılaştırılmış bu eğitim, "okulun, okul içi ve dışındaki bütün durumlarda istenen sonuca varmak için verdiği emeklerin tamamı" olarak tanımlanmaktadır. Öğrencilerin yaş düzeylerine göre hazırlığı

yapılmış sanat çalışmaları onlara merak giderici ve güven verici bir ortam sunar (Yurteri Öztürk, 2021).

Müze eğitimiyle çocukların birbirlerine ve öğretmenin özel yetenekli öğrencilere resimlerle alakalı düzenli olarak sorduğu sorular estetik görüşlerini ortaya çıkarmalarında önemli bir etkidir. Özellikle ürünün biçimsel, içerik, kompozisyon bakımından yorumlayabilme yeteneği kazanmalarında etkilidir. Çocukların yaptığı resim etkinliklerine bakıldığında motivasyon, özgünlük, yaratıcılık, resimlerdeki estetik kaygılar, teknik yetenek ve verilen bilgilerin alıp kullanma, uygulama ve değerlendirme gibi öğrenci becericileri bakıldığında müze gezisi ile artırılmaktadır (Yücel, 2015).

Özel yetenekli öğrencilerin sanat eğitiminde; öğrencilere farklı gelecek nitelikteki temalar seçilmeli, temalara uygun olabilecek malzemeler ve bun malzemelerin nasıl tedarik edileceği üzerinde durulmalı, planlamada geliştirilmek istenen davranışların neler olduğu belirlenmeli eğitime nereden ve nasıl başlanacağı planlanmalı ve hedefleri belirlenmelidir. Özel yetenekli öğrenciler için geliştirilen Sanat Eğitimi Programlarında; öğrencilerin üst seviye düşünme becerilerinin olduğu göz önünde bulundurulmalı ve hazırlanan program bu doğrultuda planlanmalıdır. Özel yetenekli öğrencilerin bazıları üst seviyede yaratıcılık ve sanatsal yetenekler ortaya koyarken, ötekilerinin beklenen özellikleri sergilemeyebilecekleri unutulmamalıdır. Özel yetenekli öğrenciler değişik alanlarda üst düzey yetenekler gösterebilmektedirler ancak Sanat Eğitimi çalışmaları tümü için yararlı olacaktır. Program yalnızca sanat alanında üst seviyede yetenekler ortaya koyan öğrencilerine göre planlanmıyorsa, bütün okul öncesi özel yetenekli öğrencilere kapsayacak şekilde ve tamamının eğitim ihtiyacını karşılayacak nitelikte geliştirilmelidir (Clark ve Zimmerman, 2002).

American Association of Museums (1992), kişinin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimine faydası bulunan müzeler, en iyi anlamıyla keşif, çalışma, gözlem, eleştirel düşünme, tasarlama ve diyalog içermesi sebebiyle, bütün bireylere yönelik anlayış ve saygı, soruşturma ruhu, taze görüşlere ve yaklaşıma açık, yaratıcı ve eleştirel düşünme yetilerinin artırılması, etrafı gözlemlene becerisi, tarih, bilim, doğal dünya, sanatsal ifade ve insanlık anlayışı ile birlikte, bu anlayışın tatmin etme ve sorumlu bir hayat için lazım olduğu inancının geliştirilmesine faydası bulunduğunu ortaya koymuştur.

Müzeler kitapların ve derslerin rahatlıkla ortaya koyamadığı nesnelere, objeler arasındaki bağları gösterir. Düşünceleri çoğaltıp, kesin gözleme ve mantıklı anlam çıkarmaya alıştırmaları. Zamanımızda müzeler gözlem mantık yaratıcılık hayal gücü ve beğeni duygusunun ortaya çıkmasına ve gelişmesine faydada bulunabilecek başlıca yaygın eğitim kurumu olarak benimsenmektedir. Ayrıca müzelerdeki eğitim kalıcı olur. Serbest bir ortamda rahat ve etkileyici bir öğrenme modeli ile öğrenciye keşfederek, araştırarak, hissederek, gözlemleyerek ve uygulamalara katılma imkânı sağlar. Müzeler yerinde öğrenme ve uygulama için en uygun yerlerden biridir. Yaşayan tarih kültür ve bilim yerleridir. Öğrenmenin bir eğlenceye dönüştürülebileceği oyunlaştırılabileceği mekânlardır (Atagök,1999).

Tarihî mekânlar, müzeler, sanayi tesisleri, üniversiteler, festivaller, fuarlar ve yakın bölge ziyaretleri, konferanslar, dinletiler, konserler, sergiler, imza günleri faaliyetlerine katılım ile kurum içi ve dışı bilimsel, kültürel, sanatsal ve sosyal etkinliklerin tümü eğitim ve öğretim çalışmaları içerisinde değerlendirilmektedir (MEB, 2019). Her kişinin müzelerden yararlanması gerektiği gibi özel yetenekli öğrencilerinde bu mekânlardan faydalanması önemlidir. Özellikle sanat çalışmalarını meraklı sorularla irdeleyen, araştıran bu öğrenciler tüm bu sorularını ve ilgilerini müzelerde özel ilgi alanlarına dönüştürebilmektedir. Müzelerde Eğitim zamanımızda pek çok disiplin tarafından kullanılmaktadır ve yaratıcılığı artırarak bireyde yeni düşünce sistemleri oluşturmaktadır (Yücel, 2015).

2.3.4. Özel Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersine Karşı Tutum

Tutum, öğrenmeyle oluşan, kişinin davranışlarına yön vererek, onun karar vermede yanlılığa sebep olan bir olgudur. Bir nesne ya da olaylara karşı oluşturduğumuz tutum, eğer olumluysa, ona karşı olan kararımızın olumlu olma ihtimali; eğer tutumunuz olumsuzsa onunla alakalı kararımızın olumsuz olma ihtimali yüksektir. Genellikle tutum, kişinin belli bir nesneye karşı ön yargısı olan bir tepkidir. Tutum duyguya ve bilgiye dayalıdır. Tutum güçlenir ya da zayıflar. Tutum anlam bakımından, kültürden kültüre ve kişiden kişiye farklılaşır. Tutum, kişinin etrafındaki herhangi bir olgu veya nesneye karşı sahip olduğu tepkisel olarak tarif edilebilir. Tutumlar zihinsel, duygusal ve davranışsal bölümlerden oluşur. Bu bölümler kendi aralarında çoğunlukla ilişkili bir tutarlılık olduğu öngörülmektedir. Buna göre kişinin bir konu ile ilgili bildiklerini zihinsel öğeyle ona karşı olumlu bakması gerekiyorsa duygusal öğeyle, kişi o objeye ya da duruma karşı olumluysa davranışsal öğeyle adlandırırız (İnceoğlu, 2000).

Bilişsel Öğe

Bilişsel öge, tutumlar ile ilgili sahip olunan bilgidir. Morgan (1993)'e göre bilişsel bileşen, kişinin tutumunun objesi ile ilgili inançlardan oluşur. Eğer bir nesneye karşı olumsuz bir tutumu var ise, o nesne ile ilgili olumsuz inanç ya da inançlar da oluşacaktır. Tutumların inanç tarafı ile duygu tarafı birbirlerini etkilemektedir.

Duyuşsal (Duygusal) Öğe

Duyuşsal öge, o tutum nesnesine karşı gözlemlenebilen duygusal tepkidir. Duyuşsal öge, kişinin tutum objesine karşı duygu ve değerlendirmesinden oluşmaktadır. Objeye karşı iyi yönde tutumu kuran kişi, bu objeyi olumlu yönde değerlendirebilecek ve objeye doğru olumlu duygu oluşturacaktır. Bir diğer yönden olumsuz duygular besleyen içinde olduğu bir nesneyi ise olumsuz olarak görecektir ve bu objeye karşı olumsuz duygular geliştirecektir. Bir objeye karşı bir tutumdan söz etmek için, bu nesneye karşı bilgi, düşünce ve inançlara olumlu ya da olumsuz duyguların birlikte olması gerekmektedir (Aydın, 1987).

Duygusal öge objeye karşı sevgi, öfke, beğenme, korku vb. duygular vardır. Kişi etrafında kazandığı bilgiyi, duyguyu ve tecrübeyi tütmeyerek, bu birleşmeden olumlu ya da olumsuz durumları, istenen ya da istenmeyen hedeflerle bütünlendirebilir. Bu ilişki tutumun duygusal ögesini ifade eder (İnceoğlu, 2000).

Davranışsal Öğe

Davranışsal öge belirtisi, o tutum nesnesine doğru gözlemlenebilen bütün davranışlardır. Bireyin inanç ve bilgileriyle ortaya konan yargısı onu bir nesneye karşı olumlu ya da olumsuz davranışa yönelen şekline getirebilir. Bu en son hal tutumların davranış yönüdür. Her insan herhangi bir nesneye karşı olumlu bir tutumu var ise o nesnenin gereği doğrultusunda davranması gerekecektir (Erdoğan, 1991). Bir objeye karşı olumlu tutumu olan bir kişi, bu nesneye karşı olumlu davranarak, ona yaklaşarak, yakınlık göstermeye, onu destekleyerek ve yardım etme eğilimi olacaktır. Bir nesneye karşı tutumu olumsuz olan bir kişi ise bu nesneye ilgisiz olma ya da ondan uzağa gitme, eleştirme, ya da ona zarar verme hareketi içinde olacaktır (Aydın, 1987). Morgan'a göre (2000), davranışsal öge duygu ve kaniya uygun olarak hareket etmedir. Bireyler şu veya bu sebeple her zaman duygularına uygun bir biçimde davranamazlar, fakat duygulara uygun hareket etme yönelimi her zaman vardır. Bu sebeple, çoğu defa tutumlardan davranışları yorumlamak mümkündür.

Duygu, bir hal, varlık ya da bir insan karşısında kişinin içerisinde ortaya çıkan izlenimlerdir. Duygusal özelliklerse, kişiyi algılama sürecinden itibaren tepkisi, tutumu, motivasyonu ve davranış aşamaları ile alakalı olarak açıklanmaktadır. Kişide oluşacak durumların harekete dönüşmesi tutumları ortaya çıkarır. Yine duygusal bir özellik öz yeterlilik Bandura'ya (1994) göre kişinin belirli bir davranış ortaya koyması için gereken çalışmaları düzenleyip başarılı bir biçimde gerçekleştirme kapasitesi ile ifade edilebilir. Öz-yeterlilik bireyin genel olarak kendi becerilerine ve kapasitesine olan güvenidir. Bir diğer duygusal özellik ise kaygı, herhangi bir tehlikeden oluşan korkunun yansıması olarak kişide oluşan tedirginlik ya da akıl dışı korku durumu olarak tanımlanabilir. Kaygıyı olumlu ya da olumsuz bir duygu hali olarak görülebilir (Kurnaz, Temel ve Aslantaş, 2018).

Tutumlar, kişiler için her vakit önem oluşturmuştur. Bireylerin etraflarına uymasında onlara yol gösteren, uyumlarını kolaylaştırmada büyük rolü olmuştur Aynı zamanda davranışları yönlendiren bir güce sahip olduğu düşünülmüştür. Tutumlar direkt gözlenemez, kişinin davranışlarına bakarak kişinin tutumları ile ilgili bazı sonuçlarda bulunabiliriz. Fakat tutumlar, gözlemlenmemekle birlikte kişinin sevgi, nefret ve dolayısıyla davranışlarını büyük ölçüde etkileyebilecek bir rolü vardır (Tufan ve Güdek, 2008).

Resim eğitimi, pek çok kişinin anladığı gibi, kişilerin güzel resim yapması ile ileri dönemde ressam olmalarını hedeflemez. Bu eğitim çocukların yaratıcılık becerisini artırmayı, karşılıklarına çıkan sorunlara yeni bir şekilde çözmeyi öğrenmelerini hedefler. Sanat eğitiminin hedefi insanların tasarlayabilme becerisinin artırılması, yaratıcı, kendine güvenli, sanatsal okuryazarlığı olan, estetik beğeni seviyesi yüksek nesiller yetiştirmek olmalı. Bu hedeflere ulaşıldığı vakit aynı niteliklere sahip uygar bir toplum da oluşturulmuş olacaktır (Dikici, 2006).

2.3.5. Özel Yeteneklilerde Yaratıcılık

Sanat eğitimin hedefleri arasında, öğrencide olan yaratıcılık gücünü ortaya çıkartarak geliştirmektir. Yaratıcılık uygulama bakımından, kişinin erken çocukluk döneminden itibaren devam eden resim çizme yeteneğiyle ortaya çıkan bir yapı iken, 'yaratıcı düşünme' zihinde imgelerle oluşan icadın denenmesiyle, kolay yönleri de barındıran teorik temeli olan yapıyı belirttiği söylenebilir. Böylece, yaratıcı düşünmenin ilk olarak zihinsel bir süreçte başladığı söylenebilir. Yaratıcılık ise, zihinden önce uygulayıcı bölümünde ortaya çıkan soruna sunulan kolay çözüm birden beliren, fazlaca uygulamaya yönelik olduğu söylenebilir. Yaratıcı düşüncenin sadece sanata dair olmayan, zihinsel temeli olan bir aşama olduğu kabul edilir.

Böylece yaratıcı düşüncenin uygulamaya göre temelde teorik yönü de ortaya çıkar (Ülger, 2016). Yaratıcılık daha evvelden oluşmamış ilişkilerle iletişim kurabilme, yeni bir düşünce ortamı içinde yeni tecrübe, fikir ve eserler ortaya çıkartma ya da anlam dünyamızı baştan yapılandırma kişiler için ya da toplumlar için gerçekliğe göre bir yenilik katmadır (San, 2008).

Torrance yaratıcılığı, “soruna, yetersizliğe, bilgi eksiklerine ortada olmayanlara, uyumsuzluğa duyarlılık, zorlukları bilme, sorunlara çözüm bulma tahmin etme ve eksiklerle alakalı olarak hipotez ortaya koyma ya da hipotezi değiştirme, çözümlerden seçenek seçme ve denemeler yapma, yeniden denemeler yapma, en sonunda da sonuç ortaya çıkarma” olarak tanımla bilmektedir. Torrance “akılcı yaklaşım” ı benimsemekle birlikte bu tanımda yaratıcılığa kişisel özellikler, sosyal, kişilerarası faktörler, yaşam şekilleri yaklaşımı da bir ölçü kapsayacak tanıma gidebilir. Yaratıcı birey çok fazla özellik bakımından olumlu olarak değişiklik gösterir. Etrafında ki uyumsuzlukları, sorunu görmekle kalmaz ve toplumsal sorumluluk ile bu problemi çözmeyi görev gören bir yapısı vardır. Problemi şimdiye kadar denenmemiş bir yol ile çözmeye zihnini vardır (akt: Aslan, 2013).

Sanat eğitimi ile yaratıcılık ayrılmaz iki temeldir (Kırıçoğlu, 2005). Erken zamanlarda çocuklara sunulan sanat faaliyetleri onların kendilerine özgü düşünceler üretmelerine imkân verecektir (Aykaç, 2016). Malzeme, teknik, işlem, öge ve çözümlenmelerle görsel sanatlar ürünleri yapmak; eşsiz, karmaşık ve ayrıntılı düşüncelerin esnek ve akıcı üretiminin yanından kendine özel ve özgün bir çalışma ortaya çıkartma sürecidir (Özsoy, 2003). Yaratıcı fikri besleyen sanat eğitimi olan bir kültürde yetişen kişi, bilgi zamanına kolay uyum sağlayabilir. Bu ilk ve orta öğretim kurumlarında sanat eğitiminin önemli bir boşluğu doldurduğu söylenebilir (Yazar vd, 2014).

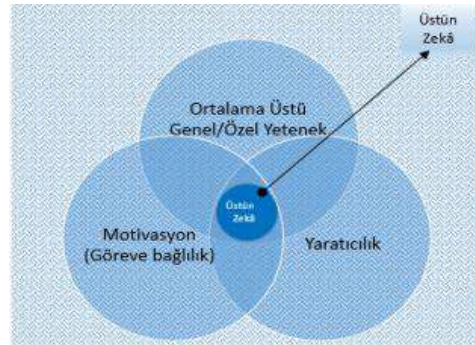
Öğrencilerin yaratıcılığını artırmaya en uygun bölüm sanat bölümleridir. Sanat eğitimi, kişilerin yaratıcılık seviyesini artırmayı, ortaya çıkan sorunu yeni bir şekilde çözmeyi öğrenmelerini hedefler (Dikici, 2006). Davaslıgil’de (2004) yaratıcılığı az bireyin sahip olduğu sık rastlanmayan yetenek olarak değil, tüm bireylerde olan geliştirip desteklenebilen bir bilişsel yetenek gibi görmektedir. Birey güçlerinin sınırının farkına varmayabilir. Bu sebeple araştırmacı, yaratıcılığı; yeni, özgün ve beceriye içeren bir ürün olarak ortaya konmuş veya daha ürüne dönüştürülmemiş, kendine özgün bir sorun çözümlenme zamanını barındıran, bireyin zekâ öğelerini de kendine özgü ve üretmeye yönelik kullandığı bir bilişsel beceri olarak adlandırılabilir (Aslan, 2001).

Özel yetenekli bireyler; Karmaşayı çözebilme becerileri vardır. Çabuk ve kolaylıkla öğrenebilirler. Düşünme ve sorun çözümü becerileri artmıştır. Üstün yaratıcılık ve çok hayal güçleri vardır. Gözlem yapma becerileri yüksektir. Esnek ve sıra dışı düşünebilirler. Olayları değişik açılardan bakarlar. Taze düşüncelere açıktırlar. Her daim öğrenmeye hazırdırlar. Yeniliklere kolay uyum sağlarlar. Farklı düşünceleri vardır. Yaratıcılık ve mucitlik belirginlikleri vardır. Neden sonuç ilişkisi ile ilgilidirler. Fazla meraklı, fazla soru sorarlar (MEB, 2009).

2.3.5.1. Özel Yetenek ve Yaratıcılık Kuramları

Özel yetenek ile ilgili kuramların asıl çıkış sebepleri kültürel değer, kişisel yaşamlar ve inanış ve bilimsel çalışmalar oluşturur. Kişisel hayatların ve kültürel değerlerin kuramın esasında yer tutmaları bu kuramların bilimsel olması yanında sübjektif olmalarına da sebep olmuştur. Bu sebeple özel yetenek alanındaki kuramlar araştırılırken kuramcıların özel yetenek ile ilgili görüşlerine de dikkat edilmelidir (Sak, 2016).

- **Üç Halka Kuramı:** Renzulli, altı kısım Marland Raporu'na yorum yaparak üçlü çember modelinde özel yetenek tanımını, genel yetenek ve yaratıcılık başlıklarında birleştirmiş ve görev sorumluluklarını da ilave etmiştir (Beranek, 1993). Üç özelliğin birbiriyle etkileşimiyle özel yetenekliliğin ifade edildiği belirtilmektedir. Genel yetenek; sözcüksel devamlılığı, soyut düşünebilme, sözel ve sayısal akıl yürütme, bilginin çabuk ve seçici olarak hatırlanmasıdır. Özel yetenekler ise; resim, dans, müzik, tiyatro, matematik, fen, biyoloji gibi özel bölümlerdir. Yaratıcılık; taze ve değişik fikirler üretmeyi ve bunlarla bir sorun çözmeyi içerir. Bilgi işlemlerin otomatik olması, yani bilginin hızlı, sağlıklı ve seçici olarak hatırlanmasıyla alakalı kapasitelerdir. Motivasyon ise; Dışarıda karşılaşılan yeni olaylara uyum gösterme ve onları şekillendirme görev üstlenme istek ve yeteneğidir (akt; Davaslıgil, 2004).

Şekil-1: Renzulli'nin Üçlü Çember Modeli

- **Başarılı Zekâ Kuramı** Başarılı Zekâ Kuramının da yaratıcı zekâ yeni, çok fazla ve değerli düşünceler üretme, sorunları fark etme, sorunları tanıma ve keşfetme, yeni eser yaratma ve ya var olan çalışmaları ayrıntılaştırıp değiştirme yeteneği olarak tanımlanır (Sak, 2016). Bireyin başarısı kuvvetli yönünü geliştirip zayıflıklarını gidermesine dayanır. Bireyin başarması için ilk olarak kendini bilmesi gerekir. Başarıya analitik, yaratıcı ve uygulamalı becerinin uyum içerisinde olması ile ulaşılabilir Bunun için kişiler ilk olarak bu üç beceriyi bilmeli, bu becerileri hayatta nasıl kullanacağını bilmelidir (Şentürk Barışık, 2018).

- **Algısal Kuram** Ernest Schactel'e göre yaratıcılık güdüleme, çevreyle ilişki kurma ihtiyacından var olur. Bu olgu, bir nesneye değişik yönlerden bakmaya imkân sunan algısal bir ihtiyaçtan çıkar. Bu algısal eylem, aşırı alakayla birlikte bulunur ve geleneksel düşünmeyi yönlendiren kurallar ile sınırlandırılmaz (akt: Argun, 2004).

- **Gestalt Kuramları** Gestalt kuramında, çoğunlukla yaratıcılık yerine “üretken düşünce” ve “problem çözme” kavramları kullanılır (Sungur, 1997). Bu kuramı kabul edenlere göre üretici düşünen olayların asıl kaynağını araştıranlar, yapısal gerçeğe giden özel yetenekli bireyler olarak tanımlanırlar (Doğan, 2005). Gestalt yaklaşımında yaratıcılık, sorunlara çözümsel yollar bularak en uygun olanları şekillendiren bir düşüncedir. Ayrıca bilgilerin aktarıldığı bir süreçtir. Sorun çözümlemede bilinmedik kullanılacak yolu bulmak olasıdır (Çoraklı ve Batıbay, 2011).

- **Beşgen Kuram:** Beşgen kuram üreticiliği (yaratıcılığı), kişinin özel yetenekli olabilmesi için üstünlük gösterdiği alanın gelişmeye açık olması gerekir. Kısacası bir bireyin özel yetenekli olarak kabul görmesi için üretkenlik potansiyelini herhangi bir alanda olağanüstü performansı ile göstermesi gerekmektedir. Bu performans yetenek testlerindeki performans da olabilir, akademik veya sanatsal bir faaliyetteki performans da olabilir (Sak, 2016).

- **İnsancıl Kuram** Kuramın kurucusu Carl Rogers (1959) yaratıcı süreci kişinin yegâne oluşu, istemsiz olan bir karışık ilişkili çalışmanın ortaya konduğu, diğer yandan da maddenin, insanın ya da onların hayatının şartlarının ortaya çıkması olarak tanımlanabilir. Rogers'a göre yaratıcılık, kişisel gelişim, büyüme ve olgunluk ile beraber ilerlemekte ve kişinin bütün gücünü kullanması ile gerçekleşir. Kuramda kişinin biriktirdiği bilgiye değer vermesini temel alır (Tanju, 2012). Her insanın kendine has gelişme özelliği vardır. Süreç içinde hızlı ya da yavaş ilerleme gösterebilir. Bununla beraber, özel yetenekli bireylerin

hayatlarının ilk dönemlerinden başlayarak tüm gelişme aşamalarında sıradan gelişme standardı gösterene göre daha çabuk ulaştığı vurgulanır (Ersoy ve Avcı, 2000).

2.3.6. Özel Yeteneklilerde Uzamsal Düşünme

Gardner (1983), zekâyı bir insanın bir veya birden fazla toplumda yer bulan bir eser çıkarma gücü, gerçek yaşamda karşısına çıkan sorunlara etkili ve verimli çözümler sunabilme yeteneği ve çözümlenmesi gereken yeni veya karışık sorunları keşfetme becerisi olarak tanımlanır. Her insanın farklı zekâ türlerinin olduğu, böylece bireylerin öğrenme biçimini, yeteneğini ve eğilimini ortaya koyduğuna vurgu yapan Çoklu Zekâ Kuramını ortaya çıkarmıştır. Gardner kuramında zekânın tek yönlü değil dilsel, mantıksal-matematiksel, görsel-uzamsal, bedensel-kinestetik, müziksel, kişiler arası, içsel ve doğacı olarak sekiz farklı yönü olduğunu vurgular.

Görsel/uzamsal zekâ, bir kişinin çevresinde olanları yansız gözleme yapma, algılama ve değerlendirme ve bunlara ilişkili olarak da çevreden aldığı görsel ve uzaysal düşünceleri grafiksel olarak ortaya koyabilme kabiliyetini içerir. Görsel/uzamsal zekâsı fazla olan kişiler, varlıkları, olayları veya olguları görselleştirerek ya da resimlerle, çizgilerle ve renklerle birleştirerek en iyi öğrenmeyi sağlar. Uzamsal düşünme ya da uzamsal zekâ kişinin etrafını görme duyusu ile gözlememesi, algılaması ve değerlendirmesi sonucunda oluşan uzaysal ve görsel düşünceleri resimler, şekiller ve imgelerle yansıtabilme becerisi olarak açıklanmaktadır. Üç boyutlu bir objenin şekil ve görüntüsünü hayal etme becerisi olarak da düşünülebilir. Bu zekâ görsel düşünme ve şekil/uzay özelliklerini grafik, şekil ve üç boyutlu tasarımlarla ortaya koyma, çizme, boyama, şekil verme ve anlamlandırma zihinsel becerileri içermektedir. Daha çok mimar, ressam, rehber, tasarımcıların bu zekâyâ sahip oldukları düşünülebilir (Saban, 2013).

Görsel/uzamsal zekâ çevredeki resmi, şekli algılaması ve bununla ilgili düşünerek karar verebilme yeteneğidir. Resim, grafik ve heykel gibi görsel sanatlar; denizcilik, harita yapıcılığı ve mimarlık gibi yüzey ve onun içinde bilginin kullanımı ihtiyacı olan durumlar ve değişik derinlik ve açılardan nesnelere tasarlama becerisi isteyen satranç gibi oyunlar görsel/mekânsal zekâ ile alakalıdır. Bu zekânın aslında ana duyu, görme duyusu ve bununla alakalı şekiller tasarlaması ve zihninde resim tasarlama becerisidir. Uzamsal düşünme, uzamsal dünyanın zihinsel modellerini şekillendirme yeteneğidir. Bunu yaparken kişi, modeli yönetir ve yönlendirir. Üç boyutlu düşününce bu zekânın en net belirleyicisidir. Denizci, mühendis, heykeltıraş ve ressam olmak için uzamsal zekâyâ sahip olunmalıdır. Uçtuğumuzu

sanma, büyülu hayatlar yaşadığımız belki de süper bir maceracı bir hikâyede ana karakter olmamız çocukluk hayallerimizde tamamen bu zekâyı kullanırız. Bu zekâ çeşitinde çok gelişen bireyler, zihninde resim oluşturur ve bu şekilleri çizer (MEB, 2009).

Uzamsal düşünme, yüzleri bilme, bir yerin etrafında yol bulma ve inceliklere dikkat etme işlemlerinde kişiyi güçlendirir. Uzamsal düşünme kapasitesi, dünyadaki nesne ve olayları doğru kayıt etme ve algılama ile alakalıdır; kişi ilk algısına göre bilgiyi dönüştürüp, biçimlendirmelerini yapar; alakalı uyarıcının yokluğunda da görsel tecrübelerine dayanarak bilgiyi baştan yaratabilir (Ülgen,1997). Uzamsal düşünme; objeleri, karşılaşılan durumların görsel şeklini zihninde değerlendirme gücüdür (Turgut, 2007). Görsel/uzamsal zekâsı çok olan bireylerde; bilgiyi en iyi resimlerle ve görsellik kullanarak işlerler. Yön-mekân algıları ile üç boyutlu olarak düşünme ve tasarlama yetenekleri vardır. Hayal güçleri aktif olduğu için karmaşık zihinsel imgeler yaratabilirler. Nesnelerin diğer objelerle olan ilişkilerini görebilme becerilerine sahiptir. İmgeleme ve gözünde canlandırma yapabilirler. Algıladıkları görselleri aktarmada daha başarılılardır. Resimli hikâye kitapları, broşürler, resimli oyun kartları, grafik, harita ve şemalara oldukça ilgi duyarlar. Sanatsal faaliyetlerden zevk alırlar. Legolar, bloklar ve değişik nitelikte somut nesnelerle üç boyutlu farklı eserler meydana getirirler. Kişi, zihninde oluşturduğu ve daha önce hiç yapmadığı objeleri oluşturur. Buluş yeteneği fazla olan bireylerdir. Ayrıca hayal kurmayı severler (Başaran, 2004).

Sevinç (2005), uzamsal zekâyı geliştirmek için yapılacak öğretim tekniklerini hayal yeteneği görselleştirme, renk ipuçları, resimlerle benzetme, düşüncesini çizme ve grafik simgeler olarak belirtmektedir. Görsel/uzamsal zekânın geliştirilmesi, kişide el-göz koordinasyonu ve küçük kas gelişimi sağlanarak görme duyusu ile algılanan nesneyi çeşitli şekillerde yeniden düzenleme yeteneğini de geliştirmektedir (Başaran, 2004). Lohman'a (1993) göre uzamsal yeteneği, iyi yapılandırılmış görselleri zihinde; kurma, dönüştürebilme, hatırlama becerisi olarak tanımlamıştır. Uzamsal yetenek günlük hayatımızda olan herhangi bir şekli/resmi/nesneyi zihinsel olarak algılayıp hayal ederek bilişsel bir beceri olarak düşünülürken, şekli/resmi kâğıda aktarabilmek veya değişik konumlarda düşünmek yüksek seviye bilişsel bir beceri şeklinde nitelendirilebilir. Geçmişten zamanımıza kadar merak edilen bu becerinin görsel-uzamsal zekâ ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir (Uçar Kaplan, 2016). Carroll (1993) ise uzamsal yeteneği; hayal etme, algılama, yorumlama, nesnelerin veya şekillerin görsel ilişkilerini anlama yeteneği olarak tanımlamıştır. Towle'a (2005) göre ise uzamsal yetenek, iki boyutlu görünümü verilen objelerin üç boyutlu durumlarını zihninde

şekillendirme becerisidir. Benzer şekilde Olkun (2003) uzamsal yeteneği nesnenin iki ve üç boyutlu bölümlerini zihninde canlandırma, döndürebilme, yorumlama yeteneği olarak tanımlamıştır (akt: Bayrak, 2008) .

2.4. Yurt İçi ve Yurt Dışı İlgili Araştırmalar

Araştırmamızda özel yetenekli öğrenciler, müze eğitimi, sanatsal beceriler, sanat eğitimine karşı tutum, yaratıcı düşünce becerisi ve uzamsal düşünce becerisi, araştırmamızın ana hatlarını oluşturmaktadır. Yapılan literatür taraması neticesinde bu kavramların ya hepsinin bağımsız başlıklar altında yada bir kaçının aynı başlık altında çalışıldığı görülmüştür. Ancak bu çalışmalarda özel yetenekli öğrencileri de içine alan kapsayıcı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2.4.1. Yurt içinde yapılan ilgili araştırmalar

Yücel'in 2015 yılında Sosyal Bilimler Dergisinde yayınlanan “Üstün Yetenekli Çocukların, Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemini Kullanarak Sanat Tarihi Alanında Gerçekleştirdikleri Müze Gezisinin Sanatsal Uygulamalarına Etkisi” isimli makalesinde; Bilim ve Sanat Merkezlerinde eğitim gören çocukların Çok Alanlı Sanat Eğitimi Sanat Tarihi alanında “Manzara Resmi” konusunda müze gezilerinin ne kadar etkili olup olmadığı araştırılmıştır. Yapılan çalışmada müze gezisine katılan özel yetenekli çocukların ortaya koydukları çalışmalarında katılmayan öğrencilere göre anlamlı bir fark olduğu, klasik eğitim olarak sanatsal etkinliklere katılan özel yetenekli öğrencilerin öğrenmeleri ve ortaya koydukları çalışmaları üzerinde yetersizlikler görülmüştür.

Genç'in 2013 yılında “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Öğretim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi (Konya Bilsen Örneği)” konulu yayınlanmamış doktora tezinde; özel yetenekli öğrencilerin uyum döneminde görsel sanatlar dersinde disiplinlerarası etkinliklerinin nasıl sonuçlar ortaya çıkaracağı araştırılmıştır. Yapılan etkinliklerle; işbirliği, paylaşma, sorumluluk, motivasyon, iç denetim ve fikir paylaşımının bulunduğu, yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerinin gelişimine katkı sunduğu ve öğrencilerin uygulama becerilerine olumlu etki sağladığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Turanlı'nın 2012 yılında “Oyuna Dayalı Müze Etkinliklerinin Öğrenci Erişi ve Görsel Sanatlar Dersine Karşı Tutumları Üzerine Etkisi” konulu yayınlanmamış doktora tezinin temel amacı; müzelerde yapılan eğitimlerin daha etkili bir öğrenme mekânlarına çevirmek için eğitsel oyunların etkilerini belirlemektir. Araştırma sonucunda ulaşılan verilerden, deney

grubu öğrencilerine uygulanan etkinliklerin, öğrencilerin erişimi ve Görsel Sanatlar dersine yönelik tutum düzeylerini arttırdığı görülmüştür. Kontrol grubu öğrencilerine uygulanan MEB Görsel Sanatlar Öğretim Programında yer alan etkinliklerinin ise Görsel Sanatlar dersine yönelik tutum düzeyinin gelişiminde etkisinin olmadığı, öğrencilerin erişim düzeyinin gelişiminde etkisi olduğu görülmüştür.

Batdal Karaduman'ın 2012 yılında "İlköğretim 5. Sınıf Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Farklılaştırılmış Geometri Öğretiminin Yaratıcı Düşünme, Uzamsal Yetenek Düzeyi ve Erişime Etkisi" konulu yayınlanmamış doktora tezinde; özel yetenekli öğrencilere yönelik onların akademik beklentilerini karşılayacak bir Geometri programının geliştirilmesi, uygulanması ve etkilerinin araştırılmasına yönelik bir çalışma olup, yapılan çalışmaların özel yetenekli öğrencilere yönelik hazırlanan programının öğrencilerin başarı, geometri öğrenimindeki uzamsal yetenek ve yaratıcı düşünme düzeylerini arttırdığı gözlemlenmiştir.

Yurt'un 2011 yılında "Sanal Ortam ve Somut Nesnelere Kullanılarak Gerçekleştirilen Modellemeye Dayalı Etkinliklerin Uzamsal Düşünme ve Zihinsel Çevirme Becerilerine Etkisi" isimli yayınlanmamış yüksek lisans tezi; sanal ortam ve somut nesnelere kullanılarak gerçekleştirilen modellemeye dayalı etkinliklerin uzamsal düşünme ve zihinsel çevirme becerisine etkisi araştırılmıştır. Sanal ortam ve somut nesnelere kullanılarak öğrencilerin uzamsal düşünme becerileri ve zihinsel çevirme becerilerini geliştirmede etkili olduğu görülmüştür.

Aydoğmuş'un 2017 yılında "Ortaokulda Uygulanan Yansıtıcı Öğretim Etkinliklerinin Etkililiğinin İncelenmesi" adlı yayınlanmamış doktora tezinde; ortaokul İngilizce dersinde yansıtıcı düşünmeye dayalı öğretim etkinliklerinin akademik başarıya, kalıcılığa, derse yönelik tutuma etkisinin incelenmesi ve öğrenme sürecine ilişkin öğrenci görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının sınav başarı puanları arasında ve kalıcılık puanları arasında istatistiksel bir fark olduğu görülmüştür. Deney ve kontrol gruplarının sınav tutum puanları arasında istatistiksel bir fark görülmemiştir. Araştırmanın nitel boyutunda deney grubunda uygulanan yabancı dilde yansıtıcı öğretim etkinliklerinin etkileri konusunda öğrencilerin olumlu görüşlere sahip olduğu görülmüştür.

2.4.2. Yurt dışında yapılan ilgili araştırmalar

Gartenhaus'in, 2000 yılında yayınladığı, çevirisini Ruhiser Mergenci ve Bekir Onur'un yaptığı, Ankara Üniversitesi Basımevi tarafından yayınlanan "Yaratıcı Düşünme Ve

Müzeler” adlı eser; birinci bölümde yaratıcılığı, ikinci bölümde müzeler ve müzeleri kullanmayı, üçüncü bölümde sonuç kısmını oluşturmaktadır. Bu kitap Gartenhaus’ın anlatımıyla; eğitimcilere, anababalara, okutmanlara, takım liderlerine ve diğerlerine çocuklar ve genç yetişkinler arasında yaratıcı düşünmeyi kullanmaya ve pekiştirmeye ilişkin pratik yöntemleri sağlamak için yazılmıştır.

Clark ve Zimmerman 2002 yılında yayınladığı “Özel kıvılcımı beslemek: Çok yetenekli sanat öğrencileri için hızlandırılmış ve zenginleştirilmiş müfredat” adlı çalışması; İsrail’de özel yetenekli öğrenci tanımlama ve özellikleri, öğretmen seçimi ve stratejileri, müfredat içeriği ve eğitim düzenlemeleri ve ortamları ve hızlandırma ve zenginleştirme uygulamalarının bu alanlarla nasıl ilişkili olduğu konuları ele alınır. Sonuç olarak yapılan çalışmaların İsrail’in ötesinde herkesin faydalanabileceğine, tüm alanlarda özel yetenekli olan öğrenciler genellikle sanat ve tüm bilim çalışmalarına yönlendirilmesi gerektiğine, eğitimcilerin esnek ve ileri görüşlü, tüm öğrencilerin yeteneklerini en üst düzeyde geliştirmelerine katkıda bulunmalarına ve “İsrail’in bilimsel, sanatsal ve toplumsal yaşamına öncülük etmelerine olanak tanıyan heyecan verici ve zorlu bir program oluşturabilirler.

Renzulli’nin 1968 yılında Gifted Education adlı makalede yayınladığı “Üstün Yeteneklilere Yönelik Programlarda Temel Özelliklerin Belirlenmesi” çalışmasında alandaki otoriteler tarafından kapsamlı bir programlama için özel yeteneklilere yönelik programların hangi özelliklerde, en gerekli ve yeterli görüldüğünün belirlenmesine yönelik bir çalışma yapılmıştır. Özel yetenekliler için öğretmen, müfredat, öğrenci seçimindeki süreç, felsefe ve objektif söylemler, personel eğitimi, değerlendirme planı, idari sorumluluk olarak programların temel özellikleri olarak belirlenmiştir.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren örneklem ve çalışma grubu, veri toplama araçları ve toplama süreci, verilerin çözümlenmesinin yanı sıra verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma yönteme bağlı kalınarak, deneysel yöntemin ‘Kontrol Gruplu Ön Test - Son Test Deney Deseni’ uygulanmıştır. Deneysel model kullanmadaki amacımız, araştırma sonucunun sayısal verilerle gösterilmesi ve ölçülebilir değerlerle anlam kazanmasıdır. Kaptan’a (1995) göre çalışma sonuçlarının sayısal verilere dökülmesi araştırmacıya daha duyarlı betimleme olanağı sağlarken deneysel modelde kontrol grubu kullanılması ise kuşkusuz, o araştırmanın kontrollü bir araştırma olma niteliğini artırır.

Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu desende iki grup bulunmakta olup bunlardan biri deney diğeri kontrol grubudur. Testler deney grubunu oluşturan 6.sınıf 21 özel yetenekli öğrenci ve kontrol grubunu oluşturan 6. sınıf 21 özel yetenekli öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Her iki grupta da deney öncesi sanatsal becerileri, görsel sanatlar dersine karşı tutum durum ve düzeylerini belirlemek, yaratıcılıkları ve uzamsal düşünceleri için ön-test uygulanmıştır. Deney grubuna görsel sanatlar dersinde yaratıcılık becerilerini ve uzamsal düşünce becerilerini geliştirmeye yönelik haftada 4 saat üzerinden 8 haftalık (32 saat) ders planı hazırlanarak; müzeye dayalı sanat eğitimi yapılırken, kontrol grubunda kendi müfredatlarına bağlı kalınarak eğitim verilmiştir. Uygulanan programın ne ölçüde etkili olduğuna belirlemek için eğitimler sonrasında, deney ve kontrol grubuna son-testler uygulanmıştır. Ön-test ve son-testler aralarındaki oluşan farkların kendi içinde ve karşılaştırmalı etkileri incelenmiştir (Tablo.1).

Büyüköztürk ve diğeri (2014) nicel araştırmaları, gerçekliği araştırmacılar tarafından bağımsız gören kendi dışında olan gerçeğin de nesnel olarak gözlenip, ölçülüp, analiz edilebileceğini kabul eden pozitif görüş olarak tanımlamaktadırlar. Nitel araştırma, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına, bir başka deyişle sosyal olguları, bağlı oldukları çevre içerisinde araştırmaya ve anlamayı ön plâna

almaya, belirli bir içeriğin derinlemesine ve ayrıntılı olarak irdelenmesine imkân vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2000).

Nicel bölümü oluşturan görsel sanatlar ürün çalışması, tutum ölçeği, yaratıcılık ölçeği ile uzamsal düşünme testleri deney grubu ve kontrol grubunun her ikisine de uygulanırken; nitel bölümü oluşturan yansıtıcı öğrenme günlüğü de denence sonrası sadece deney grubuna uygulanmıştır.

Tablo.1 - Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Desen Modeli

		ÖN TEST		SON TEST
G _D	R	O _{1.1} , O _{1.2} , O _{1.3} , O _{1.4} ,	X	O _{3.1} , O _{3.2} , O _{3.3} , O _{3.4} , O _{3.5} ,
G _K	R	O _{2.1} , O _{2.2} , O _{2.3} , O _{2.4} ,		O _{4.1} , O _{4.2} , O _{4.3} , O _{4.4} ,

G_D: Deney grubunu,

G_K: Kontrol grubunu

R: Deneklerin gruplara yansız atandığını;

O_{1.1}, O_{3.1}, O_{2.1}, O_{4.1}, Deney ve kontrol grubuna uygulanan yapmış oldukları resim çalışmalarını

O_{1.2}, O_{3.2}, O_{2.2}, O_{4.2}, Deney ve kontrol grubuna uygulanan tutum ölçeklerini (Duyuşsal Özellikler Ölçeği, Benlik ve Görev Algısı Ölçeğini)

O_{1.3}, O_{3.3}, O_{2.3}, O_{4.3}, Deney ve kontrol grubuna uygulanan yaratıcılık ölçeği testi

O_{1.4}, O_{3.4}, O_{2.4}, O_{4.4}, Deney ve kontrol grubuna uygulanan uzamsal düşünce testleri (Kâğıt Katlama ve Zihinden Çevirme Testi)

O_{3.5} Deney grubuna müze etkinlikleri sonrası uygulanan yansıtıcı öğrenme günlüğünü

X : deney grubundaki deneklere uygulanan bağımsız değişken (deneysel değişkeni) olan müzeye dayalı sanat eğitimi göstermektedir (Büyüköztürk vd, 2014).

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini, Bilim ve Sanat Merkezlerine devam eden özel yetenekli 5. 6. 7. ve 8. sınıf öğrenciler oluşturmaktadır.

Örneklemini ise 2020-2021 öğretim yılı Konya Bilim ve Sanat Merkezine devam eden 6. sınıf özel yetenekli 21 öğrenci deney grubunu ve 21 öğrencide kontrol grubu oluşturmuştur. Tablo.2 daki bilgilerden yola çıkarak kız ve erkek öğrenci sayılarının birbirine yakın olduğu görülebilir.

Tablo.2- Çalışma Grubu

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Deney Grubu	12	57.1	9	42.9	21	100
Kontrol Grubu	12	57.1	9	42.9	21	100

DeneySEL desen yönteminin kullanıldığı çalışmamızda öğrencilerin deney ve kontrol gruplarının seçimi rasgele yapılması yerine onların yaş düzeyleri gelişimsel özellikleri ve öğrencilerin hazıroluşluk düzeyine gibi bazı ölçütlere göre belirlenmesi ile sağlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Eğitim kişilerin davranışlarında yaşantıları ile ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme aşamasıdır (Demirel, 2001). Buna göre, kişide gelişmesi istenilen davranış durumuna kişinin ne kadar ulaşabildiği eğitimin başarı derecesini gösterir. Başarılı olup olmadığı ya da ne kadar başarıya ulaşabildiği ise ölçme ve değerlendirme neticesinde anlaşılabilir. Bu sebeple eğitimde başarının ölçülmesi eğitimin verimini kontrol altında tutmak ve verimini yükseltebilmek bakımından önemlidir (Ayaydın ve Özsoy, 2011).

Araştırmanın problem cümlesine ve alt problemlerine cevap aramak amacıyla, deney ve kontrol gruplarına uygulanmak üzere aşağıdaki nicel ve nitel veri toplama araçları belirlenmiştir.

3.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları

3.3.1.1. Görsel Sanatlar Ürün Çalışması

Resimle uğraşmak bireyde birçok yetenek ile birlikte değişik yöntemlerle estetik bir bütünlük içinde görselleştirebilme becerilerini verir. Bu beceri sonucu ortaya çıkan resimler, duyu aracılığı ile elde edilen imgeler, algı, bellek ve kavram gibi zihinsel süreçler ve bunların dışavurumu, görselleşmesi, ürüne dönüşmüş (Ülger, 2016) hâlidir. Sanat etkinlikleri, hayal etme, tasarlama, ürün ortaya koyma ve değerlendirme süreçlerini içerir.

Sanatsal çalışmalarında resmin bir eser gibi değerlendirmesinin yapılması, hem süreçte hem de sonuçta, kişinin kendisi ile karşılaştırılıp değerlendirmesinin yapılması, kişinin diğer eserler ile kıyaslanıp değerlendirmesinin yapılması, belirlenen ölçütlere göre yapılır (Kırıçoğlu, 2002). Sanat eğitiminde eğitmenin bu şekilde bir değerlendirmede bulunması, sanat çalışması resmi değerlendirirken daha nesnel bir ölçüt oluşturmasına imkân tanır. Gözlemlenen beceriyi veya davranışı göstermesine fırsat verdiğinden, derecelendirme aracı olarak adlandırılır (Tekin, 1991).

Bu yolla eserin analitik yolla ölçmek istenmesi, kişinin tamamladığı ürünü daha evvelden belirlenen ölçütlere göre karşılaştırmasının yapılması için eserdeki ölçülmesi gereken bölümlerin kolay puanlanabilmesi için bir araç hazırlamak gerekmektedir. Ürünün farklı parçaları aynı önem derecesinde değilse çalışmanın bu parçalarına değişik bir puan

sistemi oluşturulur ve ölçebilmek için değişik puan yöntemi kullanılabilir (Turgut, 1990). Araştırmamızda resim çalışmaları kazanımlara ve planlanan etkinliklere uygun hazırlanan ürün değerlendirme cetveli ile değerlendirilmiştir. Ürün değerlendirme cetveli uzman görüşü alınarak belirlenen kriterlere göre hazırlanmıştır. Değerlendirme cetvelinde resimleri değerlendirmek için sanat elemanları (nokta -çizgi-şekil-doku-renk -ton -leke -mekan -biçim), sanat ilkeleri (oran -ritim -bütünlük -denge -vurgu -hareket -zıtlık - değer (valör) - ışık, gölge), yaratıcılık (özgünlük - ayrıntılama- esneklik - akıcılık), kompozisyon, perspektif, anlatım (kurgulama), konu bütünlüğü, hayal edebilme, kültürel izler (semboller), çalışmayı tamamlayabilme olmak üzere on altı başlık yer almaktadır. Bu başlıklarda deneklerin başarı durumlarına göre “Çok Zayıf” “Zayıf” “Orta” “İyi” “Çok İyi” değerlerine göre 5’li likert derecelendirme yapılmıştır (Ek: 1).

Resim Puanlama Cetveli kullanılarak 3 uzman tarafından değerlendirmesi yapılan çalışmalar sayısal değer puanlaması yapıldıktan ön-test son-test puanlarının analizleri ve çalışmaların içerik analizleri ile değerlendirilecektir.

3.3.1.2. Tutum Ölçeği:

Araştırmamızda öğrencilerin görsel sanatlar dersine karşı olan tutum ve davranışlarını belirlemek için “*Görsel Sanatlar /Resim Dersine Yönelik Duyuşsal Özellikler Ölçeği*” (Ek: 2) ve “*Görsel Sanatlar/Resim Dersine Yönelik Benlik ve Görev Algısı Ölçeği*” (Ek: 3) kullanılmıştır.

a- *Görsel Sanatlar /Resim Dersine Yönelik Duyuşsal Özellikler Ölçeği*

Kurnaz, Temel ve Aslantaş’ın (2018) hazırladığı tutum, öz-yeterlilik ve kaygı alt boyutlu toplamda 33 sorudan oluşan “*Görsel Sanatlar /Resim Dersine Yönelik Duyuşsal Özellikler Ölçeği*” (Ek: 2) alt boyutları ile ele alınmıştır.

Duygu, bir olay, nesne veya bir birey karşısında kişinin içinde ortaya çıkan izlenimlerdir. Duyuşsal özellikse, kişinin algılama sürecinde ilerleyerek tepkisi, bireyin tutumu, motivasyonu ve davranışındaki aşamalarıyla alakalı olarak açıklanabilmektedir. Kişide ortaya çıkan izlenimin tepkiye dönmesi tutumun ortaya çıkarmasını sağlar. Bir başka duuşsal özellikse kaygı, tehlikeli durumun korkunun yansıtması ile bireyde oluşan tedirgin olma ya da zihin üstü korku varlığı gibi tanımlanır. Olumlu veya olumsuz bir duuş şekli gibi görülebilir.

-Tutum

Tutum, belli bir nesneyi, durumu, kurumu, kavramı ya da diğer kişilere doğru öğrenilen, olumlu veya olumsuz tepki verme durumudur (Tezbaşaran, 1997). Morgan'a (1993) göre, tutum direkt olarak görülemez, fakat kişinin tutumunu sevgisini, nefretini ve davranışını büyük miktarda etkilemektedir. Görsel sanatlar dersine karşı tutum resim yapabilme yapamama, başkalarınca beğenilme ya da beğenilmeme, görsel sanatlar dersine karşı olumlu ya da olumsuz davranış oluşturmayı belirler.

-Öz-yeterlik

Bandura'ya (1994) göre öz-yeterlik, bireyin etrafında olanlara karşı etkili olabilecek şekilde bir çalışmayı başlatarak sonuç alabileceğine olan inançları olarak tanımlanır. Kişinin belirli performans ortaya koyması için gerekli faaliyetleri düzenleyerek başarmış bir biçimde gerçekleştirilme biçimde söylenebilir. Öz-yeterlik bireyin genel olarak bireysel becerilerine ve gücüne olan inancındandır. Ilgaz (2011) ise öz-yeterliği kontrol için ihtiyacı olan istek, bilişsel aşamalar ve çalışma şeklin ortaya koymaya yönelik becerileri ile çeşitli durumda tepkisini ve eylemini gösterme yeteneğidir biçiminde söylenebilir.

Görsel sanatlar dersinde bireyin neler yapabileceği veya başaracağı hakkında kendisine olan inancı öz-yeterlilik kavramı belirler. Çocuğun resim etkinlikleri ile ilgili ileriye dönük planı, beklentisi veya gerçekleştirmek istediği hayali kendinde olan potansiyeli ortaya koymasına ve karşılaştığı zorlukları aşmasına bağlıdır (Şentürk Barışık, 2018).

-Kaygı

Kaygı, öğrenme ve öğretme aşamalarını etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Cüceloğlu (2002) kaygıyı, bireyin bir uyarı ile karşılaştığını hissettiğinde duygusal, zihinsel ve bedensel değişimlerle kendini gösteren bir uyarılmışlık durumu olarak tanımlamış ve ek kaygı ile öğrenme arasında bir bağ olduğunu ve öğrenme için fazla olmamak koşulu ile belli bir seviyede kaygının gerekli olduğunu belirtmiştir.

Görsel sanatlar dersine karşı kaygı öğrencide sanatsal beceri düzeyi, başarma-başaramama, beğenilme-beğenilmeme, benzetme-benzetmeme gibi durumlar sonucu çıktığı ve bu durumda öğrencinin görsel sanatlar dersine karşı tutumunu etkilediği görülmektedir. Bu olumsuz durumların okul kaynaklı olabileceği gibi çevre, aile ve akran kaynaklı da olabilir.

Görsel Sanatlar/Resim Dersine Yönelik Duyuşsal Özellikler Ölçeğinin Geçerlilik Güvenirliği;

Kurnaz, Temel ve Aslantaş'ın (2018) hazırladığı alt kategorileri tutum, öz-yeterlilik ve kaygıdan oluşan “Görsel Sanatlar /Resim Dersine Yönelik Duyuşsal Özellikler Ölçeği'nin” geçerlilik ve güvenirliliğini belirlemek için ölçeğin çoğunluğundan alınmış toplam puan ile alakalı betimsel analizler yer almıştır. Faktör analizi yapılmadan ölçeğin genelinden elde edilen toplam puan ile alakalı betimsel analizler yer almıştır. Ayrıca ölçek veri setinde olan ve normal dağılımı güçleştiren uç değerlerin bulunup bulunmadığı standardize Z değerleri hesaplanarak araştırılmıştır. Veri setinde normal dağılımı güçleştiren uç değerlerin bulunmadığı anlaşılmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliliği açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Resim dersine yönelik duyuşsal özellikler ölçeğinin faktör yapısını keşfetmek için açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure) değeri hesaplanarak ve Barttles Küresellik Testi gerçekleştirilerek bu varsayımlar kontrol edilmiştir sonuçlar veri setinin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Resim Dersine Yönelik Duyuşsal Özellikler Ölçeğinin açımlayıcı faktör analizi ile keşfedilen üç faktörlü yapısı, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) gerçekleştirilerek test edilmiştir. Resim Dersine Yönelik Duyuşsal Özellikler Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi ile hesaplanan standardize edilmiş tahmin sonuçlarına göre, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve modelin uyum iyiliği değerlerinin uyum kriterlerini karşıladığı anlaşılmış, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ölçeğin iç tutarlılığına bağlı güvenirliliği Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak, ölçeğin zamana ve kararlılığına bağlı güvenirliliği ise test tekrar test uygulaması ile elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler hesaplanarak incelenmiştir. Ayrıca ölçeğin faktör puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri verilmiş ve faktörler arasındaki ilişkiler, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon tekniği ile hesaplanmıştır.

Ölçeğin güvenirliliği; Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı, iki yarı test arası korelasyon değeri, Spearman Brown İki yarı test güvenirlilik katsayısı ve test tekrar test uygulaması ile elde edilen puanlar arasındaki ilişkilere ait korelasyon katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Hesaplanan güvenirlilik katsayıları, ölçeğin güvenirliliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

Test tekrar test yöntemi kullanılarak ölçeğin Tutarlılığa bağlı güvenilirliği incelenmiştir. Bulgulara göre, iki uygulama arasındaki korelasyon değerlerinin orta ve yüksek ilişkiler gösterdiği anlaşılmıştır. Bu sonuçlar, ölçeğin kararlılığının yüksek olduğunun bir kanıtıdır.

Ölçekte yer alan maddelerin ölçtükleri özellik açısından kişileri ayırt etmede ne kadar başarılı olduklarını belirlemek için, toplam puana göre belirlenmiş %27'lik üst ve alt grupların madde puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı t-testi ile incelenmiştir.

Alt ve üst grupta yer alan katılımcıların madde puanlarına ait ortalamalarının ise üst grupta yer alan katılımcıların lehine olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen bu sonuç, Resim Dersine Yönelik Duyuşsal Özellikler Ölçeği maddelerinin her birinin anlamlı derecede ayırt edici olduğunu göstermiştir.

Geliştirilen ölçeğin amacına hizmet etme derecesini belirlemek için ölçüt geçerliği çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda, ölçeğin faktörlerinden elde edilen puanlar ile öğrenmede motive edici stratejiler ölçeğinin güdülenme alt ölçeğinde yer alan faktörlerden (içsel hedef yönelimi, dışsal hedef yönelimi, görev değeri, öğrenme kontrol inancı ve öz-yeterlik algısı) elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon tekniği ile hesaplanmıştır.

Ölçüt geçerliği çalışması gerçekleştirilerek Resim Dersine Yönelik Duyuşsal Özellikler Ölçeğinin amacına hizmet etme derecesi incelenmiştir. Boyutlarının genel olarak Güdülenme Ölçeği Boyutları ile düşük, orta ve yüksek düzeyde anlamlı ilişkilere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen sonuçlar, geliştirilen ölçeğin öğrenmede motive edici stratejiler ölçeğinin güdülenme alt ölçeği ile ilişkili olduğunu, ölçeğin amacına hizmet ettiğini göstermiştir.

Ölçeğin boyutları arasındaki ilişkilere bağlı iç tutarlılığı hakkında bilgiler ortaya çıkartmak amacıyla Pearson Korelasyon katsayıları hesaplanmış ve ölçek boyutlarının birbiri ile orta ve yüksek düzeyde anlamlı ilişkilere sahip olduğu belirlenmiştir.

b-Görsel Sanatlar/Resim Dersine Yönelik Benlik ve Görev Algısı Ölçeği

Kurnaz ve Temel'in (2018) hazırladığı alt boyutları içsel değer, dışsal değer, yarar önem, yeterlik beklentisi, görev zorluğu ve çaba gereksiniminden oluşan toplamda 21 soruluk “Görsel Sanatlar/Resim Dersine Yönelik Benlik ve Görev Algısı Ölçeği” (Ek: 3) alt boyutları ile ele alınmıştır.

Kişinin kendine olan saygısı, öz güven benlik durumunu oluşturmaktadır. Benlik kavramı etrafındaki değerli bireylerin dönütünden etkilenmektedir. Bireyin bir bölümdeki benlik kavramı öz-yeterliliğini ve güdülenmesini etkiler (Özdemir, 2015).

Benlik algısı bireyin kendisiyle alakalı beyinde oluşturduğu görünümüdür. Bu görünüm bireyin özgüveninin olup olmayacağını, içe ya da dışa dönük oluşunu belirlemektedir. Çocuğun benlik kavramı dünyayı izlediği bir gözlüğe benzer (Yavuzer, 2004). Janos vd., (1985), özel yetenekliler kendileri değerlendirme aşamasında karışık duygu ve düşünceleri vardır. Özel yetenekli olarak görülmekle ilgili olumlu bir duyguya sahipken, özel yetenekli olmayanların ve öğretmenlerinin kendileri ile ilgili olumsuz bir duygu oluştuğu düşünürler (Akt: Iliman Güllühalı, 2019). Çocuğun kendisi ile alakalı algısı doğumdan, erken yaşlarda başlamakta ve yaşamı boyunca değişebilmektedir. Çocuğun benliği, anne-babasından, akranlarından, okul hayatından ve daha pek çok etkenden etkilenmektedir (Yavuzer, 2004).

Benlik kavramı kişinin kendini oluşturan değerleridir. Harter, *“kişinin kendisiyle alakalı düşüncesi olumlu ise benlik algısı iyi; kendisi ile alakalı düşüncesi olumsuz ise kötü benlik algısı olduğunu”* (1983) söylemektedir. Köknel’e (1995) göre, benlik bireyin kendi kişiliğine ilişkin duygularının toplamı, bireyin kendini bilme ve değerlendirme şeklidir. Benlik bilinci kendimizi nasıl gördüğümüzü ifade etmektedir.

Kişinin kendini algılaması, önceki yaşantılarının, gelecekle alakalı hedeflerinin, sosyal rollerinin zihninde ifade edilişi ve zihinde kavramsal olarak odaklaşması benlik algısını oluşturmaktadır. Yavuzer (2005), “Benlik kavramı” (olduğum birey olarak kendim) ve “ideal benlik kavramı” (olmayı arzu ettiğim birey olarak kendim) arasındaki birlik, kişinin okulda ve yaşamının başka alanlarındaki psikolojik dengenin ana koşullarından biridir. Buna karşılık bu iki benlik arasındaki farklılık ve tutarsızlıklar, kaygı ve doyumsuzluğa neden olabilir, demiştir.

-İçsel Değer

Pintrich (2003), içsel değer kişisel ilgiyle benzerlik verirken, dışsal değer görevin taşıdığı yarara yön göstermektedir. Görevi bitirmekten oluşan zevk içsel değeri, görevin ilerdeki amaçları(kariyer hedefleri gibi) ne derece alakalı olduğu ise dışsal değeri ifade etmektedir. Ormrod içsel değer içsel motivasyon ile benzer bir kavram olarak ele alınmakta, görevden kaynaklanan içsel ve doğrudan hazzı ifade etmektedir İçsel motivasyona olan

kişilerin başarısızlık durumunda kararlılık (sebat), performansta yaratıcılık oluşturma, çalışmada bilişsel olarak yer edinme, öğrenmeyi ezberlemek yerine anlamlı bir şekilde öğrenme ve yaptıkları durumdan haz alma gibi özellikleri göz önünde alındığında ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin pozitif motivasyon kaynaklarının içsel değer yönelimli olması önem taşımaktadır (Ormrod 2012, Akt: Tünkler, 2020).

-Dışsal Değer

Elliott ve diğerleri (2005), Dışsal değerde etkinliğin içsel değeri değil algılanan dışsal ödülü belirleyicidir. Dışsal değerler ile ulaşılan motivasyon kaynakları; derste başarılı olma, öğretmenin dersi açıklayış şekli ve ailelerin derse karşı tutumları ile dersin günlük yaşamla olan ilişkisi şeklindedir. Çalışmanın dışsal değeri, etkinliğin şimdi ve gelecekteki amaçlarla ne ölçüde uyumlu olduğu ile ilgilidir.

-Yarar Önem

Yarar algısı, genellikle kişinin bir yeniliği kabullendiğinde bazı kazanımlar elde edeceğine ilişkin algısı olarak kabul edilmiştir (Usluel ve Uslu, 2013). Davis'e (1989) göre yarar kişinin bir sistemi kullanması durumunda iş performansının artacağına olan inancıdır.

-Yeterlik Beklentisi

Pintrich ve De Groot, bireyin bir görev ile ilgili performansına ilişkin öz yeterlik inancı, çalışmanın önemi işle ilgili inancı ve değer seviyesi ilgili alandaki motivasyonel inançlarını belirleyen ana değişkenler olmaktadır (Pintrich ve De Groot, 1990, akt: Çimen Çoşgun ve Çoşgun, 2018). Bu sebeple, Üredi (2005) çocukların kendi denetim ve yeterlilik seviyelerine dair inançlarının, onların gelecek uygulamalarını ve katılımlarını tahmin etme yolunda değerli bir ipucu sağlayabileceğini öne sürmektedir.

İleri seviyede öz yeterliliği olan kişiler, çözülmesi zor problem ve olaylar karşısında daha iyi ve verimli olabilirler. Düşük öz yeterliğe sahip kişiler ise olayların gerçekte olduğundan daha da zor ve çözülemez olduğuna inanırlar. Böyle düşünmek kişide kaygıyı ve stresi yükseltirken, bireyin bir sorunla en başarılı biçimde baş edebilmesi için gereken bakış açısını daraltır (Lazoğlu, 2014).

-Görev Zorluğu

Moreno (2010), Görev önemli olmasa bile öğrenciler bu görevi yerine getirmenin kendi amaçlarına varmaları için önemli olacağına inanıyorsa görev değeri fazla olacaktır.

Çalışmanın gerektirdiği mücadele ve bireyin bu görevi başarmaya ilişkin yeteneği arasındaki denge algısıdır (Aşçı vd., 2007).

-Çaba Gereksinimi

Alan yazında, çaba isteyen kontrol ve yürütücü işlevlerin çocuklardaki bilişsel, duygusal/motivasyonel ve davranışsal düzeni ortaya koyan birbiriyle alakalı fakat birbirinden farklı kavramlar olduğu kabul edilmektedir (Bryce, Whitebread, and Szűcs, 2015).

Görsel Sanatlar/Resim Dersine Yönelik Benlik ve Görev Algısı Ölçeğinin Geçerlilik Güvenirliği;

Kurnaz ve Temel (2018) hazırladığı alt boyutları içsel değer, dışsal değer, yarar önem, yeterlik beklentisi, görev zorluğu ve çaba gereksiniminden oluşan “Görsel Sanatlar/Resim Dersine Yönelik Benlik ve Görev Algısı Ölçeğinin geçerliliğini ve güvenirliliğini belirlemek için ölçeğin genelinden alınan toplam puan ile ilişkili betimsel analizlere yer verilmiştir.

Faktör analizi gerçekleştirilmeden önce ölçeğin genelinden alınan toplam puan ile ilişkili betimsel analizlere yer verilmiştir. Ayrıca, ölçek veri setinde yer alan ve normal dağılımı güçleştiren uç değerlerin bulunup bulunmadığı standardize Z değerleri hesaplanarak araştırılmıştır. Aralığın dışında kalan 2 adet aykırı değer tespit edilmiştir. Bu değerler veri setinden çıkarılmıştır. Madde toplam puanlarına ait betimsel istatistiklerden elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri verilerin normale oldukça yakın dağıldığını göstermektedir.

Ölçeğin kurumsal açıklamalarda belirtilen yapısını test etmek için doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Resim Dersine Yönelik Benlik ve Görev Algısı Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi ile hesaplanan, standardize edilmiş tahmin sonuçlarına göre, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve modelin uyum iyiliği değerlerinin uyum kriterlerini karşıladığı anlaşılmıştır. Ölçeğin altı faktörlü yapısının eldeki veriler ile genel olarak iyi düzeyde uyum gösterdiği ve altı faktörlü yapısının doğrulandığı anlaşılmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ölçeğin iç tutarlılığına bağlı güvenirliliği Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak, ölçeğin zamana ve kararlılığına bağlı güvenirliliği ise test tekrar test uygulaması ile elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler hesaplanarak incelenmiştir. Ayrıca ölçeğin faktör puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri verilmiş ve faktörler arasındaki ilişkiler, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon tekniği ile hesaplanmıştır.

Ölçeğin iç tutarlılığına bağlı güvenilirliği Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak, ölçeğin zamana ve kararlılığına bağlı güvenilirliği ise test tekrar test uygulaması ile elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler hesaplanarak incelenmiştir Cronbach Alfa değerleri, alt ölçeklerin iç tutarlılığına bağlı güvenilirliklerinin yeterli düzeyde olduğunu göstermiştir.

Test tekrar test yöntemi kullanılarak ölçeğin tutarlılık ve kararlılığına bağlı güvenilirliği incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, iki uygulama arasındaki korelasyon değerlerinin orta ve yüksek ilişkiler gösterdiği anlaşılmıştır. Bu sonuç ölçeğin kararlılığının yüksek olduğunun bir kanıtı olarak gösterilebilir.

Ölçekte yer alan maddelerin ölçtükleri özellik açısından kişileri ayırt etmede ne kadar başarılı olduklarını belirlemek için, toplam puana göre belirlenmiş %27'lik üst ve alt grupların madde puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı t-testi ile incelenmiştir.

Alt ve üst grupta yer alan katılımcıların madde puanlarına ait ortalamalarının ise üst grupta yer alan katılımcıların lehine olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen bu sonuç, Resim Dersine Yönelik Benlik ve Görev Algısı Ölçeği maddelerinin her birinin anlamlı derecede ayırt edici olduğunu göstermiştir.

Geliştirilen ölçeğin amacına hizmet etme derecesini belirlemek için ölçüt geçerliği çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda, ölçeğin faktörlerinden elde edilen puanlar ile öğrenmede motive edici stratejiler ölçeğinin güdülenme alt ölçeğinde yer alan faktörlerden (içsel hedef yönelimi, dışsal hedef yönelimi, görev değeri, öğrenme kontrol inancı ve öz-yeterlik algısı) elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpım Korelasyon tekniği ile hesaplanmıştır

Ölçüt geçerliği çalışması gerçekleştirilerek Resim Dersine Yönelik Benlik ve Görev Algısı Ölçeğinin amacına hizmet etme derecesi incelenmiştir. Ölçeğinin boyutlarının genel olarak güdülenme ölçeği boyutları ile düşük, orta ve yüksek düzeyde anlamlı ilişkilere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen sonuçlar, geliştirilen ölçeğin öğrenmede motive edici stratejiler ölçeğinin güdülenme alt ölçeği ile ilişkili olduğunu, ölçeğin amacına hizmet ettiğini göstermiştir.

Ölçek faktörleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkartmak amacıyla Pearson Korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ölçek boyutlarının birbiri ile genel olarak düşük, orta ve yüksek düzeyde anlamlı ilişkilere sahip olduğu belirlenmiştir.

3.3.1.3. Yaratıcılık Ölçeği

Torrance Yaratıcı Düşünce Testi ilk defa 1966 da yayınlanmıştır. Sözel ve şekilsel yaratıcılığı ölçmek üzere E. Paul Torrance tarafından geliştirilmiştir. 1966'dan bu zamana Dünyada çok kullanılan bir ölçektir. Test direkt yaratıcı düşünceyi ölçen bir araç olup, paralel formları vardır. E.P.Torrance 1974 yılında yayınlanan test el kitabında 625 kadar çalışmada atıf yapıldığından ve 1000'in üzerinde tez de kullanıldığından söz etmektedir (Aslan, 2001; Aslan, 2013).

Guilford ve Torrance tarafından geliştirilen ölçme aracında yer alan dört beceri; esneklik (flexibility), özgünlük (originality), akıcılık (fluency) ve detaylandırmadır (elaboration) (detaylandırma-açıklama-zenginleştirme). Akıcılık, ilgili yanıtların sayısı; esneklik, cevapların çeşitliliği; özgünlük, dikkat çekici veya şaşırtıcı bir şey; detaylandırma, fikirlerin nasıl kullanılacağını tanımlamaktır (Guilford ve Torrance, 1972, akt: Özgenel, 2017).

Test bataryası "sözel" ve "şekilsel" kısımdan oluşmaktadır. Yaratıcılık Ölçeği için; Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (Torrance Tests of Creative Thinking TTCT) Şekilsel Test A formu ön-test olarak, Şekil Testi B formu son-test kullanılmıştır (Ek: 4). Şekilsel kısımda resim oluşturma, resim tamamlama, paralel çizgiler adlı alt testler bulunmaktadır ve süreye bağlı olarak cevaplandırılmaktadır.

a) Resim Oluşturma: Şekilsel A ve B testlerinin her ikisinde de kâğıt üzerinde verilen şekilleri, çalışma grubundan ilginç ve heyecan verici olacak şekilde bir nesnenin ya da objenin parçası şekilde düşünülmesi ve çizmesi, sonrasında da alışılmadık ve akılda kalıcı bir başlık yazmaları istenmektedir.

b) Resim Tamamlama: Şekilsel A ve B testlerinin her ikisinde de 10 kare içerisinde görsellerine alışık olunmayan çizgilerle oluşturulmuş birbirinden farklı bitmemiş şekiller bulunmaktadır. Çalışma grubundan bu şekilleri bir nesne ya da objenin parçası olacak şekilde tamamlamaları istenmektedir. Bunu yaparken yine en ilginç ve heyecan verici olacak şekilde çizmeleri, sonrasında da alışılmadık ve akılda kalıcı bir başlık yazmaları istenmektedir.

c) Doğrular / Daireler: Şekilsel A testinde düz paralel çizgi ve B testinde de dairelerden oluşmaktadır. Çalışma grubundan şekilleri 10 dakika süre içinde resmin veya nesnenin bir parçası olacak şekilde çizmeleri istenir. Verilen süre içinde en çok kaç tane resim ve nesne çizmeleri beklenir. Sonrasın da çizimlerini anlatan bir başlık yazmaları istenmektedir

Testin anaokulu, ilköğretim, lise ve yetişkin için olan A ve B formları için dilsel eşdeğerlik, güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılmıştır. Testin Türkçe formu güvenilirlik çalışmaları alanında test tekrar test ve iç tutarlılık hesaplamaları yapılmıştır. İlkokul için (.89 ile .86) arasında, Lise için (.71) ile (.62) arasında, yetişkin formu için (.68) ile (.81) arasında değişen Cronbach Alfa Korelasyon Katsayıları elde edilmiştir (Aslan, 2001; Aslan, 2013).

Geçerlik çalışmaları içinde Wonderlic ve Wais testleri ile kriter geçerliği çalışmaları yapılmıştır. Wais'in parça birleştirme alt testi ile (.66) benzerlik alt testi ile ($r=-.73$) $p<.01$ seviyesinde manidar ilişki saptanmıştır. Ayrıca muhakeme alt testi ile ($r=-.67$) $p<.01$ düzeyinde manidar ilişki saptanmıştır. Kişilik testi ile TTCT arasında yapılan karşılaştırmalarda, Sıfat Testi ile arasındaki ilişki karşılaştırılmıştır. Danışmaya hazır olma ile orijinallik arasında ($r=-.34$) 0.05 seviyesinde negatif ilişki saptanmıştır. Akıcılık puanı ile düzen alt ölçeği arasında ($r=-.34$) negatif ilişki elde edilmiştir. Bunun yanı sıra madde analizi yapılmıştır. Madde dâhil (item total) ve madde hariç (item remainder) ve ayırt edicilik analizlerinde sözel ve şekilsel testin tüm puan türleri için anlamlı sonuçlar elde edilmiştir (Aslan, 2001; Aslan, 2013).

3.3.1.4. Uzamsal Düşünme Testi:

Strong ve Smith (2002), uzamsal görmeyi üç boyutlu uzayda cisimlerin değişik şekillerde hareketlerini hayal etme ya da nesnelere zihinde yetenekleriyle hareket ettirebilme ve oynama becerisi olarak ifade edilmiştir.

Clements (1998) ise, uzamsal görmeyi iki ve üç boyutlu cisimleri düşüncede hareket ettirebilme ve anlamak olarak ifade etmiştir. Uzamsal görme, farklı bir yerde olduğumuzu hayal etmek, bu yerin ne şekil göründüğünü düşünmek, nesnelere duruşunu pek az değiştirdiğimizde nasıl bir durum olduğunu anladığımız zaman kullandığımız yetenektir. Uzamsal becerinin en az iki değişik alt boyutu olduğu görülmektedir. Bu alt boyutlar uzamsal görselleştirme ve düşüncede döndürme becerileridir. Uzamsal görselleştirme becerisi, resmedilmiş bir cisim ya da bu cismin bir parçasını akılda değiştirebilme ve kullanabilme becerisi olarak ifade edilmiştir. Akılda döndürme becerisi ise; uzamsal bir yapılandırmadaki parçaların birbirleriyle olan alakasını ve bu elementlerin veya bireyin yönlendirmesi gerektiğinde oluşan yeni düzenlemeyi anlayabilme yeteneği olarak tanımlanmıştır (Kakmacı, 2009).

Çalışmada çocukların uzamsal görselleştirme yeteneğinin ölçülmesinde Ekstrom ve diğerleri (1976) tarafından geliştirilen ve Delialioğlu (1996) tarafından Türkçeye uyarlanan Kâğıt Katlama Testi (Ek: 5) ve Zihinsel çevirinin ölçülmesinde Vanderberg ve Kuse (1978) tarafından geliştirilen (akt: Yurt, 2014) ve Yıldız (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Zihinsel Çevirme Testi (Ek: 6) kullanılmıştır.

Kâğıt Katlama ve Zihinsel Çevirme Testleri aynı zamanda birer hız testidir. Kâğıt Katlama Testinin uygulama süresi 6 dakika, Zihinsel Çevirme Testinin uygulama süresi ise 16 dakikadır.

Kâğıt katlama testinde 20 soru vardır. Testte olan her bir sorunun niteliği aynıdır. Testteki her bir soruda kâğıt ilk olarak katlanır, daha sonra delinir ve en son olarak açılmaktadır. Çocukların soruları çözebilmeleri için değişik şekillerde katlanıp farklı yerlerinden delinen kâğıtların, açıldıklarında üzerlerinde nasıl bir şeklin ortaya çıkacağını düşünmeleri gerekir. Testin puanlanmasında belirtilen her doğru cevap için 1; her yanlış cevap için ise 0 puan verilmektedir. Literatüre bakıldığında ortaokul ve ortaöğretim çocuklarının uzamsal görselleştirme yeteneklerini ölçmek için Kâğıt Katlama Testinin çoğunlukla kullanıldığı görülmektedir. Bu yönde testin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları farklı öğrenim düzeylerinde gerçekleştirilmiştir (Delialioğlu, 1996; Fennema ve Tartre, 1985). Testin güvenilirlik katsayısı 0,72 (N=70) olarak bulunmuştur (Yurt, 2014).

Zihinsel Çevirme Testi (Mental Rotation Test) 24 sorudan oluşur. Testte olan her sorunun niteliği aynıdır. Testteki her bir soruda olan üç boyutlu bir şeklin değişik yönlerde ve farklı açılarla döndürülmüş yeni şeklini bulmaları istenmektedir. Çocukların soruları çözmeleri için sunulan üç boyutlu şekillerin farklı görünümelerini akıllarında canlandırmaları gerekir (şekil 29). Testin puanlanmasında, bulunan her iki doğru şekil için 1; doğru şekillerden sadece biri için ise 0 puan verilmektedir. Yıldız (2009), Zihinsel Çevirme Testinin güvenilirlik katsayısını ilk uygulamasında 0.712 (n=161), ikinci uygulamasında ise 0.661 (n=108) olarak hesaplamıştır. Bu çalışmada ise testin güvenilirlik katsayısı 0,75(n=70) olarak bulunmuştur (Yurt, 2014).

3.3.2. Nitel Veri Toplama Araçları

3.3.2.1 Yansıtıcı Öğrenme Günlüğü

Günlük tutularak denemeler üzerinde düşünülür ve yeniden yapılandırılır, düşüncelerin kaydedilme hedefine hizmet eder ve öğretimin asıl hedefinin anlaşılmasına

yardımlar eder. Tüm bunlarla birlikte çocuklar günlük tutarken, kendi öğrenme şekilleri hakkında veri toplayıp gördükleri dersi tekrarlama imkânı bulurlar (Yıldız, 2016).

Çocuklar hayallerini bilişsel etkinlikle alakalı farkındalığın içine kayıt ederler, öğrenme kararıyla alakalı yorum yapar, öğrenme stratejisini bilerek kullanımı bulurlar ve öğrenme süresini nesnel olarak uyarlar. Çocukların uygulama aşamalarında yansıtıcı günlük tutmaları çocukların yansıtıcı düşünmesinde büyük etkisi olur. Yansıtıcı günlük ile çocuklar teorik ve uygulamalı eğitim arasında bir bağ oluşturarak kendi öğrenme sürecine de yansıtma yapmaktadırlar (Aydoğmuş, 2017).

Yansıtıcı düşünme, çocuklara varsayım sorgulamayı, sorular sormayı, özetler yapmayı, çizelge seçip hazırlamayı, karşılaştırmalar yapmayı, vb. düşünmelerini geliştirecek strateji imkânı sunar (Çubukçu, 2011).

Yansıtıcı düşünceyle yapılan bir öğretimin hem öğretmen hem de çocuğun yansıtıcı düşünmesiyle daha iyi bir biçimde yürütülür. Burada hem öğretmenle hem de öğrenci ile yansıtıcı düşüncenin uygulaması ve ilerlemenin görülmesiyle bir etkileşim olabilir. Sınıf içinde yapılacak farklı yaklaşımın yansıtıcı düşüncenin ilerlemesine fayda sunabileceği düşünülür. Bu yaklaşım çocuğun görülen dersi ile alakalı, öğrenme tarzını, öğrenme aşamasında ne hissettiğini, öğrenirken zorluk çektiği kısımları vb. yazdığı yansıtıcı günlük, çocukların ders içinde düşünüp cevaplar verdiği sorular, akranlarıyla ve kendini sorgulayıp yaptığı tartışmalar, çalışmalar sonunda hazırlanan iki alanlı yazılardır. Kavram haritası ve zihin haritası ile de yapılan çalışmalar olabilir (Keskinçilic, 2010).

Yansıtıcı günlük yazıları öğrenmeyi destekler (Taib ve diğerleri 2016). Demiralp ve Kuzu'ya (2012), göre; çocukların öğrenme ile yoğun düşünceler sağlayarak, düşünme yeteneklerinin gelişmesini, konularla alakalı öğrenmelerinde neye ihtiyaçları olduğunu tespit etmektir. Öğrenmek için uygun olan yöntemleri bulup, gelişmelerini görüp bu yolda öğrenmelerinde özgüven kazanımlarını sağlamak hedefiyle çalışmaların neticesinde yansıtıcı günlüklerin formu kullanılır. Yansıtıcı günlük, öğrencinin öğrenmenin içerik ve aşamaları hakkında bireysel bilgisini, düşüncesini, değişebilen fikrini ve tepkisinin kaydedildiği günlüktür.

Araştırmada “Özel yetenekli öğrencilerin müzeye dayalı sanat eğitiminde, eğitimin uygulanmasına ilişkin görüşleri nasıldır?” sorusuna veri toplama amaçlı “Öğrenci Yansıtma Yazısı Formu” uzman görüşleriyle geliştirilmiştir (EK: 7). Müze gezi etkinliği sonrası

uygulanan form, açık uçlu üç adet sorudan ve düşüncelerini belirlemeye yönelik bir adet seçenekli sorudan oluşmaktadır. Formda; öğrencilerin etkinlikte yeni olarak ne öğrendikleri, hoşuna giden (sevdiğin) veya hoşuna gitmeyen (sevmediğin) durumları belirlemeyi, edindiğin yeni bilgileri, nasıl bir çalışmada veya nerede kullanabileceği ve bilgi verici, ilgi çekici, faydalı, ilham verici, farklı, eğlenceli, sıkıcı gibi düşüncelerini belirlemek amaçlanmıştır.

Öğrenci Yansıtma Yazısı Formu verilerinin çözümlenmesi sürecinde betimsel içerik analiz yapılmıştır. Betimsel analizde veriler özetlenir, yorumlanır ve bireylerin görüşlerini etkili bir biçimde aktarmak için doğrudan alıntılara yer verilir. İçerik analizlerin temelinde, benzer veriler ile belli kavramlarla ve temalarla birleştirmek ve okurun anlayacağı şekilde düzenleyip yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2000).

3.4. Verilerin Toplanması

Veriler iş takviminde belirtilen vakit aralıklarına uygun olarak ve Milli Eğitim Bakanlığının eğiti-öğretim hedef, ilke ve kazanımlarına uygun olarak; Konya Bilim Sanat Merkezinde 6 sınıf düzeyinde özel yetenekli öğrencilerinden oluşturulan deney grubu için haftada 4 saat olmak üzere 8 haftalık etkinlik planı hazırlanmıştır (Ek: 12). Deney grubuna hazırlanan etkinlik planları uygulanırken, kontrol grubuna müfredata uygun eğitim planları uygulanmıştır.

Programlar, öğretmen rehberliğinde, merkezinde çocuk olan ve disiplinler arası yapıda, kişisel öğrenimi olan, öğrencinin aktif sorun çözebilme, karar verebilme ve yaratıcılık gibi ileride ihtiyaçları olacak zihinsel, sosyal, kişisel ve akademik beceri kazanımlarını zenginleştirecek şekilde hazırlanır. Özel yeteneklerin gelişmesi için hazırlanan programlar ve disiplinler arası yaklaşımlar göze alınıp ayrıntılı ve üst seviyede bilgi, beceri davranış kazandırmak hedefiyle hazırlanarak yürütülmektedir. Eğitim programı hazırlanacağı zaman ileri seviye düşününce yeteneklerini geliştirilmesine imkân tanıyan çalışmaların planlama ve uygulamasına dikkat edilir (MEB, 2019).

3.4.1. Deney Grubuna Uygulanan Denel İşlemler

Deney grubuna uygulamak üzere eğitim hedefli müze gezisi için; tema, hedef ve eğitsel kazanım belirlendi. Müze gezisi, geziden önceki çalışmalar, müze gezisi ve geziden sonraki çalışmalar olarak üç kademeli planladı. Uygulamaların tüm kademeleri, gezinin hedef ve kazanımına uygun içerik, yöntem ve malzeme ile olmalıdır. Geziden önceki ve sonraki çalışmaları araştırmacı yapar.

1. Hafta Öğrenme Öğretme Süreci

Etkinlik - 1: Ön-Test uygulamaları

Etkinlik - 2: “Yaşadığımız Çevrede Kültürel İzler” Konulu Resim Çalışması

- Dersin başlangıcında öğrencilere yapılacak çalışma ile ilgili kısa bilgilendirilme yapılır. Çalışmamız doğrultusunda çalışma grubu öğrencilere Torrance Yaratıcılık Ölçeği, Uzamsal Düşünce Ölçeği (Kâğıt Katlama, Zihinsel Çevirme Testi), Tutum Ölçeği (Duyuşsal Özellikler Ölçeği, Benlik ve Görev Algısı Ölçeği) testleri ön-test olarak uygulanır.

-“*Tarihi Eser nedir?*” Sorusu ile öğrencilerin hazır bulunuşlukları sağlanır. Tarihi eserin geçmişteki uygarlıklardan din, bilim, düşünce, sanat, edebiyat ve mimari gibi alanlardan zamanımıza kadar kalabilen kalıntı ve eserler olduğu bilinir.

- Kültür “*Tarihi, sosyal ilerleme aşamasında ortaya çıkan tüm nesnel ve nesnel olmayan değerleri, ileriki zamanlara aktarmada kullanılan, insanoğlunun doğal ve sosyal çevresine hükmünün ölçütünü gösterir araçların tümü* “ olarak belirtir TDK (2021). Kültürel ürünlerin günümüze gelmesi ve bunların koruma altına alınması yönün tarihi eserleri ortaya koyduğunun farkına varılır. Bu tarihi eserlerin toplumumuzun değerleri olduğu ve aktarımının kuşaklardan kuşaklara aktarılması ile de “kültürel mirasın” ortaya çıktığı vurgulanır.

- Sanat eserlerine kültürel izlerin yansımaları Osman Hamdi Bey, Turgut Zaim, Nurullah Berk, Hans Holbein, Gustav Klimt, Henri Matisse gibi sanatçıların çalışmalarından örneklerle incelenir.

- Sanatsal ürünlerin ve toplumsal değerlerin bir ülkenin kültürel kimliğinin oluşmasında önemli unsurları olduğunu vurgulanarak; “*Yaşadığımız Çevrede Kültürel İzler*” konulu resim yapımları istenir. A3 ebatlarına yapımları istenen çalışma, pastel boya ya da kuru boya ile renklendirilir. Çalışma bitirildikten sonra arşivlemek üzere toplanır (Ek: 13.1).

Öğrencilerinizden bir sonraki derse; çevrelerindeki müze ve tarihî eserler hakkında araştırma yapımlarını, bilgi kâğıdı oluşturmalarını ve derse hazırlıklı gelmelerini istenir. Ayrıca yaprak, çiçek gibi organik malzemeleri derse getirmeleri istenir.

2. Hafta Öğrenme Öğretme Süreci:

Etkinlik - 1: Müze ve Müzecilik Hakkında Bilgi Edinme

Etkinlik - 2: “*Simetri, Aynada ve Suda Yansıyan Şekiller*” Konulu Motif Çalışması

Bir önceki haftadan müze ve tarihî eserler hakkında araştırma yapmalarını, bilgi kâğıdı oluşturmaları istenen öğrencilere aşağıdaki sorular sorularak öğrencilerin dikkatleri öğretim sürecine çekilir.

- “Kullandığınız eşyalar içinde size özel olan ve önem verdikleriniz hangileridir?”
- “Bu eşyalar arasında sakladığınız var mı?” sorularını yöneltir
- “Müze deyince aklınıza ne geliyor?”
- “Yaşadığımız şehirde veya ülkemizde olan müzelerden kaç tanesini gezdiniz ?”

“Dersimizde çağdaş müzeler, farklı müzeler, sanat galerilerinin; kültürün gelecek nesillere iletilmesine katkılarını, sanat ürünlerinin değeri ve önemi, sanatsal eserleri ve kültürel değeri korumanın önemini öğrenirsiniz. Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olmayı, kültürel zenginliğin önemini ve korunması gerektiğini kavrayacaksınız.” gibi ifadeler kullanılarak öğrenciler motive edilir. Müzelerin ve sanat galerilerinin kültürün geleceğe aktarılmasında önemli mekânlar olduğunu hatırlatılır. Müzelerin amacı ve önemi, müze çeşitleri, müzeciliğin tarihini anlatan bir sunu gösterilir. Sanat eserleri yapıldığı dönemin sosyal, kültürel değerlerini barındırdığı ve yansıttığı, müzelerin sanat eserlerini sergileyerek halkla buluşturduğu, böylece kültürel değerlerin yeni nesillere aktarılmasına yardımcı olduğu vurgulanır.

Öğrencilere bir sonraki hafta müzeye gezi planlandığı söylenerek “Müze Kuralları Hakkında Beyin Fırtınası” yapmaları sağlanır. Beyin fırtınası boyunca öğrenciler müzede dikkat edilmesi gereken kuralların neler olması gerektiği konusunda tartışılır.

Daha sonra “Simetri, Aynada ve Suda Yansıyan Şekiller” etkinliğine geçilir. İkiye katlanan A4 kâğıdı üzerine siyah, kırmızı ve mavi mürekkepler damlatılır. Simetri görüntüsü elde edilen A4 kâğıdının sol üst köşesine “A” sağ üst köşesine “B” yazılır. Kâğıt üzerine oluşturulan simetrik şeklin “A” tarafı öğrencilerin izlemeleri için süre verilir. Sonrasında kâğıt ortadan kaldırılır ve izlemiş oldukları “A” yüzeyinin simetrisi olan “B” yüzeyindeki simetrik görüntünün zihinde oluşan uzamsal şekliyle çizimleri istenir. Uzamsal becerilerini ortaya çıkarmaya yönelik yapılan bu etkinlik sonunda çizdikleri “B” yüzeyi ile oluşturulan şeklin “A” yüzeyi yan yana konarak benzerlikleri tartışılır. Daha sonra nesnelerin görüntüleri aynada ya da suda nasıl yansıdığı üzerine tartışılır ve ayna yardımı ile aynada ve suda nesne görüntülerinin nasıl göründükleri incelenir(Ek:13.6).

3. Hafta: Öğrenme Öğretme Süreci

Konya Etnografya Müze Gezisi

Etkinlik - 1: Ara Bul Etkinliği “*Motif Avı*”

Etkinlik - 2: Tasarım Etkinliği “*Çağlar Boyu Giyim-Kuşam*”

Etkinlik - 3: Nesne Çizim Etkinliği “*Motif Çizimi*”

Müze girişinde “*Etnografya müzelerinde neler vardır?*” sorusu ile öğrencilerin motivasyonu sağlanır. Etnografya müzelerinde, geleneğin izlerini, dilin gelişimini, el sanatlarının toplumların oluşumundaki önemini bu müzelerden öğrenebileceği vurgulanarak, bir önceki hafta yapılan müze, kültürel miras konularının hatırlatmaları yapılır.

“Bir sanat yapıtı, bazen somut bazen de soyut kültürel mirası ifade eder. Sanat yapıtları, sanat galerileri ve müzeler aracılığı ile kitlelerle buluşur. Fırsat buldukça yaşadığımız şehirde veya bölgede, yoksa ülkemizde bulunan müzeleri ziyaret etmelisiniz. Sanat galerilerinde açılan sergileri, mutlaka güncel olarak takip etmelisiniz.” gibi ifadeler kullanarak öğrencilerinizi müze ve sanat galerisi gezmeye teşvik edilir. Öğrencilerinize kültürel çeşitliliğin bir zenginlik olduğunu vurgulanır. Farklı kültürel değerlere, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı, saygılı olmanın gerekliliğini hatırlatılır.

Müzedede uyulması gereken kurallar tekrar edilir. Öğrenciler 4-5 kişilik 4 guruba ayrılır ve her bir öğrenciye içerisinde Ara Bul Etkinliği – “*Motif Avı*”, Tasarım Etkinliği - “*Çağlar Boyu Giyim-Kuşam*” ve Nesne Çizim Etkinliği “*Motif Çizimi*” Etkinliği olan müze dosyaları dağıtılır (Ek: 8).

Ara Bul Etkinliği “*Motif Avı*”

Öğrencilere müze içerisinden önceden belirlenen nesnelere üzerindeki motiflerin simetrik yönleri ve açıları değiştirilerek müze dosyalarında verilmiştir. Bu etkinlikle uzamsal düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik olup, motiflerin yerlerini bulmaları ve motiflerin bulunduğu nesnelere ait istenen bilgilerini müze dosyasına kayıt etmeleri istenir. Öğrencilere bu etkinlik için 10 dakika süre verilir. Etkinlik sürecinde öğrencilere bu motiflerin suda yansıma ya da aynada yansıma şekillerinin nasıl olabileceğini düşünmelerini ve zihinsel olarak tahmin etmeleri istenir (Ek:13.3).

Tasarım Etkinliği “Çağlar Boyu Giyim-Kuşam”

İnsanların günümüzde hangi kıyafetleri kullandıkları sorulur ve öğrenciler fikirlerini paylaşırlar. Öğrencilerden geçmişten günümüze kronolojik sıraya göre insanların kıyafetlerinin nasıl olduğunu düşünmeleri istenir. Her bir öğrenciye sırayla söz hakkı verilerek hayal ettikleri durum tarih akış sırasına göre “nasıldı?” sorusuna cevap aranır. Bu etkinlikle yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik olup “*Kıyafetleri seçerken nelere dikkat ederiz?*”, “*Biz yeni bir kıyafet tasarlırsak, buradaki elbiselere göre nasıl tasarlıyoruz?*”, “*Yeni tasarımlarımızda bizi neler etkiler?*”, *Tasarımlarımızda çevremizdeki nesnelere, motifleri nasıl kullanırız ve bunlar bize nasıl esin kaynağı olur?*” gibi sorularda öğrencilerin hayal dünyalarına uyarılar göndererek yaratıcı düşünme ve tasarım sürecini destekleriz.

Öğrencilere müzede kıyafet temalarının olduğu bölümde bulunan nesnelere ilgili bilgiler verilir. Nesnelere bakan öğrencilerden, geçmişte olan kıyafetler ile zamanımızda kullanılan kıyafetleri değerlendirmeleri istenir.

Öğrencilerden müze dosyasında verilen Çağlar Boyu Giyim-Kuşam bölümüne geçmiş zamanda kullanılan, zamanımızda kullanılmaya devam eden ve gelecek zamanda kullanılacak gelinlikleri ve aksesuarlarını çizmeleri istenerek etkinliğe son verilir (Ek:13.3).

Nesne Çizim Etkinliği “Motif Çizimi”

Öğrencilere günlük yaşamımızda kullandığımız sembol resimlerinden gösterilerek bu sembol resimlerinden tanıdıkları var mı? diye sorulur. Sembol resimlerin ifade ettikleri konuşulduktan sonra öğrencilere gösterilen sembol resimlerle alakalı bilgi verilir. Bu etkinlikle istediğiniz ve beğendiğiniz motiflerin tasarımı çizmeleri istenmiştir. Bu etkinlikle sanatsal becerilerini geliştirmeye yönelik olup gördükleri motiflerin, şekillerin tesadüfen olmadığı, hepsinin anlamının var olduğunu ve alet edevat, halı kilim gibi birçok gündelik malzemelerin süslemesinde kullanıldığı bilincine varır.

Öğrencilere sembol resimlerin günlük yaşamımızda birçok değişik alanda kullanıldığı anlatılarak halılardan ve kilimlerden örnekler gösterilir. Kültürümüzde halılarda ve kilimlerde olan sembollerin dinsel inancın, geleneklerimizin, duygu, düşünce ve insanın hayatına etki eden olağan yaşamın yansımaları olduğu vurgulanır. Motiflerin, yaşamımız içinde olan her şeyi simgelediği söylenerek halı ve kilimde kullanılan eli belinde, koçboynuzu, küpe, suyolu, yıldız, hayat ağacı gibi motifler örnekleri ile gösterilir.

Öğrencilere verilen müze dosyası içindeki nesne çizimi bölümüne istedikleri ve beğendikleri halı kilim motiflerinin çizimleri istenir ve etkinlik tamamlanır (Ek:13.3).

4. Hafta: Öğrenme Öğretme Süreci

Konya Arkeoloji Müze Gezisi

Etkinlik - 1: “*Tarihle Konuşuyoruz*” Etkinliği

Etkinlik - 2: “*Desen Çizimi*” Etkinliği

Etkinlik - 3: Zaman Kapsülü Etkinliği “*Dün, Bugün, Yarın Çizelgesi*”

Müze girişinde “Arkeoloji müzelerinde neler vardır?” sorusu ile öğrencilerin motivasyonu sağlanır. Arkeoloji müzelerinde, geleneğin izlerini, dilin gelişimini, el sanatlarının toplumların oluşumundaki önemini bu müzelerden öğrenebileceği vurgulanarak, arkeolojinin ve arkeoloji müzelerinin tanımı yapılır. Arkeolojinin insanlık tarihinin, geçmişte bıraktığı maddî, toplumsal belgelerine dayanarak araştıran bilim dalı olduğu; arkeoloji müzelerinin ise tarih öncesi ve tarihin ilk dönemlerine ait toplumların yaptığı ya da tabiatta bulunduğu şekliyle kendi ihtiyaçları için kullandığı aletler, en eski evler, tapınaklar, çanak çömlek kalıntıları, taş boncuklar, pişmiş toprak heykelcikler, taş heykeller, ocaklar, ocaklarda yanmış kömürler hayvan kemikleri yazı tabletleri sergilendiği müzeler olduğu söylenir.

Öğrenciler 3-4 kişilik 4 guruba ayrılır. Müzede uyulması gereken kurallar tekrar edilir. Önceki hafta yapılan müze, kültürel miras konularının hatırlatmaları yapılır. Tarihle Konuşuyoruz”, “Desen Çizimi” ve Zaman Kapsülü – “Dün, Bugün, Yarın Çizelgesi” etkinlikleri olan müze dosyaları dağıtılır (Ek:8).

“*Tarihle Konuşuyoruz*” Etkinliği

Arkeoloji müzesinde önceden belirlenen şişelerin, mühürlerin ve tuzlukların resimleri müze dosyasında öğrencilere verilir. Müzede eserlerin önüne gelerek geçmişte kullanılan bu araç gereçlerin neden, ne için kullanıldığı, günümüzde bu araçların kullanımının olup olmadığı ve nerelerde kullanıldığı üzerine tartışma sağlanır. Daha sonra bu ürünlerle ilgili aşağıdaki sorulara cevap aranır ve yazmaları istenir. Bu etkinlik öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri geliştirmeye yöneliktir (Ek:13.3).

- Bu ürün size bir soru sorsa ne sorardı?

- Siz bu ürüne bir soru sorsanız ne sorardınız?

-Ürünü üretmeden önce bu ürünü üretmeyi gerektiren ne gibi bir olay olmuştur?
Ürünü ortaya koyma nedeni olarak neyi gösterebiliriz?

- Ürünü ürettikten sonra ne olmuştur? Sizce bu ürünün yapılması ile neler değişmiştir?

- Bu ürüne en ilgi çekici ve alışılmamış değişiklikler yapmayı düşünün neler yapılabilir?

“Desen Çizimi” Etkinliği

Bu çalışmada öğrencilerden, sergilenen eserlerden ilgilerini çeken iki nesnenin çizimini müze dosyasında verilen ilgili bölüme yapmaları istenir. Müze dosyasında bu çizimi yapmaları için her bir nesne için iki bölümlü kutucuk verilir. İlk nesne için soldaki kutuya nesnenin kendi resmi, sağdaki kutuya çizmiş olduğu nesnenin “Suda Yansıma Görüntüsünü” çizmesi istenir. İkinci nesne için soldaki kutuya nesnenin kendi resmi, sağdaki kutuya çizmiş olduğu nesnenin “Aynada Yansıma Görüntüsünü” çizmesi istenir (Ek:13.3). Bu etkinlikle öğrencilerin sanatsal becerileri ve uzamsal düşüncelerini geliştirmeye yönelik olup etkinlik tamamlanır.

Zaman Kapsülü Etkinliği “Dün, Bugün, Yarın Çizelgesi”

Eğitmen, öğrencilerden istedikleri nesnelere bir sonraki nesle iletmek amacı ile bir zaman kapsülü etkinliği yapılacağını bildirir. Müze içerisinde değişik zamanlardan olan eserler olduğu hatırlatılır. Müzedeki eserlerin kullanım yerleri, amaçları ve hangi zamanda kullanılmış olacakları grup olarak tartışılarak, çocuklardan zaman kapsülüne koyması için 3 adet ürün seçmelerini ve bu ürünü seçme sebeplerini “Dün - Bugün -Yarın” çizelgesine aktarmaları istenir (Ek:13.3).

Bu etkinlikle öğrencilerde yaratıcı düşünce becerilerini geliştirmeye yönelik olup, seçmiş oldukları nesnelere ilgili aşağıdaki soruları cevaplamaları istenir.

- Nesnenin adı:
- Geçmiş zamanda hangi amaçla kullanılmıştır?
- Bugün kullanılmaya devam ediliyor mu?
- Bu nesnelere nerelerde kullanılmaktadır?
- Bu nesnelere gelecek nasıl kullanılabilir?

5. Hafta Öğrenme Öğretme Süreci

Etkinlik - 1: Yansıtıcı Öğrenme Günlüğü

Etkinlik - 2: “Kumaşa Baskı Yapma” Etkinliği

“Yansıtıcı Öğrenme Günlüğü”

Etnografya ve arkeoloji müzelerinde yapılan müze etkinlikleriyle görsel sanatlar/resim dersine yönelik, öğrenci düşüncelerini belirlemek amacıyla hazırlanmış, 4 soruluk yansıtıcı öğrenme günlüğü sorularının cevaplamaları istenir (Ek:7).

“Kumaşa Baskı Yapma” Etkinliği

Baskı sanatının tanımı, tekniği ve kullanım alanları hakkında bilgi verilir. Baskı teknik ve çeşitlerinin; Çukur Baskı (Gravür), Düz Baskı, Şablon Baskı (Serigrafî), Yüksek Baskı (Ağaç Oyma, Linol Baskı), Dijital Baskı olduğu bilgisi verilerek görsel materyallerle öğrencilerde görsel bilgi düzeyi artırılır.

Konya Etnografya Müzesindeki örnekler hatırlatılarak, o kumaşların nasıl renklendirildiği, motiflerinin nasıl hazırlandığı, kumaş üzerine transferinin nasıl sağlanmış olabileceği üzerine tartışma yapılır. Baskı sanatının yapım tekniği çeşitli örneklerle anlatılarak, doğadan esinlenilerek veya güncel ve çevrelerinden istedikleri kompozisyonlarını oluşturmaları istenir. Yapılacak tekniğe uygunluğu görüldükten sonra çalışmaya geçilir.

Baskı yapılacak malzemelerin çeşitli nesnelere oluşabileceği gibi el ayak gibi organlarımızı da işin içine katarak baskı yapabileceğimiz vurgulanır. Sonrasında düz kumaş üzerine akrilik boyalarla el baskıları yaparak kumaş renklendirilebileceği gösterilir (Ek:13.8).

Strafor malzemeler kullanılarak çanta ve tülbent baskı çalışmasında modüler kalıp sistemi kullanılabilir. Tek bir modülün farklı yönlerde basılmasıyla kompozisyon oluşturulabilir. Örnek çalışmalarda üçgen ve kare modüller kullanılmıştır. Kalıp olarak hangi geometrik biçimin kullanılacağına karar verdikten sonra kalıp kesilir. Strafor kalıp üzerine keçeli kalemlerle belirlenen desenler çizilir. Lehim makinesi ile strafor kalıp üzerindeki desenlerin kenarları çukurlaştırılır. Strafor üzerinde yükseltilerek oluşturulan kalıp akrilik boya ile boyanır, çanta ve tülbent yüzeyine kapatılır ve üzerinden el gezdirilerek baskısı alınır. Kalıbı boyama işlemi, kalın fırçalar yardımıyla ve kalıbın kurummasına izin vermeden hızlı bir şekilde gerçekleştirilmelidir, Kalıbın farklı yönlerde tekrar basımlarıyla yüzey düzenlenir (Ek:13.7).

Dikkat edilmesi gereken noktanın motifin basımı yapılacak zemine aynada yansıma olarak geçeceği öğrencilere hatırlatılır ve örneklerle gösterilir. Bu etkinlikle uzamsal düşünce ve sanatsal becerilerini geliştirmeye yönelik olup, çalışmalar tamamlanarak sonlandırılır.

6. Hafta: Öğrenme Öğretme Süreci

Etkinlik – 1: Mozaik Yapma Etkinliği “Arkeolojik Kalıntı Mozaik”

Mozaik, küçük, renkli parçaların yan yana yapıştırılmasıyla elde edilen resimlerdir. Bu sanat türü çok eski çağlardan bu yana insanlık tarafından bilinmekte ve duvarlara, zeminlere ve binaların cephesine uygulanmaktadır. Mozaik genel olarak küçük, renkli parçalar cam, taş, kiremit gibi malzemelerden meydana gelir; ayrıca eski çağlardan beri sırf bu iş için hazırlanmış mozaik taşları da vardır.

Konya Arkeoloji Müzesindeki mozaik örneği hatırlatılır. Geçmişten günümüze gelen, Anadolu'nun kültürel mirası olan mozaik kalıntı örnekleri sunulur ve bunların günümüzde arkeoloji müzelerinde koruma altına alınarak sergilendiği vurgulanır. Bu etkinlik öğrencilerin sanatsal becerilerini geliştirmeye yönelik bir çalışma olup, kullanılacak olan malzemeler öğrencilere tanıtılır. Önceden temin edilen cam mozaik kesilmesi, yapıştırılması ve derz çekilmesi nasıl olacağı bilgisi verilir. Çalışmada kullanılacak motifler kuşlarla sınırlandırılarak, cam mozaiklerin yapıştırılacağı zemin hazırlanır ve çalışma tamamlanır (Ek:13.4).

7. Hafta: Öğrenme Öğretme Süreci

Etkinlik – 1: Seramik Etkinliği “Tarih İçinden Kalıntılar”

Seramik çalışmalarında ilkökul ve ortaokullarda; sucuk tekniği, plaka tekniği, çimdik tekniği, kalıp alma tekniği vb. teknikler kullanılmaktadır. Çimdik tekniği, hiçbir alet kullanılmadan el ile kile form verme yöntemidir. Sucuk tekniği, genellikle daire kesitli dönel formlu eşyaların yapımında kullanılan, kilden hazırlanan belirli kalınlıktaki çubukların (sucukların) birbiri üzerine sarılması ile form oluşturulması yöntemidir. Plaka tekniğinde tasarım için ilk önce şablon hazırlanır. Plaka tekniğinde parçaların ölçüsü ve birbirlerine denk olmaları çok önemlidir. Bu tekniklerle yapılan form araştırmalarında özellikle unutulmaması gereken çentik atma yöntemidir. Bu yöntem parçaların birbirine eklenmesi esnasında çentik atılması ve su ile birleştirilmesidir (MEB, 2008).

Konya Arkeoloji Müzesindeki seramik nesnelere görsellerle hatırlatılır. Yapıldığı yıllar, o günün teknolojisi, malzeme temini, neden yapıldığı, yapım aşamalarının nasıl keşfedildiği üzerine tartışma yapılır. Bu etkinlik öğrencilerin sanatsal becerilerini geliştirmeye yönelik bir çalışma olup, öğrenciler konu olarak deniz canlıları, kuşlar ve ejderha gibi mitolojik canlılarla sınırlandırılmış ve eskiz hazırlamaları istenir. Tespit edilen motifler 20 santimetrelik plakalar şeklinde hazırlanan seramik çamurlarının üzerine yükseltme tekniği ile işlenir. Çalışmalar tamamlandıktan sonra kurutulan seramik çalışmaları fırınlanarak çalışma tamamlanır (Ek:13.5).

8. Hafta: Öğrenme Öğretme Süreci

Etkinlik 1 Resim Çalışması “Yaşadığımız Çevrede Kültürel İzler”

Etkinlik 2 Son-Test

“Yaşadığımız Çevrede Kültürel İzler” Konulu Resim yapımları istenir. A3 ebatlarına yapımları istenen çalışma, pastel boya ya da kuru boya ile renklendirilir. Çalışma bitirildikten sonra arşivlemek üzere toplanır (Ek:13.1).

Son-test uygulanması

- Torrance Yaratıcılık Ölçeği, Uzamsal Düşünce Ölçeği (Kâğıt Katlama, Zihinsel Çevirme Testi), Tutum Ölçeği (Duyuşsal Özellikler Ölçeği, Benlik ve Görev Algısı Ölçeği)

3.4.2. Kontrol Grubuna Uygulanan Geleneksel Öğretim Metodu

-Araştırmamız için ilk hafta olan dersimizde kontrol grubuna da deney grubu ile aynı ders içeriği verilerek çalışmalarımız yapılmıştır. Dersin başlangıcında öğrencilere yapılacak çalışma ile ilgili kısa bilgilendirilme yapılır. Çalışmamız doğrultusunda çalışma grubu öğrencilere Torrance Yaratıcılık Ölçeği, Uzamsal Düşünce Ölçeği (Kâğıt Katlama, Zihinsel Çevirme Testi), Tutum Ölçeği (Duyuşsal Özellikler Ölçeği, Benlik ve Görev Algısı Ölçeği) testleri Ön-test olarak uygulanmıştır.

“Yaşadığımız Çevrede Kültürel İzler” konulu resim yapımları istenir. A3 ebatlarına yapımları istenen çalışma, pastel boya ya da kuru boya ile renklendirilir. Çalışma bitirildikten sonra arşivlemek üzere toplanır (Ek:13.1).

Kontrol grubuna ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci haftalar için Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün özel yetenekli öğrencilerin eğitimi için hazırlamış olduğu etkinlik kitabına bağlı kalınarak dersler işlenmiştir. Son hafta olan 8. Hafta da ise kontrol gurubu öğrencilerimize deney grubuna da yaptırmış olduğumuz -

“Yaşadığımız Çevrede Kültürel İzler” Konulu Resim Çalışması yaptırılmış (Ek:13.1) ve Son-testler olarak- Torrance Yaratıcılık Ölçeği, Uzamsal Düşünce Ölçeği (Kâğıt Katlama, Zihinsel Çevirme Testi), Tutum Ölçeği (Duyuşsal Özellikler Ölçeği, Benlik ve Görev Algısı Ölçeği) uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi (Verilerin Analizi)

Araştırmanın nicel boyutunda deney ve kontrol gruplarının hazır bulunuşlukları açısından denk olup olmadıklarını saptamak için veri toplamada kullanılan; görsel sanatlar dersine karşı tutumlarını belirlemeye yönelik, Duyuşsal Özellikler Ölçeği, Benlik ve Görev Algısı Ölçeği, yaratıcılık becerilerini belirlemek için uygulanan Torrance Yaratıcılık Testi ve uzamsal düşünce becerilerine yönelik uygulanan Kâğıt Katlama ve Zihinden Çevirme Testlerinin ön test sonuçlarına göre elde edilen veriler kullanılmıştır.

Araştırma elde edilen veriler IBM SPSS istatistik paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği, ön test verilerinin normallik analizi için çarpıklık ve basıklık değerleri bulunarak sağlanmıştır. Çarpıklık değerleri ± 1 (Büyüköztürk vd., 2014) ve basıklık değerleri ± 3 arasında elde edildiğinde parametrik analizler yapılır (Tabachnick and Fidell, 2013). Normallik analizi değerlerinin normal aralıkta sonuç vermesi durumunda, deney ve kontrol gruplarının ön test puanlarına uygulanan “t-Testi” ile, Normallik analizi değerlerinin normal aralıkta sonuç vermemesi durumunda da deney ve kontrol gruplarının ön test puanlarına “Mann Whitney-U” testi uygulanarak grupların birbirine denk olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

İki bağımsız grubun bağımlı bir nicel değişkeninin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınınamak için parametrik bir test olan Bağımsız Gruplarda t Testi yapılır. “Mann Whitney-U” testi Bağımsız Gruplarda t Testinin varsayımlarının sağlanamaması durumunda, sıra ortalamasını karşılaştırır ve bunun sonucunda iki grubun puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını sınırar. Her iki testin sonucu $p > 0,05$ ise H_0 hipotezi kabul edilir ve bu değer aralığında iki grubun ortalaması arasında fark olmadığı sonucunu bize verir (Büyüköztürk vd., 2014). Çalışmamızda deney grubu ve kontrol grubunun ön-test puanlarına t-Testi ve Mann Whitney U uygulanarak, grupların aralarındaki denklik seviyelerinde anlamlı fark olmadığı tespit edilmesi durumunda da grupların arasındaki erişim düzeyleri karşılaştırmalı incelenmiştir. Erişim değeri analizi yapılan eğitim programındaki hedeflerin girdileri ile çıktıları arasındaki tutarlı farkı anlatır (Demirel ve Ün, 1987).

Görsel sanatlar çalışmaları için deney grubu ve kontrol grubuna yaptırılan resim çalışmalarının analizleri uzman görüşleri ile hazırlanan “Resim Çalışmaları Puanlama Cetveli” ile yapılmıştır. Sonrasında hazırlanan ürün değerlendirme cetveline göre üç uzmandan resimlerin değerlendirilmesi istenmiştir. Üç uzmanın verdiği puanların ortalamaları alınarak resimlerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Uzmanların vermiş oldukları puanların kendi aralarında denklikleri Fleiss Kappa analizine göre yapılmıştır. Fleiss Kappa istatistiği, iki ya da daha fazla puanlayıcı arasındaki uyuşmanın güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla kullanılmakta olan istatistiksel bir yöntemdir (Falatico ve Quatto, 2015). Fleiss Kappa analizi yapılırken Resim Çalışmaları Puanlama Cetveli üzerinden vermiş oldukları toplam puan ve alt boyutları dikkate alınmıştır.

Deney grubu ve kontrol grubu ön test resim çalışmaları toplam puan ve alt boyutlarına göre normallik analizleri yapılmış, çıkan çarpıklık değerleri ± 1 (Büyüköztürk vd., 2014) ve basıklık değerleri ± 3 arasında (Tabachnick and Fidell, 2013) elde edilen analizlere göre öğrencilerin çalışmalarındaki erişim düzeylerine t-Testi analizi veya Mann Whitney U analizi kullanılarak bakılmıştır. Sonrasında resimler içerik analizine göre de değerlendirilmiştir.

Araştırmamızın bağımsız değişkeni olan müzeye dayalı sanat eğitiminin deney grubu ve kontrol grubu arasındaki denklik düzeylerinin tespiti için normallik analizleri yapılmış ve çıkan değerlere göre farklılaşma tespiti için t-Testi analizi veya Mann Whitney U analizi uygulanmış, farklılaşmanın anlamlı düzeyde olup olmadığı aranmıştır.

Deney Grubu ve Kontrol Grubunun denklik durumlarını belirlemek için ön-test sonuçlarının karşılaştırılmasına yönelik yapılan analizlerde ve deney grubu ve kontrol grubuna uygulanan tüm testlerin erişim değerlerinin analizlerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmanın tespit edilmesi durumunda da yapılan çalışmaların etki büyüklüğüne bakılmıştır. Çünkü yapılan hipotez testi bize iki grubun sıra ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını söyler, ancak fark var ise bu farkın etkisi ya da büyüklüğü konusunda bilgi vermez. Etki büyüklüğü bize etkinin önemi konusunda objektif bir ölçüm sağladığı için faydalıdır (Field, 2009).

Etki büyüklüğü sonuçların yorumlanmasında dikkate alınması gereken istatistiksel bir değerdir. Hipotez testlerinde etki büyüklüğü değerlerinin de hesaplanarak yorumlanması sonuçların anlaşılabilirliğini arttıracaktır (Büyüköztürk, 2010). Hipotez testleri için hesaplanan farklı etki büyüklüğü değerleri söz konusudur. Cohen'in d değeri karşılaştırılan

ortalamaların birbirlerinden kaç standart sapma uzaklaştığını yorumlama imkanı verir (Büyüköztürk, 2010). Cohen'in etki büyüklüğü (d istatistiği) işaretinden bağımsız olarak değerlendirilir ve her değeri alabilir. Cohen'in d değerinin 0,2 olması küçük etki, 0,5 orta, 0,8 olması büyük etki olarak değerlendirilir (Cohen, 1992). Mann Whitney U Testi için kullanılan etki büyüklüğü değeri: r etki değeri: Pearson'un korelasyon katsayısı olan r bir etki değeri katsayısıdır. Pearson'un korelasyon katsayısı r değeri 0 (etki yok) ile 1 (mükemmel etki/perfect effect) arasında bir değer alır. r değeri işaretinden bağımsız olarak değerlendirilir. r değerinin 0,1 olması küçük etki, 0,3 olması orta ve 0,5 olması büyük etki olarak değerlendirilir (Field, 2009).

Araştırmada nitel boyutunda; yansıtıcı öğretim uygulaması yapılan deney grubunda deneysel işlemler gerçekleştirilirken öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış, etkinlikler boyunca gözlemler yapılmış ve uygulanan deneysel programın öğrenciler üzerindeki çok yönlü etkisi saptanmaya çalışılmıştır. Bu yüzden bu çalışma, "görüşmeci etkisini ve öznel yargıları en aza indirmek için" (Yıldırım ve Şimşek, 2000) yarı yapılandırılmış 4 sorudan oluşan görüşme formu kullanılması uygun görülmüştür. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan betimsel analiz tekniği ile yürütülmüştür. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Nitel araştırma sürecinde betimsel analizin amacı, elde edilen verileri basit ve sistematik bir biçimde okuyucu ve ilgi duyanların anlayabileceği ve kullanabileceği bir biçime sokulması amaçlanır. Betimsel çözümlemede elde edilen veriler daha önceden belirlenen kategorilere, temalara ya da sistematığe göre özetlenir ve yorumlanır.

IV. BÖLÜM

4.BULGULAR ve YORUMLAR

4.1. Araştırmanın Nicel Bulguları ve Yorumları

4.1.1. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Ön-Test Sonuçlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulguları ve Yorumları

Deney ve kontrol grubu ön test sonuçlarının karşılaştırılması her iki grubun arasında da ki denklik düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Bunun için tablo 3'de görüldüğü üzere öğrencilere resim çalışmaları puanlama cetveli ile verilen resim puanlarını veren 3 uzmanın geçerlilik güvenirliğini belirlemek amacıyla analiz edilmiştir.

Tablo 3. Resim Çalışmaları Puanlama Cetveli Fleiss Kappa Analiz Sonuçları

Kategoriler	Ön Puanlama	Son Puanlama
	Fleiss Kappa	Fleiss Kappa
Resim Çalışmaları Toplam Puan	.26	.41
Sanat Elemanları	.21	.44
Sanat İlkeleri	.49	.34
Yaratıcılık	.64	.51
Kompozisyon	.69	.53
Perspektif	.74	.69
Anlatım	.72	.83
Konu Bütünlüğü	.73	.72
Hayal Gücü	.82	.88
Kültürel İzler	.62	.69
Çalışmayı Tamamlama	.68	.57

Fleiss kappa analizinde < 0 Hiç uyuşma olmaması .0-.20 Önemsiz uyuşma olması, .21-.40 Orta derecede uyuşma olması, .41-.60 Ekseriyetle uyuşma olması, .61-.80 Önemli derecede uyuşma olması ve .81-1 aralığı ise mükemmel uyumu ifade etmektedir (Landis ve Koch, 1977).

Tablo 3.'de görüldüğü üzere sanat elemanları ön puanlama (FK=.21) ile sanat ilkeleri son puanlamalarında (FK=.34) üç uzman arasında ortanın altı bir uyum olduğu; Sanat Elemanları son puanlama (FK=.44), Sanat İlkeleri ön puanlama (FK=.49), Yaratıcılık son puanlama (FK=.51), Kompozisyon son puanlama (FK=.53), ve çalışmayı tamamlama son

puanlamalarında (FK=.57) üç uzman arasında orta düzeyde bir uyum olduğu; Yaratıcılık ön puanlama (FK=.64), Kompozisyon ön puanlama (FK=.69), Perspektif ön puanlama (FK=.74), Perspektif son puanlama (FK=.69), Anlatım ön puanlama (FK=.72), Konu Bütünlüğü ön puanlama (FK=.73), Konu Bütünlüğü son puanlama (FK=.72), Kültürel İzler ön puanlama (FK=.62), Kültürel İzler son puanlama (FK=.69), Çalışmayı Tamamlama ön puanlama (FK=.68) üç uzman arasında orta üstü düzeyde bir uyum olduğu; Anlatım son puanlama (FK=.83), Hayal Gücü ön puanlama (FK=.82), Hayal Gücü son puanlama (FK=.88) Tabloda görüldüğü gibi Fleiss Kappa analizi sonuçları .21 ile .88 arasında değer almıştır.

Genel değerlendirmede tüm alt kategoriler göz önüne alındığında 3 uzmanın Resim Çalışmaları Puanlama Cetveli değerlendirmesinde uyum görülmüştür.

Resim puanlama cetvelinin geçerlilik güvenirliği tamamlandıktan sonra öğrencilerin puanları belirlenmiş ve öğrencilerin ön test için yapmış oldukları resim çalışmaları puanları üzerinden denkliklerini belirlenmek istenmiştir. Değerlerin parametrik veya nonparametrik olup olmadıklarını belirlemek için normallik analizleri yapılmış tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Resim Çalışmaları Puanlama Cetveli Deney Grubu ve Kontrol Grubu Ön-Test Puanlarına Ait Normallik Analiz Sonuçları

	Gruplar	n	Çarpıklık Katsayısı	Standart Hata	Basıklık Katsayısı	Standart Hata
Resim Çalışmaları Toplam Puan	Deney	21	.25	.50	-.29	.97
	Kontrol	21	.17	.50	-.67	.97
Sanat Elemanları	Deney	21	.10	.50	-.87	.97
	Kontrol	21	-1.82*	.50	2.58	.97
Sanat İlkeleri	Deney	21	-.03	.50	-1.28	.97
	Kontrol	21	.45	.50	.57	.97
Yaratıcılık	Deney	21	.90	.50	.40	.97
	Kontrol	21	.70	.50	-.54	.97
Kompozisyon	Deney	21	-1.40*	.50	.30	.97
	Kontrol	21	-.53	.50	.32	.97
Perspektif	Deney	21	-.07	.50	.75	.97
	Kontrol	21	.01	.50	-.32	.97
Anlatım	Deney	21	-.38	.50	.77	.97
	Kontrol	21	-1.47*	.50	1.16	.97
Konu Bütünlüğü	Deney	21	-.08	.50	.53	.97

	Kontrol	21	.42	.50	-1.92	.97
Hayal Edebilme	Deney	21	.75	.50	.46	.97
	Kontrol	21	.18	.50	-1.32	.97
Kültürel İzler	Deney	21	-.66	.50	-1.30	.97
	Kontrol	21	.30	.50	-1.73	.97
Çalışmayı Tamamlama	Deney	21	-.51	.50	-1.13	.97
	Kontrol	21	-.49	.50	-.78	.97

*Çarpıklık Katsayısı ± 1

Tablo.4’de Resim Çalışmaları Puanlama Cetveli Ön-Test Puanlarının Çarpıklık değerinin normal değerlerine oranla oluşan en uzak değerleri; kontrol gurubu Sanat Elemanları alt boyutu (-1.82), kontrol gurubu Anlatım alt boyutu (-1.47), deney grubu Kompozisyon alt boyutu (-1.47), oluşan en yüksek değerlere deney grubu Sanat İlkeleri alt boyutu (-.03), kontrol gurubu Perspektif alt boyutu (.01) olmuştur. Basıklık değerine ise normal aralık değerlerine oranla oluşan uzak değerler oluşmamış, oluşan en yüksek değerlere deney grubu Resim Çalışmaları Toplam Puan (-.29), deney grubu Kompozisyon alt boyut (.30) oluşmuştur.

Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerin denklik düzeylerini belirlemek için (Tablo 5) Resim Çalışmaları Puanlama Cetveline ait normallik analizi sonuçlarından parametrik çıkan verilere göre Resim Çalışmaları Toplam Puan, Sanat İlkeleri, Yaratıcılık, Perspektif, Konu Bütünlüğü, Hayal Edebilme, Kültürel İzler ve Çalışmayı Tamamlama alt boyutlarına t-Testi uygulanmıştır.

Tablo 5. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Deney Grubu ve Kontrol Grubu Ön-Test Sonuçlarının Karşılaştırılmasına Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

	Gruplar	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Resim Çalışmaları Toplam Puan	Deney	21	37.22	3.41			
	Kontrol	21	36.11	2.07	32.97	1.28	.211
Sanat İlkeleri	Deney	21	3.78	.56			
	Kontrol	21	3.67	.52	40	.67	.508
Yaratıcılık	Deney	21	3.54	.59			
	Kontrol	21	3.60	.65	40	-.33	.742
Perspektif	Deney	21	3.73	.71			
	Kontrol	21	3.35	.65	40	-1.05	.302
Konu Bütünlüğü	Deney	21	3.73	.51			
	Kontrol	21	3.40	.48	40	2.18	.035*
Hayal	Deney	21	3.54	.64	40	-.42	.677

Edebilme	Kontrol	21	3.62	.59			
Kültürel	Deney	21	3.62	.42			
İzler	Kontrol	21	3.43	.44	40	1.43	.160
Çalışmayı	Deney	21	3.65	1.21			
Tamamlama	Kontrol	21	3.62	.99	40	.09	.986

*p<.05

Tablo 5.'e bakıldığında Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli ön test puanları arasında uygulanan t-Testi analizi sonuçları konu bütünlüğü alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma bulunduğunu göstermektedir (p<.05). Resim Çalışmaları puanlama cetvelinin diğer alt boyutlarında ise p>.05 olduğundan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmamıştır. Deney ve kontrol gurubunun Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveline ön test puanlarının konu bütünlüğü alt boyutu dışındaki diğer tüm alt boyutlar için öğrencilerin birbirlerine denk oldukları söylenebilir.

Resim Çalışmaları Puanlama Cetveline ait normallik analizi sonuçlarından nonparametrik çıkan verilere göre Sanatsal Eleman, Kompozisyon ve Anlatım alt boyutlarına (Tablo 6), Mann Whitney U uygulanmıştır.

Tablo 6. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Deney Grubu ve Kontrol Grubu Ön-Test Sonuçlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney U Analiz Sonuçları

Gruplar		n	Sıra Ortalaması	Ss	U	p
Sanat Elemanları	Deney	21	26.79	.32	109.50	.002*
	Kontrol	21	16.21	.29		
Kompozisyon	Deney	21	19.60	.39	260.50	.239
	Kontrol	21	23.40	.48		
Anlatım	Deney	21	21.38	.49	223.00	.944
	Kontrol	21	21.62	.50		

*p<.05

Tablo 6.'ya bakıldığında Resim Çalışmalarını Puanlama Cetvelinin ön test puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Mann Whitney U analizi sonuçları sanat elemanları alt boyutunda anlamlı düzeyde farklılaşma bulunduğunu göstermiştir (p<.05). Sonuçlar incelendiğinde deney grubunda yer alan öğrencilerin sıra ortalamalarının kontrol grubundan daha yüksek olduğu görülmektedir. Kompozisyon ve anlatım alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmamıştır (p>.05). Deney ve kontrol gurubunun Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveline ön test puanlarının konu bütünlüğü alt boyutu dışındaki diğer tüm alt boyutlar için öğrencilerin birbirlerine denk oldukları söylenebilir.

Yapacağımız araştırmada Görsel Sanatlar dersine karşı tutum, yaratıcı ve uzamsal düşünme becerilerini belirlemeye yönelik yapmış olduğumuz testlerin yine ön testlerine göre öğrencilerin denklik düzeylerine bakılmıştır. Bunun için tablo 7'de normallik analizleri yapılarak parametrik ve nonparametrik düzeyleri belirlenmiş, parametrik olarak tespit edilenler (Tablo 8) t-Testi analizleri ile nonparametrik olanlar (Tablo 9) Mann Whitney U analizleri ile denklikleri aranmıştır.

Tablo 7. Tutum, Yaratıcılık ve Uzamsal Düşünme Ölçeklerinin Deney Grubu ve Kontrol Grubu Ön-Test Puanlarına Ait Normallik Analiz Sonuçları

	Gruplar	n	Çarpıklık Katsayısı	Standart Hata	Basıklık Katsayısı	Standart Hata
Duyuşsal Özellikler Ölçeği	Deney	21	-.98	.50	.45	.97
	Kontrol	21	.30	.50	-.73	.97
Duyuşsal Özellikler Ölçeği Tutum	Deney	21	-1.73*	.50	3.52*	.97
	Kontrol	21	-.75	.50	-.66	.97
Duyuşsal Özellikler Ölçeği Özyeterlik	Deney	21	-.52	.50	-.93	.97
	Kontrol	21	.58	.50	-.63	.97
Duyuşsal Özellikler Ölçeği Kaygı	Deney	21	.33	.50	-.69	.97
	Kontrol	21	1.39*	.50	1.70	.97
Benlik ve Görev Algısı Ölçeği	Deney	21	-.60	.50	-.67	.97
	Kontrol	21	-.45	.50	.71	.97
Benlik ve Görev Algısı Ölçeği İçsel Değer	Deney	21	-.63	.50	-.76	.97
	Kontrol	21	-.05	.50	-.87	.97
Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Yarar Önem	Deney	21	-.31	.50	-1.12	.97
	Kontrol	21	-.51	.50	-.19	.97
Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Dışsal Değer	Deney	21	-.40	.50	-1.19	.97
	Kontrol	21	.31	.50	-1.33	.97
Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Yeterlilik Beklentisi	Deney	21	-.32	.50	-1.20	.97
	Kontrol	21	-.63	.50	-.16	.97
Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Görev Zorluğu	Deney	21	.59	.50	-.78	.97
	Kontrol	21	.98	.50	.85	.97
Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Çaba Gereksinimi	Deney	21	-.34	.50	-.75	.97
	Kontrol	21	.21	.50	.63	.97
Torrance Yaratıcılık Testi	Deney	21	1.30*	.50	1.46	.97
	Kontrol	21	.27	.50	-1.22	.97

Uzamsal Düşünce Kâğıt Katlama Testinde	Deney	21	-.87	.50	.01	.97
	Kontrol	21	.07	.50	-.48	.97
Uzamsal Düşünce Zihinsel Çevirme Testinde	Deney	21	.34	.50	-.04	.97
	Kontrol	21	-.03	.50	-.45	.97

*Çarpıklık Katsayısı ± 1 *Basıklık Katsayısı ± 3

Tablo 7 de kullanılan ölçeklerin Ön-Test Puanlarının Çarpıklık değerinin normal değerlerine oranla oluşan en uzak değerleri; Duyuşsal Özellikler Ölçeği Tutum alt boyutu (-1.73), Duyuşsal Özellikler Ölçeği Kaygı alt boyutu (1.39), Torrance Yaratıcılık Testi (1.30), oluşan en yüksek değerleri; Uzamsal Düşünce Zihinsel Çevirme Testinde (-.03), Benlik ve Görev Algısı Ölçeği İçsel Değer alt boyutu (-.05), Uzamsal Düşünce Kâğıt Katlama Testinde (.07) oluşturmuştur. Basıklık değerine ise normal aralık değerlerine oranla oluşan uzak değerleri; Duyuşsal Özellikler Ölçeği Tutum alt boyutu (3.52), en yüksek değerlere Uzamsal Düşünce Kâğıt Katlama Testinde (.01), Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Yeterlilik Beklentisi alt boyutu (-.16) oluşturmuştur.

Normallik Analizi Sonuçlarına göre deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerin denklik düzeylerini belirlemek için; Duyuşsal Özellikler Ölçeği, Duyuşsal Özellikler Ölçeği Özyeterlilik Alt Boyut, Benlik ve Görev Algısı Ölçeği ve alt boyutunu oluşturan İçsel Değer, Yarar Önem, Dışsal Değer, Yeterlilik Beklentisi, Görev Zorluğu, Çaba Gereksinimi, Uzamsal Düşünce Kâğıt Katlama Testinde ve Zihinsel Çevirme Testinin ön test sonuçlarına t-Testi uygulanırken; Duyuşsal Özellikler Tutum Alt Boyut, Duyuşsal Özellikler Kaygı Alt Boyutu, Torrance Yaratıcılık Testi Mann Whitney U uygulanmasına karar verilmiştir.

Tablo 8. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Ön-Test Sonuçlarının Karşılaştırılmasına Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

	Gruplar	n	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Duyuşsal Özellikler Ölçeği	Deney	21	131.48	29.31		.08	.94
	Kontrol	21	130.86	20.53	-		
Duyuşsal Özellikler Özyeterlilik Alt Boyutu	Deney	21	55.38	18.43	40	-.09	.925
	Kontrol	21	55.85	13.84			
Benlik ve Görev Algısı Ölçeği	Deney	21	94.05	25.75	-	-.56	.58
	Kontrol	21	97.95	18.91			
Benlik ve Görev Algısı Ölçeği İçsel Değer Alt Boyutu	Deney	21	19.81	7.60	32.94	-.76	.452
	Kontrol	21	21.29	4.61			
Benlik ve Görev	Deney	21	23.19	7.88	40	.02	.984

Algısı Ölçeği Yarar Önem Alt Boyutu	Kontrol	21	23.14	7.58			
Benlik ve Görev Algısı Ölçeği	Deney	21	14.48	5.26	40	-.03	.975
Dışsal Değer Alt Boyutu	Kontrol	21	14.52	4.34			
Benlik ve Görev Algısı Ölçeği	Deney	21	25.71	7.68	37.16	-1.20	.236
Yeterlilik Alt Boyutu	Kontrol	21	28.24	5.78			
Benlik ve Görev Algısı Ölçeği	Deney	21	4.05	1.91	40	1.13	.267
Görev Zorluğu Alt Boyutu	Kontrol	21	3.48	1.33			
Benlik ve Görev Algısı Ölçeği	Deney	21	6.81	2.48	40	-.61	.545
Çaba Gereksinimi Alt Boyutu	Kontrol	21	7.29	2.57			
Uzamsal Düşünce Kâğıt Katlama Ölçeği	Deney	21	10.67	2.85	-	.16	.87
	Kontrol	21	10.52	2.99			
Uzamsal Düşünce Zihinsel Döndürme Ölçeği	Deney	21	11.67	3.44	-	0.17	.87
	Kontrol	21	11.48	3.93			

Tablo 8'e bakıldığında Duyuşsal Özellikler Ölçeği, Duyuşsal Özellikler Ölçeği Özyeterlilik Alt Boyut, Benlik ve Görev Algısı Ölçeği ve alt boyutunu oluşturan İçsel Değer, Yarar Önem, Dışsal Değer, Yeterlilik Beklentisi, Görev Zorluğu, Çaba Gereksinimi, Uzamsal Düşünce Kâğıt Katlama Testinde ve Zihinsel Çevirme Testinin alınan ön test için deney grubu ve kontrol grubu puan ortalamaları arasında $p > .05$ olarak hesaplandığından anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 9. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Ön-Test Puanları Karşılaştırmasına Yönelik Mann-Whitney U Analizi Sonuçları

Gruplar	n	Sıra Ortalaması	U	p
Duyuşsal Özellikler Tutum Alt Boyutu	Deney 21	21.64	217.50	.94
	Kontrol 21	21.36		
Duyuşsal Özellikler Kaygı Alt Boyutu	Deney 21	23.67	175.00	.251
	Kontrol 21	19.33		
Torrance Yaratıcılık Testi	Deney 21	20.48	242.00	.589
	Kontrol 21	22.52		

Tablo 9'a göre Duyuşsal Özellikler Tutum Alt Boyut, Duyuşsal Özellikler Kaygı Alt Boyutu ve Torrance Yaratıcılık Testi deney ve kontrol grupları için anlamlı düzeyde

farklılaşma bulunup bulunmadığının belirlenebilmesi amacıyla yapılan Mann Whitney U analizi sonuçları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmadığını göstermiştir ($p>.05$).

Tablo 8 ve Tablo 9 da çalışma gruplarının ön test puanları açısından eşleştirilmesi amacıyla yapılan t-Testi ve Mann Whitney U analizi sonuçları incelendiğinde deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerin görsel sanatlar dersine karşı tutumlarını belirlemeye yönelik, Duyuşsal Özellikler Ölçeği, Benlik ve Görev Algısı Ölçeği, yaratıcılık düzeylerini belirlemeye yönelik Torance Yaratıcılık Testi, Uzamsal Düşünce Becerilerine belirlemeye yönelik uygulanan Kâğıt Katlama ve Zihinden Çevirme Testinin ön-testlerinden almış oldukları ön test puanları arasında anlamlı düzeyde ($p>.05$) fark olmadığı görülmektedir. Bu nedenle, deney ve kontrol gruplarının birbirine denk olduğu söylenebilir.

4.1.2. Birinci Denenceye İlişkin Deney Grubu ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Görsel Sanatlar Çalışmalarından Alınan Puanlara İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Deney grubu ve kontrol grubunun denklik düzeylerini belirlemek için Resim Çalışmalarına verilen puanların ön test değerlendirmeleri üzerinden yapılan analizlerde, her iki grup arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Bu sonuca göre bağımsız değişkenimiz olan müzeye dayalı sanat eğitiminin Deney grubunun üzerinde farklılık oluşturulup oluşturulmadığı deney grubu ve kontrol grubunun Erişi Değerleri arasındaki farklılığa bakılmıştır.

Tablo 10. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Toplam Puan ve Alt Boyut Puanlarının Erişi Değerlerine Ait Normallik Analiz Sonuçları

	Gruplar	n	Çarpıklık Katsayısı	Standart Hata	Basıklık Katsayısı	Standart Hata
Resim Çalışmaları Toplam Puan	Deney	21	-.51	.50	-.55	.97
	Kontrol	21	.47	.50	-.16	.97
Sanat Elemanları	Deney	21	-.29	.50	-.04	.97
	Kontrol	21	-.01	.50	-.36	.97
Sanat İlkeleri	Deney	21	.60	.50	-.45	.97
	Kontrol	21	-.72	.50	-.19	.97
Yaratıcılık	Deney	21	-.43	.50	-.57	.97
	Kontrol	21	-.48	.50	.28	.97
Kompozisyon	Deney	21	1.31*	.50	3.33*	.97
	Kontrol	21	-.18	.50	.07	.97
Perspektif	Deney	21	-.38	.50	-.39	.97

	Kontrol	21	-.75	.50	-.28	.97
Anlatım	Deney	21	-.04	.50	-.78	.97
	Kontrol	21	-.12	.50	-.48	.97
Konu Bütünlüğü	Deney	21	-.66	.50	.43	.97
	Kontrol	21	.37	.50	-1.90	.97
Hayal Gücü	Deney	21	-.89	.50	.31	.97
	Kontrol	21	-.56	.50	.56	.97
Kültürel İzler	Deney	21	.66	.50	-1.30	.97
	Kontrol	21	-.13	.50	.20	.97
Çalışmayı Tamamlama	Deney	21	-.81	.50	2.54	.97
	Kontrol	21	.69	.50	1.36	.97

*Çarpıklık Katsayısı ± 1 *Basıklık Katsayısı ± 3

Tablo.10'da Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Toplam Puan ve Alt Boyut Puanlarının Erişi Değerlerine Ait Çarpıklık değerinin normal değerlerine oranla oluşan uzak değerleri; Deney grubu Kompozisyon alt boyutu (1.31) olurken, analiz edilen diğer alt boyutlar ve toplam puan normal değer aralığında oluşmuştur. En yüksek değerlere kontrol grubu Sanat Elemanları alt boyutu (-.01), Deney grubu Anlatım alt boyutunda (-.04) ulaşılmıştır. Basıklık değerinde ise normal aralık değerlerine oranla oluşan uzak değerler Deney grubu Kompozisyon alt boyutunda (3.33) olurken, oluşan en yüksek değerlere deney grubu Sanat Elemanları alt boyutu (-.04), kontrol grubu Kompozisyon alt boyutunda (.07) oluşmuştur.

Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Toplam Puan ve Alt Boyut Puanlarının Erişi Değerlerine Ait Normallik Analizi Sonuçlarına göre deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerin denklik düzeylerini belirlemek için; Resim Çalışmaları Toplam Puan, Sanat Elemanları, Sanat İlkeleri, Yaratıcılık, Perspektif, Anlatım, Konu Bütünlüğü, Hayal Edebilme, Kültürel İzler ve Çalışmayı Tamamlama alt boyutlarına t-Testi uygulanırken; sadece Kompozisyon alt boyutuna Mann Whitney U uygulanmasına karar verilmiştir.

Tablo 11. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Toplam Puan Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-test Ort.	Son-test Ort.	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	d
Deney	21	37.22	45.90	8.68	3.30	40	8.32	.000*	2.56
Kontrol	21	36.11	37.38	1.27	2.41				

*p<.05

Tablo 11'e göre Araştırma grubunda yer alan öğrencilerin resim çalışmalarının puanlaması için kullanılan cetvelden aldıkları toplam puan değerleri erişim düzeylerinin belirlenebilmesi amacıyla deney ve kontrol grupları için yapılan t-testi karşılaştırmasına yönelik sonuçları anlamlı düzeyde farklılaşma bulunduğunu göstermektedir ($p < .05$). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $d=2.56$ olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Kontrol grubu ön-test ve son test puan ortalamaları için hesaplanan fark 1.27 iken deney grubu ön-test ve son-test puan ortalamaları arasındaki farkın 8.68 olduğu da göz önüne alındığında yapılan çalışmaların deney grubu lehine olumlu olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 12. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Sanat Elemanları Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişim Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	<i>n</i>	Ön-test Ort.	Son-test Ort.	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Deney	21	4.17	4.58	.41	.37	40	1.11	.275
Kontrol	21	3.84	4.11	.27	.45			

Tablo 12'ye bakıldığında Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Sanat Elemanları Alt Boyutundan alınan son test ön test puan farkları arasında deney grubu ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($T_{(41)}=1.11, p > .05$).

Tablo 13. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Sanat İlkeleri Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişim Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	<i>n</i>	Ön-test Ort.	Son-test Ort.	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Deney	21	3.78	4.32	.54	.57	40	1.70	.097
Kontrol	21	3.67	3.90	.24	.58			

Tablo 13.'e bakıldığında Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Sanat İlkeleri Alt Boyutundan alınan son test ön test puan farkları arasında deney grubu ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($T_{(54)}=1.70, p > .05$).

Tablo 14. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Yaratıcılık Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişim Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	<i>n</i>	Ön-test Ort.	Son-test Ort.	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Deney	21	3.54	4.29	.75	.77	40	4.25	.000*	1.30
Kontrol	21	3.60	3.43	-.17	.63				

* $p < .05$

Tablo 14.'te görüldüğü gibi Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Yaratıcılık Alt Boyutu son test ön test puan farkları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($T_{(75)}= 4.25, p < .05$). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $d=1.30$ olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde farkın deney grubu lehine olduğu görülmektedir. Deney grubu Resim Çalışmalarını Puanlama

Cetveli Yaratıcılık Kategorisi puanı son test ön test farkı .75 iken: kontrol grubu fark ortalamaları .17'dir.

Tablo 15. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Kompozisyon Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik Mann-Whitney U Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Ss	U	p	r
Deney	21	29.45	.43			
Kontrol	21	13.55	.52	53.50	.000*	.62

*p<.05

Tablo 15.'te görüldüğü gibi Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Kompozisyon Alt Boyutu son test – ön test puan farkları arasında deney grubu ve kontrol grubu arasında anlamlı fark bulunmuştur. Sıra ortalamaları incelendiğinde farkın deney lehine olduğu görülmektedir (p<.05). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğünün r=.62 olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Deney grubunun kompozisyon alt boyutu sıra ortalamaları 29.45 iken: kontrol grubunun kompozisyon alt boyutu 13.55'tir. Deney grubunun kompozisyon alt boyutu kategorisinin erişti düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 16. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Perspektif Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-test Ort.	Son-test Ort.	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Deney	21	3.73	4.41	.68	.71			
Kontrol	21	3.35	3.65	.30	.68	40	1.77	.084

Tablo 16'e bakıldığında Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Perspektif Alt Boyutundan alınan son test ön test farkları puanları arasında deney grubu ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($T_{(.68)}=1.77$, p>.05).

Tablo 17. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Anlatım Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-test Ort.	Son-test Ort.	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	d
Deney	21	3.70	4.70	1.00	.69				
Kontrol	21	3.69	3.69	-.06	.64	40	4.95	.000*	1.59

*p<.05

Tablo 17.'te görüldüğü gibi Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Anlatım Alt Boyut son test ön test puan farkları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($T_{(1.00)}= 4.95$, p<.05). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü d=1.59 olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde farkın deney grubu lehine olduğu görülmektedir. Deney grubu Resim Çalışmalarını Puanlama

Cetveli Anlatım Kategorisi puanı son test ön test farkı 1.00 iken: kontrol grubu fark ortalamaları -.06'dır.

Tablo 18. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Konu Bütünlüğü Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-test	Son-test	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	d
		Ort.	Ort.						
Deney	21	3.73	4.70	.97	.67	40	3.00	.005*	0.93
Kontrol	21	3.40	3.82	.43	.47				

*p<.05

Tablo 18.'de görüldüğü gibi Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Konu Bütünlüğü Alt Boyut son test ön test puan farkları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($T_{(.97)}= 3.00$, $p<.05$). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $d=0.93$ olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde farkın deney grubu lehine olduğu görülmektedir. Deney grubu Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Konu Bütünlüğü Kategorisi puanı son test ön test farkı .97 iken: kontrol grubu fark ortalamaları .43'tür.

Tablo 19. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Hayal Gücü Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-test	Son-test	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	d
		Ort.	Ort.						
Deney	21	3.54	4.81	1.27	.77	40	6.40	.000*	1.97
Kontrol	21	3.61	3.48	-.14	.65				

*p<.05

Tablo 19.'da görüldüğü gibi Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Hayal Gücü Alt Boyut son test ön test puan farkları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($T_{(.97)}= 3.00$, $p<.05$). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $d=1.97$ olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde farkın deney grubu lehine olduğu görülmektedir. Deney grubu Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Hayal Gücü Kategorisi puanı son test ön test farkı 1.27 iken: kontrol grubu fark ortalamaları -.14'tür.

Tablo 20. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Kültürel İzler Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-test	Son-test	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	d
		Ort.	Ort.						
Deney	21	3.62	5.00	1.38	.42	40	6.73	.000*	2.08
Kontrol	21	3.43	3.67	.24	.65				

*p<.05

Tablo 20.'ta görüldüğü gibi Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Kültürel İzler Alt Boyut son test ön test puan farkları puanları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($T_{(1.38)}=6.73$, $p<.05$). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $d=2.08$ olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde farkın deney grubu lehine olduğu görülmektedir. Deney grubu Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Kültürel İzler Kategorisi puanı son test ön test farkı 1.38 iken: kontrol grubu fark ortalamaları .24'tür.

Tablo 21. Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Çalışmanın Tamamlanması Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	<i>n</i>	<i>Ön-test Ort.</i>	<i>Son-test Ort.</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Deney	21	3.65	4.65	1.00	1.38	40	2.24	.031*	0.97
Kontrol	21	3.62	3.79	.17	.98				

* $p<.05$

Tablo 21.'te görüldüğü gibi Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Çalışmanın Tamamlanması Alt Boyut son test ön test farkları puanları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($T_{(1.00)}=2.24$, $p<.05$). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $d=0.97$ olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde farkın deney grubu lehine olduğu görülmektedir. Deney grubu Resim Çalışmalarını Puanlama Cetveli Çalışmanın Tamamlanması Kategorisi puanı son test ön test farkı 1.00 iken: kontrol grubu fark ortalamaları .17'dir.

Bu analiz sonuçlarının erişimi değerlerine göre; Toplam Puan (.000), Yaratıcılık (.000), Kompozisyon (.000), Anlatım (.000), Konu Bütünlüğü (.005), Hayal Gücü (.000), Kültürel İzler (.000), Çalışmanın Tamamlanması (.031) alt boyutlarına yönelik sonuçlarda anlamlı düzeyde farklılaşma bulunduğu görülmüştür. Bu bize toplam puan ve bu alt boyutlarda deney grubu öğrencilerinin çalışmalarında farklılaşma olduğunu ve deney grubuna uygulanan bağımsız değişkenimiz olan müzeye dayalı sanat eğitiminin amacına ulaştığını, deney grubu öğrencilerde sanatsal becerilerinde farkındalık oluşturduğunu göstermektedir.

Sanat Elemanları (.275), Sanat İlkeleri (.097), Perspektif (.084) alt boyutundan alınan son test ön test farkları puanları arasında deney grubu ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yapılan çalışmaların bu alt boyutlar üzerinde farklılaşma olmadığını, bize deney ve kontrol grubunun gelişimsel sürecinin aynı olduğunu göstermiştir.

4.1.3. İkinci Deneyeye İlişkin Deney Grubu ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Tutum Ölçeklerinden Alınan Puanlara İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde özel yetenekli öğrencilerde müzeye dayalı sanat eğitiminin öğrencilerin görsel sanatlar dersine karşı tutumlarına olan etkisini analiz etmek için erişim düzeylerine bakılacaktır. Tutumlarını belirlemek için uygulanan duyuşsal özellikler ölçeği ve benlik ve görev algısı ölçeği (Tablo 22, Tablo 27) parametrik ve nam parametrik durumlarını belirlemek için normallik analizleri yapılmıştır. Buradaki sonucuna göre t Testi ve Mann Whitney U analizlerinin hangilerine uygulanacağı belirlenmiştir. Duyuşsal özellikler ölçeği tablo 23'ten tablo 26 kadar ve benlik ve görev algısı testleri tablo 28'ten 34'e kadar erişim düzeylerindeki farklılık analiz edilmiştir.

Tablo 22. Duyuşsal Özellikler Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyut Puanlarının Erişim Değerlerine Ait Normallik Analiz Sonuçları

	Gruplar	n	Çarpıklık Katsayısı	Standart Hata	Basıklık Katsayısı	Standart Hata
Duyuşsal Özellikler Ölçeği	Deney	21	.34	.50	-1.04	.97
	Kontrol	21	.54	.50	.74	.97
Tutum	Deney	21	.17	.50	.04	.97
	Kontrol	21	-.31	.50	.78	.97
Özyeterlik	Deney	21	.36	.50	.12	.97
	Kontrol	21	.35	.50	.76	.97
Kaygı	Deney	21	.34	.50	-1.04	.97
	Kontrol	21	.62	.50	-.70	.97

Tablo 22. incelendiğinde Duyuşsal Özellikler Ölçeğinin Toplam Puan ve Alt Boyut Puanlarının Erişim Değerlerine Ait değerler normal dağılmaktadır. Bu nedenle t testi analizi kullanılmıştır.

Tablo 23. Duyuşsal Özellikler Ölçeği Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişim Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-test Ort.	Son-test Ort.	$\bar{X}$	Ss	Puanlar Arası Fark Ort. t ve p değeri			
						t	df	p	d
Deney	21	131.48	137.38	5.90	7.02	2.50	24.66	.020*	0.71
Kontrol	21	132.71	130.86	1.86	2.41				

*p<.05

Tablo 23.'de görüldüğü gibi Duyuşsal Özellikler ölçeği toplam puanı son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($T_{(5,90)}=2.50$ p<.05). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $d=0.71$ olduğu, farkın orta etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde farkın deney grubu lehine olduğu görülmektedir. Deney grubu tutum ölçeği puanı son test – ön test puan farkları ortalaması 5.90 iken: kontrol grubu ortalamaları 1.86'dır. Deney grubunun Duyuşsal

Özellikler ölçeği son test – ön test farklarının kontrol grubundan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 24. Duyuşsal Özellikler Ölçeği Tutum Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişî Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-Test Ort.	Son-Test Ort.	$\bar{X}$	Ss	Puanlar Arası Fark Ort. t ve p değeri			d
						t	df	p	
Deney	21	61.57	64.62	3.05	3.12	2.27	23.89	.033*	0.70
Kontrol	21	62.09	63.52	1.43	.98				

*p<.05

Tablo 24.'da görüldüğü gibi Duyuşsal Özellikler ölçeği tutum puanı son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($T_{(3,05)}=2.50$ p<.05). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü d=0.70 olduğu, farkın orta etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde farkın deney grubu lehine olduğu görülmektedir. Deney grubu tutum ölçeği puanı son test – ön test puan farkları ortalaması 3.05 iken: kontrol grubu ortalamaları 1.43'tür. Deney grubunun Duyuşsal Özellikler ölçeği tutum puanı son test – ön test farklarının kontrol grubundan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 25. Duyuşsal Özellikler Ölçeği Özyeterlik Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişî Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-Test Ort.	Son-Test Ort.	$\bar{X}$	Ss	Puanlar Arası Fark Ort. t ve p değeri			d
						t	df	p	
Deney	21	55.38	59.00	3.62	3.21	3.24	25.54	.003*	1.00
Kontrol	21	55.86	57.05	1.19	1.20				

*p<.05

Tablo 25.'de görüldüğü gibi Duyuşsal Özellikler ölçeği özyeterlik puanı son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($T_{(3,62)}=3.24$ p<.05). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü d=1.00 olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde farkın deney grubu lehine olduğu görülmektedir. Deney grubu özyeterlik ölçeği puanı son test – ön test puan farkları ortalaması 3.62 iken: kontrol grubu ortalamaları 1.19'dur. Deney grubunun Duyuşsal Özellikler ölçeği özyeterlik puanı son test – ön test farklarının kontrol grubundan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 26. Duyuşsal Özellikler Ölçeği Kaygı Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Eriş Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-Test Ort.	Son-Test Ort.	$\bar{X}$	Puanlar Arası Fark Ort. t ve p değeri		
					t	df	p
Deney	21	14.52	13.76	-.76	.00	40	1.00
Kontrol	21	12.90	12.14	-.76			

Tablo 26’te görüldüğü gibi Duyuşsal Özellikler ölçeği kaygı puanı son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmamıştır ($T_{(-.76)}=.00$ $p>.05$).

Bu analiz sonuçlarının eriş değerlerine göre;

Araştırmamızda bağımsız değişkenimiz olan müzeye dayalı sanat eğitimin Duyuşsal Özellikler ölçeği toplam puanı (.020), Tutum Alt Boyutu (.033), Özyeterlik Alt Boyutu (.003) son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuş olması öğrencilerin resim dersine karşı olan farkındalıklarını artırdığını göstermektedir. Ancak Duyuşsal Özellikler Ölçeği Kaygı Alt Boyutu (1.00) son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 27. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanlarının Eriş Değerlerine Ait Normallik Analiz Sonuçları

	Gruplar	n	Çarpıklık Katsayısı	Standart Hata	Basıklık Katsayısı	Standart Hata
Benlik ve Görev Algısı Ölçeği	Deney	21	.20	.50	-.07	.97
	Kontrol	21	.43	.50	-.04	.97
İçsel Değer	Deney	21	.08	.50	-1.51	.97
	Kontrol	21	-.04	.50	-.33	.97
Yarar Önem	Deney	21	1.52*	.50	2.42	.97
	Kontrol	21	-.13	.50	.37	.97
Dışsal Değer	Deney	21	-.53	.50	-.76	.97
	Kontrol	21	.31	.50	.95	.97
Yeterlilik Beklentisi	Deney	21	1.12*	.50	.61	.97
	Kontrol	21	-.19	.50	-1.20	.97
Görev Zorluğu	Deney	21	-.37	.50	.61	.97
	Kontrol	21	.71	.50	-1.00	.97
Çaba Gereksinimi	Deney	21	-.64	.50	.21	.97
	Kontrol	21	.42	.50	5.00*	.97

*Çarpıklık Katsayısı ± 1 *Basıklık Katsayısı ± 3

Tablo 27. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanlarının Eriş Değerlerine Ait Puanlarının Çarpıklık değerinin normal değerlerine oranla oluşan en uzak değerleri; deney gurubu Yarar Önem alt boyutu (1.52), deney grubu Yeterlilik Beklentisi alt

boyutu (1.12), Basıklık değerinde ise normal aralık değerlerine oranla oluşan uzak değerler kontrol grubu Çaba Gereksinimi alt boyutunda (5.00) olurken; diğer tüm alt boyut ve toplam puanda normal değerler aralığında olduğu görülmüştür.

Tablo 27. incelendiğinde benlik ve görev algısı toplam puanı, içsel değer, dışsal değer ve görev zorluğu alt boyutları puanlarının normal dağıldığı, yarar – önem, yeterlik beklentisi ve çaba gereksinimi alt boyutları puanlarının normal dağılmadığı görülmektedir. Bu nedenle benlik ve görev algısı toplam puanı, içsel değer, dışsal değer ve görev zorluğu alt boyutları puanları için t-Testi analizi, yarar-önem, yeterlik beklentisi ve çaba gereksinimi alt boyutları için ise Mann-Whitney U testi analizi yapılmıştır.

Tablo 28. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Toplam Puan Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-Test Ort.	Son-Test Ort.	$\bar{X}$	Ss	Puanlar Arası Fark Ort. t ve p değeri			d
						t	df	p	
Deney	21	94.05	102.67	8.62	5.70	4.47	27.64	.000*	1.38
Kontrol	21	97.95	100.47	2.52	2.54				

*p<.05

Tablo 28.'de görüldüğü gibi benlik ve görev algısı ölçeği toplam puanı son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($T_{(8.62)} = 4.47, p < .05$). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $d = 1.38$ olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde farkın deney grubu lehine olduğu görülmektedir. Deney grubu benlik ve görev algısı ölçeği puanı son test – ön test puan farkları ortalaması 8.62 iken: kontrol grubu ortalamaları 2.52'dir. Deney grubunun benlik ve görev algısı son test – ön test farklarının kontrol grubundan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 29. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği İçsel Değer Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-Test Ort.	Son-Test Ort.	$\bar{X}$	Ss	Puanlar Arası Fark Ort. t ve p değeri			d
						t	df	p	
Deney	21	19.81	22.14	2.33	1.85	3.83	26.63	.001*	1.18
Kontrol	21	21.29	22.00	.71	.56				

*p<.05

Tablo 29.'de görüldüğü gibi benlik ve görev algısı ölçeği İçsel Değer Alt Boyutu puanı son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($T_{(2.33)} = 3.83, p < .05$). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $d = 1.18$ olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalamalar

incelendiğinde farkın deney grubu lehine olduğu görülmektedir. Deney grubu benlik ve görev algısı ölçeği puanı son test – ön test puan farkları ortalaması 2.33 iken: kontrol grubu ortalamaları .71’dir. Deney grubunun benlik ve görev algısı son test – ön test farklarının kontrol grubundan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 30. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Yarar Önem Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik Mann-Whitney U Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Ss	U	p	r
Deney	21	27.93	2.24	85.50	0.001*	.50
Kontrol	21	15.07	1.15			

*p<.05

Tablo 30.’de görüldüğü gibi Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Yarar Önem alt boyutu puanları arasında deney grubu ve kontrol grubu arasında anlamlı fark bulunmuştur (p<.05). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $r = .50$ olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Sıra ortalamaları incelendiğinde farkın deney lehine olduğu görülmektedir. Deney grubunun Yarar Önem sıra ortalamaları 27.93 iken: kontrol grubunun 15.07’dir. Deney grubunun yarar önem boyutunun daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 31. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Dışsal Değer Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-Test Ort.	Son-Test Ort.	$\bar{X}$	Puanlar Arası Fark Ort. t ve p değeri	t	df	p
Deney	21	14.48	15.19	.71		-.37	35.73	.714
Kontrol	21	14.52	15.38	.86				

Tablo 31’da görüldüğü gibi benlik ve görev algısı ölçeği dışsal değer puanı son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunamamıştır ($T_{(.71)} = -.37, p > .05$).

Tablo 32. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Yeterlilik Beklentisi Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik Mann-Whitney U Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Ss	U	p	r
Deney	21	26.69	2.50	111.50	0.005*	.46
Kontrol	21	16.31	1.03			

*p<.05

Tablo 32’de görüldüğü gibi Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Yeterlilik Beklentisi alt boyutu puanları arasında deney grubu ve kontrol grubu arasında anlamlı fark bulunmuştur (p<.05). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $r = .46$ olduğu, farkın orta etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Sıra ortalamaları incelendiğinde farkın deney lehine olduğu görülmektedir. Deney grubunun Yarar Önem sıra ortalamaları 26.69 iken: kontrol grubunun 16.31’dir. Deney grubunun yarar önem boyutunun daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 33. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Görev Zorluğu Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-Test	Son-Test	$\bar{X}$	Puanlar Arası Fark Ort. t ve p değeri		
		Ort.	Ort.		t	df	p
Deney	21	4.05	3.57	-48	-.35	40	.724
Kontrol	21	3.14	29.05	-.33			

Tablo 33.'te görüldüğü gibi benlik ve görev algısı ölçeği dışsal değer puanı son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunamamıştır ($T_{(-.48)} = -.35, p > .05$).

Tablo 34. Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Çaba Gereksinimi Alt Boyutu Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik Mann-Whitney U Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Ss	U	p	r
Deney	21	25.21	2.01	142.50	.041*	.25
Kontrol	21	17.79	1.07			

*p<.05

Tablo 34.'te görüldüğü gibi Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Çaba Gereksinimi alt boyutu puanları arasında deney grubu ve kontrol grubu arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $r = .25$ olduğu, farkın küçük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Sıra ortalamaları incelendiğinde farkın deney lehine olduğu görülmektedir. Deney grubunun Çaba Gereksinimi sıra ortalamaları 25.21 iken: kontrol grubunun 17.79'dir. Deney grubunun çaba gereksinimi boyutunun daha yüksek olduğu söylenebilir.

Bu analiz sonuçlarının erişim değerlerine göre; Araştırmamızda bağımsız değişkenimiz olan müzeye dayalı sanat eğitiminin Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Toplam Puan (.000) İçsel Değer Alt Boyutu (.001), Yarar Önem Alt Boyutu (0.001) Yeterlilik Beklentisi Alt Boyutu (0.005) Çaba Gereksinimi Alt Boyutu (.041) son test – ön test puan farkları ortalamaları ve sıra ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur.

Benlik ve Görev Algısı Ölçeği Dışsal Değer Alt Boyutu (.714) Görev Zorluğu Alt Boyutu (.724) son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunamamıştır.

4.1.4. Üçüncü Deneyeye İlişkin Deney Grubu ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Yaratıcı Düşünce Testinden Alınan Puanlara İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Özel yetenekli öğrencilerde müzeye dayalı sanat eğitiminin öğrencilerin Yaratıcı düşünme becerilerine olan etkisini analiz etmek için erişim düzeylerindeki fark düzeyine bakılacaktır. Bunun için uygulanan Torrance yaratıcılık ölçeğinin deney grubu ve kontrol

grubun parametrik nonparametrik düzeylerinin tespiti (Tablo 35) normallik analizleri ile belirlenmiş ve sonrasında (Tablo 36) da erişim düzeylerindeki farklılık düzeylerine bakılmıştır.

Tablo 35. Torrance Yaratıcılık Ölçeği Erişim Değerlerine Ait Normallik Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Çarpıklık Katsayısı	Standart Hata	Basıklık Katsayısı	Standart Hata	
Torrance Yaratıcılık Ölçeği	Deney	21	.10	.50	-.38	.97
	Kontrol	21	-.77	.50	-.32	.97

Tablo 35. incelendiğinde Torrance yaratıcılık ölçeği erişim değerlerinden alınan puanlar normal dağılmaktadır. Bu nedenle t testi analizi kullanılmıştır.

Tablo 36. Torrance Yaratıcılık Ölçeği Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişim Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-Test Ort.	Son-Test Ort.	$\bar{X}$	Ss	Puanlar Arası Fark Ort. t ve p			d
						t	df	p	
Deney	21	-.33	1.64	1.98	2.97	4.28	40	.000*	1.32
Kontrol	21	.33	-1.64	-1.98	3.00				

*p<.05

Tablo 36.'te görüldüğü gibi yaratıcılık puanı son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($T_{(1.98)}=4.28$, $p<.05$). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $d=1.32$ olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde farkın deney grubu lehine olduğu görülmektedir. Deney grubu yaratıcılık puanı son test – ön test puan farkları ortalaması 1.98 iken: kontrol grubu ortalamaları -1.98'dir. Deney grubunun yaratıcılık son test – ön test farklarının kontrol grubundan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Bu analiz sonuçlarının erişim değerlerine göre; Torrance Yaratıcılık Ölçeği (.000) son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur.

4.1.5. Dördüncü Deneyeye İlişkin Deney Grubu ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uzamsal Düşünce Beceri Testlerinden Alınan Puanlara İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Özel yetenekli öğrencilerde müzeye dayalı sanat eğitiminin öğrencilerin Uzamsal düşünme becerilerine olan etkisini analiz etmek için erişim düzeylerindeki fark düzeyine bakılacaktır. Bunun için uygulanan Kâğıt Katlama ve Zihinsel Döndürme Ölçeğinin deney grubu ve kontrol grubun parametrik nonparametrik düzeylerinin tespiti (Tablo 37) normallik analizleri ile belirlenmiş ve sonrasında da (Tablo 38, Tablo 39) erişim düzeylerindeki farklılığa bakılmıştır.

Tablo 37. Uzamsal Düşünce Beceri Kâğıt Katlama ve Zihinsel Döndürme Ölçeği Erişi Değerlerine Ait Normallik Analiz Sonuçları

	Gruplar	n	Çarpıklık Katsayısı	Standart Hata	Basıklık Katsayısı	Standart Hata
Uzamsal Düşünce – Kâğıt Katlama	Deney	21	.25	.50	.75	.97
	Kontrol	21	-.05	.50	-.67	.97
Uzamsal Düşünce – Zihinsel Döndürme	Deney	21	1.41*	.50	1.68	.97
	Kontrol	21	-.13	.50	.21	.97

*Çarpıklık Katsayısı ± 1 *

Yapılan normallik analizi sonucunda Uzamsal Düşünce Kâğıt Katlama normal dağılırken Zihinsel Döndürme normal dağılmamaktadır. Bu nedenle Kâğıt Katlama Testinde t-Testi analizi yapılırken Zihinsel Döndürme Testinde Mann-Whitney U testi analizi yapılmıştır.

Tablo 38. Uzamsal Düşünme Ölçeği Kâğıt Katlama Testi Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik t-Testi Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Ön-Test Ort.	Son-Test Ort.	$\bar{X}$	Ss	Puanlar Arası Fark Ort. t ve p			d
						t	df	p	
Deney	21	10.67	13.48	2.81	1.36	4.86	46	.000*	1.50
Kontrol	21	10.52	11.38	.86	1.23				

p<.05

Tablo 38.'te görüldüğü gibi uzamsal düşünme ölçeği kâğıt katlama puanı son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında deney ve kontrol gruplarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($T_{(2,81)} = 4.86$, $p < .05$). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $d = 1.50$ olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde farkın deney grubu lehine olduğu görülmektedir. Deney grubu uzamsal düşünme ölçeği kâğıt katlama puanı son test – ön test puan farkları ortalaması 2.81 iken: kontrol grubu ortalamaları .86'dır. Deney grubunun uzamsal düşünme ölçeği kâğıt katlama ölçeği son test – ön test farklarının kontrol grubundan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 39. Uzamsal Düşünme Ölçeği Zihinsel Döndürme Testi Deney Grubu ve Kontrol Grubu Erişi Değerlerine Yönelik Mann-Whitney U Analiz Sonuçları

Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Ss	U	p	r
Deney	21	28.00	1.55	84.00	0.000*	.52
Kontrol	21	15.00	1.43			

*p<.05

Tablo 39.'da görüldüğü gibi Uzamsal Düşünme Ölçeği Zihinsel Döndürme puanlarına göre deney grubu ve kontrol grubu arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$). Tespit edilen bu farkın etki büyüklüğü $r = .52$ olduğu, farkın büyük bir etkiye sahip olduğunu

göstermektedir. Sıra ortalamaları incelendiğinde farkın deney lehine olduğu görülmektedir. Deney grubunun Zihinsel Döndürme sıra ortalamaları 28.00 iken: kontrol grubunun 15.00'dir. Deney grubunun zihinsel döndürme puanlarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Bu analiz sonuçlarının erişimi değerlerine göre;

Kâğıt Katlama Testi (.000) son test – ön test puan farkları ortalamaları arasında ve Zihinsel Döndürme Testi (0.000) sıra ortalamalarına göre anlamlı fark bulunmuştur.

4.2. Araştırmanın Nitel Bulguları ve Yorumları

4.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Deney Grubundaki Öğrencilerin Yansıtıcı Öğrenme Günlüğüne İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın nitel araştırma sorusuna yanıt bulmak için Öğrenci Yansıtıcı Öğrenme Günlüğü'nün sorularına verilen cevaplar bilgisayar ortamına aktarılmış, öğrencilerin ortak ifadeleri dikkate alınarak veriler arasında ilişkilendirmeler yapılmış ve kategorilere ayrılmıştır. Daha sonra frekans ve yüzdelik değerleri belirlenerek içerik analizlerine göre özetlenerek yorumlanmıştır.

Tablo 40. Öğrencilerin “Bu etkinlikle yeni olarak ne öğrendin?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzdelik Dağılımları.

	<i>f</i>	%
Tarihi ve Kültürel Öğrenme Düzeyi	8	32.0
Nesne Öğrenme Düzeyi	10	40.0
Geçmişle Bugünü İlişkilendirme	5	20.0
Diğer	2	8.0
Toplam	25	100

Araştırmamızda müze gezisi sonrasında deney grubu öğrencilerine sorulan “Bu etkinlikle yeni olarak ne öğrendin?” sorusuna verilen cevaplarla öğrenmenin; 8'i (% 32.0) Tarihi ve Kültürel Öğrenme Düzeyinde olduğunu, 10'u (% 40.0) Nesne öğrenme düzeyinde olduğu, 5'i (% 20.0) geçmişle bugünü ilişkilendirme düzeyinde olduğu, 3'ü (% 8.0) diğer düzeylerde olduğu görülmüştür. Deney grubu öğrenci sayımız 21 olmasına rağmen verilen cevap frekansının 25 olmasının nedeni 4 öğrencinin verdiği cevabın iki öğrenme düzeyinde olmasındandır.

Bu etkinlikte, “Tarihi ve Kültürel Öğrenme Düzeyinde” verilen cevaplar; Eski zamanlardaki kültürümüzün nasıl olduğunu öğrendim. Geçmişten günümüze çok tarihi eserlerin kaldığını gördüm. Kültürümüz hakkında bilgi edindim. Müzelerin bizim geçmişte kullandığımız aletlerin sergilendiği yer olduğunu öğrendim.

“Nesne Öğrenme Düzeyi” verilen cevaplar; Bu etkinlik bana aslında şu an kullandığımız çoğu eşyanın, malzemenin aslında çok eski zamanlardan beri kullanıldığını öğrendim. Yeni olarak eskiden kalma eşyaların tarihini ve önceden nasıl görüldüğünü öğrendim. Heykellerin bu kadar detaylı olduğunu bilmiyordum. Eskiden olan gelinliklerin nasıl olduğunu öğrendim. Eski insanların hangi savaş aletlerini kullandıklarını öğrendim. Tuzluk gibi mutfak araçlarının eski zamanlarda da kullanıldığı beni şaşırttı.

Hem “Tarihi ve Kültürel Öğrenme Düzeyinde”, hem de “Nesne Öğrenme Düzeyinin” her iki kategoriye de kapsayan cevapları; Eskiden kullanılan eşyalar, malzemeler bunların şekilleri ve renklerinin neden öyle yapılmış olduğu, nerede nasıl kullanıldıkları, halılarda renk ve motiflerin anlamları, insanların kendilerinin özel eşyalarının güzelliğine neden önem verdiği, kültürel olarak eşyaların farklılıklarını öğrendim. Eski zamanlarda yaşayan insanların nasıl bir kültürü olduğunu ve ne tür aletler kullandıklarını öğrendim. Eski zamanlarda yaşayan insanların hangi eşyaları kullandıklarını ve nasıl bir yaşam tarzları olduğunu öğrendim. Çok eskiden üretilen halı ve kilimlerdeki motiflerin ve renklerin nasıl yapıldığı ne anlama geldiği çok ilginçti.

“Geçmişle Bugünü İlişkilendirme” verilen cevaplar; Yaptığımız etkinlikte eski zamandaki insanların yaşamlarında kullandığı şeyleri gördüm ve nasıl yaşadıklarını hayal ettim. Sanat her zaman varmış. Eski dönem ile günümüzde çok fark yok. Eski halılarla günümüzdeki halılar arasında çok fark yok. Resim ve süslemenin çok eskilerde de olduğu ve bugün de yapmamız gerektiğini öğrendim.

“Diğer” kategorisinde verilen cevaplar; Çok yeni bilgiler öğrendim. Moda eskiden gelen bir şeymiş kıyafetler çok güzeldi.

Tablo 41. Öğrencilerin “Bu etkinlikte hoşuna giden (sevdiğin) veya hoşuna gitmeyen (sevmediğin) durumlar neydi, neden?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzdeleri Dağılımları.

	<i>f</i>	%
Sevdiği Durum Belirtme	21	100
Sevmediği Durum Belirtme	0	0
Toplam	21	100

Araştırmamızda müze gezisi sonrasında deney grubu öğrencilerine sorulan “Bu etkinlikte hoşuna giden (sevdiğin) veya hoşuna gitmeyen (sevmediğin) durumlar neydi, neden?” sorusuna verdikleri cevapların tamamı etkinliği beğendiği, çalışmaların eğlenceli olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Olumsuz görüş bildiren olmamıştır. Çıkan frekans (21) ve yüzdeleri değeri (%100) olarak bulunmuştur.

“Hoşuna giden (sevdiğin) veya hoşuna gitmeyen (sevmediğin) durumlar neydi, neden? ” sorusuna verdikleri cevaplar; Hoşuma giden kılıçlar ve ona benzer savaş aletleri vardı ilgimi çektiler onlar dışında kötü bir şey yoktu. Sevmediğim bir durum yoktu açıkçası. Sevdiğim durumlarda gördüğümüz eşyaların, nesnelerin çok ince ve titizlikle işlenmiş ve o zamanın imkânlarına rağmen belki de bu zamankinden daha anlamlı eserler ortaya çıkmış olmasıydı. En çok sevdiğim kısım kilimlerdi çok güzel şekilleri vardı sevmediğim bir kısım ise yoktu. Etkinlik hoşuma gitti çünkü eski zamanlardaki insanların duygu ve düşünce paylaşımını nasıl yaptıklarını kültürlere göre değişen yaşam tarzlarını ve buna bağlı olarak değişen insanların giyindiği kıyafetleri, kullandıkları eşyaları gözlemlemiş oldum. Hoşuma giden durumlar yeni bilgiler öğrenmemdi, hoşuma gitmeyen bir durum yoktu. Bu etkinlikte hoşuma giden şey geçmişte yaşayan insanların nasıl şartlar altında yaşadıklarını öğrenmek hoşuma gitti sevmediğim bir durum olmadı. Hoşuma giden şeylerden biri arkadaşlarım ve öğretmenlerimle gördüğüm şeyleri tartışmaktı. Hoşuma gitmeyen herhangi bir durum yoktu. Verilen diğer cevapların hepsi kısa cevap şeklinde sevdim, sevmediğim yok, hoşuma gitti, hoşuma gitmeyen yok şeklindedir.

Tablo 42. Öğrencilerin “Bu etkinlikler sonrasında edindiğin yeni bilgileri, nasıl bir çalışmada veya nerede kullanabilirsin?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzdeler Dağılımları.

	<i>f</i>	%
Resim, Heykel Çalışmaları	7	31.81
Proje, Ödev	6	27.27
Kararsız	3	13.63
Diğer	6	27.27
Toplam	22	100

Araştırmamızda müze gezisi sonrasında deney grubu öğrencilerine sorulan “Bu etkinlikler sonrasında edindiğin yeni bilgileri, nasıl bir çalışmada veya nerede kullanabilirsin?” sorusuna verdikleri cevapların 7’si (% 31.81) resim ve heykel çalışmalarında, 6’sı (% 27.27) proje ve ödevlerinde, 3’ü (% 13.63) kararsız, 6’sı (% 27.27) diğer kategorisinde kullanabileceklerini belirtmişlerdir.

Öğrendikleri yeni bilgileri “ Resim, Heykel Çalışmalarında” kullanacaklarını söyleyen öğrencilerin cevapları; Bana yeni fikirler verir yapacağım resimlerde kullanabilirim. Orada kullanılan motifleri, renkleri, renk uyumlarını resimlerimde kullanabilirim. Resim yaparken, resim çizerken gibi kısa cevaplar şeklindedir.

Öğrendikleri yeni bilgileri “Proje ve Ödevlerinde” kullanacaklarını söyleyen öğrencilerin cevapları; Etkinlikten sonra edindiğim bilgileri eğitim hayatımda kullanabilirim.

Bu etkinlikteki edindiğim bilgileri ileride derslerimde kullanabilirim. Herhangi bir tarih dersinde, katıldığım bir gezide veya girdiğim herhangi bir yarışmada kullanabilirim.

Öğrendikleri yeni bilgileri nasıl kullanacağına “Kararsız” olan öğrencilerin cevapları; Her yerde kullanırım. Bilmem her yerde anlatırım.

Öğrendikleri yeni bilgileri “Diğer” kategorisine göre cevaplayan öğrencilerin cevapları; Genel kültürümü geliştirmekle birlikte tarihi modern sanatla harmanlayıp kendime özgü bir tarz oluşturmaya çalışırım. Bu bilgileri insanlara anlatabilirim onların da ilgisini çekerse müzeye gidip görürler ve daha çok kişi bunlar hakkında bilgi edinebilir. Günlük hayatımda kıyafetlerimin uyumu eşyalarımın düzeni gibi yerlerde kullanabilirim. Ailemi arkadaşlarıma anlatır Onların da öğrenmesini sağlarım. Buradaki resimler ve süsler bana ilham verebilir.

Bir öğrencide; “Eski zamanlardaki kültürümüzle ilgili herhangi bir projede kullanabilirim ve genel kültür olarak işime yarar” cevabı hem proje hem de diğer kategorisinde değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 43. Öğrencilerin “Bu etkinlik hakkında düşüncelerinizi işaretleyiniz” Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzdeler Dağılımları.

	<i>f</i>	%
Bilgi verici	7	12.06
İlgi çekici	8	13.79
Faydalı	9	15.51
İlham verici	13	22.41
Farklı	8	13.79
Eğlenceli	13	22.41
Sıkıcı	0	0
Toplam	58	100

Araştırmamızda müze gezisi sonrasında deney grubu öğrencilerin etkinlik hakkında duygu ve düşüncelerini ortaya çıkarmaya yönelik “**Bu etkinlik hakkında düşüncelerinizi işaretleyiniz**” sorusuna göre etkinliğin; 7’si (% 12.06) Bilgi Verici, 8’i (% 13.79) İlgi Çekici, 9’u (% 15.51) Faydalı, 13’ü (% 22.41) İlham Verici, 8’i (% 13.79) Farklı, 13’ü (% 22.41) Eğlenceli olduğunu düşünerek kutucukları işaretlerken, hiç kimse etkinliğin sıkıcı olduğunu düşünmemektedir.

V. BÖLÜM

5.SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde özel yetenekli öğrencilerin müzeye dayalı sanat eğitimi ile yapılan etkinliklerinde onların sanatsal becerilerine tutumlarına yaratıcı ve uzamsal yeteneklerine olan etkileri üzerine dayalı bulgularıyla ilgili olarak ulaşılan sonuçlara ve sonuçlar çerçevesinde önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

İnsanların ilköğretim sıralarından itibaren edindiği, bilgi ve beceriler hayatların her alanlarında kullanacakları tutum ve davranışlara dönüşür. Müzelerin eğitsel işlevleri ön plana alarak yapılan etkinliklerde çocukların yeni bilgi ve deneyimlerini daha kolay şekillendirdikleri, zenginleştirdikleri, somut kavramların yanında soyut kavramların anlaşılmasında da kolaylık sağladığı görülmüştür.

Araştırmamız doğrultusunda planlanan müze gezileri ve etkinliklerine öğrencilerimizin tamamının mutlu, heyecanlı ve istekli katılım sağladıkları gözlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin gözlem yapma, bilgi edinme, yaratıcı düşünme, uzamsal düşünme, hayal gücü ve beğeni duygusunun oluşmasına ve gelişmesine katkı sağlanmıştır. Özellikle çocukların etnografya müzesinde nesnelere parçası olan resimleri bulmaktan büyük zevk aldıkları görülmüştür.

Araştırmada problem durumunun alt hipotezleri ve alt sorusu başlıkları altında sunulmuştur.

5.1.1. Birinci Denenceye İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmamızın bağımsız değişkeni olan müzeye dayalı sanat eğitimi ile özel yetenekli öğrencilerin sanatsal becerilerindeki değişimi gözlemlemek için deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencilere “Yaşadığımız Çevrede Kültürel İzler” konulu resimler yaptırılmış ve resimler belirlenen değerlendirme cetveli ile puanlanmıştır.

Öğrencilerin yapmış oldukları çalışmalar toplam puan ve alt boyutlarda incelendiğinde; deney grubunun kontrol grubuna göre resmin teknik kısımlarından olan sanat elemanları, sanat ilkeleri ve perspektif gibi konularda farklılık oluşmadığı, kontrol grubuna uygulanan eğitim programının bu konuda yeterlik gösterdiği görülmüştür. Ancak öğrencilerin yapmış oldukları son test olarak yapılan ikinci resimlerde onların yaratıcılık becerileri,

kompozisyon, anlatım düzeyleri, konu bütünlüğü, hayal gücü, kültürel izler kavramının aktarılması ve çalışmaları tamamlama motivasyonları gibi bilişsel ve duygusal değerlerin etkili olduğu durumlarda deney grubunun kontrol grubuna göre çalışmaların daha verimli ve anlamlı düzeyde farklılığı görülmüştür. Kontrol grubunda ise uygulanan eğitim programının sınıf içinde daha verimsiz düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin yapmış oldukları resimlerin içerik analizine göre değerlendirmesinde; Çalışmaların tamamında nokta, çizgi kullanıldığı ve kurşun kalem ile çizildiği ve sonrasında renk, tonlama, leke gibi unsurlar pastel boya ve kuru boyalarla yapıldığı, çoğunlukla canlı renklerin kullanıldığı resim kâğıdının tamamı boyandığı görülmüştür. Birkaç öğrenci çalışmalarında siyah beyaz karakalem çalışması olarak tonlamalar yapmış renk kullanmak istememiştir. Yapılan resimlerde mekân olarak çocuklar yaşadıkları çevreyi göz önünde bulundurarak iç mekân ve dış mekân resimleri yapmışlardır. İç mekân olarak kendi yaşadıkları odalarının içi, kıyafet, halı kilim gibi alışverişi yapılan mağaza içi resimleri yapmışlardır. Dış mekân olarak da piknik yeri, dere kenarı, taş köprüler, spor alanları, parklar, okul bahçeleri, köy manzaraları, şehir meydanlarında dükkân ve fırın resimleri yapmışlardır. Bazı öğrenciler resimlerde kesitler almış, hayallerini katarak oda içerisinde uçuşan kitapların önünde oturan çocuk resimleri, kutuplarda, ayda ve deniz altında halı dokuyan kız resmi gibi soyut mekânlar kullanılarak yapılan resimlerde mevcuttur. Resimlerde oran orantı, hareket, vurgu gibi unsurlar bulunmaktadır. Yapılan resimlerde ışık gölgeye çok yer verilmediği, tonlamaların olduğu, tekdüze boyandığı görülmüştür

Kompozisyon olarak neredeyse tüm resimler açık kompozisyon, bir kesit alma, resim kâğıdının tamamını kaplama ve anlatılmak istenen konunun merkezde verilmesi gibi unsurları barındırmaktadır. Perspektif özelliklerine baktığımızda çizgi perspektifinin yanında renk perspektifi de kullanılmıştır sadece deney grubu 16 numaralı öğrencinin ön test olarak yapmış olduğu resimdeki vazo çalışmasında mekân ya da zemin çizgisi bulunmamaktadır. Diğer bütün resimlerde yani ön test ve son test olarak yapılan deney ve kontrol grubundaki tüm öğrencilerin resimlerinde mekân algısı ve derinlik hissi verilmiştir. Önde geride ilişkisi perspektif kurallarına göre yapılmıştır.

Çocukların ön test olarak yaptıkları ilk resimlerine göre, son test olarak yaptıkları ikinci resimlerinde Sanatın elemanları ve sanatın ilkeleri de, kompozisyon ve perspektif alt boyutlarda daha da özenli bir şekilde çaba sarf ettikleri, mekân algılarının ve renklerin kullanımda deney grubunun lehinde bir farklılık görülmüştür. Ancak bu farklılık bütüne

bakıldığında deney ve kontrol grubunun çalışmalarında her iki grupta da belirli düzeyde pozitif yönde farklılık oluştuğu görülmüştür. Aralarında anlamlı bir fark oluşmamıştır.

Öğrencilerin yapmış olduğu resimlere baktığımızda hikâyeleştirme gibi unsurları barındırdığı, resimlerdeki konunun çoğunlukla hareketlilik içinde anlatıldığı görülmüştür. Bunları kendi özgünlükleri içerisinde, ayrıntılamalara yer verdikleri akıcı ve esnek bir anlatımla yaratıcı unsurları da barındırdığı görülmüştür. Öğrencilerin çalışmalarını anlatım, konu bütünlüğü, hayal edebilme ve kültürel izler boyutunda incelediğimizde deney ve kontrol grubunun ön test olarak yaptırdığımız ilk resimlerinde eşit düzeylerde değerler taşıdığı ancak son test olarak yaptırdığımız ikinci resimlerde bu kategorilerde, deney grubu açık farkla öne çıktığı görülmüştür. Bu da bize müze eğitiminin çocuklar üzerinde anlatım, konu bütünlüğü, hayal edebilme ve kültürel izler gibi alt boyutlarda etkili olduğu, çocuklara çalışmalarında düşünebilme, fikir verme, farklılığı ve çeşitliliği gösterebilme gibi vizyonlar kattığı söylenebilir. Deney grubuna son test olarak yaptırdığımız ikinci resimlerinde gözle görülecek şekilde el sanatları unsurlarına, işlemlere ve süslemelere yer verildiği gözlemlenmiştir. Son olarak çalışmalarını tamamlayabilme boyutunda toplamda birkaç resmin dışında çalışmaların hepsi çizimleri ve renklendirmeleri tamamlanmıştır.

Deney ve kontrol grubunun ön test yani birinci resimlerin göre, son test yani ikinci resimlerinde yaratıcılık, anlatım, konu bütünlüğü, hayal edebilme, kültürel izler gibi unsurlarda deney grubunun lehine anlamlı bir fark oluştuğu gözle görülmektedir. Bu da bize yapmış olduğumuz müzeye dayalı sanat eğitimi kapsamında müze gezileri ve etkinliklerinin özel yetenekli öğrenciler üzerinde olumlu şekilde etkilediği sonucunu vermektedir.

Müzelerin öğrenciler üzerinde farklı ortam avantajını kullandığını vurgulayan Gartenhaus (2000), öğrencilerin hayal gücünü kullanmaları, yeni ve farklı fikirler düşünmek için üretici olanaklar oluşturduğu belirtmiştir. Müzelerin barındırdığı eserler, zihni harekete geçiren, otantik, büyüleyici, zihinsel olarak uyarıcıdır, özde önemlidirler ve çoğu zaman görsel olarak kışkırtıcı etkiye sahip olduğunu vurgulamıştır. Yücel'in (2015) çalışmasında müze gezisine katılan özel yetenekli çocukların ortaya koydukları çalışmalarında katılmayan öğrencilere göre anlamlı bir fark olduğu, klasik eğitim alarak sanatsal etkinliklere katılan özel yetenekli öğrencilerin öğrenmeleri ve ortaya koydukları çalışmaları üzerinde yetersizlikler görülmüştür.

Özetlenecek olursa; hem bu araştırmanın sonuçlarına göre hem de konuya ilişkin yapılmış diğer araştırmalara göre, müze eğitimi ile çeşitlendirilen sanat etkinlikleri öğrencilerin sanatsal becerileri üzerinde olumlu etkiler bıraktığı, resimleri tasarlamada fikirler verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2. İkinci Denenceye İlişkin Sonuç ve Tartışma

Müzeyle dayalı sanat etkinliklerinin özel yetenekli öğrencilerin resim dersine karşı tutumlarına etkileri vardır hipotezimizi belirlemeye yönelik uygulanan Duyuşsal Özellikler Ölçeği ve Benlik ve Görev Algısı Ölçeğinin bulgular bölümünde ulaşılan verilerden de anlaşılacağı üzere;

Her iki grubunda resim dersine karşı taşıdıkları kaygı düzeylerinin aynı olduğunu yapılan çalışmaların deney grubunda resim dersine karşı kaygı alt boyut düzeylerini olumlu yönde etkilemediği, dışsal değer ve görev zorluğu alt boyutlarında da farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Bu alt boyutların dışında, araştırmamızın bağımsız değişkeni olan müzeyle dayalı sanat eğitiminin özel yetenekli öğrencilerin resim dersine karşı tutumlarında genel anlamda etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin bilişsel ve duygusal düzeylerinde farkındalık oluşturduğu gözlenmiştir.

Turanlı'nın 2012 yılında müzelerde yapılan eğitimlerin daha etkili bir öğrenme mekânlarına çevirmek için eğitsel oyunların etkilerini belirlemeye yönelik yapılan çalışmalarında uygulanan etkinliklerin deney grubu öğrencilerinin tutumları düzeylerini arttırdığı görülmüştür. Kontrol grubu öğrencilerine uygulanan MEB Görsel Sanatlar Öğretim Programında yer alan etkinliklerinin ise Görsel Sanatlar dersine yönelik tutum düzeyinin gelişiminde etkisinin olmadığını göstermiştir. Genç'in 2013 yılında özel yetenekli öğrencilerin uyum döneminde görsel sanatlar dersinde disiplinlerarası etkinliklerinin nasıl sonuçlar ortaya çıkaracağı üzerine yapılan araştırmada uygulanan etkinliklerin; öğrencilerin tutum ve davranışlarında, işbirliği, paylaşma, sorumluluk, isteklendirme, iç denetim ve fikir paylaşımının olumlu etki sağladığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Yapmış olduğumuz çalışmalar ve yapılan araştırmalar öğrencilerin müzelerde yapılan eğitimlerle okul sıralarının dışına çıkılmasına, serbest hareket etme imkânına ulaşmasına, oyunlaştırılarak hazırlanan etkinliklerin verilmesi gibi sebepler öğrencilerin derse katılım ve tutumlarını artırdığı görülmüştür. Okul dışı ortam olarak da nitelendirilen müzelerin eğitim

işlevi, öğrenciler üzerinde olumlu etkiler bırakmakta, Görsel Sanatlar dersine karşı olan tutumlarını artırmaktadır.

5.1.3. Üçüncü Denenceye İlişkin Sonuç ve Tartışma

Özel yetenekli öğrencilere yaratıcı düşünce becerilerini geliştirmeye yönelik zenginleştirilerek hazırlanan müze gezisi ve müze etkinliklerinin deney grubu öğrencilerin yaratıcı ve yaratıcı düşünme düzeylerindeki değişimi belirlemek için Torrance Yaratıcılık Şekilsel Test bataryası kullanılmıştır.

Herkes yaratıcı biçimde düşünme yeteneğine sahiptir. Yaratıcılık ne belirsiz, ne de uzaktır. Merak kadar tanıdık ve yeni bir şey denemek kadar kışkırtıcıdır. Ancak, bu yeteneği bir beceriye dönüştürmek, uygulama ve olumlu pekiştirmeyi artırmakla olanaklıdır. Doğuştan gelen yeterlilik becerisinin kullanılması ve cesaretlendirilmesi bu beceriyi geliştirebilir ve artırabilir. Benzer bir durumda ihmal etme ya da cesaretini kırma onu zayıf düşürebilir ya da köreltebilir (Gartenhaus, 2000). Batdal Karaduman'ın (2012) geometri programının geliştirilmesi, uygulanması ve etkilerinin araştırılmasına yönelik çalışmasında özel yetenekli öğrencilere yönelik hazırlanan programın öğrencilerin başarı, geometri öğrenimdeki yaratıcı düşünme düzeylerini arttırdığı gözlenmiştir.

Clark ve Zimmerman 2002 yılında yayınladığı çalışmasında özel yetenekli öğrencinin müfredat içeriği, eğitim düzenlemeleri, hızlandırma ve zenginleştirme uygulamalarına yer verilmiş, öğrencilerin genellikle sanat ve tüm bilim çalışmalarına yönlendirilmesi gerektiğine bilimsel, sanatsal ve toplumsal yaşamına öncülük etmelerine olanak tanıyan heyecan verici ve zorlu bir program oluşturulması gerektiği vurgulamışlardır. Renzulli'nin 1968 yılında yayınladığı makalede otoriteler tarafından kapsamlı bir programlama için özel yeteneklilere yönelik programların hangi özelliklerde, en gerekli ve yeterli görüldüğünün belirlenmesine yönelik bir çalışma yapılmıştır.

Buradan da anlaşılacağı üzere özel yetenekli öğrencilere yaratıcılık becerilerini geliştirmeye yönelik zenginleştirilerek hazırlanan etkinlikler öğrencilerin yaratıcılık ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmede etkili olduğu gibi, bizim çalışmamızda da müze gezi ve müze etkinliklerinin deney grubu öğrencilerinde etkili olduğu görülmüştür. Müze gezisi ve müze etkinlikleri ile öğrenciler eğlenirken, nesnelere somutlaştırmışlar, görerek dokunarak uygulama alanına ulaşmışlardır. Kontrol grubu öğrencilerinin yaratıcılık becerilerinin klasik eğitim planları ile geliştirilemediği görülmüştür.

5.1.4. Dördüncü Denenceye İlişkin Sonuç ve Tartışma

Özel yetenekli öğrencilere uzamsal düşünce becerilerini geliştirmeye yönelik zenginleştirilerek hazırlanan müze gezisi ve müze etkinliklerinin deney grubu öğrencilerinde etkili olduğu görülmüştür. Öğrenciler yapılan etkinliklerle hayal etmeleri istenen uzamsal düşünceleri somutlaştırmalarına yardımcı olmuş, bunu yaparken eğlenerek uygulama imkânı bulmuşlardır. Kontrol grubu öğrencilerinin yaratıcılık becerilerinin klasik eğitim planları ile geliştirilemediği görülmüştür. Sonuçlara uzamsal düşünme becerisini belirlemek için uygulanan zihinsel çeviri testi ve kâğıt katlama testleri ile ulaşılmıştır.

Yurt'un 2011 yılındaki çalışmasında sanal ortam ve somut nesnelere kullanılarak gerçekleştirilen modellemeye dayalı etkinliklerin uzamsal düşünme ve zihinsel çevirme becerisine etkisi araştırılmıştır. Sanal ortam ve somut nesnelere kullanılarak öğrencilerin uzamsal düşünme becerileri ve zihinsel çevirme becerilerini geliştirmede etkili olduğu görülmüştür. Batdal Karaduman'ın 2012 yılındaki çalışması geometri programının geliştirip, uygulayıp ve etkilerinin araştırılırken özel yetenekli öğrencilere yönelik hazırlanan programının öğrencilerin başarı, geometri öğrenimindeki yaratıcılıklarının yanında uzamsal yetenek düzeylerini arttırdığı gözlenmiştir.

Araştırmamızda müzeye dayalı sanat eğitimi için hazırlanan etkinliklerle yapılan eğitim planları ile özel yetenekli öğrencilerin uzamsal düşünme becerilerinde gelişim sağlandığı görülmüştür.

5.1.5. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Özel yetenekli öğrencilerin müzeye dayalı sanat eğitiminde, eğitimin uygulanmasına ilişkin görüşleri belirlemek için yaptığımız bu çalışmada deney grubu öğrencilere müze gezileri sonrası dört sorudan oluşan yansıtıcı öğrenme günlüğü soruları yöneltilmiştir. Derslik dışında öğretim çalışmalarının gerçekleştirilebileceği en verimli ortamlardan olan müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılması, özellikle de öğrencilerin kendi gözüyle kendilerini değerlendirebilmesi faydalı yer tutmaktadır. Müzelerde öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebildikleri, sanat eserleri hakkında konuştukları, tartışabildikleri, grup çalışması ile eskiyi keşfetme, bilgilenme ve öğrenme süreci yaşadıkları bir eğitim ortamı oluşmuştur. Geçmiş medeniyetler, kültürler ve eserler hakkında oluşan farkındalık bilinci kendilerinin oluşturmaya çalıştıkları ürünlerde kendini göstermesi onların, geçmişle gelecek arasında kültürel aktarım için istenen kazanımlar sağlandığının kanıtıdır.

Aydođmuş'un 2017 yılındaki çalıřmasında ortaokul İngilizce dersinde yansıtıcı dűřünmeye dayalı đretim etkinliklerinin akademik bařarıya, kalıcılıđa, derse ynelik tutuma etkisinin incelenmesi ve öđrenme sűrecine iliřkin đrenci gűrűřlerinin belirlenmesi için yapılan çalıřmada deney grubunda uygulanan yabancı dilde yansıtıcı đretim etkinliklerinin etkileri konusunda öđrencilerin olumlu gűrűřlere sahip olduđu gűrűlműřtűr.

Bu arařtırmada da deney grubu öđrencilerin etkinlikler sonrasında olumlu gűrűřlere sahip oldukları gűrűlműřtűr. Özel yetenekli öđrenciler műzeye dayalı sanat etkinlikleri ile zgűrce hareket edebildikleri, arkadaşları ile eđlenirken, geçmiřte yařamıř kendi kűltűr ve farklı kűltűrdeki insanlık tarihini hakkında bilgi edindikleri, ilgi çeken eserleri tanıdıklar, faydalandıkları, tasarım ve çalıřmalarına ilham verici đgelere yer verdikleri ve sıkılmadan etkinliklere istekli katıldıkları sonucuna ulařılmıřtır.

5.2. neriler

5.2.1. Uygulayıcılara Ynelik neriler

- Műze gezi öncesi ve sonrasında okul içinde yapılan etkinlikler ile öđrencilerin sanatsal becerilerini ve gűrsel sanatlar dersine karřı olan tutumlarını da olumlu ynde etkilediđi gűrűlműřtűr. Çocuđun geliřimde sanat etkinlerinin yeri gűz nűne alındıđında sanat etkinliklerine karřı ön yargılı olan özel yetenekli öđrencilere, bu etkinliklerle sanatsal becerileri artırma ve kendilerini ifade etme imkânı verilmiřtir. n yargı ile yaklařılan gűrsel sanatlar etkinlikleri özel yetenekli öđrenciler için istendik tutumlara dűnűřműřtűr. Zihinsel ve sanat alanlarının tűműndeki özel yetenekli öđrencilere sanatsal beceri artırmaları için gűrsel sanatlar eđitimi zenginleřtirilmiř sanat etkinlikleri ile verilmesi önerilmektedir.

- Özel yetenekli öđrencilerin műzeye dayalı sanat eđitimi etkinlikleri planlanırken istendik kazanımların sađlanması için yaratıcı ve uzamsal dűřűnme ile zenginleřtirilmiř ynergeler etkinliklere yerleřtirilmiřtir. Yaratıcı ve uzamsal dűřűnme becerilerini geliřtirmek için oyunlařtırılarak verilen etkinlikler çeřitlendirilebilir ve artırılabilir.

- Özel yetenekli öđrenciler sanat etkinliklerinin olduđu műzedeki gűrevleri oyun oynar gibi gerçekleřtirirken verilen ynergeleri de farkında olmadan uygulamıřlardır. Bűylece sanat eđitimi alanında istendik kazanımlar sađlanmıřtır. Öđrencilere fen bilimleri, matematik, sosyal bilimler ve teknoloji gibi sanat alanı dıřında diđer eđitim alanlarında da eđlenerek ve kendilerini zgűr hissedecekleri ortamlar hazırlanabilir ve eđitimler planlanabilir.

-Özel yetenekli öğrencilerin hayal gücünü ortaya çıkarmak için onları farklı zaman dilimlerine götürülebileceği, güdülenebileceği mekânlar olarak müzeler önerilir. Müzeler dışında galeriler, sanat sergilerine etkinlikler düzenlenerek öğrencilerin katılım sağlayabilecekleri mekânlar çeşitlendirilebilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Yapılan çalışmada özel yetenekli öğrencilerin yaratıcı düşünme ve uzamsal düşünme becerilerini geliştirmek için planlanan müzeye dayalı sanat etkinliklerinin, öğrencilerin gelişiminde etkili olduğu görülmüştür. Yaratıcı ve uzamsal düşünce ile zenginleştirilmiş etkinliklerin oluşturulması ve artırılması çalışma alanını oluşturabilir.

- Özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan müze eğitimi etkinlikleri ile öğrencilerin yaratıcı ve uzamsal düşünce beceri düzeyleri araştırılmıştır. Bunun yanında 21. yy becerileri olarak adlandırılan yaşam ve kariyer becerileri, girişimcilik, öz-yönelim, üretkenlik, sorumluluk, liderlik, eleştirel düşünce becerileri ve sosyal beceriler üzerine etkilerin neler olabileceği araştırılabilir.

- Çalışmamızda okul dışı eğitim ortamlarından olan müzelerde düzenlenen sanat etkinliklerinin özel yetenekli öğrenciler üzerine etkilerinin olup olmadığına bakılmıştır. Ören yerleri, galeri ve sergi salonları gibi diğer okul dışı eğitim ortamlarında düzenlenen sanat etkinliklerinin öğrenciler üzerindeki etkilerinin araştırılması bir başka araştırma konusu olabilir.

- Araştırmamızda özel yetenekli öğrenciler müzeye dayalı sanat etkinlikleriyle planlandığı görsel sanatlar dersinde uygulanmış ve dersin dinamiklerine bağlı kalınarak öğrencilerin sanatsal beceri, tutum, yaratıcı ve uzamsal düşünme becerilerine olan etkileri araştırılmıştır. Sosyal ve fen alanı derslerin dinamiklerine bağlı kalınarak müzeye dayalı etkinlikler oluşturulup, öğrencilerin başarı düzeylerine, derse olan tutumlarına, yaratıcı ve uzamsal düşünme becerilerine olan etkiler araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Abacı, O. (2005). *Çocuk ve Müze “Kültürel Değerlerimizi Tanımak İçin Müzeleri Gezelim”*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Ahunbay, Z. (2009). *Tarihi Çevre Koruma Ve Restorasyon* (5. Basım). İstanbul: Yem Yayın
- Akarsu, F. (2004). *Üstün Yetenekliler*. (Editörler: Mustafa Ruhi Şirin, Adnan Kulaksızoğlu, Ahmet Emre Bilgili). *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 127–154.
- Akkanat, H. (2004). *Üstün veya Özel Yetenekliler*. (M. R. Şirin, A. Kulaksızoğlu ve A.E. Bilgili, Ed.). *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. 172- 181. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- American Association Of Museums (1992). *Excellence And Equity: Education And The Public Dimension Of Museums, A Report From The American Association Of Museums*. <http://ww2.aam-us.org/docs/default-source/resource-library/excellence-andequity.pdf?sfvrsn=0> Erişim tarihi 14.02.2021, saat:22.45
- Aral, N. (1999). *Sanat Eğitimi – Yaratıcılık Etkileşimi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı: 15 Ss. 11-17.
- Argun, Y. (2004). *Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık ve Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Artut, K. (2009). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, E. (2001). *Kavram Boyutunda Yaratıcılık*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 16 (2), 15-22. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21436/229731>
- Aslan, E. (2013). *Torrance Yaratıcı Düşünce Testi Türkçe Versiyonu*. İstanbul: M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 14:19-40.
- Aşçı, F. H., Çağlar E., Eklund, R. C., Altıntaş, A. and Jackson, S. (2007). *Durumluk ve Sürekli Optimal Performans Duygu Durum-2 Ölçekleri'nin Uyarlama Çalışması*, Spor Bilimleri Dergisi , 18 (4) , 182-196 . Retrieved From [Https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Sbd/Issue/16399/171451](https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Sbd/Issue/16399/171451)
- Atagök, T. (1999). *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Basım Yayın Merkezi, İstanbul.
- Ataman, A. (2007). *Üstün Yetenekli Çocuklar ve Zenginleştirme*. Ataman A., Aydoğan Y. ve Bilgiç N. (Eds.) *Bilim ve Sanat Merkezlerinde Görevli Öğretmenlerin Mesleki Niteliklerinin Artırılması* 3–7 Eylül. Ankara: Sentez, 13–60.
- Ayaydın, A., Özsoy, V. (2011). *Çoklu Zekâ Kuramı'na Dayalı Öğretimin İlköğretim 6. Sınıf Resim-İş Dersinde Öğrenci Tutumuna Etkisi*, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Yaz, 9(3), 497-518
- Ayaydın, A. (2017). *Çoklu Zekâ Tabanlı Görsel Sanatlar Eğitiminde Bir Öğretim Yöntemi Olarak Müze Eğitimi*. Milli Eğitim Dergisi, 46 (214) , 9-21

- Aydın, O. (1987). *Davranış Bilimlerine Giriş*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Aydoğmuş, M. (2017). *Ortaokulda Uygulanan Yansıtıcı Öğretim Etkinliklerinin Etkililiğinin İncelenmesi* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aykaç, V. (2016). *Çocukta Sanat Eğitimi ve Yaratıcılık*, Anadolu Üniversitesi Yayın:3428, Eskişehir
- Bandura, A. (1994). *Self-Efficacy In v.s. Ramachaudran* (Ed.). *Encyclopedia Of Human Behavior*(4), 71-81.
- Bapoğlu Dümenci. S. S. ve Yıldız Bıçakçı, M. (2019). *Üstün ve Yetenekli Çocukların Gözüyle Müzedeki Etkinlikler: Şehit Cuma DAĞ Tabiat Tarihi Müzesi*. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 1(1), 18-31.
- Başaran, B. (2019). *Moda Resmi (İllüstrasyonu) Ders Öğretim Programının Öğretim Elemanı Ve Öğrenci Görüşleri Işığında Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Başaran, I. (2004). *Etkili Öğrenme Ve Çoklu Zekâ Kuramı: Bir İnceleme*. *Ege Eğitim Dergisi*, 5 (1), 7-15
- Battal Karaduman, G. (2012). *İlköğretim 5. Sınıf Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Farklaştırılmış Geometri Öğretiminin Yaratıcı Düşünme, Uzamsal Yetenek Düzeyi Ve Erişmeye Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baykoç Dönmez, N. (2010). *Öğretmenlik Programları İçin Özel Eğitim*. (1.Basım). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Bayrak, M.E. (2008). *Investigation Of Effect Of Visual Treatment On Elementary School Student's Spatial Ability And Attitude Toward Spatial Ability Problems*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Baysal, J. (1994). *Çağdaş Eğitimde Sanat*. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları (9).
- Beranek, D. J. (1993). *An International Survey Of Definitions Of Giftness And Procedures To Identify And Select Student For Gifted Programs*. Dissertation Of Doctor, University Of Oregonteacher Education And Graduate School, Oregon USA.
- Bildiren, A. (2013). *Üstün Yetenekli Çocuklar: Aileler ve Öğretmenler İçin Bir Kılavuz* (2. Basım). İstanbul: Doğan Kitap.
- Bryce, D., Whitebread, D., & Szűcs, D. (2015). The relationships among executive functions, metacognitive skills and educational achievement in 5 and 7 year-old children. *Metacognition and Learning*, 10(2), 181-198
- Buyurgan, S. (2007). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*, Ankara: Pegema Yayıncılık

- Buyurgan, S. (2019). *Müzedede Eğitim Öğrenme Ortamı Olarak Müzeler*. Ankara Pegem Akademi
- Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2005). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*. (Editör: Vedat Özsoy) Görsel Sanatlar Eğitimi Yayınları-2. Ankara
- Bülbül, H. (2016). *Müze İle Eğitim Yoluyla Ortaokul Öğrencilerinde Kültürel Miras Bilinci Oluşturma*, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 6(3), 681-694,
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, 11. Baskı, Pegem Akademi, Ankara
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları
- Clark, G. and Zimmerman, E. (2002). *Tending The Special Spark: Accelerated and Enriched Curricula For Highly Talented Art Student*. Roeper Review, 24 (3), 160–168.
- Clements, D. H. (1998). *Geometric And Spatial Thinking In Young Children*, State University Of New York At Buffalo, Mathematics For The Young Children, 3-29.
- Cohen, J. (1992) “A power primer”, Psychological Bulletin, 1992, Vol. 112. No. 1, pages: 155-159
- Cutts, N. E. ve Moseley, N. (2001). *Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi: Ulusun En Büyük Kaynaklarından Birinin Harcanması Nasıl Önlenir?* (Çev. İ. Ersevimi) İstanbul: Özgür.
- Cüceloğlu, D. (2002). *İnsan ve Davranışı* (11 B.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağlar, D. (2004). *1953–1993 Yılları Arasında Üstün Zekâlı Çocuklar Konusunda Alınan Kararlar, Çalışmalar Ve Uygulamalar*. (Editör: Mustafa Ruhi Şirin, Ahmet Emre Bilgili, Adnan Kulaksızoğlu). I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 6–68.
- Çimen Çoşğun, Ü. ve Çoşğun, V. (2018). *Programlama Öğretiminin Ortaokul Öğrencilerinin Öz-Düzenleme Stratejileri ve Motivasyonel İnançları Üzerindeki Etkisi*. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 2 (2), 59-71. Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Guebd/Issue/41796/498125>
- Çoraklı, E. ve Batıbay, D. (2011). *Müzikte Yaratıcı Düşünme Ölçeğinin Türkiye Koşullarına Uyarlanması*. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 34, 49-70
- Çubukçu, Z. (2011). *Düşünme Becerileri*. Öğrenme-Öğretme Kuram ve Yaklaşımları. Ankara: Pegem Akademi.
- Darga, H. (2010). *Brigance K ve I Screen II İle İlköğretim 1. Sınıfta Saptanan Üstün Yetenekli Çocuklara ve Sınıf Arkadaşlarına Uygulanan Zenginleştirme Programının Çoklu Zekâ Alanlarındaki Performans Düzeylerini Arttırmaya Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Davashgil, Ü. (2004). *Üstün Yetenekli Çocukların Özellikleri ve Bu Çocukların Ailelerinin Karşılaşabileceği Sorunlar*. (Editör: Ferda Aysan). Üstün veya Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi Paneli. 3-4 Mayıs. İzmir, 8-22.
- Davashgil, Ü. ve Zeana, M. (2004). *Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi*. (Editör: Adnan Kulaksızoğlu, Ahmet Emre Bilgili, Mustafa Ruhi Şirin) I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 85-100.
- Davis, F.D. (1989). *Perceive Usefulness, Perceived Of Ease Of Use, And End User Acceptance Of Information Technology*. MIS Quarterly, 13, 318-339
- Delialioğlu Ö. (1996). *Contribution Of Students' Logical Thinking Ability On Achievement İn Secondary Physics*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Demiralp, D. ve Kazu, H. (2012). İlköğretim birinci kademe programlarının öğrencilerin yansıtıcı düşüncelerini geliştirmedeki katkısına yönelik öğretmen görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(2), 29-38.
- Demirel, Ö. (2001). *Eğitim Sözlüğü*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Demirel, Ö. ve Ün, K. (1987). *Eğitim Terimleri*. Ankara: Şafak Matbaacılık
- Denizci, A. ve Mirza H. (2015). *Müze Eğitimi 12*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: 5723
- Dikici, A. (2002). *Liselerde Görev Yapan Resim Öğretmenlerinin, Öğrencilerinin Yaratıcılıklarını Geliştirmeye Yönelik Nitelikleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Dikici, A. (2006). *Sanat Eğitimi ve Öğrencilerin Yaratıcılık Düzeyleri*. Eğitim ve Bilim, Cilt 31, Sayı 139(3-9)
- Doğan, N. (2005). *Yaratıcı Düşünme ve Yaratıcılık, Eğitimde Yeni Yönelimler*, Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Doksanaltı, E. M. (2016). *Konya Arkeoloji Müzesinden Bir Herakles Heykelciği: "Herakles Epitrapezios"* Sefad, (36): 467-480 Issn: 1300-4921/E-Issn: 2458-908x Doi Number: [Http://Dx.Doi.Org/10.21497/Sefad.285291](http://Dx.Doi.Org/10.21497/Sefad.285291)
- Ekstrom, R. B. French J. W. Harman H.H Dermen D. (1976). *Manual For Kit Of Factor-Referenced Cognitive Tests* (Pp. 109-113). Princeton, NJ: Educational Testing Service.
- Elliott, J. G., Hufton, N. R., Willis, W., & Illushin, L. (2005). *Motivation, engagement and educational performance: International perspectives on the contexts for learning*. London: Palgrave McMillan.
- Enç, M. (2005). *Üstün Beyin Gücü Gelişim ve Eğitimleri*. Ankara: Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık.

- Erbay, F. (2001). *Sanat Eğitiminde Müze ve Sanat Galerilerinin Önemi*. Türkiye'de Sanat, Plastik Sanatlar Dergisi, Mart/Nisan, S:48, İstanbul
- Erdoğan, İ. (1991). *İşletmelerde Davranış*, Üçüncü Baskı, İstanbul: Küre Ajans.
- Erdoğan, İ. (1995). *Öğretimde Müzenin Yeri*, Yaşadıkça Eğitim, Sayı:39, Mart/Nisan.
- Ergin, H. K. ve Köse, S. (2008). *Zekâ Türüne Göre Çocuk Eğitimi* (2. Basım). İstanbul: Hepsî Çocuk Yayınları.
- Eriñç, S. M. (2004). *Sanat Psikolojisi'ne Giriş*. 2. Baskı, Ankara: Ütopya.
- Ersoy, A. (1993). *Sanat Eğitiminin Genel Eğitime Katkısı*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri 1. Ulusal Kongresi, (24-28 Eylül 1990), Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Ersoy, Ö. ve Avcı, N. (2001). *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri "Özel Eğitim"*. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Ersoy, Ö. ve Avcı, N. (2004). *Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Çocuklar*. (Editör M. R. Şirin, A. Kulaksızoğlu ve A.E. Bilgili,). *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. 195-201. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayınları 4.
- Fahisham Taib, Nik Mohd Rizal Mohd Fakri, Mohd Shahril Iman Mohd Hanafi, Zarawi Mat Nor. (2016). *Reflective Diaries: An Impactful Learning Strategy In 111 The Undergraduate Palliative Care Learning*. Education İn Medicine Journal, 8(2):41- 48.
- Falotico, R., & Quatto, P. (2015). *Fleiss' kappa statistic without paradoxes*. Quality & Quantity, 49(2), 463-470.
- Feldhusen, J. F. ve Jarwan, F. A. (2000). *Identification Of Gifted And Talented Youth For Educational Programs*. In K. A. Heller, F. J. Mönks, R. J. Sternberg And R. F. Subotnik (Eds.), *International Handbook Of Giftedness And Talent* (2nd Ed., P. 271–282). Amsterdam: Pergamon Elsevier Science.
- Fennema, E. And Tartre, L. A. (1985). *The Use Of Spatial Visualization İn Mathematics By Girls And Boys*. Journal For Research İn Mathematics Education, 16(3), 184-206
- Fidan, N. (1982). *Öğrenme ve Öğretme Kuramlar, İlkeler, Yöntemler*. Ankara. Tekışık Matbaası
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS*, (Third Edition), Sage Publications Ltd., London
- Gagné, F. (2004). *Transforming Gifts Into Talents: The DMGT As A Developmental Theory*. High Ability Studies, 15(2), 119-147.
- Gagné, F. (2009). *Building Gifts Into Talents: Detailed Overview Of The DMGT 2.0*. (Editörler: B. Macfarlane & T. Stambaught). *Leading Change İn Gifted Education: The Festschrift Of Dr. Joyce Vantassel-Baska*. Waco, TX: Prufrock Press.

- Gardner, H., (1983). *Zihin Çerçevesleri/ Frames Of Mine*, The Theory Of Multiple Intelligences, Alfa Yayınları, İstanbul, 22–430.
- Gartenhaus, R. A. (2000). *Yaratıcı Düşünme ve Müzeler*. (Çeviren Ruhsar Mergenci Bekir Onur) Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara.
- Gel, H. Y. (1993). *Bireyin Gelişim Süreci İçin En Etkili Yol “Sanat Eğitimi” ve Çalışma Alanları*. Sanat Yazıları V. Ankara: H.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları:13.
- Genç, M. A. (2013). *Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Öğretim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi (Konya Bilsem Örneği)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Genç, M.A. (2016). *Üstün Yetenekli Bireylere Yönelik Eğitim Uygulamaları*. Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi, 3(3), 49-66 Aralık
- Gökay Yılmaz, M. (2009). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar*. 3. Baskı. Ankara: Gündüz Eğitim.
- Gökay Yılmaz, M. (2011). *Görsel Sanatlar Eğitimi* (Ed. Alakuş, A. O. Ve, Mercin, L.) Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Gökay, M. (2019). *Görsel İletişim ve Biçimlendirme Görsel Sanatlar Öğretmenler İçin Kılavuz* (Editör Doç. Dr. Levent Mercin Prof. Dr. Melek Gökay) Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: 6813
- Gürtuna, S. (2003). *Çocuğum Sanatla Tanışıyor*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Güven, E. ve Sezginsoy, B. (2009). *Müzik Alanında Üstün Bir Yetenek: İdil Biret*. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22 (1), 123–142.
- Harter, S. (1983). *The Development Of The Self System*. E. M. Ieatherington, & P. H. Mussen Handbook Of Child Psychology.
- Hurwitz, A. ve Day, M. (1995) *Children and Their Art: Methods for the Elementary School*, Florida : Harcourt Brace College Publishers.
- ICOM. (1970). *Milletlerarası Müzeler Konseyi (İCOM) Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği*, Resmî Gazete Tarihi: 11.12.1970 Resmî Gazete Sayısı: 13691 Karar Sayısı: 7/1600
- Ilgaz, G. (2011). *İlköğretim Öğrencilerinin Fen Ve Teknoloji Dersi Öz-Düzenlemeli Öğrenme Stratejileri, Öz-Yeterlik Ve Özerklik Algılarının İncelenmesi*.: Yayınlanmamış Doktora Tezi Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ilman Güllühalı, E. (2016). *Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin İngilizce Dersine Yönelik Duyuşsal Özelliklerinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- İlhan Çakır, A. Artar, M. Bıkmaz, F. Doğan, D. Ve Karadeniz, C. (2016). *Müze Profesyonelleri Projesi Eğitim Programları*
www.Cagdasmuzebilim.Ankara.Edu.Tr/WpContent/ Uploads /Sites/
384/2017/02/Q3.Egitim-Programlari.Pdf Erişim Tarihi: 01.11.2021 Saat 13:28

- İnceoğlu, M. (2000). *Tutum-Algı İletişim*, Ankara: İmaj Yayıncılık
- Jordan, K.A.W. (2010). *Gifted Student Academic Achievement And Program Quality*. Dissertation Of Doctor, University Education İn Curriculum And Instruction College, Louisiana.
- Kahraman, A. D. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri ve Çözüm Önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Ün. Eğitim Bilimleri Enst., Eskişehir
- Kakmacı, Ö. (2009). *Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Uzamsal Görselleştirme Başarılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kansu Çelik, F. (2015). *Üstün Zekâlı Bireylerin Görsel Sanatlar Eğitimine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (Şanlıurfa Ve İstanbul İli Örneği)* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Web Ofset.
- Karakuş, E. (2016). *Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrencilerinin Bilgi Ve Becerilerinin Gelişimine Müze Eğitiminin Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karakuş, F. (2010). *Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6, 1, 127- 144.
- Karayağmurlar, B. (1991). *Yaratıcı Bireylerin Yetiştirilmesi Açısından Genel Eğitim İçinde Sanat Eğitiminin Yeri*, Dokuz Eylül Üniversitesi 1. Eğitim Kongresi Bildiriler Kitabı, İzmir
- Keskinkılıç, G. (2010). *İlköğretim 7. Sınıf Fen Ve Teknoloji Dersinde Uygulanan Yansıtıcı Düşünmeye Dayalı Etkinliklerin Bilimsel Süreç Becerilerinin Gelişimine Ve Başarıya Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kırıoğlu, O. (1992). *Sanatsal Zeka Ve Sanat Eğitimi*. Sanat Yazıları IV. Ankara: H.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları 12.
- Kırıoğlu, O. (2002). *Sanatta Eğitim*. (İkinci Baskı). Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Kırıoğlu, O. (2005). *Sanatta Eğitim Görmek Öğrenmek Yaratmak*, 3. Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kiraz, M. (2009). *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Eğitim Etkinlikler*. 18. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu, Sivas.
- Koca, S. (2003). *Türk Kültürünün Temelleri*. Ankara: Kültür Yayınları.
- Kontaş, H. (2009). *Bilsem Öğretmenlerinin Program Geliştirme İhtiyaçlarına İlişkin Geliştirilen Programın Etkililiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal BilimlerEnstitüsü, Ankara.

- Köknel, Ö. (1995). *Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları
- KTB. (1976). *Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği* Resmî Gazete 18 Kasım 1976 Perşembe Sayı: 15767 M:1-2
- KTB. (1990). *Kültür ve Turizm Bakanlığı 30/04/1990 Tarih ve 1578 Sayılı Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği* (ktb.gov.tr www.teftis.ktb.gov.tr/tr-263865/muzeler-ic-hizmetler-yonetmeliği.html) Erişim Tarihi:07.01.2022/S:11:15
- KTB. (2010). *Kültür ve Turizm Bakanlığı Resim ve Heykel Müzeleri Yönetmeliği*, Resmî Gazete 9 Ekim 2010 Cumartesi Sayı: 27724
- KTB. (2021a). *Kültür ve Turizm Bakanlığı* www.ktb.gov.tr/tr-96254/kultur.html Erişim Tarihi:22.06.2021 23:30
- KTB. (2021b). *Kültür ve Turizm Bakanlığı, Konya Arkeoloji Müzesi*, <https://muze.gov.tr/muze-detay?sectionid=kam01&distid=mrk> Erişim Tarihi:28.11.2021 S:15.35
- KTB. (2021c). *Kültür ve Turizm Bakanlığı, Somut Kültürel Miras* www.ktb.gov.tr/tr-134106/somut-kulturel-miras.html. Erişim Tarihi:22.06.2021 23:30
- KTB. (2022a). *Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü* <https://kvmgm.ktb.gov.tr/tr-43980/ozel-muzeler.html> Erişim Tarihi:10.01.2022 S:15.10
- KTB. (2022b). *Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü* <https://kvmgm.ktb.gov.tr/tr-43253/genel-mudurlugumuze-bagli-muzeler-ve-oren-yerleri.html> Erişim Tarihi:10.01.2022 S:15.00
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Önsözü*. (Editör: Adnan Kulaksızoğlu, Ahmet Emre Bilgili, Mustafa Ruhi Şirin). I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 7-8.
- Kurnaz, A. Temel, R. ve Arslantaş, S. (2018). *Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Duyuşsal Özellikler Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. 27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi, 18-22 Nisan 2018
- Kurnaz, A. ve Temel, R. (2018). *Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Benlik ve Görev Algısı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. 27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi, 18-22 Nisan 2018
- Kuruoğlu Maccario, N. (2002). *Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanımı*. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15 (1)
- Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). *An application of hierarchical kappa-type statistics in the assessment of majority agreement among multiple observers*. Biometrics, 363-374.
- Lazoğlu M, (2014). *Doğum Korkusunun Derecesine Göre Gebelerin Öz Yeterlilik Algısının Derecelendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum

- Levent, F. (2011). *Üstün Yetenekli Çocukların Hakları El Kitabı Anne Baba ve Öğretmenler İçin*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Levent, F. (2013). *Üstün Yetenekli Çocukları Anlamak Üstün Yetenekli Çocuklar Sarmalında Aile, Eğitim Sistemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Madran, B. (1999). *Müze Türleri*. (Der: T. Atagök). Yeniden Müzeciliği Düşünmek İçinde (Ss. 3-19). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Maker, C. ve Nielson, A. (1996). *Curriculum development and teaching strategies for gifted learners*. Austin, TX: PRO-ED.
- MEB. (2008). *Seramik ve Cam Şekillendirme Antik Form Şekillendirme MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi)* Ankara, S:12-16
- MEB. (2009). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Üstün Zekâ ve Özel Yetenekli Çocuklar*, MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Ankara
- MEB. (2016). T.C. Millî Eğitim Bakanlığı “*Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Üstün Zekâ, Özel Yetenek Ve Kaynaştırma*” Ankara.
- MEB. (2018a). T.C. Millî Eğitim Bakanlığı “*Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı*” (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Ankara.
- MEB. (2018b). Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. 7 Temmuz 2018 Cumartesi Tarih 30471 Sayılı Resmî Gazete.
- MEB. (2019). Milli Eğitim Bakanlığı, *Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi*. Aralık 2019 - 2747 Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi 392
- MEB. (2022). *Müze Eğitimi*, İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü, .
Http://Www.Efgan.Net/İndex. Asp?Pageid= 190 Erişim Tarihi:02.01.2022 Saat:21.20
- Mercin, L. (2003). *Kültür ve Sanat Değerlerinin Yaşatılmasında Müzelerin Rolü*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C. 2, S. 6, 106-114. <http://www.esosder.com/index.php?bolum = gzel%20 sanatlar&aranan=1>. Erişim Tarihi: 21. 08. 2008.
- Moreno, R. (2010). *Educational Psychology*. United States: Wiley.
- Morgan, C.T. (1993). *Psikolojiye Giriş*, (Çev. Arıcı H. vd.), Ankara: Meteksan Yayınları.
- Morgan, C.T. (2000). *A Brief Introduction To Psychology*, Ankara: Meteksan Yayınevi.
- Onur, B. (2010). *Müze Eğitimi Seminerleri (2)* Mardin Müzeleri. Ankara: 29-41.
- Özdemir, N. (2015). *Fen Öğretiminde Yansıtıcı Yazma Etkinliklerinin Öğrencilerin Üst Biliş Becerilerine ve Duyuşsal Değişkenlere Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Özgenel, M. (2017). *Okul Yöneticilerinin Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme Eğilimleri İle Karar Verme Stilleri ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler Örüntüsü*

Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

- Özsoy, V. (1998). *Yetmiş Beşinci Yılda Sanat Eğitimi ve Öğretimi (Resim İş Eğitimi)*. Milli Eğitim Dergisi- Sayı:139, 58-65. Temmuz- Ağustos- Eylül
- Özsoy, V. (2003). *Görsel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri*. Ankara: Gündüz Eğitimi ve Yayıncılık.
- Özsoy, V. ve Alakuş, A. O. (2009). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Pegem
- Özsoy, V. ve Şahan, M. (2009). *Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin İlköğretim 6. Sınıf Resim-İş Dersinde Öğrenci Tutumuna Etkisi*, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Kış, 7(1), 205-227
- Pintrich, P. R. (2003). *A Motivational Science Perspective On The Role Of Student Motivation In Learning and Teaching Contexts*. Journal Of Educational Psychology, 95(4), 667-686. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.95.4.667>
- Renzulli, J. S. (1968). *Identifying key features in programs for the gifted. Exceptional children*, 35(3), 217-221.
- Renzulli, J. S. and De Wet, C. F. (2010). *Developing Creative Productivity In Young People Through The Pursuit Of Ideal Acts Of Learning*. P1: KAE, (19), 24-72.
- Rogers, C. R. (1959). *A theory of therapy, personality and interpersonal relationships: As Developed In the Client-Centered Framework*.
- Saban, A. (2013). *Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori Ve Yaklaşımlar* (6. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sak, U. (2016). *Üstün Zekâlılar, Özellikleri Tanılanmaları Eğitimleri*. Ankara: Vize.
- San, İ. (1979). *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- San, İ. (1984). *Çağdaş Sanat Eğitimi*, Öğretmen Dünyası Dergisi, 49:6-9.
- San, İ. (2008). *Eğitim ve Müze Semineri*, Ankara: Kök
- Seidel S. ve Hudson K. (1999). *Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik*, Uluslararası İki Çalışma Raporu, (Çeviren Bahri Ata), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitimi Anabilim Dalı Yayınları No:1 Ankara
- Sevinç, M. (2005). *Gardner'ın Çoklu Zeka Kuramı*. (Ed M. Sevinç), Erken Çocuklukta Gelişim Ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar (S. 67-83). İstanbul: Morpa Kültür.
- Sisk, D. A. (1990). *The State Of Gifted Education: Toward A Bright Future*. Music Educators Journal, 76 (7), 35-39.

- Strong, S. And Smith, R. (2002). *Spatial Visualization: Fundamentals And Trends In Engineering Graphics*, Journal Of Industrial Technology, Cilt 18, Sayı 1, Kasım 2001-Ocak 2002.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Şahan, M. (2005). *Müze ve Eğitim*. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(4), 487-501.
- Şentürk Barışık, C. (2018). *Üstün Zekâlı/Yetenekli Öğrencilerin Fen Bilimleri Dersinde Üretici Düşünme Becerilerinin Duyuşsal Değişkenler Açısından İncelenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics: International edition*. Pearson2012, 1.
- Tanju, E. H. (2012). *Yaratıcı Düşünme Kuram ve Yaklaşımları*. E. Çelebi Öncü İçinde, Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi (S. 17-46). Ankara: PEGEM Akademi Yayıncılık.
- Taşkesen, Ü. S., Doğrukök, B. ve Danış, S. (2021). *Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Ödev* (Ed: Celalettin Çelebi, Süleyman Arslantaş),(S.1-28) Ankara: Eğitim Matbaacılık,
- TDK. (2021). Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/Erişim:21.03.2021> Saat:09.20
- Tekin, H. (1991). *Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirme*. (16. Baskı). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Tezbaşaran, A. A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Hazırlama Kılavuzu*. Türk Psikologlar Derneği. Ankara
- Tezcan Akmehmet, K. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Arkeoloji Müzelerinin Nesne Merkezli Eğitim Etkinlikleriyle Kullanılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tezcan Akmehmet, K. ve Ödekan, A. (2006). *Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi*. İTÜ Dergisi, 3(1), 47-58.
- Toktaş, P. (2019). “*Görsel Sanatlar Öğretmenler İçin Kılavuz*” (Editör Doç.Dr. Levent Mercin, Prof.Dr. Melek Gökay) Devlet Kitapları Birinci Baskı Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: 6813 Yardımcı ve Kaynak Kitaplar Dizisi: 1054
- Tufan, E. ve Güdek, B. (2008). *Piyano Dersi Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi*, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28 (1) 75-90.
- Tuna, S. (2012). *Sanatsal Yetenekli Çocuklar ve Özellikleri*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi Yıl / Year: 1 Sayı / Issue: 1 Güz (S. 29-34)
- Tunalı, İ. (2004). *Estetik*. 8. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Turan, Ş. (2005). *Türk Kültür Tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Turanlı, S. (2012). *Oyuna Dayalı Müze Etkinliklerinin Öğrenci Erişi Ve Görsel Sanatlar Dersine Karşı Tutumları Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Turgut, M. (2007). *İlköğretim II. Kademedeki Öğrencilerin Uzamsal Yeteneklerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Turgut, M. F. (1990). *Eğitimde Ölçme Değerlendirme*. Ankara: Saydam Matbaası.
- Tünkler, V. (2020). *Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Motivasyon Kaynaklarının İncelenmesi*. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (36),38-49. Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Zgefd/Issue/51749/6297>
- Türkdoğan, G. (1984). *Sanat Eğitimi Yöntemleri (Resim-İş öğretimi)*, Birinci Baskı, Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Uçar Kaplan, E. (2016). *Origami Etkinliklerinin Okul Öncesi Öğrencilerinin Uzamsal Görselleştirme ve Zihinsel Çevirme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- UNESCO. (2021). <http://www.unesco.org.tr/pages/125/122/unesco-dünya-mirası-listesi>. Erişim Tarihi:02.01.2021 Saat:20.20
- Usluel, Y. K. ve Uslu, N. (2013). *Öğretmenlerin Bir Yenilik Olarak Teknoloji İle İlgili Yarar Algıları*. İlköğretim Online, 12 (1), 52-65. Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/İlkonline/Issue/8586/106669>
- Uzun, M. (2004). *Üstün Yetenekli Çocuklar El Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Ülgen, G. (1997). *Eğitim Psikolojisi*. İstanbul. Alkım Yayınevi.
- Ülger, K. (2016). *Öğrencilerin Resim Yapma Becerilerinde Gözlemlenen Yaratıcılık İle Yaratıcı Düşünme Becerileri Arasındaki İlişki*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16 (4), 2023-2039.
- Üredi, I. (2005). *Algılanan Anne Baba Tutumlarının İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Özdüzenleme Stratejileri ve Motivasyonel İnançları Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2004). *Eğitim ve Gelişim Özellikleri ile Okul Çağı Çocuğu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2005). *Gençleri Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazar, T. Aslan, T. ve Şener, S. (2014). *Sanat Eğitimi Sorunu Olarak Ülkemizde İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Sanat Eğitimine Olan İlgisizlik Sebepleri* OMÜ Eğt. Fak. Derg. / OMU J. Fac. Educ. 33(2), 593-605 Doi: 10.7822/Omuefd.33.2.18
- Yeşilbursa, C.C. (2011). *Sosyal Bilgelerde Miras Eğitiminin Öğrencilerin Somut Kültürel Mirasa Karşı Tutumlarına Ve Akademik Başarılarına Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (2.Baskı), Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldız, B. (2009). *Üç Boyutlu Ortam Ve Somut Materyal Kullanımının Uzamsal Görselleştirme ve Zihinde Döndürme Becerilerine Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Yıldız, H. (2000). *Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği Programlarında Sanat Eğitimi Çalışmaları Ve Karşılaşılan Güçlükler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Yıldız, Z. (2016). *Din Öğretiminde Mesleki Gelişimin Anahtarı Yansıtıcı Düşünme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yolcu, E. (2009). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. 2. Baskı. Ankara: Nobel
- Yurt, E. (2011) *Sanal Ortam ve Somut Nesnelere Kullanılarak Gerçekleştirilen Modellemeye Dayalı Etkinliklerin Uzamsal Düşünme ve Zihinsel Çevirme Becerilerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yurt, E. (2014). *Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Matematik Başarılarını Açıklayan Bir Yapısal Eşitlik Modeli*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yurteri Öztürk, S. (2021). *Okul Öncesi Çocuklarda Üç Boyutlu Seramik Etkinlikleri Üzerine Bir Durum Çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yücel, H. (2015). *Üstün Yetenekli Çocukların, Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemini Kullanarak Sanat Tarihi Alanında Gerçekleştirdikleri Müze Gezisinin Sanatsal Uygulamalarına Etkisi*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 2 (2) , 63-101 . Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Kusbd/Issue/19377/205568>

EKLER

- Ek-1: Ürün Değerlendirme Ölçeği
- Ek-2: Görsel Sanatlar /Resim Dersine Yönelik Benlik ve Görev Algısı Ölçeği
- Ek-3: Görsel Sanatlar /Resim Dersine Yönelik Duyuşsal Özellikler Ölçeği
- Ek-4: Torrance Yaratıcılık Testi
- Ek-5: Kâğıt Katlama Testi
- Ek-6: Zihinden Çevirme Testi
- Ek-7: Yansıtıcı Öğrenme Günlük Formu
- Ek-8: Müze Dosyası
- Ek-9:MEB İzin Yazısı
- Ek-10: Veli İzin Yazısı
- Ek-11: Müze Gezi İzin Belgesi
- Ek-12: Ders Planı Örnekleri
- Ek-13: Öğrenci Çalışma Örnekleri
- Ek-14: Öğrenci Fotoğrafları

Ek-1: Öğrenci Ürün Değerlendirme Cetveli

Öğrenci Adı:

Çalışma No:

	Ölçüt Kriterleri	Çok Zayıf 1	Zayıf 2	Orta 3	İyi 4	Çok İyi 5
1	SANAT ELEMANLARI: -Nokta -Çizgi -Şekil -Doku -Renk -Ton -Leke -Mekan -Biçim					
2	SANAT İLKELERİ -Oran -Ritim -Bütünlük -Denge - Vurgu -Hareket -Zıtlık - Değer (Valör) - Işık, Gölge					
3	YARATICILIK Özgünlük – Ayrıntılama – Esneklik - Akıcılık					
4	KOMPOZİSYON					
5	PERSPEKTİF					
6	ANLATIM (Kurgulama)					
7	KONU BÜTÜNLÜĞÜ					
8	HAYAL EDEBİLME					
9	KÜLTÜREL İZLER (Semboller)					
10	ÇALIŞMAYI TAMAMLAYABİLME					

Ek-2: Görsel Sanatlar /Resim Dersine Yönelik Duyuşsal Özellikler Ölçeği

GÖRSEL SANATLAR /RESİM DERSİNE YÖNELİK DUYUŞSAL ÖZELLİKLER ÖLÇEĞİ Sevgili Öğrenciler

Bu ölçek; öğrencilerin Görsel Sanatlar /Resim dersine yönelik düşüncelerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu bir sınav değildir. Ölçekten elde edilen veriler, araştırma amacının dışında kullanılmayacaktır. Araştırmaya katılan öğrencilerin isimleri, kişisel bilgileri ve okulları gizli kalacaktır. Her cümleyle ilgili görüşünüzden kişiye değişebilir bu nedenle vereceğiniz cevap sizin kendi görüşlerinizi yansıtmalıdır. Her cümleyle ilgili görüşlerinizi belirlerken önce cümleyi dikkatle okuyunuz, sonra cümlede belirtilen düşüncenin sizin düşünce ve duygularınıza ne derece uygun olduğuna karar veriniz. Her madde için "Tamamen Katılıyorum" ifadesinden, "Hiç Katılmıyorum" ifadesine kadar yayılan derecelendirme seçenekleri verilmiş, buna göre görüşlerinizi 1 den 7 ye kadar puanlamaya istenmiştir. Her maddede puanlama seçeneklerinden uygun gördüğünüzü, (X) işareti koyarak işaretleyiniz. Araştırmanın sonuçlarına etkileyeceği için, tüm maddeleri özen ve dikkatle işaretlemenizi ve hiçbir maddeyi boş bırakmanızı rica eder, katılmamızdan dolayı çok teşekkür ederiz.

Adı-Soyadı:	Sınıfı:	Yaşı:	Cinsiyeti: .....
Okulu:			
Görsel sanatlar/resim dersi yılsonu notunuz:			

	Hiç Katılmıyorum / Tamamen Katılıyorum						
	1	2	3	4	5	6	7
1. Görsel sanatlar dersini severim.							
2. Görsel sanatlar /Resim dersine daha çok önem verilmelidir.							
3. Görsel sanatlar/ Resim dersinin, ders saatinin artırılması istenir.							
4. Genelde, Görsel sanatlar/Resim ödevi yapmak eğlencelidir.							
5. Görsel sanatlar dersinde kendimi başarılı hissederim.							
6. Görsel sanatlar dersine sadece not almak için çalışırım.							
7. Görsel sanatlar/resim dersinin olduğu günleri sabırsızlıkla bekliyorum.							
8. Görsel sanatlar dersine sadece not almak için çalışırım.							
9. Görsel sanatlar/ resim derisini sevmem.							
10. Görsel sanatlar dersleri eğlenceli geçer.							
11. Resim sergilerine gitmekten hoşlanırım.							
12. Görsel sanatlar resim dersinden iyi notlar almak benim için önemli değildir.							
13. Görsel sanatlar/Resim dersinde başarılı olmak için gösterdiğim çaba benim için değerlidir.							
14. Görsel sanatlar/Resim dersinde gösterdiğim başarılarımlı ailem, arkadaşlarım ve başka insanlar tarafından öğrenmemesi resim dersine ilgimi etkiler.							
15. Öğretmenlerim iyi resim yaptığımı söylerler.							
16. Yaptığım resimler beğenilir.							
17. Resim yarışmalarından derece alırım.							
18. Görsel sanatlar/resim dersinde yaptığım resimlere sergileneceğine inanırım.							
19. Görsel sanatlar/resim alanında özel bir yeteneğim olduğumu düşünüyorum.							
20. Sınıfındaki öğrencileri görsel sanatlar /resim dersi başarılarına göre sıralayacak olsam kendimi en başarılı öğrenciler arasında koyarım.							
21. Yaptığım resimlere bakılırsa kendimle gurur duyarım.							
22. Yaptığım çalışmalarla önde bir sene yapabileceğimi düşünüyorum.							
23. Sınıfındaki öğrencileri Görsel sanatlar/Resim dersindeki başarılarına göre sıralayacak olsam diğer arkadaşlarıma göre başarılıyım.							
24. Resim çalışmalarımı ileride bir meslek olarak yürütmeyi düşünüyorum.							
25. Görsel sanatlar dersinde öğretilen resim becerilerim (karakalem, sulu-pastel-akrilik-yağlı boya) çok iyi yapabileceğimden eminim.							
26. Görsel sanatlar/ resim dersinin içeriğini, becerilerimi dikkate aldığımda, bu derse başarılı olacağımı düşünüyorum.							
27. Yaptığım resimlerle ilgili arkadaşlarıma konuşmasından korkuyorum.							
28. Yaptığım resimlerin beğenilmemesinden korkuyorum.							
29. Yaptığım resimlerle utalmaktan korkuyorum.							
30. Görsel sanatlar dersinde yaptığım çalışmalar başkalarına göstermekten çekiniyorum.							
31. Görsel sanatlar/resim öğretmenimin resimlerimi hakkıyla konuşmasından korkuyorum.							
32. Yaptığım resimlerin sergilenmemesinden korkuyorum.							
33. Görsel sanatlar dersinde başarılı olmaktan korkuyorum.							

Ek-3: Görsel Sanatlar /Resim Dersine Yönelik Benlik Ve Görev Algısı Ölçeği

GORSSEL SANATLAR /RESİM DERSİNE YONELİK Benlik Ve Görev Algısı ÖLÇEĞİ

Sevgili Öğrenciler

Bu ölçek; öğrencilerin Görsel Sanatlar /Resim dersine yönelik düşüncelerini (tutum, kaygı, öz yeterlik, beklenti-değer) belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu bir sınav değildir. Ölçekten elde edilen veriler, araştırma amacının dışında kullanılmayacaktır. Araştırmaya katılan öğrencilerin isimleri, kişisel bilgileri ve okulları gizli kalacaktır. Her cümleyle ilgili görüş kişiden kişiye değişebilir bu nedenle vereceğiniz cevap sizin kendi görüşlerinizi yansıtmalıdır. Her cümleyle ilgili görüşlerinizi belirtirken önce cümleyi dikkatle okuyunuz, sonra cümlede belirtilen düşüncenin sizin düşünce ve duygularınıza ne derece uygun olduğuna karar veriniz. Her madde için "Tamamen Katılıyorum" ifadesinden, "Hiç Katılmıyorum" ifadesine kadar yayılan derecelendirme seçenekleri verilmiş, buna göre görüşlerinizi 1 den 7 ye kadar puanlamanız istenmiştir. Her maddede puanlama seçeneklerinden uygun gördüğünüzü (X) işareti koyarak işaretleyiniz. Araştırmanın sonuçlarını etkileyeceği için, tüm maddeleri özen ve dikkatle işaretlemenizi ve hiçbir maddeyi boş bırakmanızı rica eder, katılımınızdan dolayı çok teşekkür ederim.

Mustafa ÖZTÜRK
Görsel Sanatlar Öğretmeni

Adı-Soyadı:	Sınıfı:	Yaşı:	Cinsiyeti: .....
Okulu:			
Görsel sanatlar/resim dersi yılsonu notunuz:			

		Hiç Katılmıyorum / Tamamen Katılıyorum						
		←----- ----->						
		1	2	3	4	5	6	7
İçsel								
1	Genelde, Görsel sanatlar/Resim ödevi yapmak eğlencelidir.	1	2	3	4	5	6	7
2	Görsel sanatlar/Resim dersini severim.	1	2	3	4	5	6	7
3	Boş zamanlarımda resim yapmayı severim.	1	2	3	4	5	6	7
4	Ömür boyu resim yapmayı isterim.	1	2	3	4	5	6	7
Yarar Önem								
1	Görsel sanatlar dersi kendimi ifade edebileceğim bir distir.	1	2	3	4	5	6	7
2	Görsel sanatlar dersi duygularımı ifade etmemi sağlıyor.	1	2	3	4	5	6	7
3	Görsel sanatlar dersi benim kişiliğimi yansıtıyor.	1	2	3	4	5	6	7
4	Görsel sanatlar/Resim dersinden iyi notlar almak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
5	Görsel sanatlar dersindeki yaşantılarım kişilik özelliklerimin pekişmesini sağlıyor.	1	2	3	4	5	6	7
Dışsal								
1	Görsel sanatlar/Resim dersinde gösterdiğim başarılarım ailem, arkadaşlarım ve başka insanlar tarafından önemsenmesi resim dersine ilgili etkiler.	1	2	3	4	5	6	7
2	Görsel sanatlar/Resim dersinde öğrendiğim bilgiler, okul dışındaki günlük yaşamımda işime yarar.	1	2	3	4	5	6	7
3	Öğrenmiş olduğum Resim dersi bilgileri, ileriki okul yaşamımda (lise, üniversite vb.) benim için faydalı olacaktır.	1	2	3	4	5	6	7
Yeterlik Beklentisi								
1	Sınıfımdaki öğrencileri Görsel sanatlar/Resim dersindeki başarılarına göre sıralayacak olsam diğer arkadaşlarıma göre başarılıyım.	1	2	3	4	5	6	7
2	Görsel sanatlar/Resim dersinde iyiyim.	1	2	3	4	5	6	7
3	Görsel sanatlar/Resim dersinde bu yıl başarılı olacağımı düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
4	Diğer öğrencilere kıyasla, bu yıl Görsel sanatlar/Resim dersinde başarılı olmayı bekliyorum.	1	2	3	4	5	6	7
5	Bu sene, Görsel sanatlar/Resim dersinde şu ana kadar ki durumum iyidir.	1	2	3	4	5	6	7
Görev Zorluğu								
1	Genel olarak, resim benim için zordur.	1	2	3	4	5	6	7
2	Sınıfımdaki öğrencilerin çoğuna kıyasla, resim bana göre zordur.	1	2	3	4	5	6	7
Çaba Gereksinimi								
1	Görsel sanatlar/Resim dersinde iyi notlar almak için çok çaba göstermem gerekir.	1	2	3	4	5	6	7
2	Diğer derslerle kıyasladığımda, Görsel sanatlar/Resim dersinde başarılı olabilmek için daha az çalışmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7

Ek-4: Torrance Yaratıcılık Testi ve Kullanım İzni

RESİMLERLE YARATICI DÜŞÜNME

E. Paul Torrance

ŞEKİSEL YANIT KİTAPÇIĞI A

Üstün Zekalıları Enstitüsü'nün kullanımını için Scholastic Testing Service, Inc. tarafından Prof. Dr. Nüket Doğan Yabancılaşım tarafından Türkiye'ye çevrilmiştir. Yabancılaşım Anlaşması 4.10.2011 Tüm Hakları Saklıdır.

İSİM VE SOYADI _____
YAŞ _____ CİNSİYET _____
OKUL ADI _____
SINIF _____
ŞEHİR _____
BUGÜNÜN TARİHİ _____

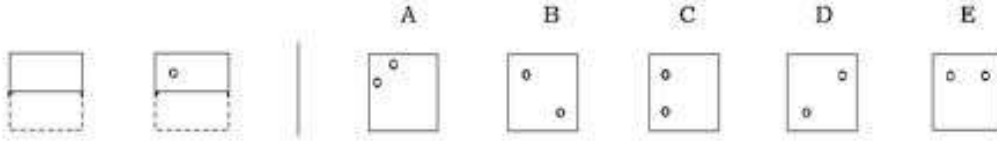
SCHOLASTIC TESTING SERVICE, INC.
485 Meyer Road
Bensenville, Illinois 60106-1517

Ek-5: Kâğıt Katlama Testi

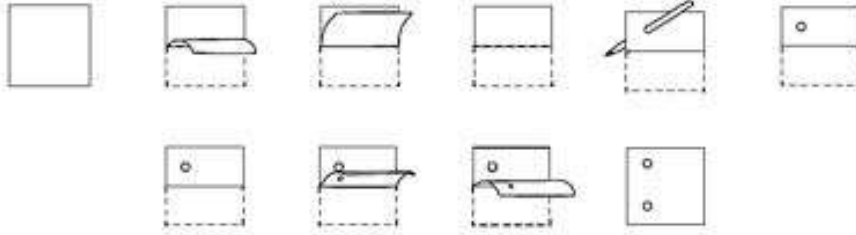
Kâğıt Katlama Testi

Bu testte kâğıtların katlanmamış ve katlanmış hallerini hayal etmeniz istenmektedir. Testteki her bir soruda yer alan dik çizginin solunda ve sağında resimler göreceksiniz. Soldaki resimler kâğıdın nasıl katlandığını ve nereden delindiğini göstermektedir. Sağdaki resimler ise kâğıdın katlanıp delindikten sonraki açılmış halini göstermektedir. Sizden istenen kâğıt katlanıp delindikten sonra, kâğıdı açtığınızda, kâğıdın üzerindeki deliklerin nerede olacağını bulmanızdır.

Aşağıdaki örnek soruyu inceleyelim.

Bu sorunun cevabının C şıkkıdır. Aşağıdaki işlemleri inceleyerek cevabın doğruluğunu kontrol edelim.

Yukarıdaki anlatımda olduğu gibi kâğıt delindikten sonra tekrar açılmaktadır ve kâğıt üzerinde oluşan deliklerin yerleri ortaya çıkmaktadır. Birazdan farklı katlama teknikleri ile delinmiş kâğıtlar göreceksiniz. Bu sorularda kâğıdın katlanma hareketlerini zihninizde canlandırmanız gerekecektir. Cevabınızı en sağdaki kutunun içerisine kodlayınız. Bu test aynı zamanda bir hız testidir, zorlandığınız soruları geçebilirsiniz.

Her bir sayfa için 3 dk süreniz bulunmaktadır.

Lütfen bir sonraki bölüme geçmeyiniz, Bekleyiniz!

Ek-6: Zihinden Çevirme Testi

Sevgili Öğrenciler, her bir sayfa için süreniz 4[dört] dakikadır. 3 yanlış cevabınız bir doğru cevabınıza gütürecektir.

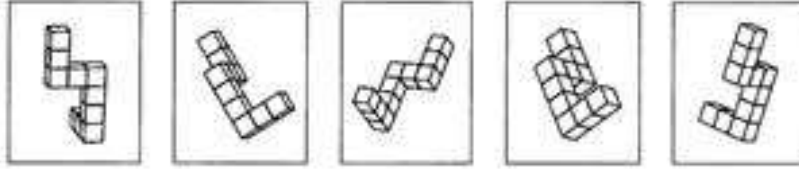
ZİHİNSEL ÇEVİRME TESTİ

MENTAL ROTATIONS TEST (MRT-A)

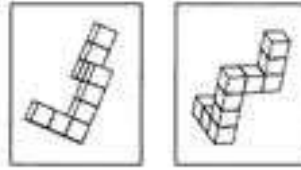
Bu test Shepard ve Metzler (1978) tarafından hazırlanan şekillerden oluşmaktadır. Ayrıca bu test Vandenberg & Kuse MRT testinin bir çeşididir.

©Michael Peters, PhD, Temmuz 1995

Aşağıdaki şekillere bakınız:

Bu şekillerin farklı açılardan gösterilen aynı nesneye ait olduğuna dikkat ediniz. Bir şekilden sonra diğerine bakarken nesneyi hareket ettirdiğinizi düşününüz.

İlk beş şekilde verilen nesneden farklı yeni bir nesneye ait iki şekil yukarıda yer almaktadır. Bu iki şeklin, ilk beş şekilde verilen nesneden farklı ve onlar ile aynı biçimde döndürülemeyecek bir nesne olduğuna kendinizi ikna ediniz.

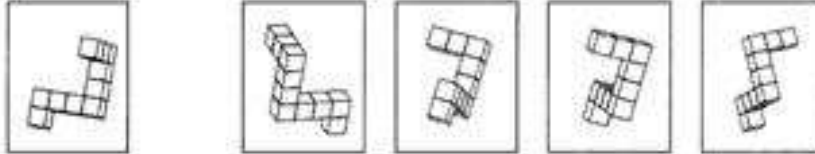
Aşağıdaki

Aşağıdaki dört şekilden ikisi aynı nesneye aittir. Bunları bulabilir misiniz?

nesneye bakınız:

Bu düklerini (X) biçiminde işaretleyiniz.

1.

Birinci ve üçüncü şekilleri işaretlediyseniz yanıtınız doğrudur.

Bekle... !

1

Ek-7: Yansıtıcı Öğrenme Günlük Formu

YANSILTICI ÖĞRENME GÜNLÜĞÜ

Sevgili Öğrenciler

Bu form; Müze etkinliği yapılan Görsel Sanatlar /Resim dersine yönelik, öğrenci düşüncelerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu bir sınav değildir. Elde edilen veriler, araştırma amacının dışında kullanılmayacaktır. Araştırmaya katılan öğrencilerin isimleri ve kişisel bilgileri gizli kalacaktır. Vereceğiniz cevaplar, araştırma için çok önemli olduğundan soruları içtenlikle cevaplamanız gerekmektedir. Katılımınızdan dolayı çok teşekkür ederim.

Mustafa ÖZTÜRK

Görsel Sanatlar Öğretmeni

Öğrenci Adı Soyadı:

1. Bu etkinlik yeni olarak ne öğrendin?

.....
.....
.....
.....

2. Bu etkinlikte hoşuna giden (sevdiğin) veya hoşuna gitmeyen (sevmediğin) durumlar neydi, neden?

.....
.....
.....
.....

3. Bu etkinlikler sonrasında edindiğin yeni bilgileri, nasıl bir çalışmada veya nerede kullanabilirsin?

.....
.....
.....
.....

4. Bu etkinlik hakkında düşüncelerinizi işaretleyiniz

Bilgi verici,	İlgi çekici,	Faydalı,	İlham verici,	Farklı,	Eğlenceli,	Sıkıcı,
( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )

Ek-8: Müze Dosyası

+

MÜZE GEZİ DOSYASI 2021

- Arkeoloji Müzesi
- Etnografya Müzesi

Öğrenci Adı:

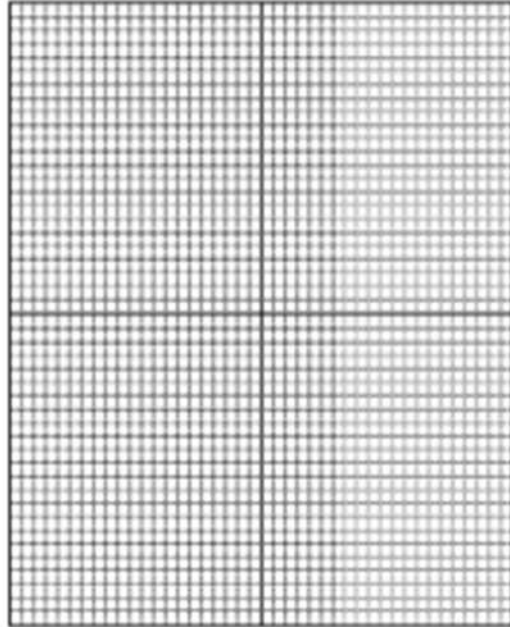
AFKİKSİZ MÜSİNDE
"Terlik Kuyucu (Etilik)"

- Bu terlik nite bir neye göre ne yapılır?
- Otlar bu terlikler bir neye göre ne yapılır?
- Otları üretmeden önce bu terlikler (terlikler) gerektiren ne gibi bir şey olmuştur? Otları ortaya koyan teknoloji olarak neyi göstermektedir?
- Otları üretmeden önce ne yapılmıştı? Nereye bu terlikler yapılmış ve nasıl dağılmıştı?
- Bu terlikler ne işi için ve neyi üretmek için yapılmış olabilir?

ETNEKİSİNİN ÜÇÜNCÜ
"MOTİF ÇIKARMA"

Öğrenceler, Mısır çarşısında yaptıkları terliklerin üzerine ilgili gelen ve bulunan motifleri kâğıda motif çıkartarak buldular.

ETNEKİSİNİN BEŞİNCİSİ
"MOTİF ANI"

Öğrenceler, Anadolu'da bulunan yerli motifleri yerden bularak, motiflerin bulunduğu yerlere ve diğer kültürleri tanıdılar ve çizdiler.

İsim: _____
 Zanaatçı/İsim: _____
 Kullanılan Renkler: _____
 Bu motif hangi bölgedir? _____
 _____
 _____

İsim: _____
 Zanaatçı/İsim: _____
 Kullanılan Renkler: _____
 Bu motif hangi bölgedir? _____
 _____
 _____

İsim: _____
 Zanaatçı/İsim: _____
 Kullanılan Renkler: _____
 Bu motif hangi bölgedir? _____
 _____
 _____

ETNEKİSİNİN ÜÇÜNCÜSÜ
"MOTİF ANI"

Öğrenceler, Anadolu'da bulunan yerli motifleri yerden bularak, motiflerin bulunduğu yerlere ve diğer kültürleri tanıdılar ve çizdiler.

İsim: _____
 Zanaatçı/İsim: _____
 Kullanılan Renkler: _____
 Bu motif hangi bölgedir? _____
 _____
 _____

İsim: _____
 Zanaatçı/İsim: _____
 Kullanılan Renkler: _____
 Bu motif hangi bölgedir? _____
 _____
 _____

İsim: _____
 Zanaatçı/İsim: _____
 Kullanılan Renkler: _____
 Bu motif hangi bölgedir? _____
 _____
 _____

Ek-9: MEB İzin Yazısı

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 48178250-300-E 57694
Konu : Araştırma İzni (Mustafa ÖZTÜRK)

09/09/2020

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

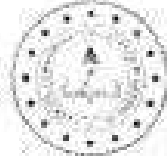
İlgi : 27/08/2020 tarihli ve E.34407 sayılı yazınız.

Enstitünüz Güzeli Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Doktora Programı öğrencisi Mustafa ÖZTÜRK'ün "Bilim ve Sanat Merkezine Devam Eden Öğrencilerde Müzeye Dayalı Sanat Eğitiminin Öğrencilerin Sanatsal Becerilerine Yaratıcılıklarına ve Tutumlarına Etkisi" adlı tezi kapsamında araştırma yapma isteği ile ilgili Konya Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 07.09.2020 tarih ve E.12211389 sayılı yazısı ekte gönderilmiştir.
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır

Prof. Dr. Muhakkın OKUMUŞLAR
Rektor Yardımcısı

Ek: Resmî Yazı ve Ekleri (15 Sayfı)

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83688308-605-99-E.12211359
Konu : Araştırma İzni (Mustafa ÖZTÜRK)

07.09.2020

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

- İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21/01/2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 31/08/2020 tarihli ve 48178250-500-E.14004 sayılı yazımız.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Doktora Programı öğrencisi Mustafa ÖZTÜRK'ün "Bilim Sanat Merkezine Devam Eden Öğrencilerde Müzeye Dayalı Sanat Eğitiminin Öğrencilerin Sanatsal Becerilerine Yaratıcılıklarına ve Tutumlarının Etkisi" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Meram Konya Bilim ve Sanat Merkezi ve Selçuklu İbadeh Alaylı Bilim ve Sanat Merkezinde eğitim gören öğrencilere eğitim öğretimi aksatılmamak ve ilgi (a) Genelgede belirtilen açıklamalara uyulması kaydıyla uygulanmasında sakınca görülmemektedir. Müdürlüğümüzde bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmaların 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlanması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2020-2021 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçlarının kullanılması, elde edilecek kişisel verilerin gizliliği hususuna dikkat edilmesi ve araştırma sonucunun çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde CD ortamında bir nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğimi arz ederim.

Seyit Ali BÜYÜK
İl Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1-Genelge (3 Sayfa)
2-Öğrenci Girişime Formu (2 Sayfa)
3-Sınıf Gözlem Formu (1 Sayfa)
4-Öğrenci Ürün Değerlendirme Ölçeği (1 Sayfa)
5-Resim Dersine Yönelik Duyusal Özellik Ölçeği (1 Sayfa)
6-Resim Dersine Yönelik Benlik ve Gürey Algısı Ölçeği (1 Sayfa)
7-Resimlerle Yaratıcı Düşünme Şekilsel Yanıt Kitabı (6 Sayfa)

Gözetim Elektronik İmza
Ali İhsan Bursalı
120...
8.9.2020 15:53

Ek-10: Veli İzin Yazısı

KONYA BİLİM VE SANAT MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜNE

Velisi İsmailhançalan .....'nın

..... | 2021 tarihinde Arkeoloji ve Etnografya Müzelerine düzenlenen gezilere katılmama
iştirin veriyorum.

Geziler programı:

13.00'da Bilim ve Sanat Merkezinden hareket

17.00'da Bilim ve Sanat Merkezine dönüş

Ek-11: Müze Gezi İzin Yazısı

Sayı : E-36790200-821.04-25231774

29.03.2021

Konu : Sosyal Kültürel Etkinlik

KONYA BİLİM VE SANAT MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 29/03/2021 tarih ve 23187205 sayılı yazınız.

Kurumumuz Görsel Sanatlar Öğretmeni Mustafa ÖZTÜRK (T.C.Kimlik No: ..... Yün
03/04/2021 tarihinde kurumunuzdan yaya olarak hareket edip dönecek şekilde, Konya Arkeoloji
Müzesi ve Konya Etnografya Müzesi ziyaretiyle ilgili ilgi yazınız incelenmiş olup, söz konusu etkinliğin
Bakanlığımız Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler yönetmeliğinin 13.maddesine göre yapılmasını rica
ederim.

Bekir KASAPÇOPUR
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek-12: Ders Planı Örnekleri

KONYA BİLİM VE SANAT MERKEZİ GÖRSEL SANATLAR DERSİ GÜNLÜK DERS PLANI	
Gezi Öncesi Etkinlik:	
1. Hafta Süre 40 * 4	Etkinlik - 1: Ön-Test uygulamaları Etkinlik - 2: “Yaşadığımız Çevrede Kültürel İzler” Konulu Resim Çalışması
Dersin Adı	Görsel sanatlar
Program	ÖYG / Deney Grubu
Tarih	
Modül/ Etkinlik Adı	“Yaşadığımız Çevrede Kültürel İzler” Konulu Resim Çalışması
Kazanımlar 1.Görsel İletişim Ve Biçimlendirme 2.Kültürel Miras 3.Sanat Eleştirisi Ve Estetik	<ul style="list-style-type: none"> - G.0.1.3. Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir. - G.0.1.4. Seçilen tema ve konu doğrultusunda fikirlerini görsel sanat - çalışmasına yansıtır. - G.0.1.6. Gözleme dayalı kısa ve uzun süreli çizimler yapar. - G.0.1.8. Görsel sanat çalışmasında farklı Geleneksel Türk Sanatları alanlarını bir arada kullanır. - G.0.1.9. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır - G.0.2.2. Etnografya müzelerindeki ürünler aracılığıyla geleneksel sanat örneklerini inceler. - G.0.2.3. Toplumda geleneksel sanatların rolünü açıklar. - G.0.2.5. Görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini açıklar. - G.0.3.2. Sanatçının eserinde yansıttığı duygu ve düşünceleri açıklar. - G.0.3.3. Görsel dilin ifadeleri aktarmadaki etkisini açıklar. - G.0.3.6. Sanat eserinin hisleri, duyguları ve estetik tepkiyi nasıl harekete geçirdiğini açıklar. - G.0.1.1. Görsel sanat çalışmalarını oluşturmak için araştırmaya dayalı uygulama sürecinin basamaklarını eskiz defterinde gösterir. - G.0.1.2. Görsel sanat çalışmasında sanat tekniklerini birlikte kullanır. - G.0.1.4. Görsel sanat çalışmasında geleneksel ve güncel sanat malzemeleri ile teknikleri kullanır. - G.0.2.3. Sanatçıların topluma sağladığı katkıları açıklar. - G.0.2.4. Tarihi olayların sanat eserleri üzerindeki etkisini inceler. - G.0.3.1. Sanat eserinde ele alınan tema, konu ve sembolleri tanımlar. - G.0.3.5. Kişisel ve bağlamsal bilgiler temelinde sanat eserini inceler. - G.0.3.6. Sanat eserinde sosyal ve kültürel inanışların etkisini yorumlar.
Disiplinler Arası İşbirliği	Türkçe, Sosyal Bilgiler, Geometri, Baskı Sanatı
Öğrenme Ve Öğretme Yöntem Ve Teknikleri	- Sunuş Ve Araştırma İnceleme -Anlatım -Soru Cevap -Örnek İnceleme - Beyin Fırtınası – Bilgisayar Destekli Öğretim - Bireysel Çalışma - Uygulama

Kullanılan Eğitim Teknolojileri -Araç, Gereç Ve Kaynakça	<ul style="list-style-type: none"> - A3 Resim Kağıdı, Eskiz Defteri, Kalem, Silgi, Pastel Boya, Kuru Boya, - Bilgisayar, Projeksiyon, Işıklı Masa, - Görsel Materyaller (Osman Hamdi Bey, Turgut Zaim, Nurullah Berk, Hans Holbein, Gustav Klimt, Henri Matisse) - Torrance Yaratıcılık Ölçeği, Uzamsal Düşünce Ölçeği (Kağıt Katlama, Zihinsel Çevirme Testi), Tutum Ölçeği (Duyuşsal Özellikler Ölçeği, Benlik ve Görev Algısı Ölçeği)
---	---

1. Hafta: Öğrenme Öğretme Süreci

- Dersin başlangıcında öğrencilere yapılacak çalışma ile ilgili kısa bilgilendirilme yapılır. Çalışmamız doğrultusunda çalışma grubu öğrencilere Torrance Yaratıcılık Ölçeği, Uzamsal Düşünce Ölçeği (Kâğıt Katlama, Zihinsel Çevirme Testi), Tutum Ölçeği (Duyuşsal Özellikler Ölçeği, Benlik ve Görev Algısı Ölçeği) testleri ön-test olarak uygulanır.

-“*Tarihi Eser nedir?*” Sorusu ile öğrencilerin hazır bulunuşlukları sağlanır. Tarihi eserin geçmişteki uygarlıklardan din, bilim, düşünce, sanat, edebiyat ve mimari gibi alanlardan zamanımıza kadar kalabilen kalıntı ve eserler olduğu bilinir.

- Kültür “*Tarihi, sosyal ilerleme aşamasında ortaya çıkan tüm nesnel ve nesnel olmayan değerleri, ileriki zamanlara aktarmada kullanılan, insanoğlunun doğal ve sosyal çevresine hükmünün ölçütünü gösterir araçların tümü* “ olarak belirtir TDK (2021). Kültürel ürünlerin günümüze gelmesi ve bunların koruma altına alınması yönün tarihi eserleri ortaya koyduğunun farkına varılır. Bu tarihi eserlerin toplumumuzun değerleri olduğu ve aktarımının kuşaklardan kuşaklara aktarılması ile de “kültürel mirasın” ortaya çıktığı vurgulanır.

- Sanat eserlerine kültürel izlerin yansıması Osman Hamdi Bey, Turgut Zaim, Nurullah Berk, Hans Holbein, Gustav Klimt, Henri Matisse gibi sanatçıların çalışmalarından örneklerle incelenir.

- Sanatsal ürünlerin ve toplumsal değerlerin bir ülkenin kültürel kimliğinin oluşmasında önemli unsurları olduğunu vurgulanarak; “*Yaşadığımız Çevrede Kültürel İzler*” konulu resim yapmaları istenir. A3 ebatlarına yapmaları istenen çalışma, pastel boya ya da kuru boya ile renklendirilir. Çalışma bitirildikten sonra arşivlemek üzere toplanır.

Öğrencilerinizden bir sonraki derse; çevrelerindeki müze ve tarihî eserler hakkında araştırma yapmalarını, bilgi kâğıdı oluşturmalarını ve derse hazırlıklı gelmelerini istenir. Ayrıca yaprak, çiçek gibi organik malzemeleri derse getirmeleri istenir.

KONYA BİLİM VE SANAT MERKEZİ	
GÖRSEL SANATLAR DERSİ	
GÜNLÜK DERS PLANI	
Müze Eğitimi	
3 Hafta Süre 40 * 4	Etkinlik - 1: Ara Bul Etkinliği “ <i>Motif Avı</i> ” Etkinlik - 2: Tasarım Etkinliği “ <i>Çağlar Boyu Giyim-Kuşam</i> ” Etkinlik - 3: Nesne Çizim Etkinliği “ <i>Motif Çizimi</i> ”
Dersin Adı	Görsel sanatlar
Program	ÖYG / Deney Grubu
Tarih	
Modül/ Etkinlik Adı	Müze Geziyorum “Konya Etnografya Müzesi Gezisi”
Kazanımlar 1.Görsel İletişim ve Biçimlendirme 2.Kültürel Miras 3.Sanat Eleştirisi ve Estetik	<ul style="list-style-type: none"> - G.0.1.3. Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir. - G.0.1.4. Seçilen tema ve konu doğrultusunda fikirlerini görsel sanat - çalışmasına yansıtır. - G.0.1.6. Gözleme dayalı kısa ve uzun süreli çizimler yapar. - G.0.1.8. Görsel sanat çalışmasında farklı Geleneksel Türk Sanatları alanlarını bir arada kullanır. - G.0.1.9. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır - G.0.2.2. Etnografya müzelerindeki ürünler aracılığıyla geleneksel sanat örneklerini inceler. - G.0.2.3. Toplumda geleneksel sanatların rolünü açıklar. - G.0.2.5. Görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini açıklar. - G.0.3.2. Sanatçının eserinde yansıttığı duygu ve düşünceleri açıklar. - G.0.3.3. Görsel dilin ifadeleri aktarmadaki etkisini açıklar. - G.0.3.6. Sanat eserinin hisleri, duyguları ve estetik tepkiyi nasıl harekete geçirdiğini açıklar. - G.0.1.1. Görsel sanat çalışmalarını oluşturmak için araştırmaya dayalı uygulama sürecinin basamaklarını eskiz defterinde gösterir. - G.0.1.2. Görsel sanat çalışmasında sanat tekniklerini birlikte kullanır. - G.0.1.4. Görsel sanat çalışmasında geleneksel ve güncel sanat malzemeleri ile teknikleri kullanır. - G.0.2.3. Sanatçıların topluma sağladığı katkıları açıklar. - G.0.2.4. Tarihî olayların sanat eserleri üzerindeki etkisini inceler. - G.0.3.1. Sanat eserinde ele alınan tema, konu ve sembolleri tanımlar. - G.0.3.5. Kişisel ve bağlamsal bilgiler temelinde sanat eserini inceler. - G.0.3.6. Sanat eserinde sosyal ve kültürel inanışların etkisini yorumlar.
Disiplinler Arası İşbirliği	Türkçe, Sosyal Bilgiler, Geometri, Baskı Sanatı
Öğrenme ve Öğretme Yöntem Ve Teknikleri	- Sunuş Ve Araştırma İnceleme -Anlatım -Soru Cevap -Örnek İnceleme - Beyin Fırtınası – Bilgisayar Destekli Öğretim - Bireysel Çalışma - Uygulama
Kullanılan Eğitim Teknolojileri -Araç, Gereç Ve Kaynakça	- A3 Resim Kağıdı, Eskiz Defteri, Kalem, Silgi, Pastel Boya, Kuru Boya, - Bilgisayar, Projeksiyon, Işıklı Masa, - Müze Dosyası

3. Hafta: Öğrenme Öğretme Süreci

Müze girişinde “*Etnografya müzelerinde neler vardır?*” sorusu ile öğrencilerin motivasyonu sağlanır. Etnografya müzelerinde, geleneğin izlerini, dilin gelişimini, el sanatlarının toplumların oluşumundaki önemini bu müzelerden öğrenebileceği vurgulanarak, bir önceki hafta yapılan müze, kültürel miras konularının hatırlatmaları yapılır.

“*Bir sanat yapıtı, bazen somut bazen de soyut kültürel mirası ifade eder. Sanat yapıtları, sanat galerileri ve müzeler aracılığı ile kitlelerle buluşur. Fırsat buldukça yaşadığımız şehirde veya bölgede, yoksa ülkemizde bulunan müzeleri ziyaret etmelisiniz. Sanat galerilerinde açılan sergileri, mutlaka güncel olarak takip etmelisiniz.*” gibi ifadeler kullanarak öğrencilerinizi müze ve sanat galerisi gezmeye teşvik edilir. Öğrencilerinize kültürel çeşitliliğin bir zenginlik olduğunu vurgulanır. Farklı kültürel değerlere, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı, saygılı olmanın gerekliliğini hatırlatılır.

Müzedeki uyulması gereken kurallar tekrar edilir. Öğrenciler 4-5 kişilik 4 guruba ayrılır ve her bir öğrenciye içerisinde Ara Bul Etkinliği – “Motif Avı”, Tasarım Etkinliği - “Çağlar Boyu Giyim-Kuşam” ve Nesne Çizim Etkinliği “Motif Çizimi” Etkinliği olan müze dosyaları dağıtılır.

Ara Bul Etkinliği “Motif Avı”

Öğrencilere müze içerisinden önceden belirlenen nesnelere üzerindeki motiflerin simetrik yönleri ve açıları değiştirilerek müze dosyalarında verilmiştir. Bu etkinlikle uzamsal düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik olup, motiflerin yerlerini bulmaları ve motiflerin bulunduğu nesnelere ait istenen bilgilerini müze dosyasına kayıt etmeleri istenir. Öğrencilere bu etkinlik için 10 dakika süre verilir. Etkinlik sürecinde öğrencilere bu motiflerin suda yansımaya ya da aynada yansımaya şekillerinin nasıl olabileceğini düşünmelerini ve zihinsel olarak tahmin etmeleri istenir.

Tasarım Etkinliği “Çağlar Boyu Giyim-Kuşam”

İnsanların günümüzde hangi kıyafetleri kullandıkları sorulur ve öğrenciler fikirlerini paylaşırlar. Öğrencilerden geçmişten günümüze kronolojik sıraya göre insanların kıyafetlerinin nasıl olduğunu düşünmeleri istenir. Her bir öğrenciye sırayla söz hakkı verilerek hayal ettikleri durum tarih akış sırasına göre “nasıldı?” sorusuna cevap aranır. Bu etkinlikle yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik olup “*Kıyafetleri seçerken nelere dikkat ederiz?*”, “*Biz yeni bir kıyafet tasarlıyorsak, buradaki elbiselere göre nasıl tasarlarız?*”, “*Yeni tasarımlarımızda bizi neler etkiler?*”, “*Tasarımlarımızda çevremizdeki nesnelere, motifleri nasıl kullanırız ve bunlar bize nasıl esin kaynağı olur?*” gibi sorularda öğrencilerin hayal dünyalarına uyarılar göndererek yaratıcı düşünme ve tasarım sürecini destekleriz.

Öğrencilere müzede kıyafet temalarının olduğu bölümde bulunan nesnelere ilgili bilgiler verilir. Nesnelere bakan öğrencilerden, geçmişte olan kıyafetler ile zamanımızda kullanılan kıyafetleri değerlendirmeleri istenir.

Öğrencilerden müze dosyasında verilen Çağlar Boyu Giyim-Kuşam bölümüne geçmiş zamanda kullanılan, zamanımızda kullanılmaya devam eden ve gelecek zamanda kullanılacak gelinlikleri ve

aksesuarlarını çizmeleri istenerek etkinliğe son verilir.

Nesne Çizim Etkinliği “Motif Çizimi”

Öğrencilere “günlük yaşamımızda kullandığımız sembol resimlerinden gösterilerek bu sembol resimlerinden tanıdıkları var mı?” diye sorulur. Sembol resimlerin ifade ettikleri konuşulduktan sonra öğrencilere gösterilen sembol resimlerle alakalı bilgi verilir. Bu etkinlikle istediğiniz ve beğendiğiniz motiflerin tasarımı çizmeleri istenmiştir. Bu etkinlikle sanatsal becerilerini geliştirmeye yönelik olup gördükleri motiflerin, şekillerin tesadüfen olmadığı, hepsinin anlamının var olduğunu ve alet edevat, halı kilim gibi birçok gündelik malzemelerin süslemesinde kullanıldığı bilincine varır.

Öğrencilere sembol resimlerin günlük yaşantımızda birçok değişik alanda kullanıldığı anlatılarak halılardan ve kilimlerden örnekler gösterilir. Kültürümüzde halılarda ve kilimlerde olan sembollerin dinsel inancın, geleneklerimizin, duygu, düşünce ve insanın hayatına etki eden olağan yaşamın yansımaları olduğu vurgulanır. Motiflerin, yaşantımız içinde olan her şeyi simgelediği söylenerek halı ve kilimde kullanılan eli belinde, koçboynuzu, küpe, su yolu, yıldız, hayat ağacı gibi motifler örnekleri ile gösterilir.

Öğrencilere verilen müze dosyası içindeki nesne çizimi bölümüne istedikleri ve beğendikleri halı kilim motiflerinin çizmeleri istenir ve etkinlik tamamlanır.

KONYA BİLİM VE SANAT MERKEZİ	
GÖRSEL SANATLAR DERSİ	
GÜNLÜK DERS PLANI	
Müze Eğitimi	
4. Hafta Süre 40 * 4	Etkinlik - 1: “ <i>Tarihle Konuşuyoruz</i> ” Etkinliği Etkinlik - 2: “ <i>Desen Çizimi</i> ” Etkinliği Etkinlik - 3: Zaman Kapsülü Etkinliği “ <i>Dün, Bugün, Yarın Çizelgesi</i> ”
Dersin Adı	Görsel sanatlar
Program	ÖYG / Deney Grubu
Tarih	
Modül/ Etkinlik Adı	Müze Geziyorum “Konya Arkeoloji Müze Gezisi”
Kazanımlar 1.Görsel İletişim ve Biçimlendirme 2.Kültürel Miras 3.Sanat Eleştirisi ve Estetik	<ul style="list-style-type: none"> - G.0.1.3. Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir. - G.0.1.4. Seçilen tema ve konu doğrultusunda fikirlerini görsel sanat - çalışmasına yansıtır. - G.0.1.6. Gözleme dayalı kısa ve uzun süreli çizimler yapar. - G.0.1.8. Görsel sanat çalışmasında farklı Geleneksel Türk Sanatları alanlarını bir arada kullanır. - G.0.1.9. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır - G.0.2.2. Etnografya müzelerindeki ürünler aracılığıyla geleneksel sanat örneklerini inceler. - G.0.2.3. Toplumda geleneksel sanatların rolünü açıklar. - G.0.2.5. Görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini açıklar. - G.0.3.2. Sanatçının eserinde yansıttığı duygu ve düşünceleri açıklar. - G.0.3.3. Görsel dilin ifadeleri aktarmadaki etkisini açıklar. - G.0.3.6. Sanat eserinin hisleri, duyguları ve estetik tepkiyi nasıl harekete geçirdiğini açıklar. - G.0.1.1. Görsel sanat çalışmalarını oluşturmak için araştırmaya dayalı uygulama sürecinin basamaklarını eskiz defterinde gösterir. - G.0.1.2. Görsel sanat çalışmasında sanat tekniklerini birlikte kullanır. - G.0.1.4. Görsel sanat çalışmasında geleneksel ve güncel sanat malzemeleri ile teknikleri kullanır. - G.0.2.3. Sanatçıların topluma sağladığı katkıları açıklar. - G.0.2.4. Tarihi olayların sanat eserleri üzerindeki etkisini inceler. - G.0.3.1. Sanat eserinde ele alınan tema, konu ve sembolleri tanımlar. - G.0.3.5. Kişisel ve bağlamsal bilgiler temelinde sanat eserini inceler. - G.0.3.6. Sanat eserinde sosyal ve kültürel inanışların etkisini yorumlar.
Disiplinler Arası İşbirliği	Türkçe, Sosyal Bilgiler, Geometri, Baskı Sanatı
Öğrenme ve Öğretme Yöntem ve Teknikleri	- Sunuş Ve Araştırma İnceleme -Anlatım -Soru Cevap -Örnek İnceleme - Beyin Fırtınası – Bilgisayar Destekli Öğretim - Bireysel Çalışma - Uygulama
Kullanılan Eğitim Teknolojileri -Araç, Gereç ve Kaynakça	- A3 Resim Kağıdı, Eskiz Defteri, Kalem, Silgi, Pastel Boya, Kuru Boya, - Bilgisayar, Projeksiyon, Işıklı Masa, - Müze Dosyası

4. Hafta: Öğrenme Öğretme Süreci

Müze girişinde “Arkeoloji müzelerinde neler vardır?” sorusu ile öğrencilerin motivasyonu sağlanır. Arkeoloji müzelerinde, geleneğin izlerini, dilin gelişimini, el sanatlarının toplumların oluşumundaki önemini bu müzelerden öğrenebileceği vurgulanarak, arkeolojinin ve arkeoloji müzelerinin tanımı yapılır. Arkeolojinin insanlık tarihinin, geçmişte bıraktığı maddi, toplumsal belgelerine dayanarak araştıran bilim dalı olduğu; arkeoloji müzelerinin ise tarih öncesi ve tarihin ilk dönemlerine ait toplumların yaptığı ya da tabiatta bulunduğu şekliyle kendi ihtiyaçları için kullandığı aletler, en eski evler, tapınaklar, çanak çömlek kalıntıları, taş boncuklar, pişmiş toprak heykelcikler, taş heykeller, ocaklar, ocaklarda yanmış kömürler hayvan kemikleri yazı tabletleri sergilendiği müzeler olduğu söylenir.

Öğrenciler 3-4 kişilik 4 guruba ayrılır. Müzede uyulması gereken kurallar tekrar edilir. Önceki hafta yapılan müze, kültürel miras konularının hatırlatmaları yapılır. Tarihle Konuşuyoruz”, “Desen Çizimi” ve Zaman Kapsülü – “Dün, Bugün, Yarın Çizelgesi” etkinlikleri olan müze dosyaları dağıtılır.

“Tarihle Konuşuyoruz” Etkinliği

Arkeoloji müzesinde önceden belirlenen şişelerin, mühürlerin ve tuzlukların resimleri müze dosyasında öğrencilere verilir. Müzede eserlerin önüne gelerek geçmişte kullanılan bu araç gereçlerin neden, ne için kullanıldığı, günümüzde bu araçların kullanımının olup olmadığı ve nerelerde kullanıldığı üzerine tartışma sağlanır. Daha sonra bu ürünlerle ilgili aşağıdaki sorulara cevap aranır ve yazmaları istenir. Bu etkinlik öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri geliştirmeye yöneliktir (Ek:13.3).

- Bu ürün size bir soru sorsa ne sorardı?
- Siz bu ürüne bir soru sorsanız ne sorardınız?
- Ürünü üretmeden önce bu ürünü üretmeyi gerektiren ne gibi bir olay olmuştur? Ürünü ortaya koyma nedeni olarak neyi gösterebiliriz?
- Ürünü ürettikten sonra ne olmuştur? Sizce bu ürünün yapılması ile neler değişmiştir?
- Bu ürüne en ilgi çekici ve alışılmamış değişiklikler yapmayı düşünün neler yapılabilir?

“Desen Çizimi” Etkinliği

Bu çalışmada öğrencilerden, sergilenen eserlerden ilgilerini çeken iki nesnenin çizimini müze dosyasında verilen ilgili bölüme yapmaları istenir. Müze dosyasında bu çizimi yapmaları için her bir nesne için iki bölümlü kutucuk verilir. İlk nesne için soldaki kutuya nesnenin kendi resmi, sağındaki kutuya çizmiş olduğu nesnenin “Suda Yansıma Görüntüsünü” çizmesi istenir. İkinci nesne için soldaki kutuya nesnenin kendi resmi, sağındaki kutuya çizmiş olduğu nesnenin “Aynada Yansıma Görüntüsünü” çizmesi istenir. Bu etkinlikle öğrencilerin sanatsal becerileri ve uzamsal düşüncelerini geliştirmeye yönelik olup etkinlik tamamlanır.

Zaman Kapsülü Etkinliği “Dün, Bugün, Yarın Çizelgesi”

Eğitmen, öğrencilerden istedikleri nesnelere bir sonraki nesle iletmek amacı ile bir zaman kapsülü etkinliği yapılacağını bildirir. Müze içerisinde değişik zamanlardan olan eserler olduğu hatırlatılır. Müzede eserlerin kullanım yerleri, amaçları ve hangi zamanda kullanılmış olabilecekleri grup olarak tartışılarak,

çocuklardan zaman kapsülüne koyması için 3 adet ürün seçmelerini ve bu ürünü seçme sebeplerini “Dün - Bugün -Yarın” çizelgesine aktarmaları istenir.

Bu etkinlikle öğrencilerde yaratıcı düşünce becerilerini geliştirmeye yönelik olup, seçmiş oldukları nesnelere ilgili aşağıdaki soruları cevaplamaları istenir.

- Nesnenin adı:
- Geçmiş zamanda hangi amaçla kullanılmıştır?
- Bugün kullanılmaya devam ediliyor mu?
- Bu nesnelere nerelerde kullanılmaktadır?
- Bu nesnelere gelecek nasıl kullanılabilir?

Ek-13: Öğrenci Çalışma Örnekleri

Ek-13.1. Deney Grubu Denel İşlem Öncesi ve Sonrası “Yaşadığımız Çevrede Kültürel İzler” Konulu Resim Çalışma Örnekleri

D1Ö

D1S

D2Ö

D2S

D3Ö

D3S

D4Ö

D4S

D5Ö

D5S

D6Ö

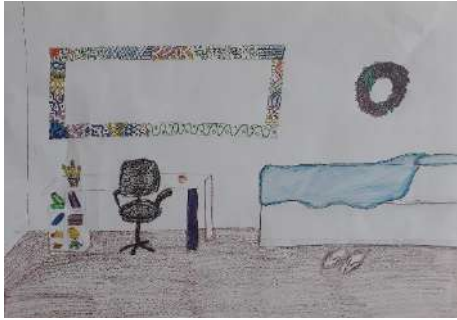
D6S

D7Ö

D7S

D8Ö

D8S

D9Ö

D9S

D10Ö

D10S

D11Ö

D11S

D12Ö

D12S

D13Ö

D13S

D14Ö

D14S

D15Ö

D15S

D16Ö

D16S

D17Ö

D17S

D18Ö

D18S

D19Ö

D19S

D20Ö

D20S

D21Ö

D21S

D: Deney Grubu

Sayı: Öğrenci Numarası

Ö: Öntest Çalışması

S: Sontest Çalışması

Ek:13.2. Kontrol Grubu Denel İşlem Öncesi ve Sonrası “Yaşadığımız Çevrede Kültürel İzler” Konulu Resim Çalışma Örnekleri

K1Ö

K1S

K2Ö

K2S

K3Ö

K3S

K4Ö

K4S

K5Ö

K5S

K6Ö

K6S

K7Ö

K7S

K8Ö

K8S

K9Ö

K9S

K10Ö

K10S

K11Ö

K11S

K12Ö

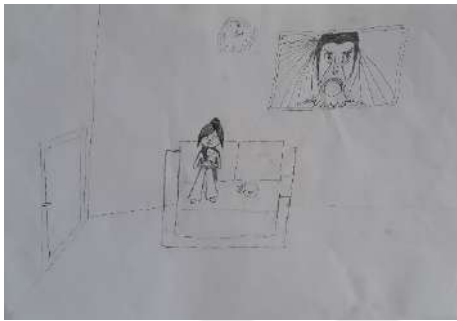
K12S

K13Ö

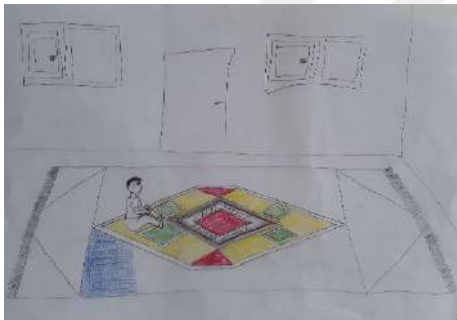
K13S

K14Ö

K14S

K15Ö

K15S

K16Ö

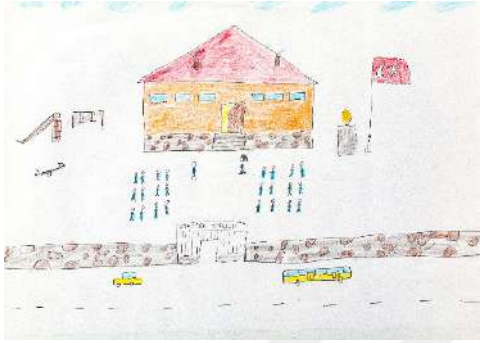
K16S

K17Ö

K17S

K18Ö

K18S

K19Ö

K19S

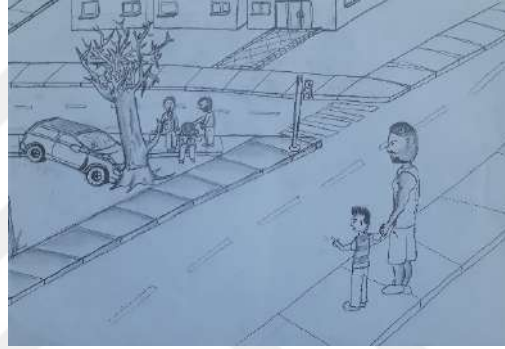
K20Ö

K20S

K21Ö

K21S

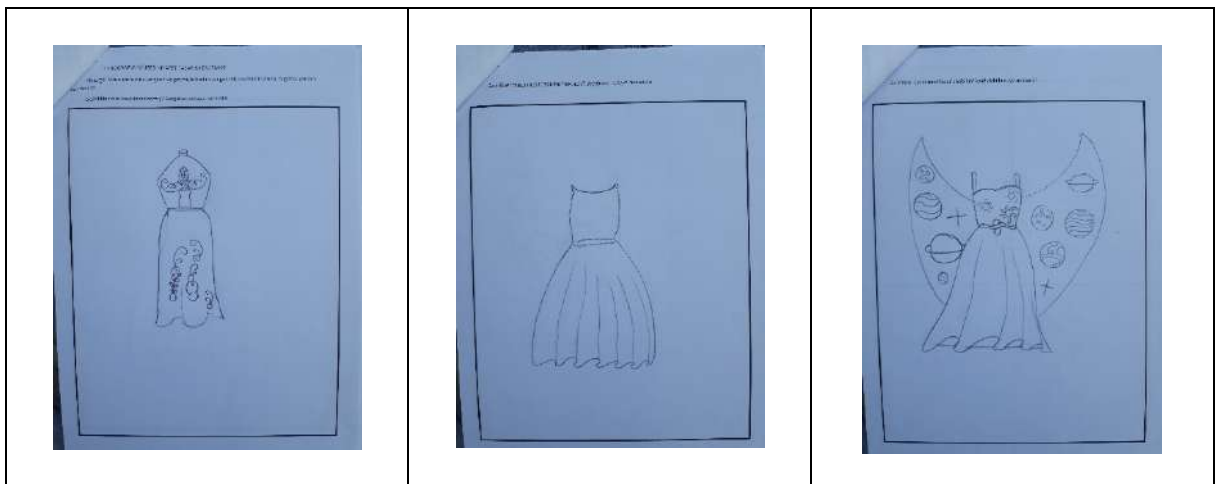
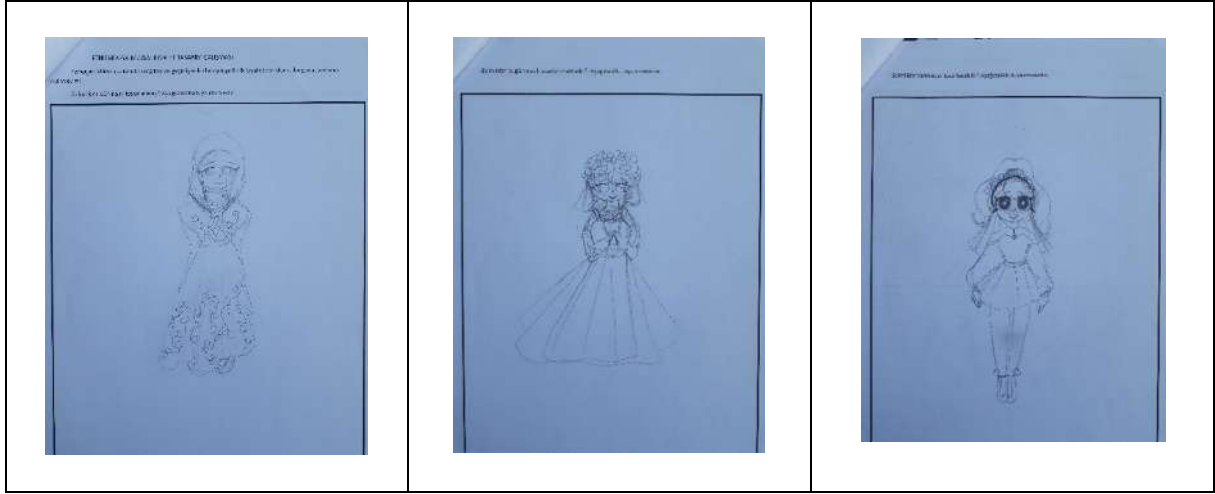
K: Kontrol Grubu

Sayı: Öğrenci Numarası

Ö: Öntest Çalışması

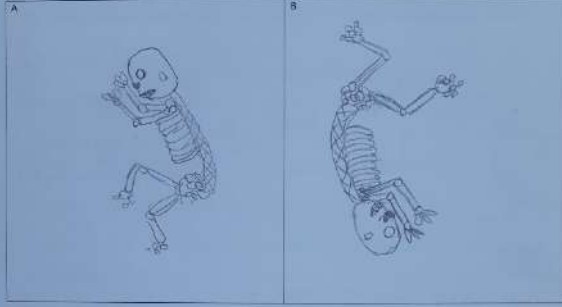
S: Sontest Çalışması

Ek:13.3. Deney Grubu Denel İşlem Müze Dosyası Çalışma Örnekleri

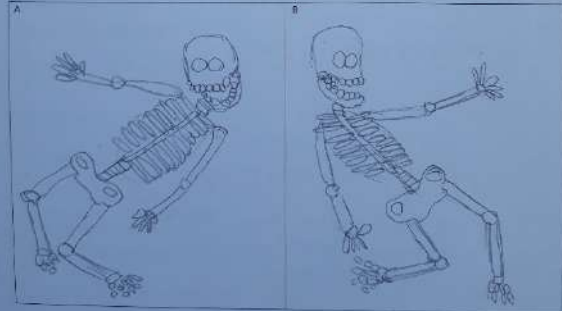

ARKEOLOJİ MÜZESİ DESEN ÇALIŞMASI

Yönerge: Size en ilginç gelen ya da heyecan verici nesnenin resmini aşağıdaki "A" kutusuna çiziniz. Daha sonra bu çizdiğiniz nesnenin suda yansımaya görüntüsünü "B" kutusuna çizin.

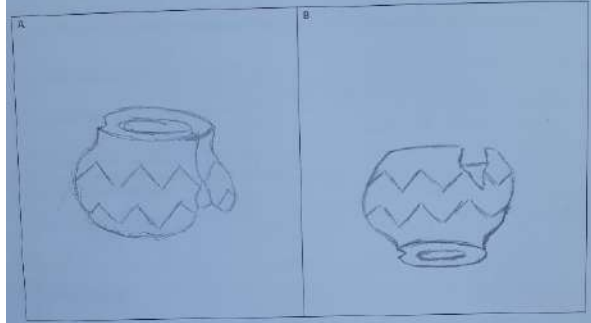

Yönerge: Size en ilginç gelen ya da heyecan verici nesnenin resmini aşağıdaki "A" kutusuna çiziniz. Daha sonra bu çizdiğiniz nesnenin aynaya yansımaya görüntüsünü "B" kutusuna çizin.

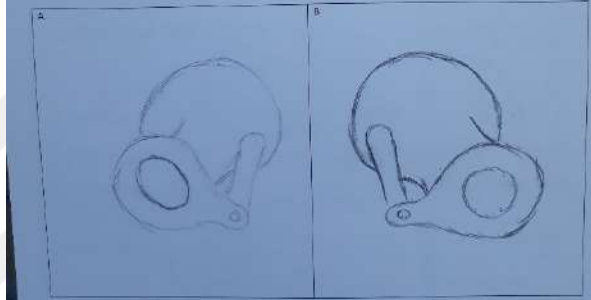

ARKEOLOJİ MÜZESİ DESEN ÇALIŞMASI

Yönerge: Size en ilginç gelen ya da heyecan verici nesnenin resmini aşağıdaki "A" kutusuna çiziniz. Daha sonra bu çizdiğiniz nesnenin suda yansımaya görüntüsünü "B" kutusuna çizin.

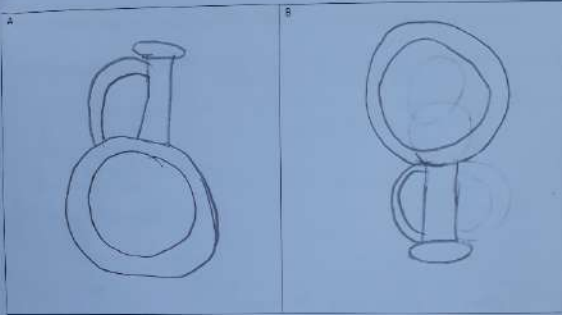

Yönerge: Size en ilginç gelen ya da heyecan verici nesnenin resmini aşağıdaki "A" kutusuna çiziniz. Daha sonra bu çizdiğiniz nesnenin aynaya yansımaya görüntüsünü "B" kutusuna çizin.

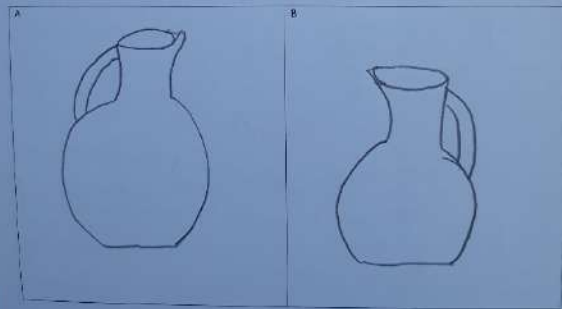

ARKEOLOJİ MÜZESİ DESEN ÇALIŞMASI

Yönerge: Size en ilginç gelen ya da heyecan verici nesnenin resmini aşağıdaki "A" kutusuna çiziniz. Daha sonra bu çizdiğiniz nesnenin suda yansımaya görüntüsünü "B" kutusuna çizin.

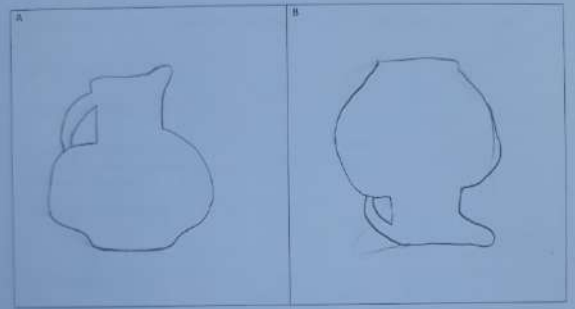

Yönerge: Size en ilginç gelen ya da heyecan verici nesnenin resmini aşağıdaki "A" kutusuna çiziniz. Daha sonra bu çizdiğiniz nesnenin aynaya yansımaya görüntüsünü "B" kutusuna çizin.

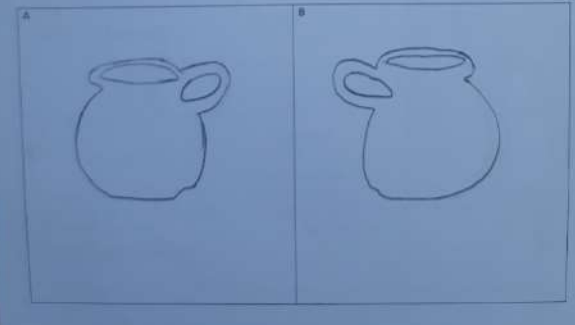

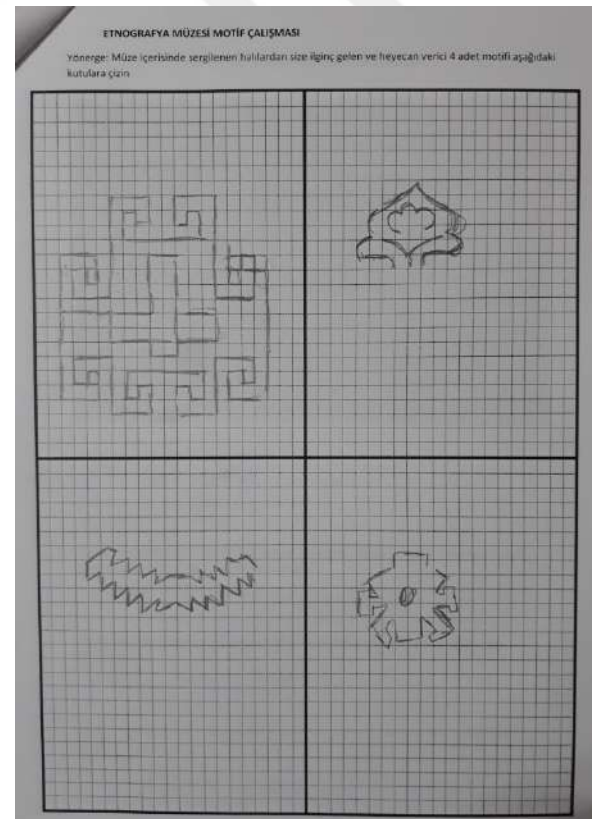
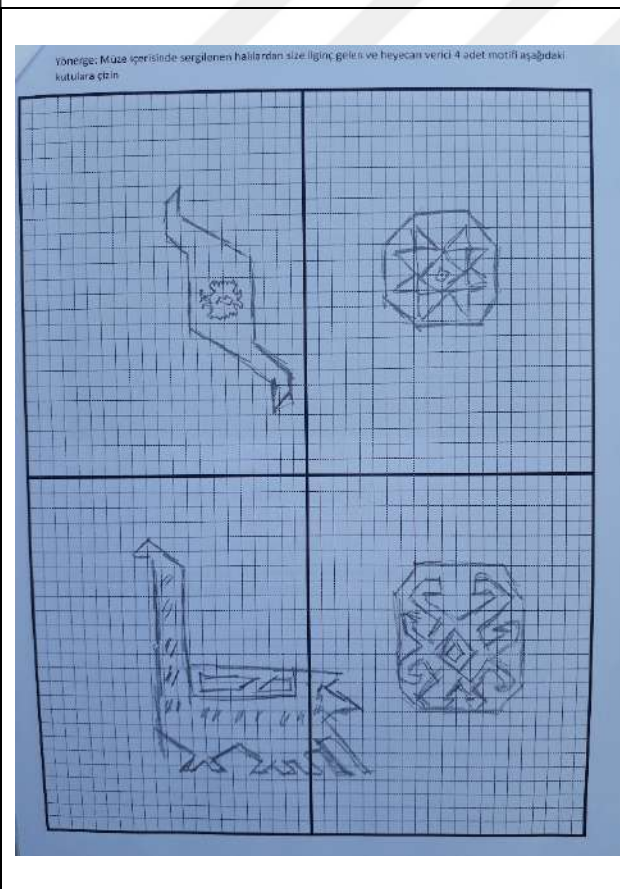
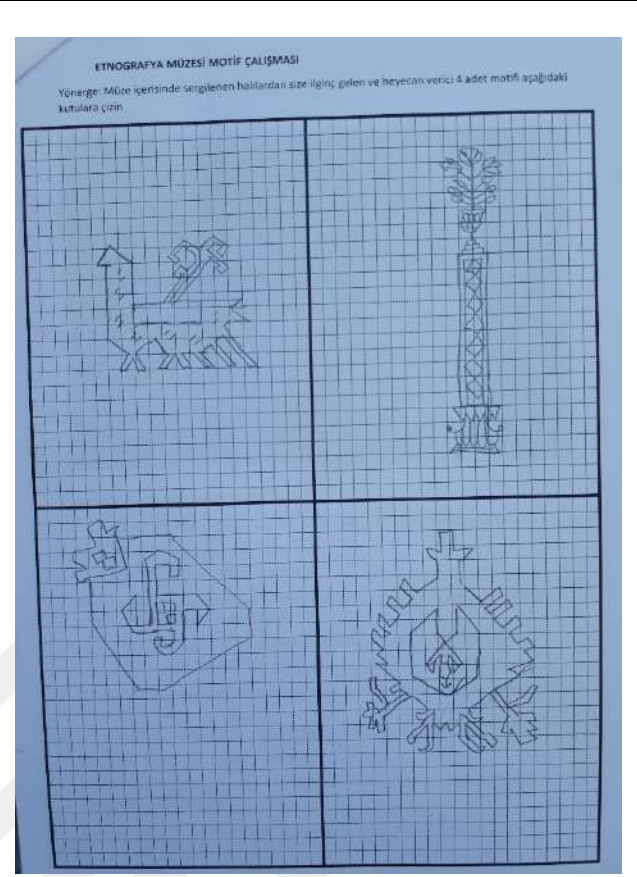
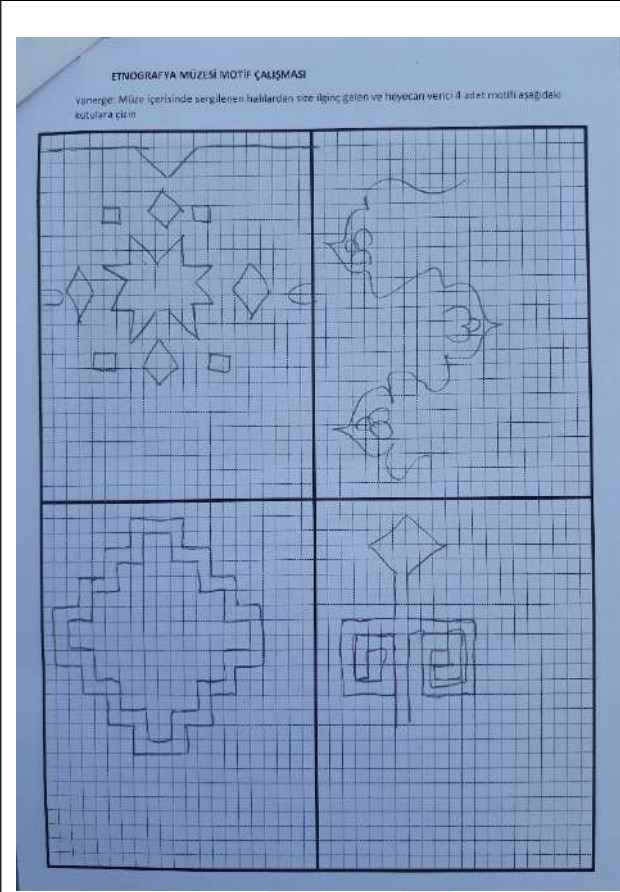
ARKEOLOJİ MÜZESİ DESEN ÇALIŞMASI

Yönerge: Size en ilginç gelen ya da heyecan verici nesnenin resmini aşağıdaki "A" kutusuna çiziniz. Daha sonra bu çizdiğiniz nesnenin suda yansımaya görüntüsünü "B" kutusuna çizin.

Yönerge: Size en ilginç gelen ya da heyecan verici nesnenin resmini aşağıdaki "A" kutusuna çiziniz. Daha sonra bu çizdiğiniz nesnenin aynaya yansımaya görüntüsünü "B" kutusuna çizin.

Ek:13.4. Deney Grubu Denel İşlem Mozaik Etkinlikleri Çalışma Örnekleri

Ek:13.5. Deney Grubu Denel İşlem Seramik Etkinlikleri Çalışma Örnekleri

**Ek:13.6. Deney Grubu Denel İşlem “Nesnenin Eksik Parça Simetrisinin Çizimi ”
Konulu Motif Çalışması Örnekleri**

Ek:13.7. Deney Grubu Denel İşlem Çanta Baskı Etkinlikleri Çalışma Örnekleri

Ek:13.8. Deney Grubu Denel İşlem Kumaş Baskı Etkinlikleri Çalışma Örnekleri

Ek-14: Öğrenci Fotoğrafları

